

SÍPOS JÓZSEFNÉ

**A MAGYAR POSTA FÜGGETLENNÉ VÁLÁSÁNAK TÖRTÉNETE
ÉS AZ 1867. ÉVI ELSŐ MAGYAR BÉLYEGKIADÁS**

MAGYAR BÉLYEGGYŰJTŐK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE
Budapest, 1982.

**A MAGYAR POSTA FÜGGETLENNÉ VÁLÁSÁNAK TÖRTÉNETE
ÉS AZ 1867. ÉVI ELSŐ MAGYAR BÉLYEGKIADÁS**

Írta:

Sipos Józsefné

Budapest,

1982

A fotókat a megjelölt okmányokról, illetve irodalomból
– a szerző válogatása alapján
– Kiss László készítette.

Lektorálta: dr. Makkai László
a Történelemtudományok doktora

Szerkesztette: Kmety Ottó

Kiadja: a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége
(Budapest, VI. Vörösmarty u. 65.)

Felelős kiadó: Kiss Ernő főtktár

Készült: 2.000 példányban, B/5 formátumban ISBN: 963 01 4242 2
820676—Kossuth Sokszorosító

ELŐSZÓ

A magyar történelem egy, a számunkra oly fontos fejezete, a több mint száz évvel ezelőtti kiegyezés körüli időszak elevenedik föl e könyv lapjain. Bizonyos értelemben azt is mondhatom, hogy egyfajta történelemkönyvet tart a Kedves Olvasó a kezében. Annál is inkább, mivel az évek számában is nagyon jelentős az a XVIII. század első harmadától áttelő korszak, amelynek postatörténeti fejleményeit címének megfelelően is igen behatóan tárgyalja ez a gondos tanulmány.

A szerző munkásságának minden bizonnyal jó háttéréül szolgálhatott egyfelől a Magyar Posta Bélyegmúzeuma, ahol e tanulmány írója már sok-sok éve muzeológusként tevékenykedik, másfelől az a rengeteg archív anyag, amelynek levéltári felkutatására nem sajnálta az időt és a fáradságot. Külön is értékelendő a szerzőnek az a hasznos és fontos dokumentumokat feltáró buzgalma, amellyel kutatásainak körét határainkon túlra is kiterjesztette.

Elismerés és köszönet illeti a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetségét, azért a fáradtságáért és anyagi áldozatvállalásáért, amellyel hozzájárult e mű könyvalakban történő megjelentetéséhez, elősegítve ezzel, hogy még szélesebb körben és még nagyobb nyomatékkal terjedhessen el egy avatott szakértő dokumentumokkal alátámasztott állásfoglalása az 1867. évi első magyar bélyeg kiadásáról, illetve a napjainkig még nyugvó pontra nem jutott vita egyes részleteiről.

A magyar filatelisták nevében is köszöntöm a szerzőt és köszönöm munkáját.

Budapest, 1982. szeptember hó

*Dr. Nemesi Konrád
postafőtanácsos
a Magyar Posta Tájékoztató Szolgálatának vezetője*

B E V E Z E T Ő

Gyakran vitatott kérdés, hogy a független Magyar Posta első bélyegének tekinthető-e az 1867. évi bélyegkiadás. E kérdés évtizedek óta és napjainkban is számos bélyeggyűjtőt, postatörténettel és a klasszikus magyar bélyegekkel foglalkozó szakembert foglalkoztat.

„A Magyar Posta függetlenné válásának története és az 1867. évi első magyar bélyegkiadás” c., jelen tanulmány gazdag posta- és bélyegtörténeti tényanyagot, több új, eddig még nem publikált kutatási eredményt tár az olvasó elé, elemmezve azokat.

A tanulmány ismerteti az osztrák-magyar kiegyezés történelmi előzményeit, a közös és az egyetértésben igazgatott ügyek rendezését, különös tekintettel a posta- és a távirda ügyekre. Áttekintő képet ad az osztrák és a magyar posta jogviszonyáról, annak alakulásáról; az 1723. évi államosítástól követi a magyar posta függetlenségre irányuló, s kisebb eredményekkel járó törekvéseit, majd a kiegyezést követő Vám- és kereskedelmi szerződések át a teljesen önálló bel- és külforgalom megvalósulását 1900-ig.

A Magyar Országos Levéltár archív anyagából feltárt dokumentumokkal bemutatja az 1867. évi bélyegkiadás szerepét a kiegyezési törvényre épülő „Ideiglenes postaegyezmény” előkészítő tárgyalásain, s mindazokat a tényeket, amelyek a magyar minisztériumot a kompromisszumra, vagyis az azonos ábrájú bélyeg elfogadására készítették.

Értékeli az Ideiglenes postaegyezmény azon §-ait, amelyek a független magyar kir. postát a kezdeti nehézségeken átgépitették: a gazdasági eszközökkel történt ideiglenes ellátást, a bélyegek gyártását térítés ellenében, s a postai felszerelések leltári átadását magyar (állami) tulajdonba.

A kiegyezési törvény részletes ismertetésével pénzügyi vonatkozásban is bemutatja a Magyar Posta függetlenségét, pénzügyi elszámolásának rendjét, ezen belül az 1864. évi régi postajegyek 1867. május 1.-e után eladott, valamint visszaszolgáltatót készletének elszámolását.

Későbbi okmányokkal és bér munkát igazoló iratokkal tájékoztatást ad az 1867. év utáni pénzügyi elszámolásról, s közte a bélyegekből származó bevétel elszámolásáról.

Az osztrák archív anyagból *Edwin Müller* által feltárt adatokat publikál, valamint a hazai vonatkozású, eddig nem ismert dokumentumok bemutatásával megismerteti a bélyeggyártás előzményeit és a bélyegek kibocsátására vonatkozó intézkedéseket.

A fentiek segítségével bemutatja a *két postaigazgatás egymástól független intézkedéseit*, intézkedéseikről az egymás részére történt értesítéseket, s mindezzel az „egyetértésben igazgatandó” elv gyakorlatát.

Külön fejezetben tárgyalja a póttértek kiadását 1866. évtől, s az új jogi helyzet által eredményezett változásokat, különös tekintettel az 50 kr-os bélyegre. Ez utóbbi kiadás „korona”-ábra problémáját részletesen elemzi.

Az Országos levéltári kutatások eredményeként a magyar postaigazgatóságok egy teljes évi bélyegfelhasználásáról tájékozódhatunk. Ennek ismeretében *kétségtelen, hogy az első bélyegmennyeiség a magyar postahivatalok számára készült*. Az említett iratokból egyúttal megtudjuk a rendelelés menetét, az elszámolás módját, valamint azt, hogyan alakult ki a sajátos magyar postagazdászati.

A magyar postaigazgatás irányítása alá tartozó moldvai és havasalföldi hivatalok bélyegigényléséről, bélyegkészletük megérkezéséről, valamint azok elszámolásairól is dokumentált ismertetést kap az olvasó.

Az osztrák és a magyar postaigazgatás külön kiadott rendelkezései az 1864. évi és az 1867. évi bélyegek felhasználásáról zavart okoztak mind a közönség, mind a postai alkalmazottak körében. Erről két dokumentum ad bizonyítékot az olvasónak.

Fontos meghatározni, hogy az 1864. és az 1867. évi bélyegek közül melyek tartoznak a magyar és melyek az osztrák gyűjteménybe. Ehhez nyújt segítséget a gyűjtőknek a „Magyar Posta első bélyegkibocsátása” c. fejezet.

Az 1867. évi bélyegkiadás magyar voltának megértéséhez a szerző fontosnak tartotta az 1869. évben Ausztriában és Magyarországon a világon elsőként kiadott levelezőlapok ismertetését.

A tanulmány végén a szerző-saját véleménye mellett-összegezte az 1867. évi bélyegről napjainkig megjelent szakvéleményeket. Ezek között kiemelkedik Edwin Müller eddig kevésbé ismert, egyértelmű állásfoglalása, az 1867. évi bélyeg első magyar volta mellett. Jelentős a világcatalógusokban az utóbbi években tapasztalt pozitív véleményváltozás, amely a korábbi évtizedek tévedéseit igazítja helyre.

A bemutatott magyar- és németnyelvű dokumentumok, az újonnan feltárt történeti tények megismertetésével a szerző a helyes megítélés kialakításához kíván hozzájárulni.

Budapest, 1982. július hó

A kiadó

INTRODUCTION

It is an often discussed question whether we consider the stamp issue of 1867 as the first stamp of the independent Hungarian Post. Many stamp collectors and experts of postal historic and classical Hungarian stamps deal with this question from decades and nowadays too.

„The history of the independence of the Hungarian Post and the stamp issue of 1867” is the title of the present essay which discloses reach postal and historical facts, as well as more new research results having been never published and it analyses these facts.

The essay introduces to the historical precedents and consequences of the Austrian-Hungarian compromise, the settlement of the common matters and matters administered in unison considering the postal and telegraph matters.

It gives the summary of the legal relations of the Austrian and Hungarian Post; as well as its formation; it lists the effort of Hungarian Post tending to the independence and running with less result; from the nationalization of 1723, across the customs and trade agreements followed the compromise, to the realization of the independent home and foreign trade of 1900.

From the documents of the Hungarian National Archive it shows the role of the issue of 1867 in the preparative discussion of „Provisional Post Agreement” basing on low of compromise, and all facts forced the Hungarian Ministry to use the same stamp.

It values the paragraphes of the Provisional Post Agreement which helped the Hungarian Post thorough the initial difficulties; and the temporary supply with implements; the stamp manufacture on payment; as well as the pass of the postal equipments according inventory to Hungarian (state) property.

With the review of the low of the compromise it shows the independence of the Hungarian Post in the financial respect; the regulations of financial settlings; the settlings of the store of the old, 1864's postal stationeries sold and returned after 1. May 1867.

It gives information with documents and papers certificating the paid work on the financial accounts, between them, the accounts of the income from the stamps after 1867.

It publishes data opened from the Austrian archives by *Edwin Müller* as well as it acquaintes the readers with the precedents of the stamp manufacture and the orders on the subject of the stamp issue by recent documents.

It presents the measures of the two postal authorities independently of each other, the notices sent to each other about their measures, and it presents the practice of the principle of „it is to be managed in mutual understanding”.

It deals with the issue of additional values from 1866 and the changes resulted by the new legal situation considering especially the stamp of 50 kr, in a separate chapter. It analyses the problem of the „krown”-illustration of this latter issue in details.

As a result of the research work in the National Archive we can inquire about the stamp-use of a full year of the Hungarian Administrations. With full knowledge of these, it is sure, *that the first quantity of the stamps were made for the Hungarian post-offices.* We get to know the course of the orders, the method of settlings, as well as the way of the formation of the specifically Hungarian postal economics from the mentioned documents.

The readers get documented review about the claiming of stamps, the arrival of stamp-store, as well as the settlings of Moldovian and Warlachian offices belonging to the Hungarian Postal Administration.

The different dispositons of the Austrian and Hungarian Postal Administration about the use of stamps of 1864 and 1867 made trouble not only among the public but also among the postal staff. Two documents give proof about this subject to the reader.

It is important to determine, which kinds of stamps of 1864 and 1867 belong to the Hungarian or Austrian collection. The chapter with the title „The first stamp-issue of the Hungarian Post” helps the collectors to distinguish them.

To understand the Hungarian character of the stamp issue of 1867, the author writes about the postcards issued at first all over the world (in Austria and Hungary) in 1869.

At the end of the book the author summarized the expert opinions publicated about the stamp of 1867 over her own opinion. Edwin Müller's unambiguous standpoint standing the first Hungarian being of the stamp of 1867 rises from these expert opinions. There is important the change of the opinions in the world catalogues of late years.

The author likes to contribute to the formation of proper conclusions by the enclosed appendix, the documents of Hungarian and German languages as well as by the historical facts.

Budapest, July 1982.

The publisher

EINFÜHRUNG

Man streitet häufig darüber, ob die Freimarken-Ausgabe des Jahres 1867 als die erste Briefmarke der unabhängigen Ungarischen Post betrachtet werden kann, oder nicht. Diese Frage beschäftigt seit Jahrzehnten und auch heutzutage zahlreiche Briefmarkensammler und Fachleute, die sich mit den klassischen ungarischen Briefmarken befassen.

Die vorliegende Studie über „Die Gesichte der Erlangung der Unabhängigkeit durch die ungarische Post und die erste ungarische Freimarken-Ausgabe des Jahres 1867“ bietet dem Leser ein reiches Tatsachenmaterial aus der Post- und Briefmarkengeschichte, mehrere neue, bisher noch nicht veröffentlichte Forschungsergebnisse sowie deren Analyse.

Die Studie führt die Vorgeschichte des österreichisch-ungarischen Ausgleichs, die Regelung der gemeinsamen und der im gegenseitigen Einvernehmen verwalteten Angelegenheiten vor, im besonderen Hinblick auf das Post- und Telegrafwesen. Sie bietet einen Überblick über das Rechtsverhältnis zwischen der österreichischen und der ungarischen Post und über dessen Entwicklung; sie verfolgt – von der Verstaatlichung im Jahr 1723 an – die mit kleineren Errungenschaften verbundenen Bestrebungen der ungarischen Post nach Unabhängigkeit, die später über die Zoll- und Handelsverträge nach dem Ausgleich zur Verwirklichung des vollkommen selbständigen In- und Auslandverkehrs im Jahre 1900 führten.

Anhand von im Ungarischen Landesarchiv aufbewahrten Dokumenten wird die Rolle der Freimarken-Ausgabe 1867 bei den Vorverhandlungen des auf dem Gesetz über den Ausgleich beruhenden „provisorischen Post-Übereinkommens“ dargelegt, es werden alle diejenigen Tatsachen angeführt, die das ungarische Ministerium zu einem Kompromiss, d.h. zur Annahme von Postwertzeichen mit gleicher Zeichnung bewegt haben.

Es werden diejenigen Paragraphen des provisorischen Post-Übereinkommens kritisch untersucht, die der unabhängigen ungarischen Post bei der Überwindung der anfänglichen Schwierigkeiten behilflich waren: die vorübergehende Versorgung mit Wirtschaftsmitteln, die Erzeugung von Postwertzeichen gegen Kostenerstattung, die inventarmässige Übergabe von postalischen Einrichtungen als ungarisches (staatliches) Eigentum.

Mit der ausführlichen Erläuterung des Gesetzes über den Ausgleich wird die Unabhängigkeit der ungarischen Post auch in finanzieller Hinsicht unterstrichen, die bei der ungarischen Post eingeführte Ordnung der Verrechnung, insbesondere die Verrechnung bzgl. der nach dem 1. Mai 1867 verkauften alten Postwertzeichen vom Jahre 1864 sowie deren zurückgegebenen Bestände dargelegt.

Anhand späterer Urkunden und Belege über Lohnarbeiten berichtet die Studie über finanzielle Verrechnungen nach 1867, unter anderen über die Abrechnung bzgl. der vom Verkauf von Postwertzeichen stammenden Einnahmen.

Es werden Daten angeführt, die *Edwin Müller* aus österreichischem Archivmaterial entnommen hat, ferner bisher unbekannte ungarische Dokumente, aus welchen man die Vorgeschichte der Erzeugung von Postwertzeichen sowie die bzgl. deren Ausgabe getroffenen Massnahmen kennenlernen kann.

Aufgrund dieser Daten werden *die voneinander unabhängigen Massnahmen der beiden Postverwaltungen*, die gegenseitigen Mitteilungen über die getroffenen Massnahmen und damit die praktische Verwirklichung des Grundsatzes der „Verwaltung im Einvernehmen“ vorgestellt.

Ein besonderer Abschnitt befasst sich mit der Ausgabe von Ergänzungswerten ab 1868 und den durch die neue Rechtslage verursachten Änderungen, mit besonderer Hinsicht auf die 50-Kreuzer-Marke. Das Problem der „Kronenzeichnung“ bei dieser Ausgabe wird eingehend untersucht.

Als Ergebnis der im Landesarchiv durchgeführten Nachforschungen stehen Informationen über einen vollständigen Jahresverbrauch an Postwertzeichen der ungarischen Postdirektionen zur Verfügung. *Daraus geht eindeutig hervor, dass die erste Menge der Freimarken für die ungarischen Postämter hergestellt wurde.* Aus den erwähnten Dokumenten erfährt man gleichzeitig den Gang der Bestellung, die Art und Weise der Verrechnung sowie die Entwicklung der eigenartigen ungarischen Postwirtschaftsführung.

Der Leser erhält dokumentarisch nachgewiesene Informationen über die Freimarkenbestellungen der Postämter in der Moldau und der Walachei, über das Eintreffen ihrer Freimarkenbestände sowie über ihre Abrechnungen. Diese Postämter unterstanden ebenfalls der ungarischen Postverwaltung.

Die bzgl. der Verwendung der in den Jahren 1864 und 1867 ausgegebenen Postwertzeichen seitens der österreichischen bzw. der ungarischen Postverwaltung getrennt herausgebrachten Verordnungen verursachten Verwirrung sowohl bei der Öffentlichkeit, als auch bei den Postbediensteten. Dafür liefern zwei Dokumente Beweis.

Es ist wichtig, festzustellen, welche von den Freimarken der Jahre 1864 und 1867 zur Ungarn- bzw. zur Österreich-Sammlung gehören. In dieser Frage erhält der Sammler Hilfe durch den Abschnitt „Die erste Freimarken-Ausgabe der Ungarischen Post“.

Damit man begreift, weshalb die Freimarken-Ausgabe des Jahres 1867 als ungarisch gilt, hält es die Verfasserin für wichtig, einiges auch über die im Jahre 1869, erstmalig in der Welt, in Österreich und Ungarn ausgegebenen Korrespondenzkarten zu berichten.

Abschliessend fasst die Verfasserin – neben ihrer eigenen Meinung – die über die Freimarken des Jahres 1867 bisher erschienenen Fachmeinungen zusammen. Unter diesen ist besonders die bisher wenig bekannte, jedoch eindeutige Stellungnahme von Edwin Müller für den ungarischen Charakter der Freimarken von 1867 von Bedeutung. Als wichtig gilt auch die in den letzten Jahren in den Weltkatalogen zu verzeichnende Meinungsänderung, welche die Irrtümer der früheren Jahrzehnte berichtigt.

Mit der Veröffentlichung von Dokumenten in deutscher und ungarischer Sprache sowie mit der Bekanntmachung neu erschlossener geschichtlicher Tatsachen, beabsichtigt die Verfasserin einen Beitrag zur Bildung eines richtigen Urteils zu leisten.

Budapest, Juli 1982.

Der Verleger

Введение

Спорный вопрос, является-ли выпуск марок 1867 года первой независимой Венгерской Почты. Этим вопросом занимаются десятилетиями и в наши дни Коллекционеры и специалисты по истории почты и венгерской классической марки.

Статья "История самостоятельности венгерской почты и выпуск марок 1867 г." ознакомливает читателя с богатством фактических материалов по истории почты и выпуска марок с новым, до сих пор не опубликованными результатами, раскрывая и анализируя их.

Работа ознакомливает с историческими предпосылками и последствиями австро-венгерского соглашения. Показывает устройство совместных дел, главным образом по почте и телеграфа.

Дает полную картину об их образовании, показывает стремления и результаты венгерской почты после введения таможенных и коммерческих соглашений полную самостоятельность внутреннего и внешнего оборота до 1900 года. Документы Венгерского государственного архива показывают роль выпуска марок 1867 года. Подготовка закона "Временное почтовое соглашение" и другие причины принудили венгерское министерство на компромисс т.е. использование одинаковых марок.

Оценивает параграфы Временного почтового соглашения, которые помогают перенести временные трудности: временно доставка экономическими способами, производство марок как тарифных, передача почтового оборудования по акту в собственность венгерского государства.

Подробное ознакомление закона соглашения показывает с точки зрения финансовых дел самостоятельность венгерской почты, порядок расчета финансовых дел, в том числе расчет о проданных после I.У. 1867 года и возвращенных почтовых знаков, выпущенных в 1864 г.

Поздние документы и документы удостоверяющие наёмную работу даёт объяснения о финансовых расчетах после 1867 года, а также о расчетах связанных с доходами от марок.

В статье публикуются документы австрийского архива, вскрытые Эдвином Миллером а также новые местные документы с помощью которых показывают предпосылки выпуска марок и распоряжения о выпуске марок.

С помощью вышеупомянутых показывает самостоятельные распоряжения двух почтовых дирекций, сообщение об этих распоряжений друг другу, и принцип "об единогласии в руководстве".

В отдельной главе рассматривается выпуск дополнительных тарифов с 1866 года, а также изменения в связи с новыми юридическими положениями, обращая особое внимание на марки 50 крайцев. При том подробно анализирует проблемы рисунка "короны" этой марки.

По результатам исследований Государственного архива можно получить информацию по годовому использованию марок Венгерской почтовой дирекцией. Зная это, безусловно известно, что первое количество марок было изготовлено для венгерских почт. Из упомянутых документов одновременно мы узнаем порядок заказа, расчета, а также то, каким образом сложилась собственное венгерской почте хозяйство...

Читатель получает документальное ознакомление о заказах марок, о получении запаса марок, а также о расчетах Молдавии и Валахии, принадлежащих венгерской почтовой дирекции.

Отдельные распоряжения австрийской и венгерской почтовой дирекции, об использовании марок 1864 и 1867 годов привело к смятению у населения и среди почтовых работников. Об этом доказывает читателю два документа.

Важно определить, что из марок 1864 и 1867 годов которые принадлежат к венгерской, а кото-

рые к австрийской коллекции. В этом помогает коллекционеру глава "Первый выпуск Венгерской Почты".

Чтобы понять действительность венгерского выпуска марок 1867 года, автор считал необходимым сообщить о первых в мире выпусках открыток в 1869 году /в Австрии и в Венгрии/.

В конце книги автор подитожил своё мнение и мнения других специалистов по вопросу выпуска марок 1867 года. Среда этих главным образом мало известное мнение Э.Миллера, что марка 1867 года является первой венгерской марок. Значительным является положительное мнение в последние годы мировых каталогов.

С помощью приложенного дополнения документов на венгерском и немецком языках, а также ознакомление с новыми историческими данными автор надеется способствовать правильному понятию этого вопроса.

Издательство

Будапешт, июнь. 1982.г.

I. A KIEGYEZÉS TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEI

A reformokért folytatott hosszadalmas küzdelem és az 1848-as szabadságharc eredményeként Magyarország a polgárosodás útjára lépett. A gazdasági átalakulás megnyitotta az utat a fejlődés előtt. A további lépéseket az határozta meg, hogy a fejlődés óhajtoi, vagy fékezői kezébe kerül-e a hatalom.

A szabadságharc leverése után a polgári fejlődés menete lelassult, de a *politikai harc tovább folyt*. Később a katonai kudarccal és pénzügyi nehézségekkel sújtott Ausztria számára nagy gondot jelentett a meghódított tartományként kezelt Magyarország passzív ellenállása, valamint az emigráció működése.

Ferenc József császár az 1860. évi - *"Októberi diploma"* - néven kiadott alkotmányával kereste a megoldást, majd miután az nem talált visszhangra, az 1861. évi *"Februári páteus"* -ével módosította azt. Az 1861-ben az alkotmány megszavazására összehívott országgyűlés az 1848-as törvények mellett tett hitet. Az országgyűlést az *"eredménytelenség"* miatt feloszlatták, majd újabb önkényuralmi kormányzást vezettek be.

Az alkotmányos rendezés nem sokáig váratott magára. Az első kezdeményező lépést Bécs tette meg, amikor 1864-ben titkos tárgyalásokat kezdett *Deák Ferenc* (1803–76).

Deák Ferenc 1865. április 16-án, a *"Pesti Napló"*-ban jelentette meg *"Húsvéti cikk"*-ét, amelyben kifejtette álláspontját: *"Készek leszünk mindenkor saját törvényeinket a birodalom szilárd fennállásának biztosításával összhangba hozni"*. Deák javaslatának lényege: csak a külügy, a hadügy és e kettő ellátását szolgáló pénzügyek maradjanak közösek, valamint a vám- és kereskedelmi ügyek maradjanak szükség szerinti közös intézésben, amelyeket a Monarchia közös minisztériumai visznek és a közös minisztériumok felelősek a két egyenjogú fél parlamenti delegációinak.

Az országgyűlési tanácskozások 1865. decemberében kezdődtek meg, ahol részletekről – sokszor lényeges kérdéseket érintve – folytak a viták. Az 1848-i törvények érvényére, valamint a megyei autonómiák helyreállítására vonatkozó feliratot az országgyűlés megszavazta.

A magyar országgyűlés még a törvényjavaslatok megfogalmazásán dolgozott, amikor *gr. Andrássy Gyula* (1823–1890) vezetésével a kiegyezés előkészítésére 15 tagú bizottságot küldött ki Bécsbe, anélkül, hogy az osztrák kormány programját ismerte volna.

Bécsben tudták, hogy a kiegyezésnek létre kell jönnie, de más tartalmú kiegyezést készítettek elő.

A tervezetet *Ferenc József* császár adta át Andrássy Gyula grófnak azzal, hogy a kiegyezés *csak azon az alapon* jöhet létre.

A tervezetben közös ügynek nevezték – többek között – a nemzetközi kereskedelmet és a vámművet, a tengerészeti, a posta- és távírdai kezelés főbb elveinek meghatározását, új pénzrendszer megállapítását, vagy a már meglévők módosítását.

Andrássy Gyula gróf és *gr. Lónyay Menyhért* (1822–1884) – a későbbi pénzügyminiszter – csak két lényeges módosításba egyezett bele: az egyik: a külügyekre vonatkozó a tervezet 8. §-a kapcsán (megszüntette a szövegezésben a monarchia és a magyar külügy között jelölt különbséget); a másik: a delegációk feladatául jelölte meg a birodalmat érintő vasútvonalak meghatározását, valamint beleegyezett abba, hogy a pénzrendszer megállapítása közösen történjen.

A tárgyalásoknak a bel-, a külpolitikai helyzet sem kedvezett. Az 1863. évi nagy ínség után az 1866. évi nagyarányú fagykár sújtotta az országot. A bizottság munkája abban az időpontban fejeződött be, amikor a birodalom – a német hegemonia megtartására – háborúra készült Poroszországgal.

Bécs, osztrák győzelem esetén, az erő pozíciójából folytathatta volna a tárgyalást a magyarokkal, vereségük azonban a kiegyezés létrejöttének kedvezett. A königráti csata után (1866. július 3.) a tárgyalások újra kezdődtek, s kezdetben csak Deák Ferenc és pártja támogatta a tervezetet.

Az 1866. év végén újból összeült országgyűlésen főként a kiegyezést ellenző interpellációk hangzottak el. A kiegyezést siettetők titkos tárgyalásokkal és utolsó *engedményekkel* igyekeztek a még meglévő akadályokat elhárítani.

Az események gyorsan követték egymást:

- Mielőtt a kiegyezési bizottság befejezte volna munkáját, Ferenc József császár Deák Ferencet és Andrássy Gyula grófot magához hívatta. Felszólította Deákot, hogy alakítsa meg kabinetjét, ő azonban Andrássyt ajánlotta erre a tisztségre. Ezt követően megállapodtak a kormány névsorában is.
- A leendő miniszterek már résztvettek az 1867. február 12-én tartott minisztertanácsi ülésen.
- 1867. február 17-én Andrássyt miniszterelnökké nevezték ki.
- Ferenc József császár leiratát az 1867. február 18-i képviselőházi ülésen olvasták fel, majd Andrássy gróf 24-én értesítette a képviselőházat, hogy a felelős minisztérium február 28-án megalakul.
- Ferenc József június 8-i megkoronázása után – július 28-án – szentesítette (a többi törvénycikkkel együtt) a kiegyezést tartalmazó XII. törvénycikket.¹
- 1867. decemberében az osztrák parlament, majd a liberális érzelmű – többségében osztrák-német – birodalmi tanács a magyar parlament által már elfogadott, a király által szentesített kiegyezési törvényjavaslatot elfogadta és megszavazta. (1. ábra).

¹. 1867. XII.t.c.z. Az Ausztrálával közös érdekű viszonyokról. (1. függelék)

52. §. Azon fennebb körülírt közös tárgyakon kívül, melyek a *pragmatica sanctió*ból kiindulva tekinthetők közösen elintézendőeknek, vannak még más nagy fontosságú közügyek, melyeknek közössége nem foly ugyan a *pragmatica sanctió*ból, de amelyek, részint... a két fél érdekének találkozásánál fogva czélszerűbben intéztethetnek el közös egyetértésben, mint szorosán elkülönözve.

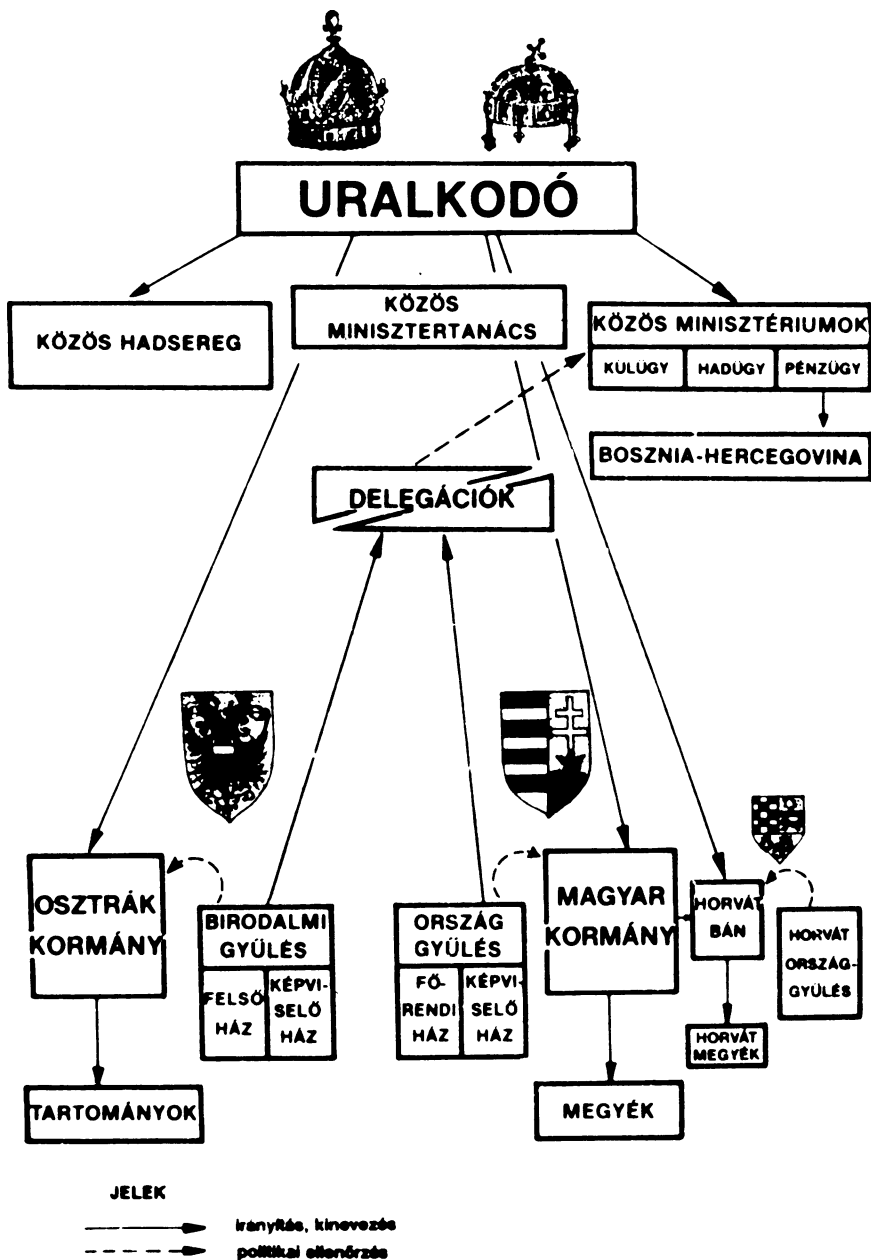
59. §. Mivel azonban Magyarország és Ő Felsége többi országgal között az érdekeknek kölcsönös érintkezésével fontosak és számosak, kész az országgyűlés arra, hogy a kereskedelmi ügyre nézve egyrészről a magyar korona országai, másrészről Ő Felsége többi országgal között időnkint vám- és kereskedelmi szövetség kötéssék.

61. §. A szövetség megkötése kölcsönös alku által történne, oly módon, mint két egymástól jogilag független ország hasonló egyezkedése történne. A két felelős minisztérium közös egyetértéssel készítse el a szövetségi részletes javaslatot s terjessze azt mindenik az illető ország gyűlése elé, s a két országgyűlésnek megállapodásai lesznek Ő Felsége szentesítése alá terjesztendőik.

A XIX., XV. és XVI. törvénycikkeket, amelyek a közös, valamint a közös egyetértésben intézendő ügyeket tartalmazták, 1867. december 27-én szentesítették.

XVI. t.c.z. (2. függelék).

A KIEGYEZÉSI ÁLLAMRENDSZER

1. ábra

Az 1867. évi kiegyezés utáni államrendszer sématis rajza

II. AZ OSZTRÁK ÉS A MAGYAR POSTAIGAZGATÁS JOGVISZONYÁNAK ALAKULÁSA

1. Az államosítástól a kiegyezésig

Az 1867. évi kiegyezési törvény alapján függetlenné vált Magyar Posta helyzetében, az Ausztriával kapcsolatos jogviszonyban létrejött jelentékeny változás értékeléséhez a posta 1723. évi államosításától kövessük a két ország postai kapcsolatának alakulását.

A XVIII. századi posta fejlődésében kedvező fordulatot jelentett az erdélyi fejedelemség megszűnése és a török megszállók kiűzése. Lehetőség nyílt a Habsburg posta magyarországi területre való kiterjesztésére. Ennek eredményeként megélénkült a forgalom és a hivatalos levelezéssel szemben a közgazdasági- és magánlevelezés jutott előtérbe.

Az 1722–23. évi országgyűlés tárgyalta, majd törvénybe iktatta a posták állami kezelésbe vételét.

A posták rendezését 1723-ban – a 114. törvénycikk értelmében – a királyra bízták, így a XVIII. században Bécsből – egységes elvek szerint és a dinasztikus érdekekre való tekintettel – irányították a magyarországi postákat.

Ez annyit jelentett, hogy a postai rendeletek kiadása, a postamesterek kinevezése Bécsben történt. Egységes postatarifát állapítottak meg, és a magyar postai forgalomból befolyt összeget bécsi számlára vezették.

1790-ben kisebb, de mégis jelentékeny változás történt.

Az 1790. évi 22. cikkely így rendelkezik:

A posta- és bányaugy miképpen igazgatandó a törvényekkel megegyezően.

„A szent felség biztosítani méltóztatott a karokat és rendeket, hogy a Magyarország és kapcsolt részei határain belül létező postákat a magyar helytartótanács² igazgatása alól, jövedelmeiket pedig a magyar kamarától³ elvonatni sohasem engedi meg; sőt hogy a bányaugyet mindjárt az országgyűlés után a magyar udvari kamarának rendeli alá, a bányatörvények javítását pedig, valamint a bányabíróságok szervezését és rendezését a karok és rendek közös tanácsával állapítandja meg; a bányaugy gazdasági szabályozását Ő királyi felsége, mint királyi jogköréhez tartozót, saját elhatározásának tartja fenn.”

2. Helytartótanács m.kir.: A felelős minisztérium felállítása előtt, tehát 1848-ig Magyarország (Erdély nélkül) legfőbb politikai kormányzója. III. Károly állította fel és az 1723. évi 97. tc.-kel nyerte el első szervezetét.

22 tanácsosból állott, akiket a király nevezett ki, elnöke a nádor v. távollétében az országbíró volt.

Hatáskörébe tartozott a pénzügyi-, politikai- és közigazgatási igazgatás minden ügye.

3. Kancellária: Középkori udvaroknál az okiratok kiállítására, írásbeli teendők ellátására létesült hivatal, amelyből idővel a legfőbb kormányhatóság fejlődött ki. Az Árpád-házi királyok kancellárja a Habsburgok alatt magas fokra emelt hivatal lett, ezen keresztül gyakorolták az uralkodók a nekik fenntartott kormányzási, birtoklási jogokat. I. Ferenc a kancelláriát Bécsbe tette át, ahol függő viszonyba került a bécsi kancelláriától és azontúl a budai helytartótanács Bécsből kapta az utasításokat. Véglegesen 1867-ben, az alkotmányos élet visszaállításával szűnt meg.

(1790–92. között, II. Lipót rövid uralkodása alatt mindkettő visszanyerte alkotmányos jogait – 1790. évi 22. cikkely)

Az ismertetett törvénycikk szerint a postajövedelem a magyar kancelláriához folyt be, a posták ellenőrzését a helytartótanács végezte. Ebben az értelemben a magyarországi posta, ha rövid ideig is, de független volt, hasonlóan az 1848. évi függetlenséghez, amikor a magyar posták ellenőrzését a helytartótanács alól a m.kir. minisztérium alá utalták (Földmívelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi). Emellett az egységes kezelés és -tarifa továbbra is változatlan maradt, s a járatrend kialakításába, valamint a külforgalommal kapcsolatos intézkedésekbe továbbra sem volt beleszólási joga Magyarországnak.

A főbb postatisztviselőket továbbra is a „vezérpostamester” nevezte ki, de helytartótanács, illetve az erdélyi kancellária jóváhagyásával, és közvetítésükkel hozta a postaigazgatóságok tudomására (Erdélyben a helytartótanács szerepét a kancellária töltötte be).

A magyar helytartótanács csak a XIX. század elején tudott kisebb engedményeket elérni:

1840-ben rendelet jelent meg a magyar nyelvű tértivevény használatára. 1844-ben a II. törvénycikk kimondta, hogy a hivatalos nyelv a magyar, valamint azt, hogy nem nemesek is betölthetnek postatisztségeket.

Az ebben az időszakban használt helynév-bélyegzők – a kor szellemének megfelelően – magyar felíratúak; a későbbiekben változtatták meg azokat német nyelvűekre.

2. ábra

Esztergom 1846, 1848, valamint 1867. évi helybélyegzői

Az 1848. évi változások lehetőséget nyújtottak az osztrák postától való különválásra, az önállósulásra.

A minisztériumi osztályokból független minisztériumok – köztük a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi – alakultak. A posta és távirda ügye e minisztérium hatáskörébe került. Az ezzel kapcsolatos pénzügyi elszámolásokat a független magyar Pénzügyminisztérium végezte.

A rövid önállóságot a szabadságharc leverése, majd a „*Bach-korszak*” követte. Ausztria Magyarországot tartományként kebelezte be. A magyarországi postaigazgatóságok irányítása, a pénzügyi elszámolás és ellenőrzés az osztrák Kereskedelmi- és Közgazdászati minisztérium alá tartozó számvevőséghez került.

A hivatalok személyzete nagyrészt osztrák volt, a postakezelési bélyegzőket *német nyelvűre cserélték*, a belkezelési bélyegzőkkel és a nyomtatványokkal együtt.

Ausztria 1837. évi postai „Pátens”-ét Magyarországra és csatolt részeire kiterjesztették 1851. február 1-i hatállyal.

PÁTENS

„Mi, első Ferenc József stb, stb, stb. azon szándékból, hogy a postaügyre nézve az állam részére fenntartott jogok, kiváltságok és előnyök határai Magyarország koronaországunkban világosan meghatározassanak, mint ez az 1837. évi november 5-én kibocsátott Pátenssel a többi koronaországokra nézve történt s így azon sikeres követelményeket, melyeket, az utóbbi törvény úgy a nélkülözhetetlen ótalom, mint az általános forgalom emelésére előidézett az éppen megnevezett koronaországokban is lehetővé tenni, kereskedelemügyi miniszterünk előterjesztésére és minisztertanácsosunk javaslatára elhatároztuk az alábbi postatörvényt kibocsátani, mely Magyarországon 1851. évi február 1-én lép életbe.

Ezen törvény végrehajtásával kereskedelemügyi miniszterünk van megbízva.

Adtuk császári fő- és székvárosunkban Bécsben, 1850. évi december 26.-án, uralkodásunk 3. évében.”

A fenti rendelkezésben az 1860. évi „*Októberi Pátens*” kibocsátását követően történt változás, amely a posták ellenőrzését, irányítását a birodalmi gyűlés hatáskörébe utalta.

Az osztrák igazgatástól való teljes különválást a kiegyezés hozta meg Magyarországnak számára.

2. A magyar posta ügye a kiegyezési tárgyalásokon

A kiegyezést előkészítő tárgyalásokon Ausztria és Magyarország kérdéses ügyeit két nagy csoportra osztották. A tárgyalások is kétirányúak voltak.

A kiegyezési tárgyalások eredményeként az ún. „közös ügyek” csoportjába tartozó: külügy, hadügy, és a velük kapcsolatos pénzügyek tárgyalására a bécsi birodalmi ill. a pesti országgyűlés külön-külön delegációt küldött. Hatáskörükbe tartozott a külügy és hadügy ellenőrzése, és az ezekre vonatkozó pénzügyek megszavazása.⁴ A végrehajtás a közös miniszterekre tartozott, ezt a tisztséget Magyarország és Ausztria váltakozva töltötte be.

A másik, ún. „egyetértésben irányítandó ügyek” csoportjába tartozókkal a két ország között kötendő – tíz évre szóló – Vám- és kereskedelmi szövetség, majd az 1867. évi XVI. törvénycikk foglalkozott.⁵

E törvény cikkei alapján készült az *Ideiglenes Postaegyezmény*, amely a posta további működését meghatározta, ezért a szöveg előkészítésének, a posta és távirdával kapcsolatos vitájának az ismertetése is fontos.

A kiegyezést előkészítő országgyűlésen, 1866. elején került sor a „Vám- és kereskedelmi szövetség” tárgyalására, részleteinek megvitatására, az esetleges módosítási javaslatok benyújtására.

Az elhangzott interpellációk közül *Jókai Mór* 1866. február 22-én az alsóházban elhangzott beszéde áttekintő képet adott a vám- és kereskedelemmel kapcsolatos – Ausztriához fűződő – jogviszonyokról, azon belül a postáról és a távirdáról.

Néhány részlet a beszédből:

„A birodalom évenként százmilliókat ad ki hadügyre, pénzügyre, kereskedelemre, s tőlünk nem kívánnak kevesebbet, mint azt, hogy járuljunk mindezen kiadásokhoz, de azoknak visszatérő posícióiban ne részesüljünk.

A közlekedési ügykezelésből, a postákból, távirdákból, vasúti felsőbb hivatalokból nagy részben ki van zárva Magyarországon a magyar szülött! A pénzügyi költség személyzete egészében német bürokratikus alkotás. . . . Nem magarázták-e ezek Európa minden államférfiának, hogy miért kívánja Magyarország a jogfolytonosságot, miért óhajtja, hogy a közlekedés és kereskedelem ügyeinek vezetője magyar legyen és felelős . . . ?”⁶

A vám- és kereskedelmi szövetség szövegének tervezete az 1867. évi december 16-i országgyűlésre készült el, amelyet *Gorove István* – földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter – méltatott beszédében, egyben összefoglalva, hogy milyen jelentős változás várható a szövetség létrejöttétől.

4. A közös ügyek tárgyalására vonatkozó dokumentumok; (évenként kötve az OHK-ban).

5. A „Vám- és kereskedelmi szövetség” teljes szövege BM 35663 g-l sz. alatt.

6. BM 35664 számon a beszéd teljes szövege.

„... méltóztassanak megengedni, hogy röviden azon nézeteket előterjeszthessem, amelyek a kormányt a vám- és kereskedelmi szövetség megkötésénél vezérelték. . . Nem kellene talán említenem, hogy az, amit a kormány mindenekelőtt szem előtt tartott, az az ország jogainak, az ország törvényes fennállásának fenntartása volt. . . Gondoskodni kellett tehát arról, hogy az összes vámtételek megszabásánál a magyar kormány befolyása biztosítva legyen. . . A ház birtokában van huzamos idő óta ezen kereskedelmi szerződésnek, és mi azt hisszük, hogy abból azon megnyugvást merítette, hogy igen sok ága anyagi életünknek a magyar kormány kezelése alá visszakerült. . .

Ilyen volt talán, — hogy egy kevésbé a részletekbe menjünk, — a magyar posta-ügy, mely a maga egész kiterjedésében és épségében a magyar kormány rendelkezése alá helyeztetett, átvétetett ugyanezen értelemben a magyar távirda is.”⁷

A miniszteri beszédből idézett részlet világosan mutatja, hogy a kormány milyen nagy jelentőséget tulajdonított annak, hogy a magyar posta végre független lett. Az 1867. évi december 16-i ülést követően, a vám- és kereskedelmi szövetség végleges szövegének elfogadásáig még számos módosítási javaslat hangzott el. A végleges szöveget 1867. évi XVI. törvénycikként szentesítették. (lásd: 2.függ.)

A magyar kir. postára vonatkozó, valamint annak külfölddel kapcsolatos viszonyát, a szerződéskötéseket a szövetség II., III. és XVIII. cikkei tartalmazzák.⁸

7. BM 35564 számon a beszéd teljes szövege, (kiemelések a szerzőtől).

8. II. cikk: A jelen vám- és kereskedelmi szövetség életbelépése előtt idegen államokkal kötött szerződések, melyek a közigazgatási viszonyokat a külföld irányában szabályozzák, jelesen: kereskedelmi, vám- és hajózási, consulátusi, posta- és távirda-szerződések, tartalmuk egész idejére mind a magyar korona országaira, mind Ő Felsége többi királyságára és országára nézve egyaránt kötelező erővel bírnak.

III. cikk: Ilyennemű újabb szerződésekre nézve az alkudozás és szerződés megkötése, mindkét törvényhozó test. alkotmányos jóváhagyásának fenntartása mellett, csak a külügyminiszter által törté-
nik, azon megállapodások alapján, melyek a két fél illető szakminiszterei közt eszközlendők.

XVIII. cikk: A posta- és távirda-ügy a két államterületen külön, de amennyiben a forgalom érdeke kívánja, egyforma elvek szerint fog rendeztetni és igazgattatni.

Az állami posta- és távirda-intézet részére fenntartott jogok, az ezen intézeteknek a közönség részére fenntartott jogok, az ezen intézeteknek a közönség részéről használata, a posta-küldeményekért való jóttállítás, a díjszabás (tarifák), kezelés és számvitel iránt jelenleg fennálló határozmányok és szabályok csak a két törvényhozás, illetőleg a két kormány közös egyetértése útján, és mindkét területre nézve egyenlő módon változtatható meg.

3. Az ideiglenes postaegyezmény előkészítése

Az osztrák és magyar posta különválására vonatkozó tárgyalások 1867. március 22-én kezdődtek meg Pesten. Magyarországot *Gervai Mihály*, országos főigazgató és *Fest Imre* nemzetgyűlési képviselő, majd államtitkár, Ausztriát báró *Wilhelm Kolbensteiner* osztálytanácsos képviselte.

Kolbensteiner szóbeli utasítást kapott báró *Wüllersdorf Bernát* osztrák kereskedelmi és közgazdászati minisztertől arra vonatkozólag, hogy a tárgyalások folyamán milyen elveket kövessen. Írásban csak az alábbiakat kapta:

Az Önre ruházott megbizatásnál ahhoz az alapelvhez kell ragaszkodnia, hogy a postaigazgatás szétválasztása ne károsítsa a postatörvényhozásban és vonatkozó előírásokban, valamint berendezésekben fennálló azonosságot, ne nehezítse a posta-intézménynek a közönség által történő igénybevételét, ne okozzon késedelmeket a postaforgalomban és semmiképpen se érintse a külfölddel kötött postaegyezményekben szabályozott viszonyokat.⁹

Az előzményekben ismertetett „*Vám- és kereskedelmi szövetség*” a két postaigazgatás közötti tárgyalások megkezdésekor még csak előkészületben volt (1867. december 27-én szentesítették).

Az osztrák miniszter tárgyalásokra vonatkozó utasítása már tartalmazta az ebben megfogalmazott, egyforma elvek szerinti rendezés és igazgatás, valamint a külföldi szerződésekkel kapcsolatos – II. és III. cikkben összefoglalt szempontokat.¹⁰

A kiegyezés előtt – a fennállt rendnek megfelelően – a magyar postaigazgatóságok a bécsi igazgatás által kiadott és az egész birodalom területére érvényes szabályok szerint működtek.

A kiegyezés után szétvált két posta – felügyeleti minisztériumain keresztül – ajánlást tett egymásnak egy-egy általa szükségesnek tartott rendelkezésre, amelyet a másik fél – amennyiben jónak látta azt – elfogadott és alkalmazta azt saját igazgatási területén is. Tehát a kezelés megegyezésem alapon, a vám- és kereskedelmi szövetségben meghatározott szempontok szerint történt.

A változtatások tárgyalásos alapon történtek.

Mindezt *előre tudva*, az osztrák postaigazgatás az ideiglenes postaegyezmény aláírása előtt *néhány postarendeleletet módosított*, arra számítva, hogy azokat tárgyalásos alapon nehezen tudná megvalósítani. Ezek:

- 1867. február 13-án a PRT. 5. számában: a belföldi csomagdíj mérséklésére vonatkozó rendelet;
- 1867. március 1-én a PRT. 9. számában: a postautalvány-forgalom kiterjesztésére vonatkozó rendelkezés (valamennyi postahivatal jogosult utalványok felvételére);
- 1867. március 8-án a PRT. 11. számában: a pénztári- és ellenőrzési szolgálatra vonatkozó rendelkezést adott ki.

⁹ P. Nr 470 iratból fordítás; (BM 668 sz.).

¹⁰ lásd jelen tanulmány 8.sz. lábjegyzetét.

A két ország közötti, postaegyezményre vonatkozó tárgyalások általában simán folytak, csak a katonai Határőrvidék hovatartozása és a magyar bélyeg ügye miatt merültek fel ellentétek.

11

1867. március 31-én Kolbensteiner az alábbi levéllel kereste meg miniszterét:

„A magyar királyi kereskedelmi minisztériummal kötendő megállapodás tervezetének elkészítése a postaigazgatás szétválasztása ügyében már néhány napja befejeződött. Ennek néhány pontjáról azonban, különösen a postabélyegek alkalmazására vonatkozólag a magyar postaigazgatás megbízottjai még előzőleg utasításokat szereztek be Öexcellenciájától a magyar kereskedelemügyi minisztertől. Az idevágó utasítást azonban csak a mai napon vették kézhez, miután Öexcellenciája az ügyet szóba hozta a magyar Minisztertanácsban.

E szerint elálltak attól a korábbi szándékuktól, hogy külön postabélyeget vezessenek be Magyarországon. Ez év május 1-től, esetleg június 1-től új, de azonos postabélyegeket kell olyan módon bevezetni, ahogyan arra a 15. cikkely mellékelt tervezetében utalás történik.

Mivel ezek szerint tárgytalanná válnak azok a megfontolások, amelyeket Excellenciás uram a nekem adott szóbeli nyilatkozat szerint a magyar kereskedelemügyi minisztérium korábbi javaslataival szemben táplált, azt hiszem a 15. cikkely e tervezete ellen annál kevésbé szabad akadályokat gördíteni, mivel ha gazdasági okokból kívánatosnak tekintjük, a régebbi bélyegek és borítékok meglévő készletei egy ideig még az új mellett forgalomban maradhatnak.

Bár a megállapodás jóváhagyása egyébként is a két fél kereskedelemügyi minisztériumainak van fenntartva, mégis nehogy Excellenciás uram szándéka ellen cselekedjem, kötelességemnek érzem, hogy Excellenciás uramhoz forduljak döntésért, aláírhatom-e a postabélyegekről szóló fenti rendelkezést tartalmazó megállapodást.

Mivel az aláírásnak holnap este kell megtörténnie, szíveskedjék Excellenciás uram erre vonatkozólag engem a holnapi nap folyamán táviratilag értesíteni.”

1867. május 1-én a következő távirati válasz érkezett:

„A megállapodásnak nincs akadálya, feltéve hogy a 15. cikkely szerint előírt határidőn belül előállítandó bélyegek műszakilag kivitelezhetőek.”¹²

(A Kolbensteiner levelében említett minisztertanácsi jegyzőkönyvet az O L 1867. évi elnöki iratai között őrzi). (3. ábra).

¹¹. P. Nr. 504, BM 668 számon. (fordítás).

¹². P.Nr. 504.sz. BM 668.sz. 18. oldal (fordítás).

III. O. Félsejge oxmitleye
 körüli állimster ur ständ.
 náru egy a saját miniszter
 miniszterek szervezete; és
 abban alkalmasnandó egy,
 nekre, nemulkozó javadlatot

a. félsejessé javaslat mind
 a szervezete; mind pedig az
 alkalmasnandó egyenck szervez.
 pontjából helyben tárgyalott

V. A földmiveli, ipar, és ke-
 reskedelmi Miniszter elöteje-
 ti, miként előbb miniszter-
 tanácsai határozatnál fogva,
 a posta- és távirat-ügyre
 rendő igazgatására néve
 elrendelt tárgyalások-közt;
 és előbb Bárd Müllersdorf
 Bernát, ex. h. kereskedelmi
 és tárgyalóati Miniszter,
 utóbb, megvártlyai közt;
 egyességig jutottak, előadja
 a határozat úgy először, vala-
 mint ittáiban e-köt. egyes-
 ség elveit, és tartalmát

Exon jegyzékony haktat
 Ludmáru (a ständ).

Berlin 1867. évi April 12. és 13.

Jensen és Jensen

A miniszter-tanács, oxm
 elötejeztisek-folytán, oxm a
 földmiveli, ipar és kereske-
 delmi miniszter által elöteztet,
 a posta és távirat-ügyre vo-
 nalkozó két egyességet helyen-
 ti és jóváhagyja. -

Jensen Thomasz, elöteje
 La'ham And. J.

3. ábra

Az Ideiglenes postaegyezmény elfogadásáról szóló
 Minisztertanácsi jegyzékony

A jegyzőkönyvben az alábbiak olvashatók:

- IX. Őfelsége személye körüli Miniszter úr előadván egy a saját minisztériumának szervezetére, s abban alkalmazandó egyénekre vonatkozó javaslatot.

A felolvasott javaslat mind a szervezet, mind pedig az alkalmazott egyének szempontjából helyben hagyatott.

- X. A földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter előterjeszti, miként előbbi minisztertanácsi határozatnál fogva, posta és távirda ügy jövőendő igazgatására nézve elrendelt tárgyalások — közte, és előbb Bátor Wüllersdorf Bernát, cs.kir. kereskedelmi és közigazgatási miniszter, utóbb megbízottjai közt, — egyességig jutottak, — előadja azután úgy élőszóval, valamint írásban a két egyesség elveit és tartalmát.

A miniszteri tanács ezen előterjesztések folytán, ezen földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter által előadott, a posta és távirda ügyre vonatkozó két egyességet helyesli és jóváhagyja.

Ezen jegyzőkönyv tartalmát tudomásul vettem.

Bécsben, 1867. évi április hó 25-én

Ferenc József s.k.

Sajnálatos, hogy nem ismerjük meg a jegyzőkönyvből azokat a „meggondolásokat”, valamint „szóbeli nyilatkozatokat”, amelyeket Kolbensteiner kapott arra az esetre, ha a magyar kereskedelemügyi minisztérium a „korábbi javaslataitól” nem állt volna el.

Az nem kétséges, hogy a magyar fél javaslata külön magyar bélyeg kiadása volt.

A kiegyezési tárgyalások ismeretében, ahol az osztrák tervezetben a posta- és távirda ügye is közös-ügyként szerepelt, következtetni tudunk azokra a szóbeli utasításokra, amelyeket a miniszter Kolbensteinernek adott.

Nem vállalták az új bélyegek gyártását, *csak az esetben, ha a Földmivelés-, Ipar és Kereskedelemügyi Minisztérium az egyforma bélyegek kiadásába beleegyezik.*

Mivel az új bélyegeket minél előbb forgalomba akarták bocsátani, valamint „a bélyeg-ügy” az ideiglenes postaegyezmény aláírását is hátráltatta, a magyar fél kompromisszumra kényszerült, s elfogadta az egyforma bélyegek forgalomba hozatalát.

Ausztriában ezidőben nem volt szükség új bélyegre; a forgalomban lévő bélyegek képe Ausztria államjogi helyzetének megfelelt; s gazdaságilag sem lett volna kifizetődő, hogy a jelentékeny mennyiségű készletet megsemmisítsék.

„... mivel gazdasági okokból kívánatosnak tekintjük, a régebbi bélyegek és bélyeges borítékok még meglévő készletei egy ideig még — az új mellett — forgalomban maradhatnak” — írta Kolbensteiner, miniszterének.

Ezek a bélyegek és bélyeges borítékok Ausztriában 1869. augusztus 31-ig forgalomban is maradtak, míg Magyarországon csak 1867. június 15-ig.

Magyarország számára *az azonos bélyeg kompromisszumot* jelentett, Ausztria számára pedig azt, hogy az annyira féltett *birodalmi egység látszatát külföld felé* – egy időre – *megőrizhette*.

A két bélyegkiadás egymástól független volt. Az osztrák fél részére a P. Nr. 616. számú iraton¹³, a magyar fél részére pedig külön, az ismertetett minisztertanácsi jegyzőkönyvön hagyta jóvá az uralkodó. (3.–4. ábra).

¹³ P. Nr. 616 BM. 34.732–5. számon.

6/6 567 N 577
Hm H. H.

Allergnädigster Herr!

2. H. H.
In der That
erlaube ich mir, die
größen dem ich hoffe,
wissen und dem ich
wissen Gerechtigkeit
über die Fiktion der
Herstellung der Welt.
und der Welt zu sein
abgelehnt, und in der
nicht Schicksal zu sein

gründlich zu
 (Allerhöchster Herrscher,
 meine mit der göttlichen
 vollen Liebe zu be-
 reichern, mich zu (einer
 Führung der darin ent-
 haltenen Angelegenheiten,
 die bereits mit 1. März
 1. J. in Abgeschlossenheit
 stehen sollen, u. die,
 ges. Zeit um möglichsten
 zu vollenden.
 Die Führung der
 bezüglichen Angelegen-
 heiten (entsprechend
 und entsprechend)

Stempfen des Dr. 1/2 bei 1/2 p.m.
feld dieses Urkunden,
nach dem Runtz und
nennstige (Pigur Lief,
Schrift des alten.
Wien, am 21. April 1867.

Freiweg

1867

Wien am 21. April 1867

Wittmann

4. ábra

616/H.M./867. sz. Ideiglenes postaegyezményről szóló
osztrák irat, uralkodói jóváhagyással

1867. április 2-án a két tárgyaló fél aláírta ugyan az ideiglenes postaegyezményt, de ez nem volt végleges szöveg. 1867. április 7-én az osztrák kereskedelmi és közgazdasági miniszter kisebb változtatásokat kívánt.

A P.Nr. 538. számú¹⁴ irat szerint az egyezmény 1. pontja (különválás), 13. pontja (elszámolás) és a 16. pontja (egyezmény érvénye), valamint a távirda egyezmény 13. és 15. pontja voltak azok, amelyek vitát képeztek.

1867. április 9-én *Fest Imre* államtitkárt küldték Bécsbe, hogy a tisztázatlan pontok ügyében tárgyaljon. (5. ábra).

1867. április 12-én az osztrák, majd 13-án a magyar miniszter a megállapodást aláírta, amelyet április 21-én a párhuzamosan elkészült távirda egyezménnyel¹⁵ együtt az uralkodó elé terjesztettek. (6. ábra).

Az ideiglenes postaegyezmény megkötése a magyar posta önállósulásának első lépése volt. Az első vám- és kereskedelmi szövetség ugyan még a külföldi ügyek közös intézését és a belföldi kezelés azonosságát írta elő, de a későbbiekben kötött szövetségek ezt fokozatosan csökkentették, majd végül *a teljes függetlenséghez vezettek*.

¹⁴. P. Nr. 538. sz. iratból fordítás BM. 34732–5/BM 668. számon; 19. oldal/

¹⁵. BM 34738–18, és 35206–18, sz. a posta- és távirda egyezmény teljes, német nyelvű szövege.

auf Grund der Befehl des k. k. Minister.
verfaßt vom 8. April 1867 für den neuen
Fiskus eine neue Form.

Wien am 12. April 1867

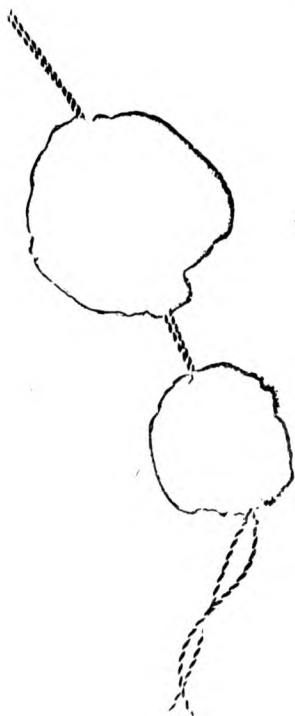
Wittener

Auf Grund der Befehl des k. k. Minister
verfaßt vom 30ten März 1867 für den neuen
Fiskus eine neue Form.

Wien am 13. April 1867.

Wittener

k. k. Minister für Kultur
und Unterricht

6. ábra

Az Ideiglenes postaegyezmény jóváhagyása magyar és osztrák részről
(részlet)

Az Ideiglenes Postaegyezmény:

1. §. 1867. május 1-én a postaügyek legfelsőbb vezetését és igazgatását Magyarországon és Erdélyben a magyar királyi Földmívelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium veszi át.

Ezen a napon az említett országokban levő postai hatóságok és postaintézmények a cs.kir. Kereskedelemügyi Minisztérium szolgálati kötelékéből kilépnek és a magyar kir. Kereskedelemügyi Minisztérium alá rendeltetnek. A temesbánati Határőrvidék postaintézményei nem kerülnek a magyar kir. Kereskedelemügyi Minisztérium hatáskörébe. Ezért ezek a temesvári postaigazgatóság kötelékéből kilépnek.

Ezzel szemben a magyar postaigazgatás átveszi *tisztán postai vonatkozásban* a nagyszebeni postaigazgatóság alá tartozó havasalföldi postaügynökségeket, mégpedig *Bukarestben, Giurgeóban, Ploestiben és Ibrailában*, továbbá a moldvai cs.kir. postaügynökségeket *Foksaniban és Galaczbán*. A szerződtek, valamint minden más személyzeti ügyre vonatkozó intézkedés azonban a cs.kir. külügyminisztériummal egyetértésben hozandó. E postaügynökségek továbbra is a *cs.kir. postaügynökség* címet viselik és az illetékes konzulátusok alá rendelve, azok integráns tartozékai maradnak. A többi itt meg nem nevezett külföldi cs.kir. postaügynökség megmarad a cs.kir. Kereskedelemügyi Minisztérium, illetve a cs.kir. Külügyminisztériumnak alárendelve.

2. §. A magyar posta a hatáskörébe kerülő postahivatalok személyzetét az ideiglenes egyezmény tartamára a jelenleg fennálló feltételek mellett átveszi.
3. §. Az állami postaintézmények számára biztosított jogokra, a postának a közönség részéről való igénybevételére, postaküldeményekért való felelősségre vonatkozó jelenlegi rendelkezések, valamint minden díjszabás, kezelési és elszámolási előírás *mindkét postaigazgatás területén* változatlanul érvényben marad, ha csak változtatásukban a két fél meg nem egyezik. A külfölddel kötött szerződések a *magyar igazgatás területén* is teljes érvényűek.
4. §. A két postaterület egymás közötti forgalmából eredő bevétel azt a félt illeti meg, amelynek területén az befolyt, de a futár-, az utas- és podgyász-túlsúly díjakból a két *postaigazgatás* azon útvonalak arányában részesedik, amelyeken a szállítási költségeket a 7. §. szerint fedezi.

Az utalványozott és utánvételezett összegeket és ezek költségeit *kölcsönösen elszámolják*.

5. §. A magyar postának a külföldi forgalomból származó bevételét az idegen országokkal a cs.kir. Kereskedelemügyi Minisztérium számolja el. A magyar posta a küldeményekért járó díjakat *csorbítatlanul megkapja*, az osztrák postaterületen történő továbbításuk pedig díjtalan. Ugyanígy a *magyar postaterületen* továbbított külföldi és osztrák küldeményekért sem jár térítés. A német-osztrák postaegylettel való kocsiforgalomból Ausztriára eső részből a magyar posta abban az arányban részesedik, amely Magyarország külföldi forgalma és az egész monarchia külföldi forgalma kö-

zött fennáll. Az elszámolás az osztrák részről nyilvántartott, 2 hónapi külföldi forgalom alapján megállapított átalányösszeggel történik. A külfölddel való hírlapforgalomban *a magyar és külföldi hírlapügynökségek egymással közvetlenül számolnak el.*

6. §. A magyar postaigazgatáshoz kerülő hivatalok minden felszerelése az 1867. április 30-i leltár szerint a magyar posta tulajdonába megy át. (3. sz. függelék).
7. §. A két postaterületet összekötő postaútvonalakon a szállítási költségeket mindkét fél a másik terület első határállomásáig viseli. Átalányösszeg megállapítása esetén a költségeket megfizetik. Közös egyetértéssel lassanként bevezetik a határállomásokon a kocsik és kalauzok cseréjét, ahol ez nem okoz zavart a szállításokban. Mindkét posta a nem tulajdonukat képező kocsik használatáért a saját területükön térítést fizet. Azoknak a kalauzoknak járandóságát, akik a kocsit a szomszédos terület határállomásán túl rendszeresen kísérik, mindkét fél a megtett út hovatartozásának arányában fedezi.
8. §. Az előző cikkely határozatai a vasúti és gőzhajóforgalomban is érvényesek. A Bécs és Pest közötti mozgóposta külön megegyezés tárgyát fogja képezni. Addig a személyzet járandóságának fedezésére az előző cikkelyben a kalauzokra megállapított alapelv érvényes. Ugyanezen alapon osztandó meg a két fél között a mozgópostához használt vasúti kocsik karbantartási és javítási költsége is.
9. §. Elveszett, vagy sérült küldeményekért a kártérítésre jogosult fél lakóhelye szerint illetékes postaigazgatás felel. A posta személyzete által okozott kárért az illető postaigazgatás felelős. Amennyiben mindkét postaigazgatás felelős a kárért, az igazgatások vállalják a rájuk eső részt. Amennyiben erőszak, vagy valamilyen véletlen esemény okozza a kárt, anélkül, hogy azért a személyzet felelős volna, a kártérítés az esemény színhelye szerinti postaigazgatást terheli.
11. §. Mindkét terület postaigazgatóságai jogosultak kezelési, vagy hatáskörükbe tartozó más ügyekben egymással önállóan érintkezésbe lépni és közös egyetértésben intézkedést tenni. Hatáskörüket meghaladó ügyekben, vagy ha nem tudnának megegyezésre jutni, úgy a minisztériumok közvetítését kell igénybe venniük.
12. §. Külföldi postahatóságokkal az a fél folytat levelezést, amelynek területén külföldre szállították a küldeményt.
13. §. A két posta számvevősege közli egymással a közös postaforgalom adatait. Minthogy az 1867. évi költségvetés végelszámolását a cs. legfelsőbb számvevőség állítja össze és az 1867. évi postajövedék a birodalom mindkét országában a végelszámolás egyik tételét alkotja, a magyar kir. Minisztérium, az osztrák és magyar pénzügyi kormányzat által kötött egyezmény 14. §-a értelmében, az 1867. évi postaügyi elszámolásokat és kimutatásokat kívánságára bármikor rendelkezésére bocsátja a legfelső számvevőségnek.

14. §. A bécsi Postkurs Bureau — további utasításig — a magyar ker. minisztériumnak a szükséges adatokat és segítséget megadja. Ugyanígy a posta gazdasági hivatala a magyar minisztérium óhajára a forgalmi eszközök és hivatali szükségletek beszerzéséről térítés ellenében gondoskodik.
15. §. 1867. május 1-től, vagy ha ez műszaki nehézségek miatt egyáltalában keresztülvihetetlen lenne, június 1-től mindenestre, új, a legmagasabb felség képét viselő és az értéket arab számokkal krajcárban feltüntető levéljegyek és bélyeges borítékok, továbbá értékjelzés nélküli hírlapjegyek kerülnek forgalomba, mind az előző, mind a magyar postaigazgatás területén, amelyek elkészítését a cs.kir. Kereskedelemügyi Minisztérium az előállítási *költségek megtérítése ellenében* az egyezmény időtartamára Magyarország számára is vállalja.
- A magyar postaigazgatás kötelékébe lépő postaintézményeknél, valamint a magyarországi és erdélyi postaigazgatóságok bélyegraktáraiban május 1-én, illetve június 1-én még meglévő levélbélyegek és bélyeges borítékok átvételi elismervény ellenében Bécsbe a posta gazdasági hivatalába visszaküldendők.
16. §. Jelen ideiglenes határozatok 1867. év végéig érvényesek és addig alkotmányos úton végleges megegyezés kötendő.
17. §. A végleges egyezmény fog az 1867. május 1. után befolyó összeg elszámolásáról intézkedni.¹⁶ (4.sz. függelék)

1867. április 13-án a megállapodás aláírása alkalmából a magyar kereskedelemügyi miniszter az alábbiakat írta osztrák kollégájának:

„Ez alkalommal nem mulaszthatom el azon őszinte kívánságom kifejezését, hogy a két megállapodás megkötésénél tapasztalt egyetértés a Monarchia mindkét felének érdekében továbbra is tartós és zavartalan maradjon és biztosíthatom Excellenciát arra nézve, hogy a magam részéről sohasem fogom elmulasztani annak legkészségesebb támogatását.”¹⁷

Ezekre a baráti ígéretekre az osztrák miniszter 1867. április 25-én a következőket válaszolta: (P.Nr. 616 H.M.sz).

„Őfelsége méltóztatott a f. év április 21-i legkegyelmesebb döntése alapján a Magyar Királyi Kereskedelmi Minisztériummal, a posta és távírdaügyek igazgatásának szétválasztása ügyében kötött egyezményt tudomásul venni és megadni a felhatalmazást a végrehajtásra. F. év április 13-án kelt levelére hivatkozva tájékoztatom erről Excellenciát és a leghálásabb köszönetemet fejezem ki levelében kinyilvánított baráti jóindulatáért, amihez csak annyit kívánok hozzáfűzni, hogy a magam részéről is őszintén törekedni fogok arra, hogy azt a jó egyetértést, amely az eddigi tárgyalásoknál a két kereskedelemügyi minisztérium között megvalósult, továbbra is fenntartsam és a lehetőségek szerint támogassam.”

¹⁶. BM 34738—18. számon.

¹⁷. BM. 668. számon (fordítás 42. oldal).

III. A MAGYAR POSTA FEJLŐDÉSE AZ ÖNÁLLÓVÁ VÁLÁSTÓL A TELJES KÜLÖNÁLLÁSIG

Az 1867. évi kiegyezés eredményeként május elsejével az addigi osztrák posta önálló osztrák és önálló magyar postaigazgatássá vált szét. (7. ábra).

7. ábra

Magyarország postaigazgatási területe 1867-ben

1. Az önálló Magyar Posta kialakulása

A magyar postaigazgatás vezetésével és irányításával megbízott Földművelés-, Ipar és Kereskedelemügyi Minisztérium hozzálátott a különválás mielőbbi előkészítéséhez.

A minisztérium vezetésével megbízott *Gorove István* posta-főtanácsos széles látókörrel, szervező tehetséggel bíró személyiség volt.¹⁸

Még folytak a különválásra vonatkozó tárgyalások, amikor a postaforgalom zökkenőmentes biztosítására elsőként szervezte meg, külön központi vezetéssel – élén minisztériumi osztálytanácsossal, majd tanácsossal – a minisztériumon belüli postaosztályt. Ezzel létrehozta a későbbi posta- és távirda vezérigazgatóság alapját.

1867. május 1-től a postaforgalom középfokú irányítását hét postaigazgatóság – *Pest, Kassa, Nagyszében, Nagyvárad, Pozsony, Sopron és Temesvár* – látta el.

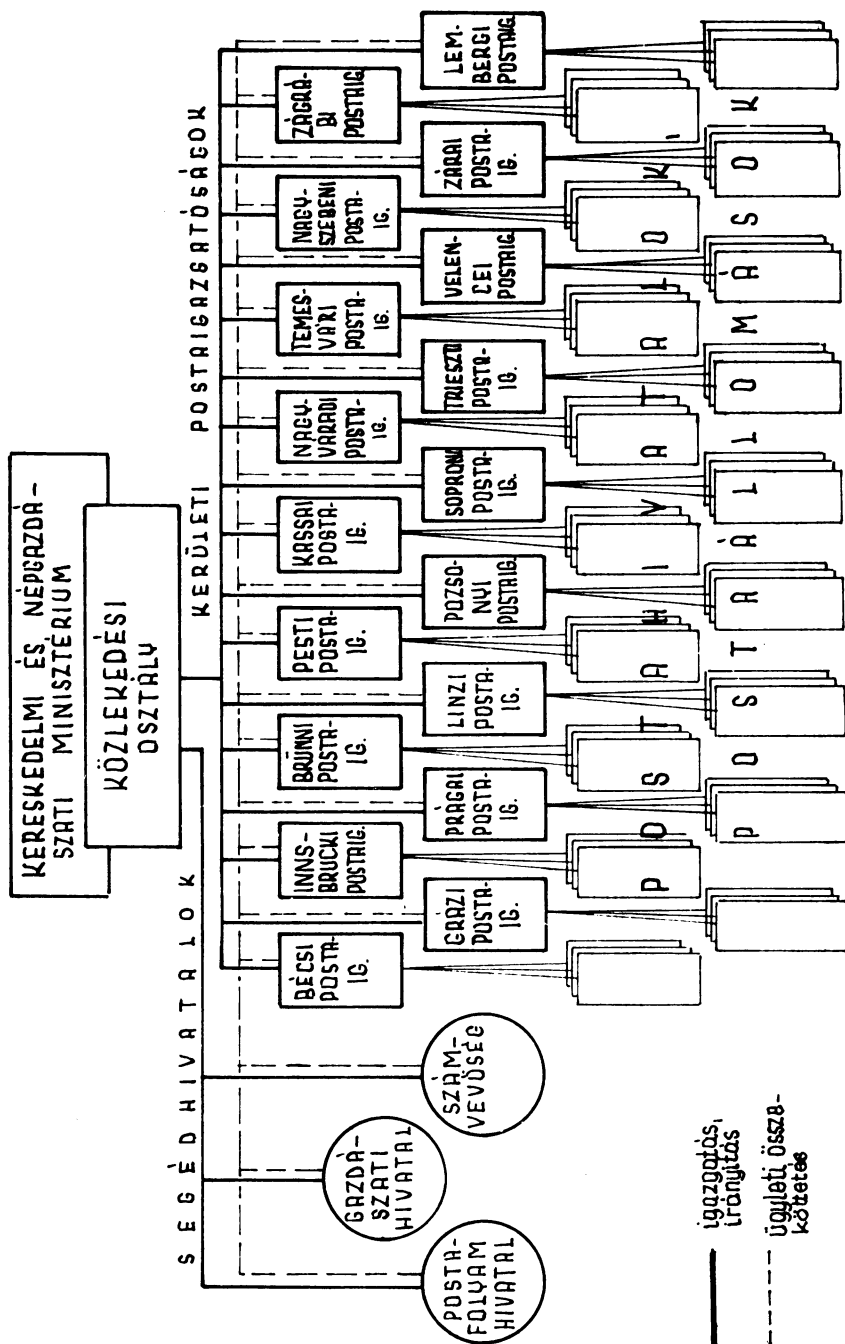
1867-ben Magyarország és Erdély területén 24 kincstári (állami tisztviselők által kezelt)¹⁹ és 917 nem kincstári (postamesterek kezelésében lévő),²⁰ összesen 941 postahivatal került a magyar posta kezelésébe. (8. és 9. ábra).

18. Magyar Posta 1936–40. évfolyamál.

19. Kincstári hivatal vezetője és alkalmazottjai: Erkölcslileg megfelelő személy, aki megfelelő szakmai gyakorlattal és vizsgával rendelkezik, rendszeres, meghatározott fizetést kap, beosztásától függően. Nyugdíjállomány esetén nyugdíjat kap, amelyet felesége és gyermekei is kapnak elhalálózása esetén. Katonaszág alól mentes, személye ellen eljárást csak felettes szervén keresztül lehet folytatni. Végrehajtani nem lehet.

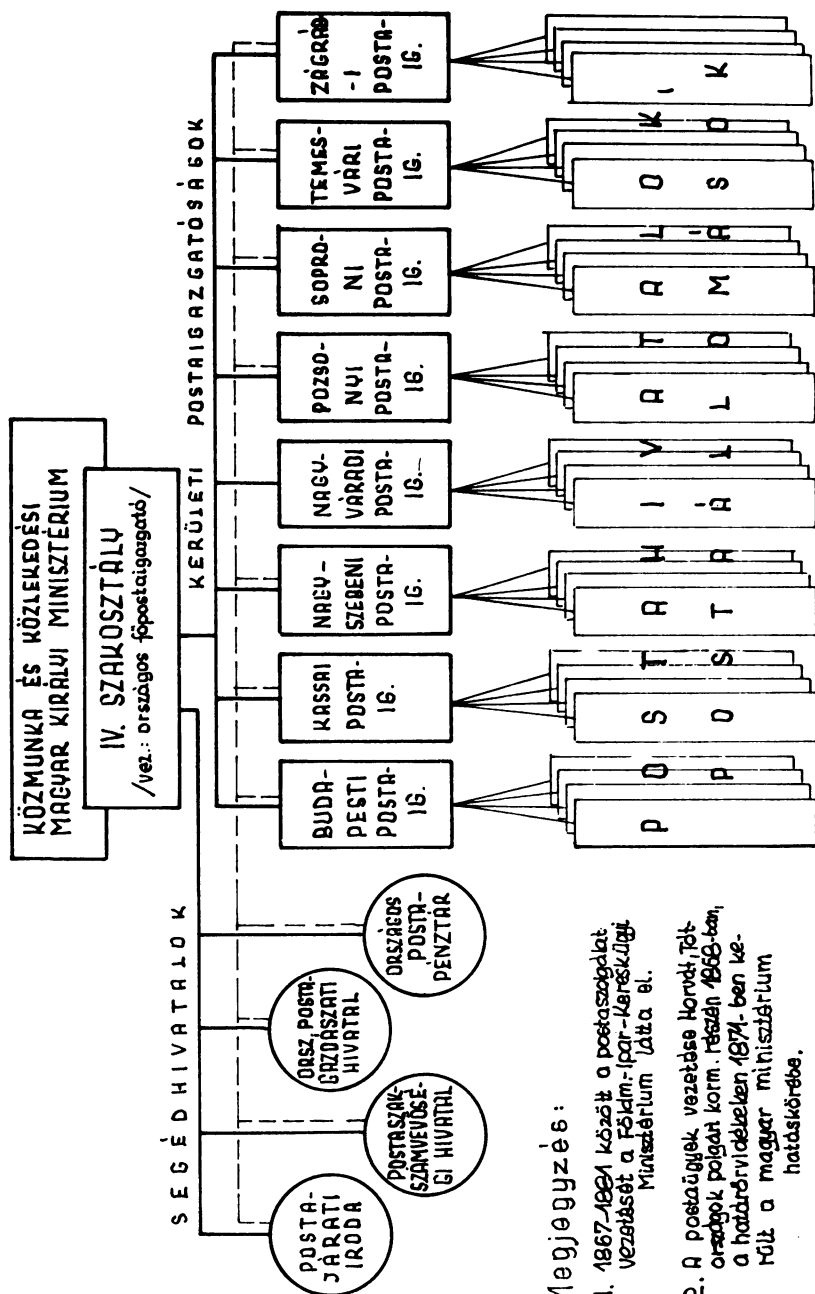
20. Postamesteri hivatal vezetője: Szerződéssel kinevezett olyan személy, aki erkölcslileg megfelel, a hivatal ellátásáért meghatározott összeget kap, amiből fizeti alkalmazottjait és fenntartja a postamesteri hivatalt. Egyes – kincstári hivatalra vonatkozó – rendelkezések nem terjednek ki rá, valamint alkalmazottjaira: katonaköteles, személye ellen eljárást, bírósági végrehajtást lehet folytatni.

AZ OSTRÁK POSTA KÖZIGAZGATÁSI SZERVEZETE 1967. ÉLÖTT

8. ábra

A POSTAI KÖZIGAZGATÁS SZERVEZETE MAGYARORSZÁGON 1881. UTÁN

9. ábra

A magyar postaigazgatás feladat- és hatáskörébe került:

40	útvonalon	668 4/8 mérföld ²¹	teher- és személyszállítás;
69	„	296 4/8 „	carrioljárat; ^{21A}
473	„ „	1787 2/8 „	küldöncjárat;
115	„	85 4/8 „	helyi v. pályaudvari járat;
7	„	235 3/8 „	gőzhajó menet;
2	„	37 „	vasúti mozgópostajárat;
12	„	337 4/8 „	közönséges vasúti menet;

Összesen 718 útvonalon, 3447 5/8 mérföld postai összeköttetés fenntartása.

A magyar postaigazgatásra, valamint dolgozóira háruló nehéz és fontos feladatot Gorove miniszter fogalmazta meg a – PRT-ben is közzétett – „Posta és távirdahivatalokhoz” c. körözwényében. (10. és 10A. ábra).

„A kormány az előleges intézkedések időt-igénylő keresztülvitele után a magyarországi és erdélyi posták és távirdák igazgatását a mai napon átvette.

A nemzet egy régi óhaját látja ezáltal teljesülni, s valamint azt örömmel üdvözlendi kétségkívül úgy hazafi készséggel ismerendi el, hogy a hazai posták és távirda intézetek eszerint a felelős kormányzat ágai közé felvételvé, annak a nemzet osztatlan rokonszevével kell részesülni – azon mértékben, melyben a többi érdekek között oly fontos és naponkint fejlődő közérdeket képvisel.

De e rokonszenvenek megfelelően, a posták és távirdák összes hivatalos közegeinek is mélyen áthatva kell lenni érzésétől azon kötelességeknek, melyeket reájuk a Fejedelem méltó várakozása, a nemzet jogos reménye ruház, amelyek hű teljesítése felett a felelős kormánynak örködni kell. Áthatva kell lenniök hivatásuk komolyságától, melyek vezetése s előmozdítása gondjainkra van bízva. . .”

A továbbiakban részletesen kitér a közegekkel kapcsolatos viselkedésre, panaszmentes munkára, a fejedelem iránti hűségre:

„. . . csak így remélve azt, hogy részükről könnyíteni fogják a minisztérium azon felelősségét, mely alá azt a Fejedelem s az alkotmány helyezte.”

21. 1 magyar mérföld = 8,357 km; 1 osztrák mérföld = 7,59 km; 1 postamérföld: 7,42 km.

21./A Carriolposták: (A postaállomásoknak adott utasítás 1856. P.R.L. 33. oldal. Közzétett 1855. dec. 6-án kelt 1855–2628 sz.a.min.rendelettel)

„A carriolposták arra vannak rendeltetve, hogy oly utakon, hol (személyszállító) kocsi- posták berendezésének szükségessége nem mutatkozik, a közönséges postával a pénzküldemények és kisebb szállítmányok is, egyfogatú zártkocsiban elszállíttassanak. . . .”

(:A carriolpostákon utas szállítása, bírság kiszabása mellett tiltva volt:).

HIVATALOS.

A posta- és távirdai hivatalokhoz.

A kormány az előleges intézkedések idő-igénylő keresztülvitele után a magyarországi és erdélyi posták és távirdák igazgatását mai nap átvette.

A nemzet egy régi óhaját látja esáltal teljesülni, s valamin azt örömmel üdvözlendi kétségkívül úgy hazafi késséggel ismerendi el, hogy a hazai posták és távirdák intézete e szerint a felelős kormányzat ágai köné (felvételtvén, annak a nemzet osztala rokonazonvében kell részesülni — azon mértékben, melyben az a többi érdekek között oly fontos és napokint fejlődő közérdeket képvisel.

De e rokonazonvnyok megfelelőleg, a posták és távirdák összes hivatalos közegeinek is mélyen áthatva kell lenni érzetétől azon kötelességeknak, melyeket rájuk a Fejedelem méltó várakozása, a nemzet jogos reménye ruház, s melyek hű teljesítése felett a felelős kormánynak örködnié kell. Áthatva kell lenniök hivatásuk komolyságától, s azon érdekek fontosságától, melyek vezetése s előmozdítása gondjaikra van bízva.

A földmivelési, ipar- s kereskedelmi miniszterium, melynek vezetése alá az igazgatás ezen két ága helyzetetett, kötelesnek érzi magát, a posták és távirdák hivatali karának mindenekelőtt emlékeztetésbe hozni, miként alig van közérdek, melynek fejlesztése a helyes és pontos eljárás által inkább volna esaközölhető, mint a kezelésükre bizott posta- és távirda ügy. A népek minden életágában jelentkező érintkezési szükség, a mindinkább élénkülő kereskedelmi forgalom, e két ügy vezetésében a legnagyobb szorgalmat s pontosságot teszi mellőzhetlenné, és viszont a fokozott munkásság ez érdekeket s általuk az állam összes szellemi és anyagi tőkét növeli. — Minden előnyösen hat vissza még az állam bevételére is, melyeknek ez uton való szaporítása csak közmegelegetésre számíthat.

A miniszterium gondoskodott, hogy az átvétel által a közforgalom semmi zavart vagy fenakadást ne szenvedjen; megvárja tehát az összes posta- és távirdai hivataloktól, hogy e részben a legnagyobb buzgalommal fogják a kormány ez óhaját teljesíteni.

Mindez okoknál fogva a hivatalos eljárásban a leguagyobb pontosságot kívánandom meg, s kapcsolatban a már kiadott rendelettel részletes utasításaimat venni fogják.

A posta- s távirdai hivatalok kötelességei leg többjei közt meg kell most azonnal a közönséggel való érintkezésekben az előékeny és tapintatos magaviseletet említenem. Nincs hivataloskodás, mely a közönséggel sürűbb érintkezést feltételezne, mint a posta kezelés; s ha tudva van is előttem, hogy ez érintkezés a postatisztek egész türelmét veszi sokszor igénybe, mégis azokat a kimélet s előékenységet egy pillanatra sem hagyhatja el. Az ily magaviselet a leghathatós esaköz leend arra, hogy a közönség is óvatosan kerüljön mindent, mi viszont a hivatalnok méltó panaszára adna okot. Nem fogják továbbá felejtetni a posta- és távirdai hivatalok, hogy minden mulasztás, mely hivatalos körökben történék, az államén kívül egy magánérdeket is sért, mely sérelem sokszor helyrehozhatlan, vagy elkedvetlenedést támaszt, mely sokszor kis munka vagy idő-áldozattal kikerülhető lett volna. Szóval, ne felejtsek el, hogy kötelességüket akkor teljesítik leglelküismeretesebben, midőn a közönséget a hivatalos érintkezésekben a lehetőség kielégítik.

Mindezeknél fogva tehát bisalomteljesen bízom fel az összes posta- és távirdai hivatalos közegeket a Fejedelem s haza iránti hűségre, a hivatalos eljárásra való lelkiismeretességre és megfeszített munkásságra, — csak így remélve azt, hogy részükről könnyíteni fogják a miniszterium azon felelősségét, mely alá azt a Fejedelem s az alkotmány helyezte.

Kelt Pesten, 1867. évi május hó 1-én.

G o r o v e ltván, a. k.

földmivelés-, ipar- és keresk. miniszter.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. miniszterium mai nap átvén a postaügy igazgatását, a közönség értesítettik, hogy a jelenleg használatban levő levél- és hírlapjegyek f. évi máj. 31-dikéig még érvényben maradnak. — Junius 1-jétől kezdve pedig Ő Felsége archképét viselő új levél- és hírlapjegyek- és bélyegzett levélborítékok fognak behozatni.

Kelt Pesten, 1867. évi május 4-én.

A földmivelés-, ipar- és keresk. m. k. miniszteriumtól.

Verordnungen

für die

Oesterreichischen Post-Ämter.

N° 21.

Redigirt im Handels-Ministerium.

Samstag, den 27. April 1867.

Inhalt: Uebernahme der Verwaltung des Postwesens in Ungarn und Siebenbürgen von Seite des königlich-ungarischen Handelsministeriums.

Anhang: Personalnachricht. — Concurse.

Uebernahme der Verwaltung des Postwesens in Ungarn und Siebenbürgen von Seite des königl. ungarischen Handelsministeriums.

Zahl 616-H. M.

Vom 1. Mai 1867 an wird die Oberste Leitung und Verwaltung des Postwesens in Ungarn und Siebenbürgen von dem königl. ungarischen Handelsministerium übernommen.

Mit diesem Zeitpunkte treten die Postdirectionen in Pest, Preßburg, Oedenburg, Kaschau, Großwardein, Temesvár und Hermannstadt und die ihnen unterstehenden ungarischen und siebenbürgischen Postämter und Postanstalten mit den bei denselben befindlichen Postbeamten und sonstige Postbediensteten aus dem Dienstverbande mit dem k. k. Handelsministerium und werden dem königl. ungarischen Handelsministerium untergeordnet.

Eine Ausnahme tritt bezüglich der in der Serbisch-Banater Militärgränze bestehenden, bisher in den Bezirk der Postdirection Temesvár gehörigen Postämter und Postexpeditionen und den bezüglichlichen Bediensteten ein, welche mit 1. Mai l. J. der k. k. Postdirection in Agram zugewiesen werden, und mit derselben unter der Leitung des k. k. Handelsministeriums verbleiben.

Diese Postämter und Postexpeditionen sind aus dem nachfolgenden Verzeichnisse zu entnehmen.

Von den österreichischen Postexpeditionen im Auslande werden nur jene in Bukarest, Giurgevo, Ibraila und Plojeshti in der Walachei, und jene zu Fokschan und Galacz in der Moldau mit 1. Mai 1867 von dem königl. ungarischen Handelsministerium übernommen; alle übrigen bleiben unter der Verwaltung des k. k. Handelsministeriums.

10A ábra

616/H.M. sz., az osztrák postaigazgatás alkalmazottai számára kiadott rendelet a magyar postaigazgatás megalakulásáról

A május 1-én kelt felhívás záradékaként, május 4-i dátummal közölte:

„A földművelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. minisztérium a mai nap átvénén a postaügy igazgatását, a közönséget értesítik, hogy a jelenleg használatban lévő levél- és hírlapbélyegek f. évi május 31-ig még érvényben maradnak. Június 1-től kezdve pedig Ő Felsége arcképét viselő új levél- és hírlapjegyek és bélyegzett levélborítékok fognak behozatni.”

Az önrendelkezés közigazgatási előnyei, a szellemi, gazdasági és az ezzel járó kereskedelmi élet fellendülése a posta fejlődésére is nagy hatással volt, de ez csak hosszabb távlatban jelentkezett.

A kezdeti időszakban számos olyan akadályt kellett leküzdeni, amelyek később nagymértékben befolyásolták volna a posta fokozatos átalakulását, fejlődését. Jelentős feladat volt a posta új, szakképzett és *magyarul is tudó* személyzetének nevelése.

Az 1577/167 sz. 1867. május 11-én kelt iratban a soproni kir. postaigazgatóság kéri az 1182. sz. — a magyar nyelv használatára vonatkozó — rendelet halasztását. (11. ábra).

A Földművelés-, Ipar- és Kereskedelmi Minisztérium válasza:

„folyó hó 9-én 2158 szám alatti jelentésében előadott körülményeknél fogva kivétel képen megengedem, mi szerint a kir.(czim) felterjesztendő jelentései egyenlőre német nyelven is szerkesztve lehessenek.

Ezen kivételes engedelem azonban csak azon hivatalnokra alkalmazandó, kik magyar nyelven éppen nem, vagy nem annyira jártasak, hogy ezen nyelven fogalmazzanak. . .”

„... Egyébiránt azok is kötelességüknek tartják, hogy maguknak e nyelvbeli jártasságot a legrövidebb idő alatt megszerezzék, és képesek legyenek ez irányban is tisztí hivatásuknak tökéletesen megfelelni.”

Gorove s.k.

Gervay s.k.

Földmivelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium.

Jegyzőkönyvi szám

10. azizaly

2. szakosztály

A beadvány száma: 2158.
 kelle: 1897. g. é.
 beérkezése: 1897. II. 12.

Tárgy:

A kir. postai igazgatóság
 ban az 1882. évi rendelet
 jogán előírtakban történt
 változtatás megállapítása.

Együttel elintézett szám

Intézkedés:

Kindó hivatalba érkezett: 15/5

Másolta: Magyar R. K.

Összeállítás: 1897. II. 12.

Kiadatott: 1897. II. 12.

Az igazoló hivatalban kirendelt: 15/5

Irártárba érkezett: 1897.

Előírtat száma:

Utóírtat száma:

Kiadandó

Beadvány
a kir. postai igazgatóságnak

Szolgálatban.

Szolgálatban 2158. szám alatt fel-
 jegyzett jelen írásban előadott
 törvénymegállapítás jogán hivatal-
 közei megállapítását, mi szerint
 a kir. (postai) igazgatóság részére
 kései egyetemes hivatali nyilatko-
 lásokat kell készítenie.

Ezen hivatalos engedély alapján
 a kir. postai igazgatóság részére
 az alábbiakban előírtak szerint
 meg kell adni a szükséges nyilatko-
 lásokat, melyek a kir. postai igaz-
 gatóság részére kell benyújtani.

1897	1897	
Kutató	Tétel	Alapsám
	20	1120

A legkürrebb idő alatt

legkürrebb idő alatt is hűtellel meg-
hírdetve a katonák, hogy min-
gyszerűbb és nyelvi-beli tanításig a
megszármazott megőrzésével is a
legkürrebb és legkürrebb is a
katonák hűtellel meg-
megfelelőnek.
Fertő 1867. Majis 10. 13. 2

11. ábra

1577/167/1867. számon a soproni postaigazgatás kéri az engedélyt
a németnyelvű levelezéshez

A FIKM elnöki anyag 126.sz. (1868. évi február 14-én kelt) iratából megtudjuk, hogy
a fent ismertetett okok miatt Temesvár és Sopron postaigazgatóságok postaigazgatóit
nyugdíjazták:

Tekintetes:

1. Waniczek Károly

2. Scheroll István

ad 1.2. magy. kir. postaigazgató úrnak

1. Temesvár

2. Sopron

„A jelen szolgálati viszonyok a magyar nyelv tudását egyáltalán megkívánván és
különben a postaigazgatóságok főnökei hivatásuknak éppen nem, vagy csak igen
hiányosan felelhetvén meg: kénytelen vagyok ezen állomásoknak a megváltozott
igényeknek megfelelő módon való betöltéséről gondoskodni.

Ezen tekintet által indítatva, felszólítom a 1./2. postaigazgató urat, hogy ösz-
szes kinevezési és egyéb szolgálati okmányait ellátási igényeinek megállapítása vé-
gett mielőbb adja be.”

19/2 868 Fest s.k.

Annak okát, hogy a kiegyezéskor a magyar posta kezelői személyzete osztrák volt, az 1848-as szabadságharc leverését követő „Bach korszak” szellemében kell keresni.

1849. végén Magyarország tartományként az osztrák birodalom része lett. Az önálló postaigazgatás megszűnésével pedig – a kezelői személyzettel együtt – a helynév-bélyegzők, kezelési okmányok és -bélyegzők szövege is fokozatosan német lett.

A németajkú kezelői személyzet a kiegyezést követően hátráltatta a fokozatosan magyarosodó posta fejlődését. Ez volt az oka, hogy a magyar postaigazgatás lehetőséget adott azoknak a tisztviselőknek, akik az osztrák postaigazgatás területére kívántak távozni.

Az O.L. anyagában talált 1691/218 sz. iratban²² a soproni postaigazgatóságtól érkezett ilyen irányú kérelmet pártfogólag terjesztette fel a minisztériumnak.

Az ideiglenes postaegyezmény aláírását követően – 1867. április 27-én, 1182. számon – a postaigazgatóságoknak kiadott rendelet a magyar szellem kialakításához vezető első lépés volt.

1559 sz.

A cs. k. posta.

A bécsi cs.k. kereskedelmi minisztériummal létrejött egyezmény folytán a Magyar és Erdélyország postahatóságai, hivatalai és közgei folyó évi Május 1-ével a magyar királyi kereskedelmi Minisztérium rendelkezése alá helyeztetnek.

Midőn e kerületbeli összes postahivatalok a magyar királyi kereskedelmi Minisztérium f.é. április 27-ről szóló 1182 sz. ^{22A,B} magas kibocsátványa alapján erről értesítettnak, rendeltetik:

1. Hogy a postaügyek igazgatására és kezelésére vonatkozó minden jelenleg fennálló szabályok a magyar királyi kereskedelmi Minisztérium további intézkedéséig érvényben maradnak.

2. Folyó évi Május 1-től a magyar kormány igazgatása alá került postahivatalok számára külön magyar és német nyelven szerkesztett rendelvényi lap fog kiadatni. (Rendelvényi lap = Postal hivatalos közlöny).

3. Az ügykezelési nyelv a magyar leendő úgy mindazáltal, hogy egyelőre a rendelvények a postaigazgatóság által a postahivataloknak német nyelven is kiadhatnak.

4. A postahivatalok által Április hó végén Május havára megrendelt levél- és hírlapjegyek eddigi mód szerint kiadatnak. Június 1-jétől azonban forgalomba hozandó új levél- és hírlapjegyek iránt, annak idejében utasítás fog kiadatni.

5. Azon nyomtatványok, melyek a közönség kezébe kerülnek, minél előbb magyar és német nyelven az összes postahivatalokhoz fognak eljuttatni.

6. A jelenleg használatban lévő pecsétnyomók helyett új, a magyar királyi címmel és a magyar körülíráttal használandók.^{22C}

7. A postakocsi és levélgyűjtő-szekrények sárga alapszíne acél-zöld színre 1/4 lábnyi vörös-fehér szegélyezéssel azonnal átváltozandó, és pedig a kocsi csak azon esetben, a melyben új befestésük szükséges leendő. (9.sz. függelék)

8. A postaintézet jelvényét a magyar korona, alatta a postasíppal fogja képezni. Ugy szintén a postakocsisok karjegyei az új jelvénnel kicserélendőek, nemkülönbön a postásípok zsinórai vörös-zöldre átváltoztatandók; végre

9. a postakocsisok, kik az eddigi frakk helyett kurta kabátot viselendnek, egyenruhái addig míg a már meglevő készlet tart, és az új egyenruházati szabályzat kibocsátatik azon változtatással megmarad, hogy a gombok helyett vörös-zöld zsinórzat és a galléron és a sapkán levő jelzetek helyett az új jelvények használandók. (12. ábra).

Kassán April 29-kén 1867.

m.k. postaigazgatóság

Baudler s.k.

22. FIKM/169. csomag 1867. (OL)

22A Az 1867. április 27-én kelt 1182 sz. rendelet III. pontjának első három bekezdése a hivatalos nyelvre:

„A bécsi császári királyi keresk. minisztériummal létrejött egyezmény folytán, a Magyar- és Erdélyország postahatóságai, hivatali és közlegel, a határőrvidéket kivéve, amelyek a zágrábi postaiszgatásnak fognak alárendelnetni, folyó év május 1-jével a magyar királyi keresk. minisztérium rendelkezése alá helyezettnek.

Mídon a postalgazgatóságot erről értesítem, a következőket rendelem:

I. A postaügyek igazgatására és kezelésére vonatkozó minden jelen fennálló szabályok, amelynyben azok a következő pontozatok által nem módosítvák, a magyar királyi kereskedelmi minisztérium továbbá intézkedéséig érvényben maradnak.

II. Folyó év május 1-től, a magyar kormány igazgatása alá került postahivatalok számára, magyar és német nyelven szerkesztett rendelvénnyel lap fog kiadatni.

III. Az ügykezelési nyelv magyar leendő, úgy mindazonáltal, hogy egyelőre a rendelvényeket a postalgazgatóságok által a postahivataloknak németnyelven is ki lehet adni. A magyar kir. keresk. minisztériumhoz intézett jelentéseket azonban, valamint a magyar nyelven szerkesztett beadványokra adandó határozatokat magyar nyelven kell szerkeszteni.

22B 1875. évi április hó 19-én 8707 sz., a postalgazgatóságokhoz — a hivatalos nyelvre nézve — kibocsátott rendelet:

Az 1868. évi XLIV. törvénycikk 1. §-a értelmében, az ország kormányának hivatalos nyelve a kormányzat minden ágazatában a magyar, s miután sajnálattal kellett tapasztalnom, hogy a királyi postalgazgatóságok ezen törvény fogantatásában nem mindig jártak el úgy, amint ezt a törvény szelleme kívánja, szükségesnek látom az igazgatóságot szigorúan utasítani, hogy jövőben minden belföldi közhatósághoz, alattas postahivatalhoz és minden belföldi magánszemélyhez intézendő iratban kizárólagosan a hivatalos magyar nyelvet használja, és ne tegyen különbséget akkor sem, ha a magánszemély más nyelven fogalmazott beadvánnyal fordult volna az igazgatósághoz.

Megától értetik, hogy az osztrák hatóságokhoz németül írjon, s megengedem, hogy a zágrábi postalgazgatósághoz intézett átirataira is e nyelvet használja.

Simonyi s.k.

22C Postahivatali helynevek kírása a hely és keletbéljegzők szerint (1868.P:R.T. 22.old.) 1868. febr.11. 2197—560.sz.

„Azon postahivatalok, melyeknek székhelyel többféle nevet viselnek (például Szombathely, Steinamanger, Sabaria), a rovatlapok, óralevelek, számadási okmányokban stb. igen gyakran majd az egyik, majd a másik nevezetet használván, az által az okmányok nyilvántartását és rendezését nem csekély mértékben nehezítik.

A királyi postahivatalok — a jelen rendelettel utasítottak, hogy — minden egyes okmány kiállításánál kizárólag azon magyar helyneveket használják, mely hely- és keletbéljegzőjükre van metszve.”

A cs. k. posta.

A bécsi cs. k. kereskedelmi minisztériummal létrejött egyezmény folytán, a Magyar- és Erdélyország postahataloságai, hivatalai és községei folyó évi Május 1-jével a magyar királyi kereskedelmi Minisztérium rendelkezése alá helyeztetnek.

Miközben e körülbéli öfkes postahivatalok a magyar királyi kereskedelmi Minisztérium f.é. April 27-éről szökö 1182 sz. al. magas kiadványára alapszárva erről értesítetnek, rendelkeztek.

1. Hogy a postai ügyek igazgatására és kezelésére vonatkozó minden jelenleg fennálló szabályok a magyar királyi kereskedelmi Minisztérium további intézkedéseiig érvényben maradnak.

2. Folyó évi Május 1-től a magyar kormány igazgatása alá került postahivatalok számára külön magyar és német nyelven szerkesztett rendkívényi lap fog kiadatni.

3. Az ügykezelési nyelv a magyar leendő úgy mindazáltal, hogy egyelőre a rendkívények a postaigazgatóság által a postahivatalokba német nyelven is kiadhatók.

4. A postahivatalok által April hó végén Május havára megrendelt levelek és hírlapjegyzék eddigi mód szerint kiadotnak, Junius 1-jétől azonban forgalomba hozandó új levelek és hírlapjegyzék iránt, annak idejében utasítás fog kiadatni.

5. Azon nyomtatványok, melyek a közönség kezébe kerülnek, minél előbb magyar és német nyelven az öfkes postahivatalokhoz fogadás eljuttatni.

6. A jelenleg használatban lévő pecsétgyémek helyett új a magyar királyi címmel és magyar körülbíráttal használandók.

7. A postahivatali és levélgyűjtő szekrények sárga-alapszínnel és színe 1/4 libnyi vörös-fekete szelvényekkel azonnal átváltandó, és pedig a kocsik csak azon esetben, a melyben új befestésük szükség leendő.

8. A postainstenció jelvényét a magyar korona, alatta a postasíppal fogja képezni. Ugy szintén a postakorsók kanczgeri az új jelvénygyel kicserélendők, nemkülönben a postasíppok zsinorai vörös-zöldre átváltoztatandók, végre

9. a postakorsók, kik az eddigi frakt helyett korda kába-
tot viselendők, egyenruhái addig míg a más meglevő készlet tart,
és az új egyenruhákati szabályzat kibocsátásáig azon vállalkoz-
tásat megmarad, hogy a gombok helyett vörös-zöld zsinorokat és a
galléron és a sapkán levő jelredek helyett az új jelvényeket hasz-
nálandók.

Kassa April 24. kén 1867.
m. k. postaigazgatóság

Káldner

12. ábra

1559. sz. rendelet a magyarosításról

A rendelet 6.) pontja intézkedett a pecsénymók „új magyar királyi címerrel és magyar körülíráttal” történő változtatására is. A rendelet végrehajtásával kapcsolatos 1576/166. sz. iratban²³ Beránek Pál, a pesti postagazdászati hivatal vezetője utasítást kapott az irathoz mellékelt jegyzékben felsorolt tárgyak átvételére és átvésésére. (13. ábra).

A nagyváradi postaigazgatóság által felterjesztett bélyegzők és vésett pecsénymók „május 22-én Nagyváradra küldettek, a számadás 1815/268-on rendelethez áttétetvén 52.sz. alatt felterjesztetett.” — jegyzi meg az ügyirat vótuma. (itt: záradéka). (14. ábra)

1867. május 1-ig a postahivatali vizsgálatok nem voltak rendszeresek, ezért Gorove miniszter 2931/657 sz.²⁴ rendelettel az igazgatási kerületek vizsgálatára megbizottakat küldött ki. A pesti igazgatósági kerület ellenőrzésével magát a vezető bizta meg:

„Magyar kir. postaigazgatóságnak

Pesten

Miután a pesti postakerület több év óta be nem utaztatott, illetőleg ezen kerületbeli postahivatalok meg nem vizsgáltattak, a szolgálat érdekében szükségesnek tartom, hogy az egész kerület azonnal beutaztassék, és az összes kerületbeli postahivatalok szigorúan és behatóan megvizsgáltassanak.

²³. BM. 34764—5 sz.

²⁴. BM. 35622—26. sz.

Földmivelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium.

Jegyzőkönyv szám 1576 186

Együttal elintézt szám

III ^{ik} osztály

2 ^{ik} szakosztály

A beadvány száma:
kelte: 8/5
beérkezése: 11/5

Tárgy:

*Magyarországi posta
igazgatóság*

*1868. évi hivatalos postai
nyomtatványok
sára vizsgált.*

fiat.

*L. Beránek László postai
ellenőr úr helyben*

*Központi postai és távírói
1868. évi hivatalos postai
nyomtatványok sára vizsgált.
1868. évi hivatalos postai
nyomtatványok sára vizsgált.*

1576	186
Kutató	Tétel
219	1420

Határóli:

Kiadó hivatalba érkezett: 15/5 - 1/6

Másolta:

Összeírta:

Kiadatott:

Az írtató hivatalban kirendeltett: 4/6

Irattárba érkezett: 5/6

Előirat száma: 1420

Utóirat száma:

*L. Beránek László úr, mint
a postai postai igazgatóság
nagyzárja, az
jegyűk átutalása és a
közvetített kártyák
átutaloztatásának
közvetített. Beírta
1868. évi Május 13-án*

1868. évi Május 13-án

*Tudományok Magyar
Akadémiája*

13. ábra

1576/166. sz. 1868. évi rendelkezés a pecsétnyomók
magyar nyelvűre vésésére

Magyarországi postai Hivatal

Kevegyesírték 1876. 12. 10. 8

azok postai hivatalokról, melyekről postai nyomóképek
mágyar címerrel és köriratokkal ellátandók

sz. szám	hivatal	Körirat.	sz. szám	darab
1	Magyarországi	Mag. Kir. Postahivatal	uj	2
2	Debrecen	"	uj	2
3	Székely-Ladány	" régi postai felirattal	-	1
4	Székesváros	abszolút	-	1
5	Székesváros	abszolút	-	1
6	Magy. Léta	regi postai felirattal	-	1
7	Székesváros	abszolút	-	1
8	Székesváros	abszolút	-	1
9	Székesváros	"	-	1
10	Székesváros	regi postai felirattal	-	1
11	Almás	regi postai felirattal	-	1
12	Székesváros	"	uj	1
13	Székesváros	"	uj	1
14	Székesváros	"	1	1
15	Magy. Béres	"	1	1
16	Magy. Károly	"	1	1
17	Magy. László	"	1	1
18	Székesváros	"	1	1
19	Magy. Rákó	regi postai felirattal	-	1
20	Debrecen	Mag. Kir. Posta utalványi pénztár	1	1

Magy. 15. Okt. 1876
Festő

Magy. 22. 5. 567
Magy. 22. 5. 567
Magy. 22. 5. 567
Magy. 22. 5. 567

Ezen beutazással és illetőleg vizsgálattal személyesen a postaigazgató urat bízom meg, meghagyván egyúttal, hogy ezen rendelet mielőbbi foganatosítása végett haldéktalanul intézkedjék.

A postaigazgató úr távolléte tartamára a postaigazgatóság vezetését Luger Károly miniszteri titkára bízom és az egyidejűleg utasítom, hogy folyó hó 22-dikén a hivatalvezetést a postaigazgató úrtól szabályszerűen vegye át. A beutazás bevégezése után az útinapló, az illető fogalmazványi ügyszer, az úti költség-számlával együtt hozzám felterjesztendő lészen.

A kassai kerület ellenőrzésére vonatkozó rendelet-részlet:

...A mellékelt rendelet, melynél fogva Duronelli Alajos, miskolci postamesterre a Kassai postakerület beutazása bízatik, a nevezettnek kézbesítendő, helyettesítése iránt a kellő intézkedést tegye meg.

Az iratban egyúttal intézkedés történt a többi postakerület beutazásáról, amelyben a miniszter név szerint megjelölte a beutazásra illetékes személyt.

A vizsgálatok eredményét a miniszter saját kezéhez kérte, és a mulasztásokat, megállapított rendellenességeket szigorúan büntette. Ugyanígy járt el olyan esetben is, amennyiben a postaigazgatóság az új rendeletet hagyta figyelmen kívül. Gyakori volt, hogy rendelkezéseiket a kereskedelmi minisztérium megkerülésével továbbították. (15. ábra)

A kassai igazgatóságnak címzett 3564/906 sz.²⁵ 1867. júl. 4-én kelt iratban ez áll:

„Midőn (cím) azon rendeletem szoros megtartására utasítom, egyúttal arról is értesítem, hogy a m.kir. országos postagazdászati hivatal már szervezve lévén, megrendeléseivel — a levéljegyek s bélyegzett borítékokról szólókat kivéve, melyek még egyelőre ezen m.kir. minisztérium útján, német nyelven kiállított okmányon rendelkezhet meg — közvetlenül ahhoz forduljon.

Gervay s.k. Heim s.k.”

A pesti postaigazgatóság vezetője, *Bilmayer* számos hasznos javaslattal is kiegészítette vizsgálati jelentését. Többek között javasolta a felügyeleti szervek állandóvá tételét, a fegyelmi eljárások szabályozását olyan irányba, hogy ne megtorlást, de a nevelést szolgálja. A szakképzettség javítására postatanfolyamok szervezését, postaföldrajzi ismeretekből előzetes vizsgát javasolt, és elsőként hangsúlyozta a postaalkalmazottak anyagi helyzetének javítását.

A posta 1868-ban nem volt anyagilag vonzó munkahely.

²⁵. 3564/906 (BM. 34796—800/F—10 sz.)

Földmívelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium.

3564 7
 111 in custody
 2 in subcustody
 Egyptian citizenship card

A breeding { season: 1940
hatch: 86y 1945.
brocked: . 5

Hozzájárulás:
 Kikötő hivatalos értéket: 9/7
 Műveltség: 2/1
 Összesítés: "a" 2/1
 Kiszámlázott: 2/1
 Az egyetemes hivatalos értéket: 2/1
 Irattárban értéket: 2/1

Előirat száma: _____
Utóirat száma: _____

Tilly:
 O. W. Beardslee.
 Ministerial and Civil
 Law & Justice
 Section & Cases
 peripatetic branch
 set of magistrates
 signed.

Liipz. a halpainmencsaj
a tényleges megrendelések
szól.

John Hammett
his mother

Die das bethende ab hini:
 Keinen für Handel und
 Volkswirtschaft

Unter Rückfluss der Rei-
sen sind die geprüften
Geprüften am 3. 1. 1898,
11390. Auf der man sich
des bestmöglichen Weges zu
sagen, die

1956		196
Kutis	Tétel	Alapadám
	12	1078

55

A postatiszteket négy, a járulnokokat és a postavezetőket három osztályba sorolták. Az évi fizetéseket az alábbiak szerint állapították meg.

a) a postatisztek:	1867-ben:	1868-ban:
az I. osztályban-	840 frt	900 frt
a II. osztályban	735 frt	800 frt
a III. osztályban	630 frt	700 frt
a IV. osztályban	600 frt	?
b) a postahivatali járulnokok:		
az I. osztályban	500 frt	600 frt
a II. osztályban	400 frt	500 frt
c) a postavezetők:		
az I. osztályban	420 frt	450–500 frt
a II. osztályban	367 frt	400–450 frt
a III. osztályban	315 frt	350–400 frt

1870-ben szabályozták a postaigazgatók fizetését:

a pesti postaigazgatónak 1800-ról 2000 frt-ra,
a többi postaigazgatónak 1600-ról 1800 frt-ra emelték

A postahivatali főnököknek
és ellenőröknek a rangfokozat
és állomás szerint 1000–1400 frt fizetésük volt.

A posta létszámának alakulását nyomon követhetjük 1871-ig:

	1	2	3	4	5	6
Postaigazgató	7	1	—	8	8	—
Titkár	7	1	—	8	9	1
Fogalmazó	16	2	—	18	5	—
Fogalmazói gyak.	7	1	—	8	9	1
Postahiv.gondnok	15	4	1	20	27	7
Ellenőr	13	1	—	14	21	8
Postafelügyelő	—	—	—	—	14	14
Postatiszt	125	25	1	151	313	162
Járulnok	82	14	3	99	220	121
Pénztáros	3	—	—	3	2	—
Pénztári ellenőr	3	—	—	3	2	—
Hírlapkiadó	2	—	—	2	7	5
Postavezető	167	24	3	194	220	26
Levélhordó	87	7	—	94	158	64
Hivatalszolga	155	33	5	193	351	158

1: az 1867. május 1-i létszám;

2: Horvát–Szlavónia területének 1868. április 1-én történt átvétele utáni létszám;

3: A Határőrvidék postaügyének 1871. január 1-vel történt átvétele utáni létszám;

4: 1–3 együtt;

5: létszám 1871. év végén;

6: 1871. évi növekmény.

1868-ban az újkécskei postamester így írt: „...*beláthatja a nagytekintető magyar kir. postaigazgatás, hogy két embert, három lovat 1 fr 1/10 kr napi költségéből kitartani teljesen lehetetlenség, csak ennek lehetősége esetén maradna fáradságom jutalmazására 100 fr-t, én pedig csekély hivataloskodással foglalkozó egyének között sem ismerek 100 frt/évi fizetéssel ellátott hivatalnokot széles e hazában.*...”²⁶

Az alkalmazottak fizetés-rendezésének fő akadálya a tengelyen való szállítás volt.

Az 1867. évi költségvetés 2.551.500 forintot kitevő összegéből 1.423.600 forintot tett ki a postautakon történő szállítás költsége. Ez a jövedelem 3/5 része volt. Ennek az arálynak a megváltoztatását csak a vasúti szállításra való áttérés oldhatta meg.

A posta költségvetése azonban nem bírta el a drágább mozgóposta-kocsik beszerzését.

A fent említett nehézségek ellenére a magyar postaigazgatás fokozatos fejlődésnek indult. Néhány adat ennek igazolására:

- a postaalkalmazottak létszáma 1867. év végére 716-ra, 1873-ban 1662-re, 1886-ban 4494 főre emelkedett;
- 1867-ben új postajáratí kiönyv jelent meg (1867. PRT 5. sz.);
- 1867-ben távirda tanfolyamokat szerveznek a személyzet képzetségi színvonalának emelésére (FIKM 167.314/elnöki/sz.);
- szintén 1867-ben Joanovits György „Magyar Posta Közlöny” címen szakmai lapot jelentett meg. (SzK);
- 1868-ban bevezetik az express kézbesítést/1868. PRT 10.sz.4635/1143/;
- 1868. közepétől engedélyezik a nők alkalmazását (Joanovits: Magyar Posta Közlöny);
- 1869-ben Magyarország és Ausztria együtt kiadja a világ első levelezőlapját (PRT, 1869. 11. sz.);
- 1871-ben rendezik a postajárandóságot (1871. PRT 7.sz. 4413/691);
- 1873-ban változtatnak a fizetési előléptetések (1873. PRT 31. 8130/1664);
- 1880-ban bevezetik az özvegyi nyugdíjat (Segélyző és nyugdíj egyesület – 1880. PRT 35. sz. 9. §.).

1868. április 1-én a magyar és osztrák postaigazgatás jogi helyzetében újabb változás állt be. Ennek előzménye: 1867. augusztus 21-én – az osztrák pénzügyminisztériummal kötött egyezmény alapján – megállapodás jött létre, mely szerint Magyarország átvette Horvát-Szlavónia pénzügyi igazgatását.

„A posta és távirdaügy császári királyi kereskedelemügyi miniszternek alárendelt szolgálatai fenntartva vannak egy külön megegyezésre. Egyelőre az adminisztratív összeköttetés változatlanul marad a központi igazgatással, mégis ennek a szolgálati jövedelem feleslegei szeptember 1-től kezdődően a királyi magyar állampénztárnak lesznek beszolgáltatva.”

Ez azt jelentette, hogy Ausztria magyar számlára vezette a Horvát-Szlavóniai postaigazgatás elszámolásait és a befolyt összeg fennmaradt feleslegét magyar számlára utalta át.

Közeledett az 1867. év vége, amikor az ideiglenes postaegyezmény határideje lejárt, s az 1867. április 12-én aláírt egyezményt végleges szerződésnek kellett felváltania.

Magyarország a szerződés véglegesítését össze akarta kapcsolni a korona – egyelőre osztrák igazgatás alatt álló – részeinek átvételével. Levélben kereste meg az osztrák igazgatást és javasolta, hogy Horvát-Szlavóniát és a Határőrvidék postai igazgatását 1868. április elsejével adják át.

²⁶. D.6. (PM) sz.

Az osztrák fél válaszában közölte, hogy a Birodalmi Hadügyminisztérium azt kívánja, hogy a terület továbbra is osztrák igazgatás alatt maradjon. A magyar kereskedelemügyi minisztérium ezzel nem értett egyet, de november 9-én kelt levelében abba beleegyezett, hogy a Határőrvidék igazgatását – a végleges döntésig – a Hadsereg-Főparancsnokság vegye át.

1867. december 11-én az osztrák kereskedelmi minisztérium azzal a kérdéssel fordult a Birodalmi Hadügyminisztériumhoz, hogy fenntartja-e a Katonai Határőrvidék átadásával kapcsolatos kifogásait, ill. hogyan viszonyul a magyar javaslatához.

Ezalatt az idő annyira előrehaladt, hogy az ideiglenes egyezményt hallgatólagosan meghosszabbították.

1868. február 6-án a Pénzügyminisztérium közölte, hogy a Birodalmi Hadügyminisztérium átveszi a Katonai Határőrvidék irányítását. A jelentést követően Kolbensteiner főtanácsos újra Pestre érkezett és kapcsolatba lépett Gervay osztály-tanáccsossal. Az új megegyezésnek március 1-én kellett volna életbe lépni, de a magyar fél kérésére április 1-re halasztották.

A végleges egyezmény szövegének megfogalmazásához Kolbensteiner ugyancsak főként szóbeli utasításokkal érkezett; ezek a pénzügyön kívül a Moldva-Havasalföld-i postahivatalokra vonatkoztak. A problémát az okozta, hogy az ideiglenes egyezmény megkötése után – a magyar hivatalokra vonatkozó rendelet értelmében – a postahivatalok címerét *itt is* magyarra cserélték, és ez diplomáciai bonyodalmakat okozott. Tudvalevő, hogy az említett postaügynökségek kereskedelmi tevékenységet is elláttak.

A havasalföldi és moldvai postaügynökségekkel kapcsolatos tárgyalások nem vezettek eredményre, s azokat csak 1869-ben vonták ismét osztrák igazgatás alá.

A végleges egyezményre vonatkozó tárgyalások részben Bécsben, részben Pesten folytak. Az egyezményt osztrák részről március 23-án, magyar részről március 30-án írták alá. Mivel Magyarország ragaszkodott ahhoz, hogy az egyezmény április 1-ével hatályba lépjen, táviratilag kellett közölni a megfelelő utasításokat.

A végleges egyezmény nem tartalmazott rendelkezést a postabélyegek, borítékok és hírlapbélyegek gyártására, valószínűleg azért, mert Lónyay pénzügyminiszter már 1868. elején megette az első lépéseket egy hazai, bélyeggyártásra is alkalmas nyomda felállítására.

2. Végleges postaegyezmény:

I. cikkely: A postaügy, a birodalmi tanácsban képviselt országokban és a magyar korona országaiban, mivel azt a forgalom érdeke megkívánja, azonos elvek szerint fog kezeltetni. . . (a cikkely további részei az érvényes előírások megtartására vonatkoznak).

II. cikkely: A *polgári Horvátország és Szlavónia* postaintézményei 1868. április 1.-vel a magyar postaterületbe kebelezetnek be és ezen időponttól ugyanezek postaügye, amelyet 1867. szeptember 1-e óta a császári királyi kereskedelemügyi minisztérium *magyar számlára vezetett*, átvétetik a magyar kereskedelemügyi minisztérium által.

III. cikkely A havasalföldi császári királyi postaügynökségek Bukarestben, Giurgevoban, Ploestiben és Ibrailában, valamint a moldvai Foksaniban és Galaczbán az 1867. április 2-án kelt ideiglenes egyezmény I. cikkelyének megfelelő feltételek mellett egyenlőre a királyi magyar ker. minisztériummal maradnak kötelekben. Ennek végleges rendezésére nézve külön megegyezés köttetik ki. Az összes, itt nem említett külföldi postaügynökség a császári-királyi Kereskedelemügyi Minisztériumnak, valamint a Külügyminisztériumnak rendeltetnek alá.

IV. cikkely Közös bizottság intézkedik a meghozott intézkedések összeállítására.

V. cikkely Tárgya a külfölddel való szerződések.

VI. cikkely A postaforgalom intézéséről rendelkezik.

VII. cikkely Az átmenő szállítmányok utáni illetményekről intézkedik.

VIII. cikkely-Tárgya az illetmények kölcsönös elszámolása és jótállása.

XVI. cikkely

XVII. cikkely A horvát -szlavónországi postaintézeteket illetően rendelkezik.

XVIII. cikkely Az átvett helyiségekkel és leltári tárgyakkal kapcsolatban intézkedik.

XIX. cikkely Rendelkezik a külföldi postaigazgatásokkal való levelezésről.

XX. cikkely Tárgya a pénzelszámolás.

XXI. cikkely Az elszámolás kétoldali ellenőrzéséről intézkedik.

XXII. cikkely A kölcsönös követelések kiszámításának és megfizetésének módzatait tárgyalja.

XXIII. cikkely Azon esetben, ha a magyar postaterülethez most még nem tartozó országrészeket csatolnak, az előző megállapodások itt is alkalmazandók.

XXIV. cikkely A féléves elszámolásról és kimutatásokról intézkedik.

XXV. cikkely Ez a megegyezés 1868. április 1-én lép életbe. Addig az 1867. április 2-ai ideiglenes megegyezés rendelkezései maradnak érvényben. A polgári Horvát – Szlavónia elszámolása 1867. szeptember 1-től 1868. május végéig a fent említett ideiglenes megegyezés rendelkezései alapján végzendők.

XXVI. cikkely Tekintettel a jelenlegi egyezmény tartósságára, a felmondási határidők és a tanácskozások megváltoztatására a vám- és kereskedelmi szerződés 22. cikkelyének rendelkezései kerülnek alkalmazásra.

Kelt Bécsben 1868. március 23-án

v. *Plener* s.k. cs.kir.ker.min.

Pest, 1868. március 30-án

Gorove s.k. magyar kir.min.

Az új egyezményről a magyar Kereskedelemügyi Minisztérium 1868. március 31-én a PRT 9. számában az alábbi rendeletet adta ki: (16. ábra).

A postaügy vezetésének Horvát- és Tótország polgári kormányzat alá tartozó részeiben a m. kir. kereskedelmi minisztériumra, a határőrvidéken a cs. kir. hadügy-minisztériumra való átruházása.

Folyó 1868-ik ápril 1-től kezdve a postaügy vezetését és főigazgatását Horvát- és Tótországnak a polgári kormányzat alá tartozó részeiben a m. kir. kereskedelmi minisztérium, a határőrvidéken pedig a cs. kir. hadügyi ministerium veszi át.

Ezen időponttól kezdve a zágrábi cs. k. postaigazgatóság, s kerületéhez tartozó postahivatalok s postaintézetek a cs. kir. kereskedelmi ministerium hatásköréből kiválnak.

Horvát- és Tótország polgári kormányzatú részeiben rendszeresített s az A/ alatti jegyzékben elősorolt hivatalok a zágrábi postaigazgatóság közvetlen igazgatása alatt maradván, az ahhoz tartozó tisztviselőkkel és hivatalbeliekkel együtt m. kir. kereskedelmi ministerium vezetése alá helyeztetnek.

Ellenben a horvát- és tótországi, valamint a szerb-bánáti határőrvidékekben létező s a B/ alatti jegyzékben előszámlált postahivatalok, az ottani tiszti és szolgaszeméllyezettel együtt, ugyancsak f. é. ápril 1-től kezdve a Zimonyban felállított postafelügyelőséghez csatoltatnak, mely a közvetlen igazgatást a cs. kir. postaigazgatóságok részére megszabott hatáskör korlátain belül átveszi s a cs. kir. hadügyi ministerium vezetése alá helyeztetik.

Mindazon számadásokat, amelyek a fennálló határozványok értelmében több mint egy havi időszakról vezetettnek, Horvát- és Tótország polgári kormányzatú részeiben létező postahivatalok által folyó március hó végével befejeztetvén, a zágrábi m. k. postaigazgatóságnak felterjesztessenek.

A kir. postaigazgatások a határőrvidékeket illető s hatásköreikhez tartozó ügyekben ezentúl a zimonyi cs. kir. postafelügyelőséggel lépnek közvetlen érintkezésbe.

Pest, 1868. március 30-án

RENDELVÉNYEK

A

MAGYAR POSTA-HIVATALOK SZÁMÁRA.

Közreboesátja a kereskedelmi ministerium.

9. sz.

Pest, martius 31-én 1868.

Tartalom.

A postaügy vezetésének Horvát- és Tótország polgári kormányzat alá tartozó részeiben a magyar kir. kereskedelmi ministeriumra s a határőrvidékeken a cs. kir. hadügyministeriumra való átruházása. — Utánvételek és postai utalványok kezelése. — Pályázatok.

A postaügy vezetésének Horvát- és Tótország polgári kormányzat alá tartozó részeiben a m. kir. kereskedelmi ministeriumra, s a határőrvidékeken a cs. kir. hadügyministeriumra való átruházása.

Folyó 1868-ik april 1-től kezdve a postaügy vezetését és felügyeletét Horvát- és Tótországnak a polgári kormányzat alá tartozó részeiben a m. kir. kereskedelmi ministerium, a határőrvidékeken pedig a cs. kir. hadügyi ministerium veszi át.

Ezen időponttól kezdve a zágrábi cs. k. postaigazgatóság, s kerületéhez tartozó postahivatalok s postintézetek a cs. kir. kereskedelmi ministerium hatásköréből kiválnak.

Horvát- és Tótország polgári kormányzatu részeiben rendezesített s az A) alatti jegyzékben elősorolt hivatalok a zágrábi postaigazgatóság közvetlen igazgatása alatt maradván, az ahhoz tartozó tisztviselőkkel s hivatalbeliekkel együtt a m. kir. kereskedelmi ministerium vezetésé alá helyezettnek.

Ellenben a horvát- és tótországi, valamint a szerb-bánáti határőrvidékeken létező s a B) alatti jegyzékben előszámlált postahivatalok, az ottani tisztviselői és szolgálati tagjaikkal együtt, ugyancsak f. é. april 1-től kezdve a Zimonyban felállított postafelügyelőséghez csatoltatnak, mely a közvetlen igazgatást a cs. kir. postaigazgatóságok részére megszabott hatáskör korlátaín belül átveszi s a cs. kir. hadügyi ministerium vezetésé alá helyezettik.

Mindazon számadásokat, melyek a fenálló határozatok értelmében több mint egy havi időszakra elvettettek, Horvát- és Tótország polgári kormányzatu részeiben létező postahivatalok által folyó martius hó végével befejeztetvén, a zágrábi m. k. postaigazgatóság-nak felterjesztessenek.

A kir. postaigazgatóságok a határőrvidékeket illető s hatásköröikhez tartozó ügyekben eszentul a zimonyi cs. kir. postafelügyelőséggel lépnek közvetlen érintkezésbe.

Pest 1868 martius 30-án

Inhalt.

Uebertragung der Verwaltung des Postwesens in Civil-Kroatien und Slavonien an das kön. ung. Handelsministerium und des Postwesens in der Militärgrenze an das k. k. Kriegsministerium. — Verordnung Gebahrung mit Nachnamen und Postanweisungen. — Concurre.

Uebertragung der Verwaltung des Postwesens in Civil-Kroatien und Slavonien an das königl. ung. Handels-Ministerium und des Postwesens in der Militärgrenze an das k. k. Kriegsministerium.

Vom 1-ten April 1868 wird die oberste Leitung und Verwaltung des Postwesens in Civil-Kroatien und Slavonien von dem königl. ung. Handelsministerium, jene des Postwesens in der Militärgrenze von dem k. k. Kriegsministerium übernommen.

Die k. k. Postdirektion in Agram, sowie die bisher ihr untergeordneten Postämter und Postanstalten treten mit diesem Zeitpunkte aus dem Dienstverbande mit dem k. k. Handelsministerium.

Die in dem Verzeichnisse A) aufgeführten Aemter in Civil-Kroatien und Slavonien verbleiben in der unmittelbaren Leitung der Postdirektion in Agram, und werden mit den daselbst befindlichen Beamten und Bediensteten dem königl. ung. Handelsministerium untergeordnet.

Die in dem nachfolgenden Verzeichnisse B) aufgeführten Aemter in der kroatisch-slavonischen und Serbisch-banater Militärgrenze werden mit den dortigen Beamten und Bediensteten vom 1. April l. J. dem in Semlin aufgestellten Postinspektorate zugewiesen, welches innerhalb des den k. k. Postdirektionen eingeräumten Wirkungskreises die unmittelbare Leitung der Geschäfte zu übernehmen hat, und seinerseits dem k. k. Kriegsministerium untersteht.

Alle Rechnungen, welche nach den Bestimmungen in längeren als monatlichen Zeitabschnitten gelegt werden, sind von den Postämtern in Civil-Kroatien und Slavonien mit Ende März abzuschliessen und an die Postdirektion in Agram zu senden.

Die k. Postdirektionen haben in allen die Militärgrenze betreffenden, in ihrem Wirkungskreise gelegenen Gegenstände mit dem k. k. Postinspektorate in Semlin in Verkehr zu treten.

16. ábra

Rendelet Horvát-Tótország polgári területeinek a magyar postaigazgatáshoz történő csatolásáról

A Határőrvidék 104 postahivatala a cs. kir. közös Hadügyminisztérium fennhatósága alatt, a Zimonyban felállított postafelügyelőség igazgatása alá került, és itt maradt 1871. január 1-ig. Ide tartozott még Krassó-Szörény megye is. (17. és 18. ábra).

Horvát-Szlavónia, valamint a Határőrvidék filatéliai története külön tanulmány tárgyát képezik, ezért részleteire itt nem térek ki.

A címerre vonatkozó rendelet²⁷ – a végleges postaegyezmény megkötése után – anynyiban módosult, hogy azok a főhatóságok és minisztériumok, amelyeknek hatásköre a XXX. törvénycikk értelmében Horvát-Szlavóniára is kiterjedt, Magyarország egyesített címerét voltak kötelesek használni.

Az 1868-ban kötött végleges postaegyezmény hosszú időre meghatározta a posta fejlődési lehetőségeit. A belföldi szolgálat fejlesztése korlátozva volt, egyes intézkedésekben egyeztető eljárásra volt utalva az osztrák igazgatással, pedig a két országnak különböző forgalmi és közlekedési adottságai voltak. Mindezek ellenére a posta önállósulása számos eredménnyel járt. Az osztrák postától való fokozatos elválás újabb lépése volt az 1888. évi új Vám- és kereskedelmi szövetség.

Az ez alapján létrejött 1888. évi postaegyezmény az 1888. évi 32.466 számú miniszteri rendelettel lépett életbe.

„Egyezmény az osztrák cs. kir. kereskedelemügyi miniszter és a magyar korona országai és a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok közt posta-távirda ügynek a vám- és kereskedelmi szövetség alapján való rendezése tárgyában” címen az alábbiak szerint rendelkezett:

„Az idegen államokkal kötött, ez idő szerint fennálló postai és távirdai szerződések és egyezmények az azokban meghatározott időtartamra érvényben maradnak. A külföldiekkel való postai és távirdai szerződések és egyezmények megkötése és változtatása közös egyetértésben történik.

Uj szerződések és egyezmények megkötése és a fennállók megváltoztatása végett idegen kormányokkal tartandó tárgyalásokon mindig mindkét miniszter *egyenjogú és önálló szavazattal bíró* képviselői vesznek részt.

A közvetlenül szomszédos államokkal való azon megállapodásokat, amelyek rovatolások berendezésére, határállomásokon való átadásra és átvételre és egyéb olyan ügyekre vonatkoznak, melyek a közös megegyezéssel megállapított szerződéseket és egyezményeket nem változtatják, mindegyik miniszter *önállóan* fogja eszközölni.

Szintügy mindegyik miniszternek *önálló szavazata van* azon tárgyalásoknál, melyeket a nemzetközi posta, vagy távirdairoda a nemzetközi szabályzat határozatainak megváltoztatása végett vezet.”

A fenti szerződés mutatja, hogy – az 1868-ban kötött egyezményhez viszonyítva – a postaegyezmény külforgalommal kapcsolatos része változatlan maradt, ezzel szemben a belső forgalom rendezése önállósult.

27. 1182.sz. (1559.sz.,B.pont)

28. FIK 168/80 sz. elnöki irat.

17. ábra

Magyarország postaigazgatási területe 1868-ban

18. ábra

Magyarország postalgazgatási területe 1871-ben

EGYEZMÉNY

kötöttetett a közmunka- és közlekedésügyi m. kir. miniszter és az osztrák cs. kir. kereskedelmi miniszter között, a magyar korona országai és a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok közt a posta- és távirda-ügynek a vám- és kereskedelmi szövetség alapján való rendezése tárgyában.

I. CZIKK

Az egyezmény kiterjedése.

Az osztrák-magyar kölcsönös postai és távirdai forgalomra vonatkozó határozatokat a két miniszter közös egyetértésben állapítja meg. *A saját belső forgalom önálló rendezését* azonban mindkettő fenntartja magának.

(A továbbiakban részletesen tárgyalja, hogy mire terjed ki az egyezmény, a II. cikkben pedig a szállítási költségek és csatlakozások meghatározása szerepel).

12. A szabályzat érvényének tartalma:

Ezen foganatosítandó szabályzat, mely az egyezménnyel egyidejűleg érvénybe lép, közös egyetértéssel bármikor megváltoztatható, kiegészíthető vagy új szabályzat által pótolható.

Kelt Budapesten, 1888. jún. 30.

Baross s.k.

Kelt Bécsben, 1888. jún. 30.

Baquehem s.k.

Az 1888. évi postaegyezményt 10 évre kötötték, de mivel egyik fél sem mondta fel, 1907. év december 31-ig hallgatólag érvényben maradt.

Az 1888. évi postaegyezmény alapot nyújtott arra, hogy a magyar posta belső szolgáltatát *független alapon* építse ki, ami meglehetősen gyors ütemben, számos nyugati országot — köztük Ausztriát — megelőzve több vonatkozásban meg is történt:

- 1882-ben kiadták a posta üzletszabályzatát;
- 1887-ben a postát és távirdát egyesítették;
- a postai pénzforgalom lebonyolítására igénybe vették az osztrák bank- és postatakarék csekkforgalmát;
- hatalmas lépésekkel haladt a posta a teljes önállóság felé;
- 1890-ben megnyílt az első interurbán központ, ez a távíró és távbeszélő nagyüzem-mé válásának első lépése volt;
- 1893-ban megjelentek az első automata-levélszekrények;
- 5 év alatt, 1867–1871-ig a postaforgalom 45 %-kal emelkedett;

- a külfölddel kapcsolatos forgalmat nemzetközi egyezmények szabályozták:
 - 1867. április 7.: a Monarchia és Görögország közötti,
április 24.: az Osztrák-Magyar Monarchia és Montenegró közötti,
november 27.: az Észak-német Szövetséggel kötött,
 - 1868. június 25-én Bécsben, majd december 14-én Pesten aláírva a Duna-fejedelemségekkel kötött, és
 - 1869. január 1-én a Szerbiával kötött egyezmények.
19. ábra)

XIII. TÖRVÉNY-CZIKK

a szerb fejedelemséggel 1868 december 14-én kötött postaszerződésről.⁽³⁾

(Szentelést nyert 1869. évi október 15-én. Kihirdetett a képviselőházban 1869. évi november 3-án. a főrendek házában 1869. évi november 18-án.)

Az osztrák-magyar monarchia és a szerb fejedelemség között az 1867. évi XVI. t. cz. III. cikkke értelmében kötött s Pesten 1868. decz. 14-én aláírt postaszerződés, miután az országgyűlés által elfogadott s utóbb mindkét szerződő fél részéről szokott módon megerősített: ezennel az ország törvényei közé iktatják.

(Hivatalos fordítás.)

Postal egyezmény.

Ő Felsége az ausztriai császár, Csehország királya stb. és Magyarország apostoli királyának kormánya, és

Ő Fensége a szerb fejedelemség kormánya

a levélforgalom közvetítését az illető államok közt postaszerződés alapján szabályozni óhajtván, e célból meghatalmazottaikúl az alólírottakat nevezték ki, kik a következő cikkekre nézve egyeztek meg:

1. cikk.

A szerződő felek igazgatásai közt, meghatározott időben és rendszeren ki fognak cseréltetni a levelek, árumustrák, mindennemű nyomtatványok, valamint a kocsipostai tárgyak, ha azok a szerződő államok egyikéből, vagy

(1) E rendelkezést módosítja: 1881: VIII. t. cz. 1. §.

(2) V. ö. 1870: XXIV. t. cz. a 10 krajczáros papír és 6 pengő krajczáros ezüst váltópénzeknek a közforgalomból kivonásáról.

(3) E szerződés, — a megváltozott politikai és közlekedési viszonyok, főképpen pedig a Bernben 1874. okt. 9-én kötött és az 1875: VIII. t. cikkke iktatott, az 1879: XIV. t. cikkke iktatott szerződéssel megújított általános postaegyesületi szerződés folytán, a melyet ismét a Bécsben 1891. júl. 4-én kötött, az 1892: XI t. cikkke iktatott Egyetemes postaszerződés pótol — csak annyiban érvényes, a mennyiben az itt utoljára említett szerződés tartalmával megfér. V. ö. a keresk. min. 1895. aug. 8. 58488. sz. rendeletét, az utalvány forgalom és az utánvéttes postai küldemények forgalmának behozatala végett Szerbiával kötött egyezmények közzététele tárgy. (Közzétette a »Budapesti Közlöny» 1895. okt. 1. számában.)

48. cikk.

Szerbia postaigazgatása kötelezi magát, hogy saját területén átszállítottai fogja azon leveleket, nyomtatványokat, árumustrákat és koesipostai küldeményeket, melyeket az osztrák-magyar birodalom postahivatatai a Törökországban berendezett cs. és kir. postahivatatokkal lepecsételt csomagokban vagy zárt zaeszkókban váltani fognak.

Az osztrák-magyar birodalom igazgatásai Szerbia postaigazgatásának fizetni fognak a most említett küldemények transito-dijait:

a) a levelekért negyven (40) krt egy-egy vámfout brutto súly után;

b) az árumustrákért és mindenmü nyomtatványokért hat (6) krt egy-egy fout brutto súly után;

c) a koesipostai küldeményekért hat (6) krt egy-egy fout brutto súly után: s három (3) krt minden egy száz (100) forinttól a nyilvánítt érték után.

Ezen küldemények Szerbiában mentve lesznek minden vámkezelés alól.

Szerbia postaigazgatása felelős és szavatol a saját területén át szállított küldemények elveszéséért vagy sérüléséért, és pedig a jelen szerződésben a Szerbia és az osztrák-magyar monarchia közt váltott küldeményekre nézve megállapított elvek értelmében.

A küldemények kieserélése a Szerbia és Törökország közti határszélén, a cs. és kir. kormány Alexinatban székelő ügyvivőjének közvetítésével fog eszközölteni.

49. cikk.

A szerződő igazgatások havonként egybeállítják a jelen szerződés értelmében a levelek, a zárt levélesomagok, koesipostai küldemények és staféták kölcsönös kieseréléséből eredő számadásokat.

Ezen számadások alapjául és igazolásul szolgálnak az azon havi időköz alatt szállított küldeményekről szóló átvételi bizonylatok, a mely hora azok vonatkoznak.

A tartozás minden évnegyed elteltével azon általános leszámolás alapján fog kifizettetni, melyet Pesten a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium fog egybeállítani.

(P. H.) *Gervay Mihály* s. k.

a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium osztálytanácsosa és országos főpostaigazgató.

(P. H.) *Mladen Z. Radoyevitsch* s. k.

a szerb posta- és távirda-osztály titkára.

A fizetés o. ért. érez (ezüst) pénzben vagy pedig az egész ily pénzben fizetendő összegről kiállított váltó által fog történni; a tartozás a kir. postapénztárnak Pestre vagy a belügyi ministeriumnak Belgrádba küldetvén el, a szerint, a mint a szerződő igazgatásoknak egyike vagy a másika leund tartozásban a másik iránt.

A fizetés azon évnegyedre következő három hó alatt foganatosítandó, melyre az általános leszámolás vonatkozik.

Az évnegyedes számadásból eredő különbség a jövő évnegyed rovására vitetik át.

A számadások folyóvá tételénél egy osztrák értékű forint tizenkét és fél piasterrel egyenértékűnek vétetik.

50. cikk.

A szerződő igazgatások külön szabályzat által fogják megállapítani a számadások alakját és mindazon szabályrészleteket és intézkedéseket, melyek szükségesekek arra, hogy a jelen szerződés pontos foganatosítása biztosíthatassék.

Magától értetlik, hogy a fentemlített szabályokat a szerződő igazgatások módosíthatják mindannyiszor, valahányszor annak szükségét kölcsönösen belátják.

51. cikk.

A jelen szerződés az 1869. év június 4-jén lép életbe, és évről-évre kötelező marad mindaddig, míg az egyik szerződő fél a másiknak mindenkor egy évvel megelőzőleg nem jelentette ki azon szándékát, hogy a szerződés érvényét megszüntetni kívánja.

A szerződés ezen utolsó évben is egész kiterjedésében fog végrehajtatni, fentartva a szerződő igazgatások közti számadásoknak a mondott idő lefolyta után való megvizsgálását és kiegyenlítését.

A jelen szerződés az illető kormányok által jóvá fog hagyatni, s a jóváhagyási okmányok Belgrádban kiesereltetni.

Minek hitelűl a meghatalmazottak ezen két példányban kiállított szerződést aláírták s pecsétjeikkel ellátták.

Kelt Pesten, december hó tizennegyedikén, másodikon, ezernyoleczsáz hatvannyoleczban.

(P. H.) *Pálhal Ferencz* s. k.

a cs. kir. kereskedelemügyi ministerium osztálytanácsosa.

XIV. TÖRVÉNY-CZIKK

az egyesült Duna-fejedelemségekkel 1868 július 14-én kötött postaszerződésről.⁽¹⁾

(Szentelést nyert 1869. évi október 15-én. Kihirdetett a képviselőházban 1869. évi november 13-án, a főrendek házában 1869. évi november 16-án.)

Az osztrák-magyar monarchia és az egyesült Dunafejedelemségek között az 1867. évi XVI. t. cz. III. cikke értelmében kötött és Bécsben 1868. évi július 24-én aláírt postaszerződés, mintán az az országgyűlés által elfogadott, s utóbb mindkét szerződő fél részéről szokott módon megerősített, ezennel az ország törvényei közé igrtattatik.

Szövege a következő:

(Hivatalos fordítás.)

Ő Felsége az ausztriai császár, Csehország királya stb. és Magyarország apostoli királyának kormánya és

Ő felsége az egyesült fejedelemségek uralkodó fejedelmének kormánya,
a levélforgalom szolgálatát az illető államok között postaszerződés alapján szabályozni óhajtván, e célból meghatalmazottakul az alulírottakat nevezték ki, kik a következő cikkekre nézve egyeztek meg:

1. cikk.

Ő császári és apostoli királyi Felsége két állama területének postaigazgatásai között egyrészről, másrészről az egyesült Dunafejedelemségek postaigazgatása között a levelek, áru- és postaküldemények, mindennemű nyomtatványok, valamint a terhelmentes kocsipostai tárgyak, ha azok a szerződő államok egyikéből, vagy oly államokból erednek, melyeknek a szerződő postaigazgatások közvetlenül szolgálnak vagy jövőben szolgálnak, időszakonként és rendszeren ki fognak cseréltetni.

2. cikk.

Ezen küldeményváltás a szerződő államok területei között berendezett vagy berendezendő postajáratok útján s a következő vonalakon fog teljesíteni:

1. Alsó-Sinoutz és Mihaileni között;
2. Suezava és Foltitscheni között, Nemeritschenin át;
3. Soósmező (Pojana-serata) és Adjud között, Filipestin át;

4. Brassó és Bukarest között, Felső-Tömös és Predjalon át;

5. Nagy-Szeben és Rimnic között, Vöröstoronnyon és Cainenin át;

6. Orsova és Turnu-Severin között, Vereserován át;

7. a Duna kikötői között azon szállító-eszközök útján, melyekkel a szerződő postaigazgatóságok ezen kikötők valamint a szerződő államok közötti postahivatalai között, továbbá Törökország és a Levante tengerparti városai-val váltott küldemények elszállíthatására rendelkeznek vagy ezenül rendelkezni fognak.

3. cikk.

Ha a szerződő postaigazgatóságok a levél és kocsipostai küldemények kölcsönös kieresztése érdekében jónak látnák, hogy a megelőző cikkben elősorolt vonalakon kívül más irányban is rendeztesse be postajáratokat, azokat kölcsönös egyetértés útján szervezhetik.

4. cikk.

A 2-ik cikkben elősorolt vonalakon berendezendő postajáratok száma és szervezete, valamint a posták elindulási és megérkezési ideje, a szolgálat igényeihez képest, az illető postaigazgatóságok között megállapodása szerint fog szabályoztatni.

5. cikk.

Minden egyes postaigazgatás a saját területén eszközölt szállítás költségeit önmaga viseli.

Ha azonban a szerződő igazgatóságok közösen látnák azt, hogy a szállítás a határszéli postahivatalok között jövet-menet egy s ugyanazon vállalkozóra bízassék, az ebbeli költséget a saját területükön megjárt távolság aránya szerint viselik.

6. cikk.

A szerződő postaigazgatóságok között váltott postai küldemények a Dunán való szállításnak

(1) E szerződés — a megváltozott politikai és közlekedési viszonyok, főképpen pedig az 1874. okt. 9-én Bernben kötött és az 1875. VIII. t. cikkbe iktatott, az 1879. XIV. t. cikkbe iktatott szerződéssel megújított általános postagerjesületi szerződés folytán, a melyet ismét a Bécsben, 1891. júl. 4-én kötött, az 1892. XI. t. cikkbe iktatott Egyetemes postaszerződés pótol — csak annyiban érvényes, a mennyiben az itt utóbbi járá említett szerződés tartalmával megfér.

Ezek a szerződések a magyar kormány meghatalmazottjának részvételével és annak bejegyzésével jöttek létre, mindenkor a magyar országgyűlés jóváhagyásával, a vám- és kereskedelmi szövetségben megfogalmazott elvek alapján. (19., 19 A. ábra)

A magyar postaigazgatás teljes különállását, s egyben a külforgalommal kapcsolatos önálló intézkedését csak az 1908-ban elfogadott XII. törvénycikk, ennek is a XVIII. — a postára vonatkozó — cikkelye hozta meg:

1908. évi XII. törvénycikk:

„... a kölcsönös kereskedelmi és forgalmi viszonyoknak az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országokkal való szabályozása tárgyában Budapesten, 1907. évi október hó 8-án kötött szerződés tárgyában.

XVIII. cikk:

A postát, távirdát és távbeszélőt a két állam mindegyike saját területén önállóan szabályozza és igazgatja.

A posta-, távirda- és távbeszélő forgalmat a két szerződő fél területei között külön egyezmények állapítják meg.

Ha ily egyezmények nem jöhetnek létre, a két állam területei közötti forgalomra nézve az egyetemes postaszerződés és a nemzetközi távirdaszerződés határozatai nyernek alkalmazást.”

Az 1908-ban kötött vám- és kereskedelmi szövetségben meghatározott, — a két ország független külföldi postaforgalmát biztosító — új elvek elfogadása Ausztria és Magyarország állam- és postajogi kapcsolatának egy rendkívül érdekes korszakát zárta le.

IV. AZ 1867. ÉVI BÉLYEGKIBOCSÁTÁS

1. Az ideiglenes osztrák-magyar postaegyezmény és a magyar bélyegkiadás

Az 1867. évi kiegyezés a postát és a távirdat az egyetértésben, egyenlő elvek alapján igazgatóandó ügyek közé sorolta. A posta- és távirda ügyek rendezését a Vám- és Kereskedelmi Szövetség II., III. és XVI. cikkei írták elő.

A postaigazgatás szétválasztását előkészítő tárgyalások Pesten, 1867. március 22-én kezdődtek meg. A tárgyalásokon alapelveként Kolbensteiner osztrák megbízott álláspontját kompromisszumként fogadták el, amely szerint a szétválasztást úgy kell végrehajtani, hogy az „... *ne károsítsa a postatörvényhozásban és a vonatkozó előírásokban, valamint a berendezésekben fennálló azonosságot, ... semmiképpen se érintse a külfölddel kötött egyezményekben szabályozott viszonyokat.*”

Osztrák részről ez a törekvés természetes volt, ugyanakkor a két postaigazgatás szervezetének, működési rendjének azonossága *ekkor még* a magyar félnek is kedvezett.

A magyar postaigazgatásnak a korábbi bélyegeken látható osztrák birodalmi szimbólum, a kétfejű sas, érthetően nem felelt meg. A postaigazgatás önállóvá válása így magával hozta új magyar bélyeg igényét is. Bélyeggyártásra alkalmas hazai nyomda nem volt, így a bélyegeket külföldön kellett megrendelni.

Ausztria az „Ideiglenes Postaegyezmény” 14. §-ában vállalta, hogy „... a Posta Gazdasági Hivatal Bécsben, a magyar minisztérium óhajára, a forgalmi eszközök és hivatali szükségletek beszerzéséről *térítés ellenében* gondoskodik.” Ez így volt természetes, hiszen ezeket az anyagokat eddig főként osztrák cégek gyártották, hazai gyártásukat azonnal nem lehetett megoldani. A magyar postaigazgatás a forgalmazni kívánt bélyegek előállítását – csakúgy mint a postaládákat – az osztrák postaigazgatástól rendelte meg.

Az osztrák postaigazgatás a bélyegeknél a kívánt rövid határidőre való gyártását csak úgy vállalta, ha azokat az osztrák igazgatás területén is forgalmazhatják. Ez a kívánság az „Ideiglenes Postaegyezmény” sokáig vitatott része volt.

Végül a magyar Minisztertanács döntött, jóváhagyta az egyezmény 15. §-át, amely így szól:

„1867. május 1-től, vagy ha műszaki nehézségek miatt egyáltalán keresztülvihetetlen lenne, június 1-től minden esetre, a legmagasabb Felség képét viselő és értékeket arab számokkal krajcárban feltüntető új levéljegyek és bélyeges borítékok, továbbá értékjelzés nélküli újságbélyegek kerülnek forgalomba, *mind az előző, mind a magyar postaigazgatás területén, amelyek elkészítését* a császári és királyi kereskedelemügyi minisztérium *az előállítási költségek megtérítése ellenében az egyezmény időtartamára Magyarország számára is vállalja.*

A magyar postaigazgatás kötelékébe lépő intézményeknél, valamint a magyarországi és erdélyi postaigazgatóságok bélyegraktáraiban – május 1-én, illetve június 1-én még meglévő – levéljegyek és bélyeges borítékok átvételi elismervény ellenében Bécsbe, a posta gazdasági hivatalába visszaküldendők.”

Az egyezmény 15. §-a kimondja tehát, hogy „mind az előző, mind a magyar postaigazgatás területén” kerülnek forgalomba az új bélyegek, tehát azt, hogy a kiadás osztrák is és magyar is, így *mindkét igazgatás önálló bélyege.*

Egyértelműen kimondja „amelyek elkészítését a császári királyi kereskedelmi minisztérium az előállítási költségek megtérítése ellenében, az egyezmény időtartamára Magyarország számára is vállalja”, tehát ideiglenes jelleggel, bér munkában elkészíti. Ellentétben az 1864. évi bélyegekkel, amikor a közös igazgatás számára gyártott bélyegekből a magyarországi postahivatalok számára is szállított ellátmányt.

Az ideiglenes gyártást igazolja az is, hogy a Végleges Postaegyezmény már nem tartalmaz bélyeggyártásra vonatkozó rendelkezést, de hiányzik a 14. §-ban foglalt vállalás is, mivel ebben az időszakban már a Magyar kir. Posta saját gazdasági Hivatala látta el „eszközökkel és hivatali szükségletekkel” a postaigazgatóságokat.

Az Országos Levéltárban található — FIK 167/82. sz. elnöki — iratban is érdekes adatot találunk a bér munkáról.

A Budapesti Közlönyben megjelent — a posta önállóságára vonatkozó — magyar miniszeri rendelet után, a bécsi és a magyar Egyetemi nyomda is jelentkezett azzal az igénnyel, hogy a postai nyomtatványok gyártását elvállalná.

A bécsi nyomda megkeresését csaknem egy hónapig válaszra sem méltatta a minisztérium, végül a munkahiánnyal küzdő Egyetemi nyomdát bizta meg a nyomtatványok gyártásával. Az iratok alapján lemérhető, hogy csak a legszükségesebb esetben élt a magyar kereskedelmi minisztérium az Ideiglenes Postaegyezmény 14. §-ával, és ha tudta, hazai keretek között oldotta meg az előállítást.

A FIK Minisztérium a bécsi gyártásért *önköltségi árat* fizetett. Ez magába foglalta a kezelési költséget is. Erről egy — az 1871. évi bélyegkiadás gyártásával kapcsolatos — iratból részletes tájékoztatást kapunk.

Az 1871. évi bélyegek gyártásának előkészítéskor, a magyar Kereskedelmi Minisztérium tájékoztatást kért Bécsből, az 1867. évi bélyegek szerződéséről, valamint előállítási költségéről:

9946/1063/1871.

„A magyar kir. keresk. minisztérium az itteni 9379/891 sz. alatt kért szerződés helyett csak egy jegyzéket küldött azon árakról, melyeket a cs.kir. bécsi államnyomda az érték-cikkek:

- a) nyomtatásáért,
- b) enyvezéséért és
- c) papírért számítt föl.

Ezen jegyzék szerint tehát

- 1. 100 levéljegy 1 6/10 krba,
- 2. 100 hírlapjegy 1 2/10 krba,
- 3. 50 db levelezési lap 9 6/10 krba,
- 4. 100 db levélboríték 34 krba került.

A magyar postaigazgatás pedig fizetett eddig a cs.kir. postaigazgatásnak

- 1. 100 db levéljegyzért 4 kr-t,
- 2. 100 hírlapjegyzért 4 kr-t,
- 3. 50 db levelezési lapért 10 kr-t,
- 4. 100 db borítékért 50 kr-t”.

(20. ábra).

Ugyanennyit fizet a magyar postaigazgatás az értékcikkek gyártásáért a budai m.k. államnyomdának is.

Ezen árak a bécsi államnyomda által közöltekkel első tekintetre túlzottnak tűnnek föl, de ha tekintetbe vesszük, hogy a bécsi államnyomda által közölt árakban, illetőleg jegyzékben nem szerepel

- a) a lyukasztás (fogazás);
- b) a rovatolás (számlázás, borítékolás);
- c) a csomagolás és a

d) nyomdai kezelés és egyéb költségek (pedig ezeket a magánnyomdák a nyomtatás vagy gyártás költségének felében szokták fölszámítani), a bécsi nyomda által fölszámított, s annak alapján a budai államnyomdával kialakult gyártási árak, ha nem is olcsók, de semmi esetre sem túlzottak.

Az ismertetett irat említi, hogy Bécsből szerződést nem kaptak. A szerződés az Ideiglenes Postaegyezmény 15. §-a volt, a további részleteket iratváltással tisztázták (részletes ismertetésük későbbi fejezetben található).

Bérmunkát igazoló iratot későbbiekben is találunk. 1872/II. 6. sz.²⁹ A pesti gazdasági hivatal *viszonteladással* felajánlotta Bécsnek az 1867. évi bélyegek megmaradt készletét. A levélbélyegek és bélyeges borítékok tiszta és ép mennyiségét önköltségi áron — 1606,80 Ft összegért — 28 ládában szállította el a bécsi gazdasági hivatal. (Az 1864. évi bélyegek maradék készletét, annak idején térítés ellenében szolgáltatták be a postaigazgatóságok.)

(L: A Postaigazgatóságok bélyegszükségletének alakulása c. fejezetet).

Fontos adatokat tudunk meg³⁰ Dr.S. Koczynski okmány- és hírlapilleték bélyegekről szóló jelentős munkájából.

A magyar pénzügyminisztériumnak is szüksége volt — az 1867. évi új jogi helyzetnek megfelelő — új pénzügyi bélyegekre. Az ismertetett okokból ezek is a bécsi cs.kir. államnyomdában készültek.

Amíg Ausztria a postabélyegeknél el tudta érni, hogy azokat saját igazgatási területén is használatba vegye, ezt a pénzügyi bélyegeknél nem érte el. Oka az volt, hogy ezekből magasabb címleteket is kibocsátottak, és mivel a forint rövidítése „ft”, eltért a Gulden rövidítésétől „fl”, így azonos bélyegek nem jöhettek szóba.³¹ (21. és 21.A. ábra)

A tárgyalások során felmerült az is, hogy a pénzügyi bélyegek részére magyar vízjeles papírt készítenek. (22. ábra) A későbbiekben elvetették ennek gondolatát, mert a bécsi nyomda nagymennyiségű német nyelvű vízjeles papírral rendelkezett, így nem volt számúra gazdaságos új papír beszerzése.³²

A Magyarországon 1868. június 22-én forgalomba hozott okmánybélyegek ugyanúgy bérmunkában készültek, mint a postabélyegek. A megjelenésükről szóló rendeletet a Budapesti Közlöny 1868. évi 130. száma közölte:

²⁹. BM 32471 sz.

³⁰. BM 5140 sz.

³¹. 1 ft = 100 krajcár; 1 Gulden (fl) = 100 krajcár (1858. XI. 1-től)

³². BM 5140 sz.

„A magyar bélyegjegyek elkészülvén, azokkal folyó évi június 20-áig a magyar kir. adóhivatalok ellátatni fognak, ennél fogva ezen határnaptól kezdve magyar bélyegjegyek bocsátatnak forgalomba.

Budán, 1868. június 4-én

Lónyay Menyhért s.k.”

Die Hof- und Staatsdruckerei hob in ihrem Berichte vom 8. August 1867 hervor, daß es auf dem Gebiete des Stempelmarkenwesens schwerer als auf dem der Post fallen werde, daß sich beide Reichshälften über gemeinschaftliche Embleme einigen. Übrigens würden auch die Wertlegenden unüberwindliche Schwierigkeiten bedingen, da bei der größten Abkürzung der Guldenlegenden noch immer die Verschiedenheit übrig bleibe, daß die konventionelle Ligatur deutsch fl., ungarisch aber ft. laute. Die Druckerei empfahl sohin die Anfertigung besonderer ungarischer Stempelmarken. Zugleich wählte sie aus den vorliegenden Entwürfen 28 Zeichnungen für die allgemeinen Stempelmarken aus,

21. ábra

Dr. Stephan Koczynski tanulmányából a „ft” - „fl” -re
vonatkozó vélemény (részlet)

21A ábra
Az okmánybélyegek képe

Am 9. Dezember 1867 verhandelte die Hof- und Staatsdruckerei noch mit der Schläglmühle wegen des Papiers für die ungarischen Wertzeichen und erscheint hierbei erwähnt, daß die Papiersorten für die Wechselblankette, Promessenscheine und Stempelmarken mit einem Wasserzeichen „im ungarischen Texte“ versehen sein sollten. Schon am 12. Jänner 1868 aber wendete sich die Druckerei an die Staatsschuldendirektion und ersuchte unter Hinweis auf den erst jetzt bekannt gewordenen Umstand, daß die ungarischen Stempelmarken ebenfalls auf dem Papier der österreichischen Marken gedruckt werden sollten, um die Veranlassung einer nachträglichen Bestellung von 50 Ries 12 × 14 Zoll und 30 Ries 9 1/2 × 14 Zoll. Man findet tatsächlich auf den ungarischen, in der Hof- und Staatsdruckerei erzeugten Marken das bekannte Wasserzeichen STEMPEL-MARKEN. Bei den Guldenkategorien ist es gleichläufig, bei den Kreuzermarken hingegen kreuzläufig. Bezüglich dieses Wasserzeichens ist an den ungarischen Marken die merkwürdige Beobachtung zu machen, daß in einigen selteneren Fällen das Wasserzeichen Nr. 2, sonst aber als Regel das Wasserzeichen Nr. 3 vorkommt. Noch merkwürdiger ist, daß diese Marken beim Betupfen mit einer Säure meist *keine* Blaureaktion ergeben, daß aber eine solche mitunter doch eintritt. Am allermerkwürdigsten endlich erscheint die regelmäßige Koinzidenz beiderlei ebenerwähnter Wahrnehmungen: daß nämlich die Marken mit dem Wasserzeichen Nr. 2 ausreichend imprägniert, jene mit dem Wasserzeichen Nr. 3 aber nicht wirksam präpariert erscheinen. Man könnte sich hierdurch zur Vermutung veranlaßt fühlen, daß zum Drucke der ungarischen Marken zum Teil bereits vorhandene Papiere, die natürlich wegen ihrer Bestimmung für die österreichischen Marken mit Blutlaugensalz imprägniert waren, verwendet wurden, daß aber zum anderen Teile neues Papier eigens für die ungarischen Marken hergestellt worden sei und daß man dabei die Imprägnierung unterlassen habe. Der letztere Teil der Schlußfolgerung dürfte aber doch etwas zweifelhaft sein. Denn zu jeder der ungarischen Papiervarietäten finden sich analoge Varietäten bei den österreichischen Marken (soweit dies angesichts des Umstandes, daß bei den ungarischen Marken der größte Teil der Fläche entweder durch den Buchdruck oder durch den Naturselbstdruck verdeckt ist und daß es überhaupt sehr schwer ist, bei verschieden gefärbtem Fond über die Identität der verwendeten Papiere etwas Positives zu sagen, mit einiger Sicherheit beurteilt werden kann) und ist bei den betreffenden österreichischen Marken ebenfalls gar keine oder nur eine minimale Blaureaktion zu erzielen. Es scheint daher, daß die Papierfabrik bei der damaligen Stempelpapierherzeugung überhaupt nur ein Minimum von Blutlaugensalz verwendete, um die angestrebte, vom Ministerium nachdrücklich geforderte lichte Färbung des Papiers sicher zu erreichen. Daß dabei der Zweck der Präparierung ganz verfehlt wurde und die gleichsam blutarmen Marken die Reaktion gegen Tintenätzungen nicht mehr ergaben, blieb unbeachtet. Es ist bemerkenswert, daß die beteiligten Personen wiederholt auf die doch nur eine sekundäre Bedeutung besitzende Färbung des Markenpapiers größeres Gewicht legten als auf die allein wesentliche Imprägnierung. So ging man bei den älteren Hausner-Papieren mitunter bis zu einer dem angestrebten Prinzip abträglichen Blaufärbung; jetzt aber verfiel man in das entgegengesetzte Extrem und reduzierte behufs Vermeidung jeder Spur von Blaufärbung die Imprägnierung bis auf einen fast unmerklichen und unwirksamen Rest.

Hier sei bemerkt, daß die ungarischen Verbrauchsstempelmarken sich in Größe und Ausstattung von den allgemeinen Stempelmarken unterschieden.

Az okmánybélyegeket az említett német szövegű vízjeles papíron készítették 1881-ig, tehát 1870-től a hazai nyomtatás is ezen a papíron folytatódott.

23. ábra

A hírlapbélyeg

Az 1868-ban kibocsátott hírlapilleték bélyegek gyártása az — okmánybélyegekkel és postabélyegekkel együtt — szintén bér munkában történt. Gyártásuknál is az említett német szövegű vízjeles papírt használták. (23. és 23.A. ábra)

Ezeknél a kiadásoknál eddig nem volt kétséges, hogy ezen bélyegek magyarok-e, bár egyesek a német szövegű vízjel miatt még ezt is vitatták.

Lehet-e meghatározó a papír vízjele (annak nyelvezete) és a papír eredete? Egyértelműen kell válaszolnunk: nem lehet. A meghatározó az, hogy mely állam nevében bocsátják forgalomba és hogy melyik kormány fennhatósági területén használhatók fel.

Die zwei Ankündigungstempel und der Kalenderstempel (Gravierungen *Josef Benedicts*) stellten eine *dritte* Größenkategorie vor, da sie bloß die Größe der analogen österreichischen Verbrauchsstempelmarken (Format des 3 kr. C. M.-Wertes) hatten. Bei den Ankündigungstempeln waren die Stempelschilde viereckig, beim Kalenderstempel rund. Der Naturselbstdruck war bei allen drei Marken braun.

Eine *vierte* Größenkategorie stellten die Zeitungsmarken (Holzschnitte *Schmidts*) zu 1 kr. und 2 kr. vor. Größe und quadratische Form entsprachen den österreichischen Marken; sie waren aber viel feiner ausgeführt. Auch darin, daß die 1 kr.-Marke in blauer, die 2 kr.-Marke in brauner Farbe gedruckt wurde, kam die Gleichförmigkeit mit den österreichischen Marken zum Ausdruck, und zwar hier augenscheinlich wegen der vertragsmäßig bedungenen Gegenseitigkeit und mit Rücksicht auf den Postverkehr in ganz zweckmäßiger Weise.

Für 25 von den 33 Markenwerten liegen noch die Imprimaturaufträge vor; einer davon ist undatiert; das Datum der übrigen liegt zwischen dem 20. Oktober 1867 und dem 16. Jänner 1868. Diese Aufträge wurden auf Probeabzüge des Kupferdruckes (ohne Naturselbstdruck) angesetzt, welche bereits die Legenden trugen. Analoge Abzüge ohne Legenden rühren daher aus noch früherer Zeit her. Am 20. April 1868 waren die Vorbereitungen zum Drucke der ungarischen Marken, insbesondere die Herstellung der Druckplatten, so weit gediehen, daß die Hof- und Staatsdruckerei die erste Papierfassung vornahm. Am 28. Mai erfolgte dann die erste Ablieferung fertiger Marken. Der Druck wurde, wie die vorhandenen Listen ergeben, kontinuierlich fortgesetzt, zumal noch während der Lieferung der zuerst bestellten 196.014 Blätter eine Anschaffung auf weitere 358.960 halbe Bogen erfolgte. Der Zenit der Leistung wurde in den Monaten September mit 118.652 und Oktober mit 103.648 gelieferten Blättern erreicht. Kleinere Nachbestellungen ließen den Druck ununterbrochen bis in den Jänner 1869 andauern. Dann wurden noch im April und Mai 1869, im Jänner 1870 und im Juni bis August 1870 kleinere Quantitäten nachgeschafft. Nach dem August 1870 fand keine Erzeugung für Ungarn mehr statt. Schon die letzten Anschaffungen waren nur mehr ein Notbehelf gewesen, zu dem gegriffen wurde, weil die Anordnung des ungarischen Finanzministeriums vom 11. Mai 1869, Z. 29374, derzufolge die Wertzeichen vom Jahre 1870 an in der königlich ungarischen Staatsdruckerei erzeugt werden sollten, sich nicht rechtzeitig realisieren ließ, so daß der Druck der Stempelmarken in Ungarn erst in der zweiten Hälfte 1870 begonnen haben kann.

Die ungarische Finanzverwaltung richtete sich in diesem Belange genau nach dem österreichischen Muster ein. In Pest wurde ein Zentralstempelmagazin aufgestellt; ebenso wurde, nachdem ursprünglich nur eine Erweiterung der Ofener Universitätsbuchdruckerei geplant war, dann eine eigene königlich ungarische Staatsdruckerei errichtet. Die zur Leitung der Wertzeichenerzeugung dieser Anstalt ausersehenen Personen waren eben diejenigen, die über Ersuchen

Pénzügyi vonatkozásban is alapvető változás történt a két ország, így a két független postaigazgatás viszonyában. 1867. május 1-ig a magyar postaigazgatóságok számadásaikkal a bécsi kereskedelemügyi minisztériumnak számoltak el, nevezetesen a számvevőség-gel.

1867. június 1-e után, — bár a magyar kereskedelemügyi minisztériumhoz megküldött nyugta—ellen nyugta alapján bélyeg ellátmányukat eleinte a bécsi gazdasági hivataltól kapták —, elszámolni a magyar postai számvevőségnek tartoztak.

Más kérdés volt a bélyegek *gyártásáért* járó pénzösszeg, ezt a két postaigazgatás esedékes elszámolása során rendezték.

Ez a gyakorlat az 1867. évi kiegyezés 18. §-ának felelt meg:³³

„Magyarország minden egyéb államköltségei a magyar felelős miniszter előterjesztésében alkotmányos úton fognak elhatározni, azokat, valamint minden egyéb adókat, a felelős minisztérium minden idegen befolyás teljes kizárásával saját felelősége alatt hajtja be és kezeli.”

A fenti törvény alapján az Ideiglenes Postaegyezmény 4. cikke így szól:

„A két postaterület egymásközi forgalmából eredő bevétel azt a félt illeti meg, amelynek területén befolyt.”

A magyar postaigazgatóságok gazdasági pénztárai a postahivataloktól befolyt összeggel a számvevőség felé számolnak el.

A Bélyegmúzeum — Czakó Elemér által összegyűjtött — iratanyagából ismert, hogy Lónyay Menyhért volt az, aki a magyar bélyegek hazai gyártását szorgalmazta.

Már 1868-ban megkezdtek az előkészületeket bélyeggyártásra is alkalmas hazai nyomda felállítására. Czakó Elemér gyűjtésében található a PM 29364/ex sz. irat gépelt másolata (az eredeti valószínű megsemmisült), amelyben 1869. május 11-én Lónyay Menyhért pénzügyminiszter a Kataszteri Könyomdát megkereste. Az irat megvilágítja azt a tényt, miért siettetette a miniszter a nyomda felállítását:

„Azon körülmény, hogy a magyar bélyegek gyártása eddig a bécsi császári kir. udvari állami Nyomdában eszközöltetik, a bélyegek körüli gyors és biztos intézkedés útjában lévén, a pénzügyi igazgatás igényei felette kívánatosná teszik, miszerint a jegyek Budán állíttassanak ki. . .”

(Továbbiakban felkéri a Könyomdát a feltételek, körülmények vizsgálatára.)

A pénzügyminiszter a magyar bélyegek bécsi gyártását, tehát a bér munkát akarta megszüntetni. Erről a szándékáról levélben értesítette a magyar Földművelés-, Ipar- és Kereskedelmi minisztert. (P.Ü.M.52.822 sz. 1869. december 23.)³⁴

A miniszter válaszában hozzájárul hogy új, „az eddigiektől némileg eltérő alakú levéljegyeket” készíttessenek. (1870. február 1-én). Ugyanakkor megjegyzi:

„A postai levéljegyek, bélyeges borítékok, bélyeges postautalványok és levelezési lapok gyártását készségesen engedem át a magyar Állami Nyomdával egyesítendő Kataszteri Könyomda Intézetnek, föltéve hogy a kiállításai árak a bécsi cs. és kir. Állami Nyomdának árait nem haladják meg. . .”

³³. BM 35663 a–z számon.

³⁴. BM 32471. sz.

Az 1871. május 1-én kiadott, — a kő-, ill. réznyomatos bélyegek megjelenésére vonatkozó — rendeletben (24. sz. ábra) is kifejezésre jut a kereskedelmi miniszter által óhajtott „új, magyar jelvényű”, tehát eltérő bélyeg. (6.sz. függelék)

✂ (Uj levélbélyegek.) F. évi május 1-jén új magyar jelvényű levél- és hírlapjegyek s bélyeges levélborítékok jönnek forgalomba. A levéljegyek úgy mint eddig 2, 3, 5, 10, 15, s 35 kr. értéket képviselnek s 100 darabos lapokon vannak kiállítva; a levélborítékok 3, 5, 10, és 15, kros levéljegyekkel vannak megbélyegezve. A hírlapjegyek 1 krajczárosak szintén 100 darabos lapokon vannak kiállítva. A 2 kros levéljegyek sötétsárga, a 3 krosak világos zöld, 5 krosak vörös, 10 krosak kék, 15 krosak barna, a 25 krosak viola, az 1 kros hírlapjegyek piros színűek. A levéljegyek általán véve jobbról borostyán-, balról tölgyfavirágokkal övezett világos körmezőn ő Felsőge arczképét tüntetik elő, mely alatt a magyar korona országainak koronás czimere diszlik; a levéljegy felső két szegletén rózsadiszitmény látható, a két alsó szegletén az érték van kijelölve. A levélborítékok szintily értékjegyekkel vannak ellátva. A hírlapjegyek a m. korona alatt nyugvó postasipot tüntetik elő. A régi értékjegyek és levélborítékok felhasználására f. évi május 1-től számított két havi határidő szabatik meg, e szerint f. évi július 1-től kezdve, bármily, a m. kir. postaterületen feladott küldemény, mely nincs a fennebbi magyar jelvényű jegyekkel bérmentesítve, mint nem bérmentesített, az ily küldeményeket terhelő kétszeres vitelbér alá esik.

** (A régi levelezési lapok) felhasználására kiszabott és márczius hó végével lejárt határidő még két hónappal, tehát folyó május hó 31-ikéig meghosszabbított.

24. ábra

Az 1871. évi kő- és réznyomatos bélyegek kibocsátási rendelete
(Vasárnapi Ujság, 1871. március 30.)

A Bélyegmúzeum levéltári anyagában későbbi időszakból is találunk Kereskedelmi minisztériumi iratokat, amelyek egyértelműen magyar bélyegként tárgyalnak az 1867. évi kiadásról.

1896-ban, a Millennium alkalmával a Magyar Posta is nagyszabású kiállítással jelentkezett. Ennek előkészületeit a 81092/1895. évi ügyiraton³⁵ tárgyalták:

„Az 1896. évi országos kiállításon bemutatandó régi és új posta-távir dai díjjegyek s értékci kkek” címmel. (6.sz. függelék).

„A m.Kir. posta- és távir daigazgatóságnak

Budapest

Szándékom az 1867. óta forgalomban volt magyar postai levélbélyegek- s értékci kkekből, továbbá az 1873. évi augusztus 10-től 1879. február hó végéig használt — külön távir dai díjjegyek — s végre a jelenleg alkalmazásban lévő posta-távir dai francojegyekből és értékjegyes nyomtatványokból az 1896.-ik ezredévi országos kiállításon gyűjteményt állítani össze. Minthogy azonban a már forgalomban nem álló jegyek- és értékci kkekből készlet nincs, szükséges lesz a mondott célra azokból kívántató példányokat *újonnan* készíttetni.

Felhívom tehát mindenek előtt (címet), jelentse hozzám lehető rövid idő alatt, kimutatásilag, hogy pénztáránál az 1887. évi szeptember hó 16-án 3856. és az 1890. évi szeptember hó 2-án 48060. szám alatt kelt itteni rendelkezések alapján hány darab, mely időkből származó, s mily nemű és faju díjjegyek, valamint értékci kkek előállítására készült nyomtatási eszköz áll őrizet alatt, s oly állapotban vannak-e azok mind, hogy francojegyek értékjegyes nyomtatására célszerűen felhasználhatók?

895. XI./12

Kiad. Szalay s.k. 13 XI.”

Az előzményekből tudjuk, hogy 1872-ben a Magyar Posta az 1867. évi bélyegek *maradvány készletét eladta* az osztrák postaigazgatásnak, így 1896. február 27-én levélben kellett tőle a kiállításhoz szükséges bélyegeket kérnie.

A magyar postaigazgatás számára olyan nagy jelentőségű volt az 1867. évi önállósulás, az első magyar bélyeg megjelenése, hogy a miniszter — az irat tanúsága szerint — arra is kész volt, hogy 1896-ban az Ausztriában forgalomban lévő bélyegek papírján, *újra legyártassa az 1867. évi bélyegeket*. Ehhez a költségvetést el is készítette (1955/1896. sz-on). (25. ábra)

³⁵. BM 32416 — 432. sz. alatt.

Dr. Kr. értékelésével

7 Kipartó'szék

* Az első fűrészes Koltos és a
második fűrészes Koltos közötti
fűrészes fűrészes munka:

a) 1. fűrészes Koltos = - 15 hr

b) 2. fűrészes Koltos = 2 / 97 hr

c) 3. fűrészes Koltos = 1 / 01 hr

d) 4. fűrészes Koltos = - 15 hr

Összesen = 4 / 2 = 8 hr

3242A

25. ábra

1955/1895. sz. irat 4. lapja, önköltségszámítás az 1867. évi
bélyegek újragyártásához

„1./ hogy az 1867-től 1871-ig Bécsből szállított levéljegyek egy-egy lap/á 100 drb, s a borítékokból és levelezőlapokból egy-egy csomag, vagy legalább mindenikből 50—50 drb kívántassék, az esetben pedig, ha készlet ott sincs, a szóbanforgó érték-cikkek közül a levél- és hírlapjegyek egyenként 15—15 lapon, a borítékok és levelezőlapok pedig 100—100 darabban a nyomtatási költségek megtérítése mellett utánnyomassanak, esetleg azon a papíron, melyeket a bécsi államnyomda a jegyek és értékjegyes nyomtatványok készítéséhez jelenleg használ.

Az ebből származó költség

a Kir.Államnyomda egységei szerint felszámítva lenne:

a) Hírlapjegy, laponként	— f	15 kr
b) 6 féle levéljegy, laponként 3 3/10 kr	2 f	97 kr
c) 3 féle boríték csomagonként 33 8/10 kr =	1 f	01 4/10 kr
d) lev.lap csomagonként (50 db) 7 1/2 kr =	— f	15 kr
együtt	4 f	28 4/10 kr”

Végül a bélyegek újragyártására nem volt szükség, mert az osztrák minisztérium 1896. február 27-én, ha csekély készletet is, de küldött (N. 9418.sz-on). (26. ábra).

„50—50 db-ot a 2, 3, 5, 10, 15 kr-os levélbélyegekből
10—10 db-ot a 3, 5, 10, 15 és 25 kr-os borítékokból
50 db-ot a hírlapbélyegből.”

(A levél végén jelzi, hogy a levelezőlapokból április 1. után küld 100 db-ot.)

Az anyagot bizottságilag — Szalai miniszter jelenlétében — helyezték pánccs szekrénybe, az alábbi megjegyzéssel:

„Az átküldött érték-cikkek számadásba vetetvén, hiánytalanul megvoltak, s az V/7 ügyosztályban zár-ellenzár alá helyeztettek. A kért levelezőlapok kilátásba helyezett megküldéséig, jelen üggydarab *irattárba* helyezhető.

Budapest, 896. III/8. 1. Varko sk. Botár sk. Szalay sk. kiadmány” (27. ábra)

Euerer Excellenz!

Mit Bezugnahme auf die gepostete zu-
schrift vom 9. Februar l. J. N. 1955 befreit ich
mich Euerer Excellenz in der Anlage je 50 Stück
der Briefmarken zu 2, 3, 5, 10 und 15 Kr., je 10
Stück der Briefmarken zu 3, 5, 10, 15 und 25 Kr.
und 50 Stück der Briefmarken zu 1 Kr. der
Emission vom Jahre 1867 zu übersenden.

Hon. dem anlässlich für das kgl. ung. Hof-
gabel in Wien und in ungarischer Sprache
aufgelegten Correspondenzkarten der Emission
vom Jahre 1869 hat sich vor mir im Vorhinein
bestanden, das ist laut einer Mitteilung der
k. k. Hof- und Staatsdruckerei das vollständige
Material zur Herstellung der gedachten Cor-
respondenzkarten vorhanden und können dieselben
ben. genau nach dem beigefügten Formularien

An Seine

des Herrn k. u. g. Handels Ministers

Ernst von Daniel

Excellenz in

Budapest.

16435 - 896

2 - 920.

Jenseit des Rheins.
 Die ungarische Druckerei ist sehr unter
 einem ungünstigen, von dem in Paris gefundenen
 Verhältnissen ist ja 100 Stück angefertigt und
 die selben schon längst abverkauft bis 1. April
 d. J. Durch Eurer Excellenz unter Bekannt-
 gabe des Hrn. Postungs-Kopier zu übermitteln.
 Gutsnigen Eurer Excellenz die Herbeiführung
 meines ausgedehnten Geschäftes.
 Wien am 27. October 1896
 Für den k. k. Handels-Minister,
 Adolph.

26. ábra

Az osztrák minisztérium megküldi a rendelkezésre álló
 1867. évi bélyegkészletét

Igy sikerült a magyar postaigazgatásnak az ezredéves kiállításon 1867-től bemutatnia a magyar bélyegeket, kétségtelenné téve és kinyilvánítva azok magyar voltát.

Vissza kell térnünk egy gondolattal az 1871. évi kibocsátás gyártásának előkészítéséhez. 1870. április 20-án – a költségvetés beterjesztése után – megkezdődtek az előkészületi munkálatok a Magyar Állami Nyomdában.

Az osztrák kereskedelemügyi minisztérium erről tudomást szerzett és táviratban érdeklődött. Bécs az első P.Nr. 12049/1286 sz. iratára hivatkozva ismét megkereste a magyar igazgatást, 1870. június 15-én, de, mint korábban, erre sem kapott választ – írja Czakó Elemér tanulmányában.³⁶

Mivel a végleges postaegyezmény már nem tartalmazta a bélyegek gyártására vonatkozó szerződést, a magyar kereskedelmi minisztérium nem tartotta szükségesnek, hogy a bélyegek magyarországi gyártásának előkészületeiről értesítést küldjön az osztrák kereskedelmi minisztériumnak.

Amikor a kereskedelmi minisztérium és az Állami Nyomda közötti szerződéskötés megtörtént, akkor a szerződés egy példányával mondták fel a további bécsi gyártást. Amennyiben az 1867. évi kibocsátás osztrák, nem pedig bér munkában készült magyar bélyeg lett volna, úgy nem ez lett volna a felmondás módja és jogi formája.

³⁶ BM 32471. sz.

9/6 M/I.

15435

Előirat: 1935/96.

Az alulírottak a közigazgatási
feladatok elvégzésére, köztük a
megnevezett, az V/7 ügyosztály-
ban az alulírottak helyettesítésére.

A közigazgatási feladatok elvégzési-
ben helyettesítést megnevezett ügyosztály-
ügyosztályban irodalmi helyettesítésre.

Mélt. 96. M/I.

L. V. V. V.

10000

Pezsáry
9-III

1935. 9. 20.

9/20 - 2

Kézeltetési utasítás:

az V/7 ügyosztály-
osztályban

32435

Ally, amely feladat M/I: 9/20

27. ábra

A bélyegeket bizottságilag páncélszekrénybe helyezik

2. A bélyeggyártás előzményei és a bélyegkibocsátás

A történelmi előzmények és a közjogi kérdések után nézzük meg, hogyan alakult az 1867. évi bélyegkibocsátás sorsa.

1867. április 1-én (P.Nr 504) Kolbensteiner levelére Wüllersdorf miniszter az alábbiakat válaszolta megbízottjának:

„A megállapodás aláírásának nincs akadálya, feltéve, hogy a 15. cikkely szerint az előírt határidőn belül előállítandó bélyegek műszakilag kivitelezhetőek.”

Az elkészítésre vállalt határidő 6 hét volt, ez alatt kellett elkészíteni a tervezeteket, kliséket, próbanyomásokat és a jóváhagyás után a megrendelt mennyiséget legyártani. Az ideiglenes pénzügyi egyezmény kölcsönös elfogadása lehetővé tette, hogy 1867. április 9-én P.Nr 6349/732 sz. alatt a Bécsi Állami Nyomda már az alábbi utasítást kapja:

„Hivatkozással a szóbeli megbeszélésre az udvari tanácsos úr megbízást fog kapni új levélbélyegek és újságbélyegek részére rajzokat, mely utóbbiaknál a már korábban használatban volt Merkur fej van mint kép elfogadva, a lehető leggyorsabban elkészíteni és bemutatni.”

„Az eddigi levél- és újságbélyegek, valamint a bélyegekkel ellátott levélborítékok készítése beszüntetendő.”

1867. április 18-án P.Nr 7037/808³⁷ sz. alatt Wüllersdorf osztrák kereskedelemügyi miniszter megküldte a rajzokat a megrendelőnek:

„Megtisztelne, ha a Királyi Magyar Kereskedelemügyi Minisztérium a bélyegek és borítékok elkészítéséhez beleegyezőleg és lehetőleg véghatározatot magába foglaló gyors közléssel megkeresne, mivel a nyomódúcok vésése és az anyalemezek elkészítése a szokásos vizsgálatok után magába véve is egyedül legkevesebb három hetet vesznek igénybe és ezért csak az összes erők mozgósításával sikerülhet az új bélyegek és borítékok kiadására *kitűzött határidő betartása*. A rajz az újságbélyegek részére még nem készült el teljesen, utólagosan azonban mindazonáltal legközelebb közölni fogjuk.” (28. és 29. ábra).

³⁷ BM 34769–70 sz.

Seite 2

Seite 3

für die neuen Reichsmünzen mit hergebrachten Stempel;
deshalb in Ermangelung des Statutals ist die Uebersichtnahme
von 2. Abt. 1. §. eingeführt worden sollen; ist die aus-
geübte Prüfung anzuwenden, deshalb muss mit (100)
namer der selbst eingetragenen Kopie des neuen Reichs-
geldes vorgelegt werden. Das Gesetz über die Uebersicht
ist gütigst zu sein, auf der ersten hiesigen (100) ist
auszufordern (100) ist zu sein.

In dem für gelassenen Namen und dem Gesetz
sind die Uebersicht der neuen oder neuen mit dem
neueren hiesigen H.R. Geldes in neuen (100) ist
sich selbst anzuwenden.

Die Uebersicht der neuen Reichsmünzen ist zu sein;
deshalb ist die Uebersicht der neuen Reichsmünzen
und für die Uebersicht der neuen Reichsmünzen
sind die neuen Reichsmünzen (100) ist zu sein.
sind die neuen Reichsmünzen (100) ist zu sein.
sind die neuen Reichsmünzen (100) ist zu sein.

Man darf sich das Können & Wissen der Uebersicht
sind die Uebersicht der neuen Reichsmünzen
sind die Uebersicht der neuen Reichsmünzen
sind die Uebersicht der neuen Reichsmünzen

Da die Uebersicht der neuen Reichsmünzen
sind die Uebersicht der neuen Reichsmünzen
sind die Uebersicht der neuen Reichsmünzen
sind die Uebersicht der neuen Reichsmünzen

Se.
an k. k. österr. ungar. Handelsministerium

7037/808 sz. írat: az osztrák minisztérium véleményezésre megküldi az 1867. évi bélyegek próbanyomatait

... hogy az újonnan készíthető levélbélyegek és borítékok részére fénykép után készült fejképét Őfenségének látni kívánom, de emellett a díszítményt valamivel keskenyebbre kívántam volna mint azt a rajz mutatja, miáltal teret lehetne nyerni az értékszám elhelyezésére. Mégis abban az esetben, ha ez a technikai nehézségeket túlságosan szaporítaná és így esetleg az előállítás késleltetését okozná, nem idegenkedem, hogy teljesen eltekintsek a szándékolt módon elhelyezett kr toldaléktól.

1867. április 27-én (P.Nr 7333/851) számon az osztrák kereskedelemügyi miniszter elrendeli a nyomdának az új bélyegek nyomóeszközeinek sürgős elkészítését és az elkészült próbanyomatok bemutatását:³⁸

90

29. ábra

Próbanyomatok az 1867. évi bélyegekről

Ref. no 22/8 867

+ Gekleidete Koffer und
1. St. des ...
Noch, was das Mangoldpflanzen-
straßen ist. ...
Bildung zu ...
mein ...

1078/1867. sz., a magyar minisztérium a próbanyomatok megtekintése után rajzbeli változtatást kér

„... a levélbélyegek és levélboríték-bélyegek a birodalmi sas helyett a jövőben Őfelsége a császár fejképét, mindazonáltal nem mint az utolsó előtti kiadásnál fehér domborzatban, hanem rajzszerű nyomtatban fogják viselni. Ezek részére a csatolt fénykép után lesz a rajz; a keretre és díszítményre a mellékelt rajz van szánva. A fejkép alatt szabadon hagyott helyre csak a bélyegek és borítékbélyegek értékszáma kr toldalékkal, illetve az itáliai bélyegeknél sld. — lehetőség szerint jól felismerhetően — helyezendő. Hogy a számot lehetőleg meg lehessen nagyobbítani, esetleg szükséges lesz a keretnek négy sarokdíszítményét megkissebbiteni és ahelyett a felső közép díszítményt megnagyobbítani. A levélbélyegek és borítékbélyegek értékjelzése, valamint azok színe változatlanul maradnak. Ezen utasítások alapján az igazgatóság azonnal csináltassa meg az új levélbélyegekhez és borítékbélyegekhez a nyomóeszközöket és mutasson be próbanyomatokat. A rajzokat az új hírlapbélyeg részére is hamarosan átadjuk.”

Május 9-én az Állami Nyomda már megküldte a levélbélyegek próbanyomatát az osztrák kereskedelemügyi minisztériumnak és a papírszükséglet gyors kiutalását kérte:

„Alulírott igazgatóság bátorkodik az új levéljegyeknek három próbanyomatát és az új hírlapjegyeknek egy próbanyomatát azzal a megjegyzéssel betérjeszteni, hogy azoknál a levélbélyegeknél, amelyeknél az értékjelzés két számmal kerül feltüntetésre, a hely ezek részére a mindkét alsó sarokdíszítmény megrövidítésével még ki lesz bővítvé. Mint két nyomatnál jelezve látszik, a másik csoport bélyegeinél — tudniillik egy számmal — lehetett a rajzot megtartani, mint azt mindkét bronzszínen előállított nyomtat feltünteti, mivel annak megváltoztatásával a sajtó alá készítés legalább három nap késedelmet okozna. Egyúttal bátorkodik az alulírott igazgatóság a papírszükséglet gyors kiutalását kérni, hogy május 12-én meg lehessen kezdeni úgy a levélbélyegek, mint a levélborítékok nyomás alá vételét.”

1867. május 10-én (8310/976 számon) az osztrák kereskedelemügyi minisztérium már el is küldi rendelését az Állami Nyomdának; egyúttal utasítja a magyar részről javasolt rajzmódosításra: (1078/67 sz.)

„A május 9-én kelt előterjesztése elintézése képpen utasíttatik az igazgatóság, intézkedjék most már az új levél és újságbélyeg, valamint borítékok nyomdai előállításáról a bemutatott próbanyomatok szerint. Emellett ügyelni kell, hogy két szám behelyezésénél a hely nagyobbítása a 10 krajcáros bélyegeknél és borítékoknál mindkét alsó sarok-díszítmény felfelé való megrövidítése által történjék.

Egyenlőre az alábbi mennyiségek készítenők el:

<i>levélbélyegekből</i>	<i>újságbélyegekből</i>	<i>borítékokból</i>
6000 lap á 2 kr	20000 lap	600 csomag á 3 kr
4000 lap á 3 kr		4000 csomag á 5 kr
30000 lap á 5 kr		600 csomag á 10 kr
6000 lap á 10 kr		600 csomag á 15 kr
3000 lap á 15 kr		600 csomag á 25 kr

Az új levélbélyegek előállításának megkezdendő, ha a f. évi április 23-án rendelettel megrendelt bélyegek teljesen leszállítottak. Ami a levélborítékokat illeti, úgy az ugyanazzal a rendelettel megrendelt mennyiség előállítása beszüntetendő, mihamarabb az új levélborítékok gyártásához hozzá tud látni. Amennyiben a régebben megrendelt levélborítékok pótszállításra kerülnének, az Igazgatóság utólagos értesítést kap.

Az új bélyegek és borítékok kibocsátását úgy kell siettetni, hogy ha csak lehet az egész mennyiség f. évi május 30-ig a postaigazgatási igazgatósághoz elszállítható legyen.

Tekintettel a soldo jelzésű bélyegek és borítékok kibocsátására, melyeknél mindenképpen szükségesnek látszik a hely fent jelzett bővítése az érték behelyezéséhez, utasítás fog következni.”

1867. május 18-án (P.Nr. 8901/1046 számon) az osztrák kereskedelemügyi minisztérium megküldte a magyar postaigazgatóságok — eddigi igénylései alapján — egy havi szükségletének kimutatását.³⁹ (31. ábra és 7.sz. függelék).

1867. május 20-án (Ker.Min.1837/273. számon)⁴⁰ a magyar kereskedelmi minisztérium táviratilag kéri a Nagyszeben-i postaigazgatóságot, jelentse táviratilag az olasz levéljegyekből szükséges mennyiséget. (32. ábra).

Ugyanezen a számon válaszolt a minisztérium az osztrák igazgatás (P.Nr. 8901/1046. számon közölt) azon értesítésére, hogy a bélyegek kiadási időpontját június 1-re tűzték ki és tájékoztatja:

„... hogy a közönségnek az általa június 1-e előtt vásárolt és még kezei között lévő régi formájú bélyegek és borítékok felhasználására 15 napi határidőt állapított meg f. évi június 15-ig, mely nap után az eddigi levélbélyegek, levélborítékok és újságbélyegek honi viszonylatában teljesen használaton kívül lesznek helyezve és az ilyenekkel ellátott küldeményeket, mint bérmentetleneket fogják kezelni.

Végül meg kell jegyezni, hogy a nagyszebeni postaigazgatóság alá rendelt havasalföldi és moldvai postaügynökségek részére az itáliai kiadású levéljegyek első szükségletét a társmisztériumnak már tudomására adtam.”⁴¹

Ezen iraton az igazgatóságok utasítást kaptak az 1864. évi bélyegek beszolgáltatására.

„A cs.kir. bécsi posta gazdászati hivatal a f. évi június 1-től fogva használandó új levél és hírlapjegyeknek az idezárt kimutatásban foglalt mennyiségét első szükségletkép a kir. postaigazgatóságnak legközelebb meg fogja küldeni. Meghagyom a kir. postaigazgatóságnak, miszerint az alárendelt pénztárt oda utasítsa, hogy ezen készletet vegye át, az erről szóló elismervényt az ellennyugtával együtt a bécsi postagazdászati hivatalnak haladéktalanul küldje meg. Továbbá intézkedjék, hogy a postahivatalok a május hó végével *el nem kelt* jegyeket az igazgatósági pénztárba és ez utóbbi a bécsi postagazdászati hivatalba szállítsa be. A postahivataloknak és a közönségnek az új jegyek kiadásáról és használatba vételéről szóló további értesítést magamnak tartom fenn.

Pesten, 1867. május 20-án.”

³⁹ BM 3473—81. sz.

⁴⁰ BM 34773—81. sz.

⁴¹ Az 1864. évi (rég) bélyegek 1867. május 1-től június 15-ig Magyarországon használt példányai, az önálló magyar postaigazgatás „Provizóriumai.” E 6 hetes időszak filatéliai feldolgozásáról a Philatelica 1980/1. számában jelent meg tanulmány.

D. 1/2 500/1
1946

MUSKOVIS

in der Zeit vom 1. 1. 1946 bis 31. 12. 1946
in der Zeit vom 1. 1. 1946 bis 31. 12. 1946
in der Zeit vom 1. 1. 1946 bis 31. 12. 1946

Ordnung	Lagerbestand am 1. 1. 1946				Lagerbestand am 31. 12. 1946				Lagerbestand am 1. 1. 1947			
	24	31	54	102	102	102	102	102	102	102	102	102
Post	200	500	4000	600	400	400	400	400	400	400	400	400
Probenburg	200	150	2000	200	200	200	200	200	200	200	200	200
Probenburg	200	150	2000	200	200	200	200	200	200	200	200	200
Hermanstadt	200	150	2000	200	200	200	200	200	200	200	200	200
Grafenwiesen	200	150	2000	200	200	200	200	200	200	200	200	200
Simson	200	150	2000	200	200	200	200	200	200	200	200	200
Marshall	200	150	2000	200	200	200	200	200	200	200	200	200

31. ábra

8.901/1046. sz. alatt az osztrák minisztérium – az előző igények ismerete alapján –
segítségként megküldi az igazgatóságok egy hónapi szükségletét összefoglaló
kimutatását a bélyegekből és borítékokból, s hírlapbélyegekből

1867. május 21-én a Nagyszeben-i postaigazgatás táviratilag közölte az olasz (soldo-névértékű) bélyegekre vonatkozó igénylését.

1867. május 23-án a pesti postaigazgatás az alábbi levéllel fordult a magyar Kereskedelmi Minisztériumhoz (6089 számon):

„Nagyméltóságu Minisztérium

A folyó évi április 27-én 1182. szám alatt kelt magas kibocsátvánnyal tudatni méltóztatott, hogy a következő június 1. napjától kezdve új levél- és hírlapdíjjegyek fognak forgalomba hozatni.

Összehangzólag ezen utasítással a cs.k. minisztérium a mai napig forgalomban lévő díjjegyekből kéznél lévő készlet kimutatását ugyan azon időben felkívánni, a postaigazgatóságot emlékeztetni méltóztatott, hogy tekintettel az említett körülményre az eddigi díjjegyekből csak a folyó hó végéig megkívánható szükséglet fedezésére tétessenek megrendelések.

Oly értelemben adattak ki a további utasítások.

Azonban a mai napig az új díjjegyekből még semmi készlet nem érkezett. Más részről a készlet, az eddigi díjjegyekből nem csak itten, hanem hihetőleg a többi postaigazgatóságnál is csökkent, vagy olyan állapotban van, hogy csak a hó végéig fedezi a szükségletet.

Csakugyan kívülről érkeznek ilyen megrendelések, legalább a postagazdászat ideiglenes vezetésével megbízott Ellenőr Beránek rövid úton több ilyen megrendelést átadott az itteni igazgatósági pénztárnak, mely mint levéldíjjegyek tára a kerületben ezen jegyek kiosztásával foglalkozik.

A mély tisztelettel aláírt postaigazgatóság, midőn ezen körülményekről további kegyes intézkedés végett jelentést tenni kötelességének esmérí, nem mellőzheti egyébiránt egyszersmind megjegyezni, hogy a később ne talán az egész Magyar- és Erdélyország számára megérkezendő készlet átvételére, elzárására és kiosztására sem a szükséges helyiségek, sem pedig anélkül, hogy a pénztári teendőket elhanyagolná és szenvedni engedné a szükséges munkaerő felett nem rendelkezik, e részben is tehát, az itteni alázatos vélemény szerint, intézkedni mulhatatlanul szükséges, s ezen intézkedés csak is a postagazdászat végleges rendezése s annak céljára szükséges helyiségek kiutalása által történhet.

Kelt Pesten 1867. május 23.

(33. ábra)

Bildmayer s.k."

A postaigazgatás leveléből tájékoztatást kapunk arról, hogy a magyar Kereskedelmi Minisztérium már megtette a kezdeti előkészületeket arra, hogy a bélyegek *szétosztását is* átvegye a bécsi gazdasági hivataltól. A feltételek felmérésére előzetes utasítást kapott a pesti postaigazgatóság.

sem pedig a nélkül, hogy a pénzügyi teendőket elhanyagol-
 ná és szenvedni engedné a szükségos munkásság felét nem
 rendelték, s e nélkül is tehát, az itteni alázatos vélemény
 szerint, indokolni mulhatatlannal szükségos parancs
 kiadása, mely is a postagazdálkodás, végleges rendezése
 annak előjára szükséges helyiségek kimutatása által
 történhet.
 Kelt Pesten, 1847. május 23.

Wilmay

33. ábra

6089. számon a pesti postaigazgatóság jelentést tesz
 a bélyegek tárolására rendelkezésre álló lehetőségekről

A minisztérium 2058/353 sz. irata szerint:

„Az új levél és hírlapjegyekre nézve 1837/373 szám alatt a megkívánható intéz-
 kedés megtétetett, ennél fogva ezen jelentés mint elintézett az irattárba teendő.”
 (34. ábra)

Földmívelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium.

Jegyzőkönyvi szám 2058 1867. Együttel elintézett szám _____

III. sz. osztály 353 _____

2. sz. szakosztály _____

A beadvány száma: 6059 Határidő: _____
 kelte: Május hó 23. a. Kiadó hivatalba érkezett: 29/6

beérkezése: Május hó 25. a. Másolta: _____

Tárgy: _____ Üszereztetés: _____

Kiadatott: _____

Az igazoló hivatalban kézhezvett: 30/5

Iráttárba érkezett: 28/5

Utolirat száma: 1182: 1867

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

Utolirat száma: _____

2058 1867		
Kutató	Tétel	Alapszám
	29	1078

A levélben említett körülmények miatt először csak a postai nyomtatványok és egyéb értékcikkek hazai tárolása és kiosztása volt megoldható, a bélyegek átvételére csak augusztus 14-e után kerülhetett sor. A Kereskedelmi Minisztérium az 5540. számon az alábbi levéllel fordult az osztrák minisztériumhoz:

„A levél- és újságbélyegek, valamint a levélborítékok megrendelésének gyorsítására, van szerencsém a Minisztériumot megkeresni, hogy a levél- és újságbélyegek, valamint a levélborítékok átvételi elismervényben kimutatott szükségletét szíveskedjék a lehető legnagyobb sietséggel az itteni postaigazgatósági pénztárnak megküldeni, amelynél a többi itteni postaigazgatósági pénztárak megrendeléseiket a jövőben intézni fogják.”

A pesti postaigazgatósági pénztárból alakult ki később az önálló magyar postagazdászat.

A magyar Kereskedelmi Minisztérium magáévá tette az osztrák kereskedelmi minisztérium által 1867. május 25-én közölteket, amely szerint a bécsi államnyomda vállalta a kitűzött időpontra a bélyegek elkészítését, és az értesítés alapján az osztrák igazgatástól függetlenül 1867. május 28-án elkészítette 5 pontos „Hírdetmény”-ét a Budapesti Közlöny számára. (35. ábra)

A 2189/362 számú iraton,⁴² a postaigazgatóságok az alábbi levelet kapták:

„Hivatkozva az új levél- és hírlapjegyek kiadására vonatkozó, egyidejűleg a hírlapok útján közzétett hirdetményre, arról értesítem a kir. postaigazgatóságot, hogy a jelenleg használatban lévő levél- és hírlap-jegyek, úgy mint a jegyesborítékok, még június 15-ig érvényben maradnak.

Június 16-tól kezdve pedig a régebbi jegyekkel ellátott levelezések és keresztkötésű küldemények, valamint azon levelek, melyek a régi jeggyel ellátott borítékban adatnak fel, mint nem bérmentesítettek fognak kezeltetni.

A használaton kívül helyezendő levél- és hírlapjegyek és levélborítékok június hó 15-ig a postahivataloknál új jegyekre és új borítékokkal kicserélhetők, ezen határidőn túl kicserélése nem engedhető meg.

Eszerint a kir. postaigazgatóság a további intézkedést tegye meg, és a postahivatalokat utasítsa, hogy a kicserélt jegyeket és borítékokat a május hó végével el nem kelt jegyekkel és borítékokkal együtt a postaigazgatósági pénztárba szállítsák be. Pesten, 1867. május hó 26-án.

Gorove s.k.”

A bélyegek megjelenésére vonatkozó közlemény összeállításánál az osztrák Kereskedelmi Minisztérium értesítése volt az alap, így a szövegbe téves adat került:

1. pont „A levél és hírlapjegyek, valamint e jegyekkel ellátott borítékok *Öfelsége arcképét viselik.*” (35. ábra).

Az osztrák Kereskedelmi Minisztérium függetlenül összeállított rendeletének – a Wiener Zeitung c. osztrák hivatalos lapban 1867. május 28-án megjelent – szövegét (9. sz. függelék) megküldte a magyar postaigazgatás számára. Miután észrevették a fenti tévedést, az osztrák rendelet lefordított szövegét közzétették a PRT 3. számában.

⁴². BM 34782–85 sz.

H i r d e t m é n y.

Folyó évi június 1-sejétől a levelek és kereszt-kötésű levél-posta küldemények úgy, mint az előfizetés után megrendelt, a szerkesztőségek által feladatandó hírlapok szétküldésére, új levél- és hírlapjegyek és jeggyel ellátott levélborítékok fognak használatba hozatni.

E részben a földmivelés, ipar- és kereskedelemügyi magyar királyi minisztérium a következőket hozza köztudomásra:

1. Az új levél- és hírlapjegyek, valamint a jegyekkel ellátott levélborítékok, Ő Felsége arcképét viselik.

2. A levél- és hírlapjegyek, valamint a borítékjegyek színe ugyanaz, mint a jelenleg forgalomban lévőké.

3. A jelenleg használatban lévő levél- és hírlapjegyek úgy, mint a jegyes borítékok még június 15-ig érvényben maradnak. Június 16-tól kezdve pedig a régebbi jegyekkel ellátott levelek és kereszt-kötésű küldemények, valamint azon levelek, melyek a régi jeggyel ellátott borítékokban adatnak fel, mint nem bérmentesítettek fognak kezeltetni.

4. A használaton kívül helyezendő levél- és hírlapjegyek és levélborítékok június hó 15-éig a postahivataloknál új jegyek és új borítékokkal kicserélhetők; ezen határidőn túl kicserélésnek nem lesz helye.

5. A levél és hírlapjegyek, valamint a jegyes borítékokra nézve fennálló szabályok, a mennyiben ezen intézkedés által nem módosíthatnak, továbbra is érvényben maradnak.

Pesten, 1867. évi május hó 28.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelmi
m. k. minisztériumtól.

35. ábra

Pesti Hírnök: az 1867. évi 102. sz. rendelet a bélyegek kiadásáról

A rendelet Magyarországot helytelenül említi, mint az osztrák birodalom részét, a kiigyezés által elnyert függetlenség utáni államjogi helyzetnek ez a meghatározás nem felelt meg. (36. ábra).

A két egymástól függetlenül szerkesztett és megjelentetett rendelet is igazolja, hogy a két posta igazgatás viszonya lényegesen megváltozott. Amíg 1867. május 1-ig az osztrák rendeletek voltak érvényben Magyarországon is, addig a két posta önállósága következtében *csak értesítették egymást*, majd átvették egymás lapjából a közös érdekű közleményeket (10823/2706 sz. átirat).⁴³ (37. ábra)

Az osztrák bélyegről szóló rendelet szövegét olvasva megállapíthatjuk, hogy nem tartalmaz – ellentétben a magyar rendelettel – olyan lényeges adatot, hogy az új bélyegek az osztrák igazgatás területén mikor kerülnek forgalomba, azt sem, hogy az előző kiadás mikor veszti érvényét.

A magyar kereskedelmi minisztérium 1837/273 számon (1867. május 20.) küldött értesítése tartalmazza, hogy a magyar igazgatás területén az 1864. évi bélyegek 1867. június 15-én érvényüket veszítik. Ezen értesítés alapján állították össze a közleményt. (május 28.)

A hirdetmény értesítés arról, hogy a bélyegek Magyarországon és Erdélyben forgalomba kerülnek már június 1-től, tehát értesítés azért, hogy ha az osztrák közönség ilyen bélyeggel találkozik, tudjon róla.

Ez olyan jellegű közlés volt, mint korábban a magyar postakocsik és levélszekrények (38. ábra) zöld színre való átfestéséről szóló közlemény.⁴⁴

1867. május 27-én (9335/1102 számon) az osztrák Kereskedelemügyi Minisztérium az alábbi levelet küldte:

„F.hó 25-én kelt átiratban közöltem a királyi magyar kereskedelemügyi minisztériummal a rendelkezés másolatát, az új mintájú levéljegyeket és újságbélyegeket, valamint új bélyegbenyomattal ellátott levélborítékokat illetőleg, mely az itteni rendeleti közlönyben közhírré tétetett.

Egyidejűleg ennek megfelelően az idegen postaigazgatóságok is értesítettek. Német bélyegekkel és borítékokkal a magyar kereskedelemügyi minisztérium alá tartozó postaigazgatóságok idejében ellátatnak, ami azonban a *soldi megjelölésű bélyegeket és borítékokat illeti, úgy azok leszállítására várni kell*, úgy, hogy nem biztos miszerint a nagyszebeni postaigazgatóság időben megkapja és hogy a magyar kereskedelemügyi minisztérium alá tartozó postaügynökségek Moldvában és Havasalföldön azokkal már június 1-ével elláthatók lesznek.

Arra az esetre, ha ez nem lenne lehetséges, azt a megoldást szeretném ajánlani a magyar kereskedelemügyi minisztériumnak, hogy a jelzett postaügynökségeknél június hó első napjaiban még ilyen mostani mintájú bélyegek és borítékok adassanak ki a közönségnek.”

Az osztrák kereskedelemügyi minisztérium átirata nyomán Nagyszebenbe a következő távirat ment 1867. május 30-án (2185/394 számon)

„Még lehet, hogy az olasz levéljegyek jókor nem érkeznek oda, úgy, hogy az alárendelt külföldi posta kiadáságoknak június 1-ig talán ki nem oszthatók. A nevezett hivatalok tehát táviratilag értesítendő, hogy addig míg az új levéljegyeket meg nem kapják, a régebbi jegyeket árulják.” (39. ábra)

⁴³ FIK 169 (BM 3462–3) sz.

⁴⁴ Wiener Zeitung 105. sz.

RENDELVÉNYEK

11

magyar posta-hivatalok számára.

Szerkesztve a kereskedelmi ministeriumban.

3. SZ.

Szombat, június 1-jén 1867.

Tartalom: Új levél- és újság-bélyegek, s új bélyeggel ellátott levélborítékok kiadása.

Külföldi hírlapok megrendelése.

Torontál megyebeli Széreg és Kővárvidéki kerületbeli Nélelméd községben postahivatalok felállítás.

Közzététel: A „posta kiadás” és „posta kiadó” megnevezésének megváltoztatása.

Toldalak: Készenléti kerület változtatása. — Személyzeti tudósítások.

Inhalt: Ausgabe neuer Brief- und Zeitungsmarken und Briefcouverts mit neuen Stempelabdrücken.

Bestellung auf ausländische Zeitungen.

Errichtung neuer Postämter zu Széreg im Torontaler Komitate, und zu Szelemed im Köväter Distrikte.

Circulär-Berordnung: Umänderung der Benennung „Post-Expeditionen“ und „Post-Expedienten“ in „Postämter“ und „Postmeister“.

Anhang: Bestellungs-Bezüge-Änderung. — Personal-Nachrichten.

Levél és újság számára új bélyegeknek, valamint új bélyegekkel ellátandó levél-borítékok kiadása.

1867. 2163/393.

Elhatároztatott, miszerint levelek és újságok számára új bélyegek, ugyszintén új bélyegekkel ellátandó levél-borítékok kiadásának.

As új levél- és boríték-bélyegek négyzetűek, nem mint eddig domború, hanem lapály nyomatúak, és arabeszekkel környezett köralakú mezőn Ő ca. kir. apost. Felsége arczképét tüntetik elő.

A legf. arczkép alatt látszik az érték számokkal kíséve oly homáddással „kr“ (krajczár) illetőleg „ald“ (soldi).

Ausgabe neuer Brief- und Zeitungsmarken und Briefcouverts mit neuen Stempelabdrücken.

2163/393. 1867.

Es ist beschlossen worden, neue Brief- und Zeitungsmarken und Briefcouverts mit neuen Stempelabdrücken auszugeben.

Die neuen Briefmarken und Couverts-Stempel sind nicht wie bisher im Relief, sondern in Flachdruck ausgeführt, sie sind vieredig und enthalten in einem von Arabesken umgebenen kreisförmigen Felde das Kopfbild Sr. I. I. Majestät.

Unter dem Kopfbilde ist der Werthbetrag in Ziffern mit den Beisagen: „Kr.“ (Kreuzern), beziehungsweise: „ald“ (soldi) angegeben.

A levél- és boríték-bélyegek úgy mint
eddig következők:

a	2	ujkrajczáros (soldi)	sárga	szinű
"	3	"	zöld	"
"	5	"	rózsá	"
"	10	"	kék	"
"	15	"	világos barna	"
"	25	"	boríték - bélye-	gek viola színűek.

Az újságok új bélyegei négyszögűek halaván viola színűek s ugynevezett Meanderféle csírázattal környezetett kör-alakú mezőn Mercur fejét ábrásolják.

Az új levél és újsági bélyegek, valamint az új levél-borítékok magyar- és erdélyországban már f. évi június 1-jétől kezdve kiadatnak, azonban az ottani közönség szabadságára hagyatik, miszerint f. évi június 15-ig a kezénél lévő régi levél-bélyegeket és borítékokat, bérmentesítés alkalmával felhasználhassa.

Az osztrák birodalom többi részeiben, s következőleg Horvát- és Szlavonországban is, valamint a szerb-bánati katonai határőrségben ezen újabb alakú bélyegek és levél-borítékok csak az eddig használt bélyegek és levél-borítékok fennlévő készletének végképeni elfogytával közforgalomra bocsáttatnak.

A új levél- és boríték - bélyegek egyes minőségük szerint a posta-igazgatósági bélyeg-főraktárokból a postahivataloknak, s azokból viszont a magán-árusoknak, s végre a közönségnek tehát csak akkor kiadandók, ha az illető régi alakú bélyegek és levél-borítékok végkép felhasználtattak.

Azon időpont, melytől a régi bélyegek és levél-borítékok érvénytelensége számitandó, annak idejében ki fog hirdettetni.

Kelt Pesten 1867. május 30-án.

Die Briefmarken und Couvertsstempel
sind, wie bisher und zwar:

die zu	2	Reutr. (soldi)	von gelber	Farbe
"	3	"	"	grüner
"	5	"	"	rosarother
"	10	"	"	blauer
"	15	"	"	hellbrauner

Die Couvertsstempel zu 25 Reutkreuzer (soldi) von violetter Farbe.

Die Zeitungsmarken neuer Form sind viereckig, von bläuvioletter Farbe, und enthalten in einer mit Meander-Verzierungen umgebenen Kreisfläche den Mercurkopf.

In Ungarn und Siebenbürgen werden die neuen Brief- und Zeitungsmarken und Briefcouverts schon vom 1. Juni l. J. ab ausgegeben werden; es ist jedoch dem dortigen Publikum bis zum 15. Juni l. J. gestattet, die in seinem Besitze befindlichen Marken und Briefcouverts älterer Form zur Frankirung zu verwenden.

In den übrigen Theilen der Monarchie, daher auch in Kroatien und Slavonien und in der serbisch-banater Militärgrenze werden die Marken und Couverts neuer Form erst nach Erschöpfung der vorhandenen Vorräthe an Marken und Couverts der bisherigen Form in Umlauf gesetzt.

Die neuen Marken und Couverts der einzelnen Kategorien sind daher von den Marken-Hauptdepots der Postdirektionen an die Postämter und von den Postämtern an die Privatversender und an das Publikum erst dann zu verabfolgen, wenn die bezüglichen Marken und Couverts der bisherigen Form gänzlich aufgebraucht sind.

Der Zeitpunkt, von welchem ab diese letzteren außer Geltung zu kommen haben, wird seinerzeit bekannt gegeben werden.

Pest, am 30. Mai 1867.

Levelezési szabályzatok
1868. évi.

Levelezési szabályzatok
1868. évi.

Levelezési szabályzatok
1868. évi.
a. in tőrt ábraként hozott juttatás
latba. Emlékeztető a levelezési
a bécsi minisztérium részéről megállapított
szabályzatok tekintetében, melyek közül
vagy a postai szabályzatok és a
levelezési szabályzatok közötti
különbség.

Levelezési szabályzatok
1868. évi.

Levelezési szabályzatok
1868. évi.

Levelezési szabályzatok
1868. évi.

37. ábra

10823/2796. sz., az osztrák-magyar rendeletek egymás között
történő átvételéről

38. ábra

Magyar levélgyűjtő szekrény 1868-ból

9203
1080

in Aufzuge. meine Briefmarken und Couvert's und
meine Gegenstände, Soldi sind nicht finden bei der
findigen k. k. Postdirektion, an welcher ich mich nach dem
Entscheidung von der k. k. Postdirektion anlässlich in Wien
die in dem Polyzentrum, der k. k. ungarischen
Ministeriums am 22. d. M. 1867, angeforderten Grunddaten,
an die k. k. Postdirektion Hermannstadt abzugeben, werden.
Das k. k. Ministerium wird nach dem
Auftrag, die k. k. Postdirektion zu beauftragen die k. k.
Postdirektion an die k. k. Postdirektion anzu-
weisen und beauftragen die k. k. Postdirektion
an zu beauftragen Brief. Couvert's und die Gegenstände,
Soldi in beauftragen k. k. Postdirektion
Wien am 22. M. 1867.
Für den Minister

L. v. S.

An
das k. k. Ministerium für Handel, Industrie
und Landwirtschaft

Post.

Postdirektion
Hermannstadt

40. ábra

9203/1980. sz. felszólítás soldis névértékű bélyegek rendelésére

1867. május 24-én (9.203/1080 számon) az osztrák kereskedelemügyi minisztérium kérte, hogy a „Soldi” címetű díjjegyes borítékokra vonatkozó rendelkezését a nagyszebeni postaigazgatóság tegye meg. (40. sz. ábra).

Erre vonatkozó (2054/349 sz.) magyar kereskedelmi minisztériumi rendelkezés így szólt:

„Az oláhországi postahivatalok számára megkívánható olasz bélyegjeggyel ellátott levélborítékok külön egyhavi szükséglete azonnal táviratilag feljelentendő.”

(41. ábra)

1867. május 29-én az osztrák igazgatósággal — a nagyszebeni postaigazgatóság értesítése alapján — levélben közölték, hogy a Dunafejedelemiség postahivatalai (ügynökségei) díjjegyes borítékokat *nem* árusítanak.⁴⁵ (42. ábra)

Az osztrák postaigazgatás által 9335/1102 számon közöltek ellenére, csak néhány napi késéssel kapta meg a nagyszebeni postaigazgatóság a „Soldo” névértékű bélyegeket. Erről egy június 4-i táviratból értesülünk. (43. ábra)

A nagyszebeni postaigazgatóságnak — az ügynökségekkel kapcsolatos — jelentéséből választ kapunk arra, hogy az ott befolyt összeg elszámolása hová történt:

„1865/287 sz.

A postaigazgatóság
Nagyszebenben

A bucaresti posta kiadóság pénzeinek a nagyszebeni posta pénztárba teendő beküldése iránt egyelőre tett és f. hó május 15-én 2381 sz.a. kelt felterjesztésével bejelentett intézkedését jóváhagyólag tudomásul vévén, a fentemlített eljárást jövőben is fenntartandónak találom.

Kelt Pesten 1867. május 22.”

(44. ábra).

1867. június 18-án a pesti posta igazgatóság ismételtén megkereste (2.306 sz.) a magyar kereskedelmi minisztériumot, és kérte az 1864. évi bélyegek kicserélésére engedélyezett határidő meghosszabbítását.

A pesti postaigazgatóság vezetőjének jelentése alapján adta ki a magyar Kereskedelmi Minisztérium (2992/735 számon) újabb rendeletét:

⁴⁵ Dr. Nagy Ferenc gyűjtő a Philatelia 77/1. számában megjelent cikkében említi, hogy nincsenek pontos adatok arra, hogy a soldo címetű bélyegek mikor érkeztek meg az ügynökségekhez, valamint arról sem, hogy díjjegyesek forgalomban voltak-e a havasalföldi és moldvai postahivataloknál. Az ismertetett ügyiratok és táviratok közelebbi választ adnak. 1867. június 4-én (ha hiányosan is,) de megérkezett a bélyegkészlet, díjjegyes nyomtatványok pedig nem voltak forgalomban a Dunafejedelemiség postahivatalában.

Földmívelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium.

Jegyzőkönyvi szám 1054. 1887.

Együttel elintézt szám

III. sz. osztály

349.

2. sz. székesszék

A kereskedelmi } száma: 920/1054.
hite: Magyar k. sz. sz.
beérkezési: Magyar k. sz. sz.

Határozat:

Kiadó hivatalba érkezett: 25/5.

Másolat: Cheval. 25/5.

Ügykezelés:

Kiadatott: Cheval. 25/5.

Az igazoló hivatalban kézbevevett: 25/5.

Iratárba érkezett: 25/5.

Előírtat száma: 1837-1923

Utóírtat száma: 224565-1867

Magyar k. kereskedelmi ministerium

Magyar k. kereskedelmi ministerium

Magyar k. kereskedelmi ministerium

Magyar k. kereskedelmi ministerium

Magyar k. kereskedelmi ministerium

Magyar k. kereskedelmi ministerium

Magyar k. kereskedelmi ministerium

Magyar k. kereskedelmi ministerium

Magyar k. kereskedelmi ministerium

Magyar k. kereskedelmi ministerium

Magyar k. kereskedelmi ministerium

Magyar k. kereskedelmi ministerium

Magyar k. kereskedelmi ministerium

Kutató	Tétel	Alapszám
	10	1054

41. ábra

2054/349. sz. magyar minisztérium távirata:
utasítás Nagyszebennek soldis névértékű bélyegek megrendelésére

Földművelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium.

Jegyzőkönyvi szám 2104 1867. Együttel előterjesztett szám _____

M ^h osztály 365 _____

2 ^h szakosztály _____

A beérkezett száma: 2500
 Kelt: Május hó 26-án
 Beérkezett: Május hó 26-án

Tárgy:

Előterjesztés a Dunafelvidék egyes
 postahivatalai díjjegeiről.
 Az igazoló hivatalban bevezetett: 1867
 Kelt: Május hó 26-án
 Beérkezett: Május hó 26-án
 Előterjesztés a Dunafelvidék egyes
 postahivatalai díjjegeiről.
 Az igazoló hivatalban bevezetett: 1867
 Kelt: Május hó 26-án
 Beérkezett: Május hó 26-án

Intézkedés:
 Kelt: Május hó 26-án
 Beérkezett: Május hó 26-án
 Előterjesztés a Dunafelvidék egyes
 postahivatalai díjjegeiről.
 Az igazoló hivatalban bevezetett: 1867
 Kelt: Május hó 26-án
 Beérkezett: Május hó 26-án

Előterjesztés
az egyes postahivatalok díjjegeiről
az igazoló hivatalban bevezetett
1867
Május hó 26-án

Handwritten signature

Handwritten text

2104		1867
Külföld	Tétel	Alapszám
	27	1878

Handwritten text

42. ábra

2104/365. sz. értesítés az osztrák minisztériumnak arról,
 hogy a Dunafelvidék egyes postahivatalai díjjegei
 borítékot nem árusítanak

Tiszteletos Uram! Szilárdan és hűbőrrel!
 A Keresztudományi Nagyméltóságom: k. minis-
 trumának és mások 20^{án} kelt táv-
 süggyeire követhetők az Oláh-
 országi fővárosi hírtel. Szilárdan
 egy hónapig levéljegyet. Szilárdan
 "előre" pénztár, az illető fővárosi
 igazgatónak feljegyzése, az illető
 közlése. A bécsi fővárosi igazgatónak
 hírtelével a min. nyitott érkező
 830 forint értékű levél-bélyeg. - Szilárdan
 a 15 krajtárat az illető fővárosi
 hírtel nem küldött.

Szilárdan a 10 + 15
 krajtárat Oláh-országi Szilárdan
 nyitott levél-bélyeg az ide mellette
 nyugdíjban befizetett Szilárdan
 hirtel hamarabb megküldött, és az ottan
 nem küldött; a bécsi fővárosi igazgatónak
 valahoggyan juttatni a mellette nyug-
 díjat. Nagy Károlyi László
 1867. Magyar Királyság fővárosi
 igazgatóság pénztár.

Rákóczi
 Szilárdan

43. ábra

1867. VI. 4-i távirati jelentés Nagyszébenből a bélyegek késedelmes
 és hiányos érkezéséről

Nagyméltóságú magyar kirá- lyi Minisztérium!

A cs. kir. postakiadóság Buda-
resten a jövedékpénz maradványt felvett
rendelet (következtében az elől a: bécsi cs.
kir. postapénztörvény kiadott).

Ezen postai igazgatásnak (folyt. és
Május hó 1^{ik} a. Nagyméltóságú magyar ki-
rályi Minisztériumhoz tartozó aláren-
delés) alkalmával egyetemesen az April
hó 27^{ik} 1882 évi alatt helyi magánutasítás
(következtében meghatározatott, hogy a be-
küldött kiadás (további is ezen igazgatás-
gi járáshoz tartozik).

Érintetlek vire, hogy ezen dunafé-
jedelmi kiadás a magyar kormány igazga-

házigahoz tartozik, és ennek tiszta jövedelme
(főleg is csak a kőolaj) (harmadik intőkezhe-
tik, az utóbbi tisztelettel alól is) posta is.
gargali is a bukuresti (hiadignak egyelőre
is megrendelt) a jövedék pénzeket az itteni
Magyar királyi (posta pénztárnak) (további in-
terjúkban) beküldeni.

Delentist live ren idiglenes intő.
(kedvvel, és irányban a további utasítás mely
tisztelettel (kérlek), hogy a kijelölt jövedel-
mi, pénz, maradék) (továbbra is az itteni,
vagy a pesti Magyar királyi posta pénztár.
(hogy) (befizetendő) i? -

Itt érkezik Magyar kir. posta igazgatója.
T. l.

Magyar Király. Majus 15te 1867

Souza

A rendelet a „Rendelvények a magyar posta-hivatalok számára” c. közlönyben az 1867. évi 6. számában, július 1-én jelent meg.

A FIK minisztérium 2992/735 számon így intézkedett:

„A Buda-Pesti Közlöny hivatalos hírlap és rendelvényi lap számára: *Hírdetmény*
A földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar királyi minisztérium részéről közhírré tétetik, hogy folyó évi május hó 28-án kelt hirdetményben a régi levél- és hírlapjegyek, valamint a jegyes levélborítékok kicserélésére folyó hó 15-re kitűzött határidő július hó 15-ig meghosszabbítatik, de bérmentesítésre a régi jegyek és jegyesborítékok többé nem használhatók, s az ilyenekkel ellátott küldeményeket mint nem bérmentesítettek fognak kezeltetni. Pesten, 1867. június hó 19-én”.

A fönnebbi hirdetmény másolásra

A kir.postaigazgatóságoknak

1. Pesten
2. Pozsonyban
3. Sopronban
4. Kassán
5. Nagyváradon
6. Temesvárt
7. N.Szebenben

a.d.1. vonatkozva folyó hó 18-án 7306 szám alatt kelt jelentésére

Valamennyinek: saját tudomására érvén az alárendelt hivatalok azonnali értesítése végett, azon további meghagyással adatik ki, miszerint intézkedjék, hogy a kicserélt régi jegyek és borítékok, új alakú jegyek és borítékok kiszolgáltatása iránt az igazgatósági pénztárba szállíttassanak be, ez utóbbiból pedig a meghosszabbított kicserélési határidő elteltével a bécsi cs.kir. postagazdászati hivatalnak küldessenek meg. 1867. június 19-én

Gervay sk. Gorove sk.”

(45. ábra)

A bélyegek kicserélésének meghosszabbításáról az osztrák minisztériumot is értesítették, egyúttal mellékelték a magyar rendelet németnyelvű szövegét. (46. ábra)

Ez az irat is mutatja, hogy a bélyegekkel kapcsolatos intézkedést a két posta igazgatás függetlenül végezte és ezekről csak *tájékoztatták* egymást.

Bemutatunk egy vegyesbérmentesítésű levelet („provizórium”). (46. A. ábra)

his Da. Mary
his N. Ann. Mary

Profum is Lung is 67.

Aus dem
nach dem 6. d. B. v. J. 1800.
nimm ein Gemälde von R. K. K. K.
J. 1800
Zn
K. K. K.

csatlakozni a nemzeti
személyek és a nemzeti
márvolatok
időszak
[Signature]

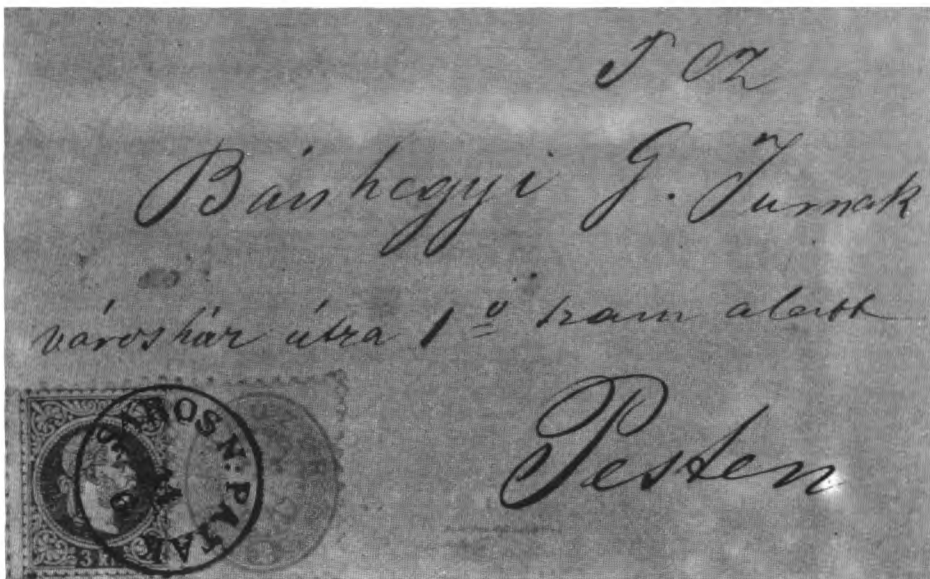
Ami a csatlakozásról van szó, az a nemzeti
személyek és a nemzeti
márvolatok
időszak
[Signature]

Kiadás.

[Signature]

46. ábra

A becserelési határidő meghosszabbítását
a bécsi minisztériummal is közlik (részlet)

46A ábra

1867. VI. 11-én feladott levél; vegyesbérmentesítés

3. A 25 és 50 krajcáros pótértékek kibocsátása

Az 1867. szeptember 1-én pótértékként kibocsátott 25 és 50 kr(soldi) bélyegekkel kapcsolatban E. Müller kutatásai és az Országos Levéltárban végzett kutatások során talált csekély anyag áll rendelkezésünkre.

A 25 és 50 kr (soldi) címletek kiadására már 1866-ban történtek kezdeményezések. Több kereskedelmi cég levéllel kereste meg az osztrák kereskedelmi minisztériumot, kérve, hogy magasabb névértékű bélyegeket is hozzon forgalomba.

Kérelmüket azzal indokolták, hogy külföldi levelezéseiknél gyakran az egész levelet te-le kell ragasztani bélyeggel.

A kérés méltánylása után az osztrák minisztérium – 1373/145 P.sz-on 1866. január 25-én – 25, és 50 krajcáros (soldis) és 1 Guldenes bélyegek előállításához, próbanyomatok készítéséhez megbízást adott a bécsi Államnyomdának:

„F. Hó 22-i kérdésére megbízást adunk az igazgatóságnak 50 krajcáros (soldis) és és 1 forintos *postabélyegek* előállítására és mind ezen bélyegek, mind pedig a már meglévő 25 krajcáros (soldis) *postabélyegek* próbanyomatainak az előterjesztésére.”

A megbízás alapján előterjesztett próbanyomatok az 1863. évi kibocsátásnak feleltek meg, ezt a minisztérium nem fogadta el, ezért az ügyet hónapokig elintézetlenül hagyta. Végül rövid úton *két tervezetet* készíttetett el *ceruzarajzban*.

1866. október 12-én a következő utasítást küldték a nyomdának:

„Az ez év február 19-i jelentéssel *próbanyomatokban* előterjesztett 1 forintos (1 florinos) és 50 krajcáros (50 soldis) *nem eléggé térnek el a már meglévő bélyegektől*.

Ezért elhatároztuk, hogy az 1 forintos és 50 krajcáros levélbélyegeket az ottani kereskedelmi telep által rövid úton előterjesztett, csatolt rajz szerint fogjuk elkészíteni és *olyan formátumban, amely észrevehetően nagyobb, mint az eddigiek*, de kisebb mint a meglévő rajz. A bélyegképen, melynek téglalapot kell képeznie a *császári és királyi* Birodalmi Sast kell magasnyomással fejéren kinyomtatni. Az 1 forintos (1 florinos) bélyeg színét *narancssárgának*, az 50 krajcáros (soldis) színét pedig halvány *rőzbarnának* írtuk elő, az előterjesztett próbanyomatok szerint.

Az igazgatóságnak eszerint a két fajta levélbélyegre egyenlőre új *próbanyomato-kat* kell készítenie és benyújtania.

A 25 krajcáros (soldis) bélyegeket, amelyek ebben az értékösszegben megegyeznek a már meglévő levélborítékokkal, az előterjesztett próbaelőállítás után fogjuk jóváhagyni.”

A kérésnek megfelelően a nyomda a próbanyomato-kat 1866. december 3-án felterjesztette. Ezekből – E. Müller kutatásai szerint – csak az 1 forintos címletek maradt meg az ügyirat mellett.

Időközben megkezdődtek a kiegyezési tárgyalások, ezen belül a két postaigazgatás különválásának előkészítése. A tervezett bélyegek rajza az új államjogi helyzetnek már nem felelt meg, ezért a következő levelet küldték a bécsi Államnyomdának:

P.sz. 19578/2222 sz. 1867. május 29.

„Az 1 Guldenes bélyegek kiadásától egyenlőre el kell tekinteni, mert a szükség-
letet a 25 és 50 kr-os (soldis) bélyegekkel is ki lehet elégíteni, másrészt viszont a
Gulden (forint) felirat esetleg nehézségeket támaszthat a magyar igazgatással való
viszonyunkban.” (47. ábra)

47. ábra

19578/2222. sz. 1866. évi próbanyomatok ábrái

Ugyanezen az iratszámom a nyomdát így utasították:

„A 25 és 50 krajczár (soldi) értékjelzésű bélyegek, amelyeknek kiadása elhatároztatott, síknyomással készítenődök és *nem a Birodalmi Sast, hanem Ő Felsége képmását kell feltüntetniök*, mint a többi bélyegeken; nem szabad alul a „Kreuzer” krajczár szót teljesen kinyomtatni, hanem ehelyett 25 (50) kr-nak kell rajta szerepelni. Az olasz bélyegek 25(50) javasolt rajza változatlan maradhat. A 25 kr (soldi) levélbélyegeket ugyanabban a nagyságban és színben kell kinyomtatni, mint az azonos értékjelzésű borítékokat, ibolyaszínben. Az 50 kr (soldi) levélbélyegeket azonban az ez év december 3-i jelentéssel benyújtott próbanyomatok nagyobb formátumban és halvány rézbarna színben kell elkészíteni.”

Az utasítás alapján új próbanyomatok készültek, amelyek tökéletesítése után készítették el a kivitelezett mintát, — írja E. Müller tanulmányában. A végleges próbanyomatokat 1867. júniusában küldte el a nyomda.

1867. június 24-én 12.842/1491 számon utasították a nyomdát a bélyegek gyártására:

„Utasítjuk az igazgatóságot az új 50 és 25 krajczáros (soldis) levélbélyegek ki-nyomtatására a *mellékelt* próbanyomatok szerint mégpedig 1000—1000 lapot az 50 és 25 kr-os bélyegekből és 500—500 lapot az 50 és 25-soldis bélyegekből. E két kategóriában előállított levélbélyegek egész mennyiségét a Posta Gazdaságügyi Igazgatóságának kell leszállítani.”

A bécsi Gazdaságügyi Igazgatást felszólították, hogy a szállításról tegyen jelentést;

1867. augusztus 5-én a következőket írták:

„A magas megbízatásnak megfelelően tisztelettel jelentjük, hogy az Állami Nyomdától a mai napon (a makulatúrák levétele után) ezennel leszállítottuk a következőket:

950 lap 25 kr-os levélbélyeg;

496 lap 25 sld-s levélbélyeg;

486 lap 50 kr-os levélbélyeg;

476 lap 50 sld-os levélbélyeg

ide szállítattott.

Az 50 kr-os bélyegekből az Államnyomda elnézése folytán a rendeléssel ellentétben 500 lappal kevesebb nyomtatott.”

A minisztérium válaszában ez állt:

„...a hiány utólagos leszállításával a szükséglet rendelkezésre áll.”

1867. augusztus 22-én a már említett, 12842/1491 számon bocsátotta ki rendeletét az osztrák igazgatás:

25 és 50 krajczáros (soldis) levéljegyek kibocsátása:

„Elhatároztatott a jelenleg meglévő 2, 3, 5, 10 és 15 krajczáros (soldis) levéljegyek és bérmentesített borítékok mellett levélborítékokat 50 kr (soldi), valamint 25 kr és 50 kr (soldi) értékjelzésű levélbélyegeket is nyomtatni. Ezek a bélyegek alakjukat tekintve, hasonlítanak a levélbélyegekhez és borítékbélyegekhez, síknyomásban

négyszögletes kivitelben és mint azok, — Őfelsége képét tüntetik fel — díszítményekkel körülvett köralakú mezőben. A 25 krajcáros (soldis) levélbélyegek ugyanolyan nagyságúak és ibolyaszínűek, mint ezen értékjelzésű borítékok bélyegnyomatai, de az új 50 krajcáros (soldi) levélbélyegek valamivel nagyobb alakban, halvány rézbar-na színben vannak kivitelezve.

Mindkét bélyegcsoport f. évi szeptember 1-én helyeztetik forgalomba, éspedig a 25 krajcáros (soldi) minden postahivatalnál, az 50 krajcáros (soldi) azonban csak a nagyobb kincstári hivataloknál és a kijelölt postaigazgatóság útján szerezhető be.”

A Magyar Kereskedelmi Minisztérium 6377 számon tette közzé rendeletét az új bélyegek kibocsátásáról a PRT 1867. augusztus 30-i számában. (48. ábra).

25 és 50 krajcáros levélbélyegek kiadása.

6377 / 1674.

Folyó évi szeptember 1-jétől a már használatban levő 2, 3, 5, 10 és 15 krajcár értékű levélbélyegeken kívül, 25 és 50 krajcárosok is jönnek forgalomba. Ezen új jegyek alak tekintetében az eddigiekhez hasonló simanyomatuak s Ő cs. kir. apostoli Felső-gének arabesk körzetű mezőn diszljő arczképével állát-vák. A 25 krajcáros levélbélyegek, az eddigiekhez hasonló idomnak s violaszínűek, az 50 krajcárosok, valamivel nagyobb töretűek s halvány rézszínűek lesznek.

A m. kir. postahivatalok ezen új jegyeket a többiekkel egyidejűleg s ugyanazon nyugta s ellennyugta mellett rendeljék meg.

Pest aug. 30. 1867.

48. ábra

6377/1674. sz. a póttértékek kiadásáról szóló rendelet

A kibocsátási rendelet csak kivonata az osztrák rendeletnek, nem foglalkozik az árusítással kapcsolatos kitétellem sem.

Egyidejűleg a 6377/1674 sz. iraton intézkedett a minisztérium, felszólítva a pesti postaigazgatósági pénztárt, hogy rendelését nyugta-ellennyugta csatolása mellett tegye meg. Ugyanezen a számon a közönség számára a Budapesti Közlönyben tájékoztató jelent meg.

A megrendelt bélyegek feladásáról a bécsi minisztérium táviratilag értesítette a m. kir. kereskedelmi minisztériumot. (49. ábra).

A Magyar Kereskedelmi Minisztérium saját rendeletét — tájékoztatás végett — megküldte az osztrák minisztériumnak, amely válaszában arról értesítette, hogy saját igazgatási területén az 50 krajcáros címletet magánárusoknak nem adták ki. Az iratot válasz nélkül elintézettnak tekintették és az alábbi megjegyzéssel irattározták:

„A 25 és 50 krajcáros (soldi) levélbélyegeknek forgalomba tételét tartalmazó hirdetmény (6377/1674 sz. a.: magáneladókról nem lévén szó, felesleges hasonló rendeletet a m. kir. postaigazgatóságoknak kiadni, miért is jelen átirat, tudomásul szolgálván az iratok közé teendő.” (50. ábra).

Sz. } _____ A magy. kir. _____ távirati állomástól.
 Sz. } _____ 2. Con der k. u. g. Telegraphen-Section in _____

Távirat — Telecramm.

PEST WIEN 2143 29 31 10 50 M =

Feladott	100	-u	draker	peron	del	
Küldve in	den	100	Uhr	Uhr	Uhr	Uhr
Arkosott	r. 100	-u	draker	peron	del	
Küldve in	den	100	Uhr	Uhr	Uhr	Uhr

MINISTERIUM FÜR HANDEL UND VOLKSWIRTSCHAFT - DAS

KÖNIGL. UNGAR. HANDELS-MINISTERIUM PEST = NO 15379/1720

= BRIEFMARKEN ZU 25 KR 500 . UND ZU 50 KR 400 BLATT HEUTE

ABGESENDET . REST FOLGT -

DEUTSCHES TELEGRAMM
K. u. k.

27 6977 } feladott
 Küldve in } *Küldve*

Magyar a táviratnak egyaránt a feladott is kifizetés, azaz távirat a feladott feladottal ellátandó. | Ezzel a távirattal az, melynek nem kell megfizetnie a távirat feladásáért, azaz a feladott feladottal ellátandó.
 1887. évi. Pester K. u. g. Telegr. 1887. | 1887. évi. Pester K. u. g. Telegr. 1887.

49. ábra

6377/1674. sz. a póttértek feladásáról távirati értesítés

Földmívelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium.

Jegyzőkönyv száma: 15514 sz. Együttel előterjesztett száma: _____

III. sz. osztály

2. sz. szakosztály

A beadvány száma: 15514
kelt: 1891. 19.
beérkezési: 1891. 31/6.

Határidő:

Kiadó hivatalba érkezett: 5/9

Másolta:

Összeolvasva:

Kiadott:

Tárgy:

el. bécsi sz. k. 1891. 12. 19. Az igazló hivatalban kivezetett: 6/9
sz. a. k. 1891. 12. 19. Irattárba érkezett: 1/9
sz. a. k. 1891. 12. 19. Előirat száma: 6377
sz. a. k. 1891. 12. 19. Utóirat száma: 1891

Előiratban, az osztrák posta
igazgatói alá rendelt posta
igazgatóválogatott ügyvezető
felügyelő rendeltetés mellett
törli, mely szerint az 50. sz.
1. oldali. levél jegyek magány
eladókra nem fogunk
kiadati:-

el. 25. sz. 50. sz. 1. oldali
Tételek tartalmára kiderül
melyben 6377 sz. a. k. magány
eladókra a 1. oldali k. sz.
előző sz. a. k. felosztás, tovább
rendelést a sz. k. posta igazg.
gátlóválogatott kiderül, miért
is jelen a t. sz. k. rendeltetés
szolgáltatás, az ismét kiderül,
eredő.

1891. Szeptember 4. k.

15514	1891	
Kutató	Tétel	Alapszám
	22	6377

50. ábra

15514/1728. sz. osztrák rendelet a magánárusokkal kapcsolatban

Az ismertetett iratokból nem kapunk választ arra, hogy az előző címletekhez hasonlóan, folytak-e tárgyalások a pótértékek kiadásáról. Megállapítható azonban, hogy gyártásukat, már 1866-tól tervezték, de az új államjogi helyzet miatt, a korábban ismertetett tervezetek nem feleltek meg.

1866-ban a két postaigazgatás viszonyából következett, hogy a magyar fél előzetes beleegyezését nem kérték ki.

Az osztrák kereskedelmi minisztérium már az Ideiglenes postaegyezmény aláírása után adott utasítást a rajz módosítására, felismerve, hogy a tervbevett rajzok zavart okozhatnak a magyar postaigazgatással kialakult új viszonyukban. Az 1867. május 29-én kelt, a bécsi Államnyomdának szóló iratban utasítást adtak arra, hogy az 50 kr-os címletek mérete az 1866. évi korábbi tervezet szerint készüljön. Így lett tehát a záró címlet nagyobb méretű.

A „Birodalmi sas”-t ábrázoló korábbi bélyegkép helyett Ferenc József császár és király képmása szerepelt, s a szalagon lévő „kreuzer” szót, „kr”-re változtatták.

A megelőző címletek (2, 3, 5, 10 és 15 kr) próbanyomatait, mint megrendelőnek a magyar minisztériumnak bemutatták, amelyet „Hogy az újonnan készítendő levélbélyegek részére fénykép után készült fejképét Őfelségének látni *kívánom*, de emellett a díszítményt, valamivel keskenyebbre kívántam volna, mint azt a rajz mutatja, miáltal teret lehetne nyerni az értékszám elhelyezésére. . .” megjegyzéssel küldött vissza.

Ez alapján megállapítható, hogy a próbarajz az uralkodó képmása nélkül készült, s az, hogy az osztrák minisztériumot érdekelte a megrendelő „kívánsága”. Feltételezhető tehát, hogy a későbbiekben is, ha rövid úton is, de tájékoztatta a magyar kir. minisztériumot és véleményét is kérte a pótértékekről.

E.Müller kutatása során már nem találta az iratok mellett a próbanyomatokat, valószínűleg az ezekre vonatkozó iratanyagot sem, mivel tanulmányában ő is csak feltételezte a közbeeső rajzokat.

Az ismert próbanyomatok napjainkban magángyűjtők kezében vannak, valószínű, hogy már E.Müller kutatása idejében is, s ezért nem találta meg azokat.

Kutatásom során magam is a közbeeső rajzok előbukkanásától vártam a gyűjtői körökben felmerült kérdésekre a választ.

A bécsi „WIPA 81” nemzetközi bélyegkiállításon, majd dr.Anton Jerger: „Monographie der Frankaturen 1850–1867. MISCHFRANKATUREN Österreich, Lombard-Venetien” c. munkájában láttam ismét az 50 kr (soldi) címletű bélyegek próbanyomatait. (51. ábra)

Az egyik próbanyomat „Soldi” felíratú, a másikon 50 kr olvasható. Rajzrészleteik majdnem azonosak, de az utóbbinál az uralkodói fej mellett üres elipszis látható. Feltételezésem szerint utalás arra, hogy a korona ábrázolását kéri.

A következő próbarajz igazolná e feltételezést, ha a kapcsolatos iratanyagot ismernénk. A szintén 50 kr-os próbanyomaton már korona-rajz is van. (Ezt a próbanyomatot Kropf is ismerteti könyvében.)

Az 1867. évi bélyegkiadás „közös” – „nem közös” vitájában vannak, akik a kiadásra került 50 kr-os bélyegen szerepeltetett koronát tekintik döntő érveknek, az államközösség igazolásának, s a koronában II.Rudolf koronáját vélik felismerni.

Az eddig ismertetett előzményekben olvashattuk, az osztrák minisztérium – a tervezett új bélyegkép megváltoztatására vonatkozó – olyan intézkedéseit, amellyel igyekezett az új államjogi helyzetnek megfelelő bélyegképet elkészíttetni.

51. ábra

Az 1867. évi bélyegek 50 kr-osának próbanyomatai

Az 1867. évi 50 kr-os (soldis) bélyegek kiadásakor, Ferenc József császár és király volt, s ugyanúgy megillette a II. Rudolf néven ismert császári korona, mint a magyar királyi korona.

Amennyiben az egyik kerül a bélyegre, úgy a magyar alkotmányt, s amennyiben a másik, úgy az osztrák alkotmányt sértette volna az ábrázolás. Ezek ismeretében nem lehet kétséges, hogy *a bélyegen ábrázolt korona stilizált rajz*. A kereszt elhelyezése, s a korona felső íve a magyar királyi, míg a gyöngyök az osztrák császári koronára emlékeztetnek. A tervező művész által kialakított rajz: (52. ábra).

A bélyegek megjelenéséről szóló rendelet csak a bélyegek nagyobb méretéről beszél, tehát az írat szerint a korona-rajz nem volt fontos tényező.

A magyar Kereskedelmi Minisztérium 1867. augusztus 29-én rendelte meg a bélyegeket, amelyet a magyar postaigazgatóság gazdászata kapott meg, majd igénylés alapján az igazgatóságok.

Magyarországon ezen bélyegek igen kis példányszámban kerültek felhasználásra.

Felvethetjük a kérdést: miért nem vonta ki a forgalomból a bélyegeket a magyar kir. posta, ha az ábrázolt korona sértette az új alkotmányos rendet, és nem felelt meg a „personalunio” elveinek és jogállásának?

Sajnálatos, hogy a jelenlegi levéltári kutatásaim alatt sem került elő, a két minisztérium pótértékekre vonatkozó levelezése.

A 25 kr-os címlet már korábban díjjegyes borítékon kiadásra került, így rajzával nem volt probléma. Valószínű, hogy a két pótérték az 50 kr-os többszöri módosítása miatt került csak szeptember hónapban kiadásra. (52.A. ábra)

Végezetül kiemelem, hogy az 1867. évi bélyegek valamennyi címlete a magyar postaigazgatás területén korlátozás nélkül, az igények alapján került árusításra.

Ausztriában és tartományaiban, az 50 kr-osokat magánárusok és kisebb postahivatalok nem forgalmazhatták. Ezt a megkötést csak az express kézbesítés bevezetésével oldották fel.

52. ábra

A kivitelezett bélyeg- és a korona (részlet)

52A ábra

A 25 kr-os bélyeg

A 25 és 50 kr-os Magyarországon és társországaiban valamennyi korábban kiadott 1867. évi bélyeggel, bélyeges borítékkal, valamint a hírlapbélyeggel együtt 1871. július 31-ig volt érvényes postai bérmentesítésre.

V. A POSTAIGAZGATÓSÁGOK BÉLYEGSZÜKSÉGLETÉNEK ALAKULÁSA

A bélyegek igénylése és elszámolása

Az 1867. május 1-én függetlenné vált Magyar Posta bélyegkészletének igénylése, a befolyt összeg elszámolása az új szervezeti rendnek megfelelően megváltozott, majd folyamatosan kialakult a végleges gyakorlat.

1867. előtt valamennyi postaigazgatóság a bécsi Gazdaságügyi Hivataltól közvetlen rendelés útján kapta bélyegkészletét és a szükséges postai nyomtatványokat.

A magyar postaigazgatás függetlenné válása után a Magyar Kereskedelmi minisztérium elrendelte, hogy a bélyegigényléseket a postaigazgatósági pénztárak – nyugta-ellennyugta kíséretében – a minisztériumnak küldjék meg.

A minisztérium a rendelés tartalmától függően továbbította az illetékes helyre az igényléseket.

A pesti posta igazgatósági pénztár, a postai nyomtatványokkal, kezelési iratokkal látta el az igazgatóságokat, de innen kapták az egyéb eszközöket (pl: postaláda) is.

A bélyegek, bélyeges-borítékok és hírlapjegyek számára nem volt megfelelő tárolási hely, ezért az első időszakban a rendeléseket a minisztérium Bécsbe továbbította, s innen közvetlenül kapták az igazgatósági pénztárak az ellátmányt, megrendelésük szerint. A bécsi Gazdaságügyi Hivatal egyúttal távirati úton, vagy átiratban értesítette a minisztériumot, hogy az igénylést továbbította.

Az egyre növekvő bélyegigénylés miatt ez a gyakorlat igen nehézkes volt, így megoldást kellett keresni a készlet hazai tárolására.

Gondot okozott az is, hogy egyes igazgatósági pénztárak nem vették figyelembe az újabb utasítást, és a régi gyakorlat szerint közvetlenül rendelték ellátmányt a bécsi Gazdaságügyi Hivataltól. Erről a minisztérium Bécsből kapott értesítést.

Az igazgatósági pénztárak ilyen eljárása nehézségeket okozott a leszállított bélyegek költségelszámolásánál, ezért a minisztérium mindenkor szigorúan utasította az illetékes igazgatóságot az előírt gyakorlat betartására.

A magyar Gazdasági Hivatal előkészítéseként 3151/762 számon⁴⁶ Beránek Pál pesti postaigazgatósági gondnokot megbízták a leendő Gazdasági Hivatal vezetésével.

Ugyanakkor utasították, hogy a bécsi Gazdaságügyi Hivatal „utazza be” és tájékozzon az árakról és a beszerzési lehetőségekről. Ezt megelőzően, mint a pesti gazdasági hivatal vezetője, már ismerte a területet, ez nagyban elősegítette későbbi munkáját.

A magyar Posta Gazdasági Hivatalának felállításáról értesítették az osztrák minisztériumot is.

„A levél- és újságbélyegek, valamint a levélborítékok megrendelésének gyorsítására van szerencsém a Minisztériumot megkeresni, hogy a levél- és újságbélyegek, valamint levélborítékok átvételi elismervényben kimutatott szükségletét szíveskedjék a lehető legnagyobb sietséggel az itteni postaigazgatósági pénztárnak megküldeni, amelynél a többi itteni igazgatósági pénztárak megrendeléseiket jövőben intézni fogják.”

46.

BM 35627–33 sz.

1867. augusztus 3-án 5284/1320 számon egy, a kassai postaigazgatóság részéről tett bélyegigénylést követően a minisztérium így rendelkezett: (53. ábra).

Magyar kir. Postaigazgatóság

Pesten

„A levéljegyek, borítékok és újságjegyek könnyebb kezelése, kivált gyors szétküldése tekintetéből szükségessé vált, hogy azon jövedéki cikkekből, itt helyben készletképpen nagyobb mennyiség álljon folytonos rendelkezésre.

Az okból meghagyom a postaigazgatásnak: hogy az összes magyar kir. postaigazgatóságok részére egy hónapra szükséges készletmennyiség iránt (hozzávetőlegesen) a kellő megrendelést tegye meg, illetőleg a nyugtát és ellennyugtát ide terjessze fel.

Ezen készlet további intézkedésig, a postaigazgatósági pénztári hivatal által fog kezeltetni, s időnkénti meghagyás és nyugtatványozás szerint az illető postaigazgatóságoknak megküldetni.”

Az 1867. szeptember 3-án kelt 6460/1689 sz. iraton értesítették a postaigazgatóságokat arról, hogy további intézkedésig, rendelkezéseiket a pesti postaigazgatósági pénztárhoz továbbítsák, addig amíg a magyar Gazdasági Hivatal nem kezdi meg működését. (54. ábra)

A posta Gazdasági Hivatalának felállításáról a nagyszebeni postaigazgatóságnak szóló, 6284/1664 számú⁴⁷ és a soproni postaigazgatóságnak szóló 6289/1652 számú rendelkezésekből kapunk tájékoztatást. A kereskedelmi minisztérium közli, hogy az igazgatóságok november 1-ével a m.k. országos posta Gazdasági Hivatal gondnokánál rendeljék meg a bélyegeket, borítékokat és hírlapbélyegeket.

⁴⁷BM 35543—8 sz.

Földmívelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium.

Jegyzékben az adom: 5284 sz. 7
1920

Együttel elintézet adom: 57/8

2. sz. számozás

A beadvány { adma: —
 { kelte: —
 { beérkezése: —

Tárgy:

A kassai postai igazgatóság által
megküldött levelezési iratok
száma

Handwritten notes and signatures:
Törvényszék
Jelenlévők
a. ügyvezető, b. elnökök
H. H. J.

Levelezési iratok

Határozat:

Kiadó hivatalba érkezett: 6/8

Másolat: elintézet 4/8

Összevonta: " " 4/8

Kiadott: 6/8

Az írtat hivatalban kivontatott:

Irattárba érkezett: 4/8

Előirat száma:

Utóirat száma:

I.

Sta. des k. k. Ministerium
für Handel und Volkswirtschaften
in Wien.

Man beachte sich das k. k. Ministerium dienstlich zu ersuchen: die laut beigefügten Empfangs- und Begenscheinbelegten Briefmarken und Couverts direkt an die k. ung. Postdirection in Katschau zu versenden zu wollen.

Besz. 7. ten August 1864.

Handwritten signature: Dancs

II.

St. ung. k. k. Postai igazgatóság
Bessen

A levelezési iratok száma

5284	1864	
Kutató	Tétel	Alapsám
	10	5284

L 2000 in levélforg. a 2 kr.
 1000 " " " 2 "
 10.000 " " " 5 "
 2.000 " " " 10 "
 1.500 " " " 15 "
 5.000 wenz. a 100 db. levélbenitelt
 16.000 in wenz. forg. levélbenitelt
 100 in alap. solati a 2 kr.
 50 " " " 7 "
 1000 " " " 5 "
 500 " " " 10 "
 500 " " " 15 "
 500 wenz. forg. levélbenitelt a 5. "

jegyek kinyitása kérésére a helyi
 gyors postaküldőse tevékenységét
 végző volt, hogy ezen jövedelmét
 közből is helyben kifizeték a
 gyors mennyiségű ilyen feladatok
 rendelkezésére.

Ez okból megkértem a posta-
 igazgatóságot: hogy az általános
 köz. postaigazgatóság díjazás egy
 kifizetésre kifizetjen a központi
 díjazás ismételt kifizetésére kifizet-
 ták forint a helyi megrendelés
 központi, illetéke a nyugati és
 ellenanyagát is a központi fel-

Ezen kifizetés levélbenitelt
 a postaigazgatóság kifizetésére kifizet-
 ta által központi kifizetés, és idén din-
 ti megkértem a nyugati kifizetés
 kifizetés a központi postaigazgatóság
 kifizetés a központi kifizetés.

Bécs, aug. 9. 1864.

53. ábra

5284/1320. sz., a pesti postaigazgatóság átveszi
 a bélyegkiosztást

Földmívelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium.

Jegyzőkönyv szám 6460 sz. Együttel előterjeszt szám
1889.
2 n. osztály
2 n. szakosztály

A beadvány } száma: 15189.
 kelte: Aug. 18.
 beérkezése: Aug. 20.

Tárgy:

A birt. el. k. kereskedelmi minis. An. igazg. hivatalban kiegészített:
tervium jelentése a magyarországi k. Irottárba érkezett:
világyok és birtokos nyilatkozatai. Előirat száma:
első előterjesztés. *Utóirat száma:*

Határidő:

Kiadó hivatalba érkezett: 4/9
 Másolta: 4/9
 Úszelővasta: 4/9
 Kiadott: 4/9

Utóirat száma:

A magy. k. Postagazgatóság
finntérszár

A magyarországi postagazgatóság
által megadott felh. az aug.
18. sz. magyarországi k. vil. és ajdij.
nyilatkozat és első addiktív stoll.
nyilatkozat és ellenőrzésként arm.
nati jogszabályok és újított ide évi.
meghirdetés.

B. k. Sept. 7. 1889.

Stichel

A magy. k. Postagazgatóságnak
Budában
Sopronban
Kapán
Magyarországon
Területén
Magyarországon.

A világyok és birtokos, valamint
az ajdijnyilatkozat felh. kiegészítés kiegészítés
nel a post. postagazgatóság finntérszár
száma, azaz a postagazgatóság
síjait, hogy nemcsak a juttatás és birtokos
magyarországi k. területein a magyar
postai hivatalok irányítása.

B. k. Sept. 7. 1889.

Stichel

6460 1889		
Külföld	Tétel	Alapszám
	17	5540

54. ábra

6460/1689. sz-on értesítik az igazgatóságot, hogy a továbbiakban
 pesti postagazgatóságtól igényeljenek ellátmányt

A pesti igazgatósági pénztár 10650/2755 számon utasítást kapott, hogy készletét a 10066. számú rendelet értelmében szeptember 25-ével adja át az újonnan felállítandó Gazdasági Hivatalnak. (55. ábra).

A pesti postaigazgatóság 13757 sz. levelében ez áll:

„Midőn a folyó hó 16-án 10066 szám alatt kelt magas meghagyás következtében a szükséges intézkedések megtételnek, hogy a helybeli posta igazgatósági pénztár postadíjjegyekbeli készletét a folyó hó 25-én a gazdasági hivatalnak adja által, bátorodik tisztelettel aláírt postaigazgatóság arra nézve a felső utasítást kérni, hogy a nevezett posta igazgatósági pénztár a postajegyeknek a pesti kerületben a korábbi időszakban fennállott modorban eszkozlendő kiosztásával foglalkozzon-e, vagy pedig az a részbeni teendők is úgy mint a nyomtatványokra nézve az említett gazdasági hivatalnak mennek által.

Pesten 1867 november 19-én.” (56. ábra).

„A magy.kir. postaigazgatóságnak

Pesten,

folyó hó 19-én 13757 sz. alatt kelt jelentése elintézéséül tudatom a kir.postaigazgatósággal, hogy a helybeli postaigazgatósági pénztár a levél és hírlapjeggyel, valamint a jegyes borítékokkal a *pesti kerületbeli* postahivatalok részére való kiosztását, ezentúl is eszközölje.

Az országos posta Gazdasági Hivatal pénztára november 27-én 359. számon (10.991/2814 sz. irat mellékleteként)⁴⁸ jelentést tett a készlet átvételéről, s így ír:

„Midőn folyó hó 16-án 10066 sz. alatt kegyes rendelet értelménél fogva a levéljegyek és borítékok e hó 25-én történt átvétele alázatosan felterjesztetik, egyszersmind a mellékelt bizonylatok mielőbbi kegyes intézkedés végett azon alázatos megjegyzéssel, hogy 2,3,5 krajczáros jegyek, borítékok, valamint újságbélyegekből semmi készlet át nem vétetett, és e szerint a bekövetkezendő megrendelések nem fogadatosíthatók.

Pest, 1867 évi november 27-én.”

Tekintsük át időrendi sorrendben a postaigazgatóságok bélyegigényléseit, s egyben az 1867. évi Magyarországi felhasználást.

Az Ideiglenes Postaegyezmény 6. §-a alapján, 1182 sz.alatt, valamennyi postaigazgatóságnál, azok postahivataliban 1867. április 30-ával leltározást rendeltek el. E leltár alapján történt a postahivatalok berendezéseinek átvétele az osztrák igazgatástól, ugyanakkor e leltár során állapították meg a régi, 1864. évi bélyegek raktárkészletét is. (3. sz. függelék).

⁴⁸ BM 3550—16 sz.

Földmívelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium.

Jegyzőkönyv száma: 10650 1887.

III. a. osztály 2755
2. a. szakosztály

A beadvény száma: 13757
kelt: 14/12
beérkezése: 21/12

Tárgy:

A pesti magy. hi. posta-
igazgatóság a helybeli post-
hisz. levéljegyekkel kiadott
1887. a. postagazdasági hivatal
m. k. elrendelt a' tadm. m. k.

Együttel előterjeszt az adom.

Határidő:

Kiadó hivatalba érkezett: 28/11
Módolta: 28/11
Összeírta: 28/11
Kiadott: 28/11
Az írtatő hivatalban kiadott: 29/11
Írtatőbe érkezett: 19/11

Eldöntet száma: 10666/12.12.1887
Üldöntet száma:

A magy. hi. postaigazgatós-
ág
Pestén.

folynak a' 1912. 13757 szám alatt
feljegyzett és jelenlétükben
keltetett bejegyzés a' hi. posta-
igazgatósággal, hogy a' helyi
beli postai igazgatóság post-
hisz. a' levél és hi. levéljegyek
valamint a' jegyzőkönyvbe
a' pesti helybeli postahivatal
bejegyzés való hivatali m. k.
a' tadm. m. k. elrendelt a' tadm. m. k.

10650		1887
Külfő	Tétel	Alapszám
	19	10666

megadottak a' levél és a' hi.
28/12.
"Helyi Pestén 1887. 10666/12.12.
28/12.
27/12.

55. ábra

A pesti postaigazgatóság adja át a bélyegkészletet
a magyar gazdasági hivatalnak

13757
1867

szám

NAGYMÉLTÓSÁGÚ M. K. MINISZTERIUM

Miköz a folyó hó 16^{án} 10066 szám alatt kell magas megtagadás követelményben a rendi igaz intézkedések megtételének, hogy a helyi belső posta igazgatóságai pontosan posta díjnyújtással rendelkezni a folyó hó 25^{én} a gazdasági hivatalnak adja által, bátorított a mely felelőssel alólal postavezetőség arra nézve a fennsőbb elosztást kikérni, hogy a rendi posta igazgatóságai pontosan a postadíjnyújtással a postai posta körületben a korábbi időpontban fennállott mértékben alárendelt hivatalokkal foglalkozandó, vagy pedig az a rendi hivatalok is egy mint a nyomtatványokra nézve alárendelve van az említett gazdasági hivatalra nemcsak által.

Pestén 1867 November hó 19^{én}

Mint

OSZTÁLYI JAVÍTÁS
F. 10. 10

56. ábra

13757/1867. sz. iratban a pesti igazgatóság érdeklődik:
az alárendelt hivatalok a jövőben hol rendeljék meg bélyegellátmányukat

1867. július 15-e után e leltári készlet volt az elszámolási alap az osztrák igazgatással, amikor az igazgatóságok számvevősegei az 1867. május 1. után eladott és az új – 1867. évi – bélyegre kicserélt 1864. évi bélyegek összegét számadásukban hozták.

Az Országos Levéltárban folytatott kutatás során, több ilyen, április 30-án készült leltári jelentést találtam. A bélyegkészletek és a leltári tárgyak az irat tanúsága szerint egy-egy jegyzéken szerepeltek, s kiemelésre kerültek. A jegyzékek hiányában így a készletek számadatait nem ismerjük. (3. sz. függelék).

A régi bélyegek Béccsel történt pénztári elszámolásáról két irat ad tájékoztatást. A postaigazgatóságok 1867. első félévi zárszámadását 5393 számon⁴⁹ tárgyalja a magyar kereskedelmi minisztérium. Ennek „Provisorium” tétele alatt szerepel az 1864. évi bélyegekből származó összeg, mint felmentés.

A postahivatalok saját pénztár számadásaikban szerepeltették ezt az összeget, mint felmentést, ezt az irat tanúsága szerint a jászladányi postamester elmulasztotta és kérte az 1 ft 35 kr leírását a minisztériumtól. (57. ábra).

A postaigazgatóságok első havi igénylését a régi jegyek egy havi felhasználása alapján állították össze. Erről Bécsben kaptak tájékoztatást.⁵⁰

Az 1837/273 sz. iraton összeállított táblázat szerint az igazgatóságok első igénylése így alakult: (58. ábra).

Összesen: levéljegyekből:

2 kr	3.600 lap	100 db-ot tartalmazó ív	=	360.000 db
3 kr	1.400 lap	100 db-ot „ ív	=	140.000 db
5 kr	16.000 lap	100 db-ot „ ív	=	1.600.000 db
10 kr	2.400 lap	100 db-ot „ ív	=	240.000 db
15 kr	1.600 lap	100 db-ot „ ív	=	160.000 db

Hírlap-

bélyegek:	11.600 lap	100 db-ot „ ív	=	1.160.000 db

levélborítékból:

3 kr	400 csomag	100 db-ot tartalmazó csg.	=	40.000 db
5 kr	3100 csomag	100 db-ot „ csg.	=	310.000 db
10 kr	290 csomag	100 db-ot „ csg.	=	29.000 db
15 kr	290 csomag	100 db-ot „ csg.	=	29.000 db
25 kr	90 csomag	100 db-ot „ csg.	=	9.000 db

Ezt követően az igazgatóságok a felmerült igények szerint rendelték a raktári készleteket, az előbb ismertetett úton.

Az ismertetett elsőhavi igénylések között csak a krajcáros címletek szerepeltek, úgy a levélbélyegek, mint a borítékok esetében.

⁴⁹. BM 35599–601 sz.

⁵⁰. BM 34773–81 sz.

Földművelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium.

Jegyzőkönyvi szám: 0244 az Együttel működési szám: _____

III the country

2 ^{the} unaccountably

A beadvány { száma: 38
kelte: 1867. Augusztus 2.
beérkezése: 1867. Szeptember 26.

Hatfield:

Kiadó hivatalba érkezett: 307.

2. Adsolta: *Leinster* 30/2

Összeolvasta: *u. a. H. 201*

Kiadatott: *Chen* 3/18

As igató hivatalban kiveretett

Irattárba érkezt: 1/2

Előirat száma: _____

Udživatelj odnosi:

Targy:

Távirtdarányi
 posta-mester kérvényi
 Károly elmulasztván a
 megfizetett határidőre
 betűlenni a fennmaradt
 posta-bélyeggyel, mivel
 is folyam. adványában a reá.
 öte fjt 25 tny. p. bélyeggyel
 tiszta alóti felmentési
 kérévényi;

Hádivas:

M. Kr.: Poosa Szargatwaj.
nal Rsten.

Forabbi saj at
kõike kiiresti inimese
reisi, - kiiresti.
Kõik Posti August 23.

L. H. Aug.

1 Aug. 1867.
 of 4

2247		1887
Kutató	Tétel	Alapszám
	22	6247

57. ábra

6247/1636. sz. a jászladányi postamester leírási kérelme

A nagyszebeni postaigazgatóság irányítása alá tartoztak a magyar postaigazgatáshoz került ügynökségek⁵¹, így azok postai értékcikkekkel való ellátása is.

Az igazgatóság külön táviraton jelentette az olasz (soldi) címletű bélyegekre való igényét.

Az Országos Levéltár 1867. évi anyagában az alábbi igényléseket találtam meg:

2406 sz. távirati rendelés:	2 sld	70 lap =	7.000 db
	3 sld	80 lap =	8.000 db
	5 sld	140 lap =	14.000 db
	10 sld	120 lap =	12.000 db
	15 sld	140 lap =	14.000 db

3027/755 sz. iraton:	2 sld	100 lap =	10.000 db
	3 sld	100 lap =	10.000 db
	5 sld	500 lap =	50.000 db
	10 sld	500 lap =	50.000 db
	15 sld	500 lap =	50.000 db

10818 sz. *pesti posta
igazgatósági pénztár*

Nagyszebennek:	2 sld	100 lap =	10.000 db
	3 sld	50 lap =	5.000 db
	5 sld	1000 lap =	100.000 db
	10 sld	500 lap =	50.000 db
	15 sld	500 lap =	50.000 db

Országos posta Gazdászati
Hivatal Nagyszebennek

6923 számon:	2 sld	400 lap	=	40.000 db
	2 sld	1170 lap	=	117.000 db
	3 sld	230 lap	=	23.000 db
	5 sld	1590 lap	=	159.000 db
	10 sld	1140 lap	=	114.000 db
	15 sld	1120 lap	=	112.000 db
borftek:	5 sld	500 csomag	=	50.000 db

⁵¹ Ideiglenes Postaegyezmény 1. §.

Érdekes adatot kapunk akkor, ha az első havi szükséglet alapján, a forgalmi idő ismeretében kiszámítjuk a kr-os bélyegek tényleges felhasználását egy évre és a teljes forgalmi időre.

1867. június 1—	1867. december 31-ig	7 hónap
1868. január 1—	1868. december 31-ig	12 hónap
1869. január 1—	1869. december 31-ig	12 hónap
1870. január 1—	1870. december 31-ig	12 hónap
1871. január 1—	1871. július 31-ig	7 hónap
		50 hónap

1 évre előirányzott mennyiségek levélbélyegből:

Monográfia III. kötetében:

1837/273 irat szerint:

2 kr	34.000 ív	43.200 ív
3 kr	5.500 ív	16.800 ív
5 kr	138.000 ív	192.000 ív
10 kr	15.000 ív	28.800 ív
15 kr	7.000 ív	19.200 ív

Ha az első havi szükségletet kivetítjük a bélyeg forgalmi idejére, akkor megközelítő képet kapunk a magyarországi felhasználásról. Ez — kerek négy évet figyelembe véve — a következő:

2 kr	172.000 ív	á 100 db
3 kr	67.000 ív	"
5 kr	768.000 ív	"
10 kr	115.200 ív	"
15 kr	76.800 ív	"

Az ismertetett iratok alapján majdnem teljes mennyiséget kapunk az igazgatóságok 1867. évi bélyegigényléséről (egy-egy irat hiánya valószínű). Ennek birtokában — a bécsi Államnyomda első szállítási mennyiségének ismeretében — igazolt, hogy az 1867. június 1-re leszállított bélyegmennyiség a magyar postaigazgatás számára készült. Még inkább igazolja az Országos Levéltár anyagában megtalált 1867. évi bélyegigénylés alapján összeállított felhasználás. (59. ábra).

Ügyirat száma:	kelte:	Igénylő postaigazgatóság	Levéljegyek (krajcár) 100-as iverben				
			2	3	5	10	15
1837/273		összesítés részletezés iraton	3.600	1.400	16.000	2.400	1.600
3027	VI. 22.	NAGYSZEBEN	500	500	500	5 00	500
3539	VII. 7.	TEMESVÁR			1.000		
		SOPRON			2.000		
4303	VI. 23.	SOPRON			1.000		
4364	VII. 31.	NAGYVÁRAD	100		1.000	100	100
		PEST					
4554	VII. 22.	PEST					
4936	VII. 26.	TEMESVÁR					
		POZSONY	darabszám nem szerepel				
4934	VII. 24.	NAGYVÁRAD	100		2.000	100	100
5265	VIII. 8.	SOPRON	200	200	500	200	200
5284	VIII. 11.	PEST	3.000	1.000	10.000	2.000	1.500
5540	VIII. 13.	PEST			2.100	1.100	
3377	VIII. 24.	PEST					
6033	VIII. 21.	PEST				1.000	
6284	VIII. 28.	NAGYSZEBEN			1.500		
7031	IX. 10.	PEST			10.000	2.000	
8074	X. 2.	PEST			10.000		
8574	X. 4.	PEST	3.000				
8953	távirat	PEST					
10618		PEST			1.000		1.000
10991	XI. 28.	Országos Gazdasági Hivatal	2.000	600	12.000	3.000	600
		Összesen:	12.500	3.700	70.600	12.400	4.600

		Hírlap bélyegek 100-as ívekben	Díjjegykes boríték (krajcár) 100-as csomagokban				
25	50		3	5	10	15	25
		11.600	400	3.100	290	290	90
		1.000					
				300			
				400			
		400		300			
		4.000		1.000			
				1.000			
		1.000					
		4.300		400			
				400			
		16.000		5.000			
500	400						
		1.000		2.000	100	100	
		2.000		500			
		4.000		2.000			
		1.000		2.000			
				3.000			
		1.000	100	500			
500	400	48.300	500	21.900	390	390	90

59. ábra

* Kimutatás a magyar postaigazgatóság által 1867. évben felhasznált bélyegmennyiségekről

Június 1.-e utáni hetekben csak elvétve találkozunk az osztrák postaigazgatás területén felhasznált példányokkal. Ennek oka, hogy a bélyeg kibocsátásakor az osztrák postaigazgatás még jelentős készlettel rendelkezett az 1864. évi bélyegekből. („Az új levélbélyegek előállítása megkezdendő, ha a f. évi április 23-án kelt rendelettel megrendelt bélyegek teljesen leszállítottak” — írta az osztrák minisztérium a nyomdának, így még április 23-á után is kapott ellátmányt a régi bélyegekből (8310/976. sz. V.10-én).

Az első 1867. évi példányok — az osztrák postaigazgatás területén — a bécsi főpostán kerültek forgalomba, ahol a jelentős postaforgalom miatt a készletek hamarabb kimerülhettek. Ezt igazolja az a levél is, amelyet a soproni kamara küldött a kereskedelmi minisztériumnak.

A panaszt 2630/917 számon tárgyalták: (60. ábra)

„Mióta a birodalom két felének posta ügyeiben, mindegyik részre nézve különleges levélbélyegeknek behozása folytán a dualizmus teljesen életbe lépett, gyakran történik, hogy a szomszédos Ausztriából, különösen Bécsből *az itteni piactér magyar levélbélyeggel ellátott* levelek érkeznek, melyek a fennálló határozmányokhoz képest a postahivatal által bélyegtelennek tekintetnek és kettős postadíjjal terhelve lesznek az illető feleknek kézbesítve, minek bizonyításul ezen kereskedelmi ipari kamara ./. alatt egyenként nehézményezett levélnek borítékát tiszteletteljesen bemutatni bátorodik.

Ez érdemben már több rendbeli panasz tételét, melynek folytán a kamara magát indíttatva érzi és ezen eljárást a nagyméltóságú magyar királyi kereskedelmi minisztériumhoz felterjeszti.

Az alázattal alulírt kamara nem képes magának tisztán megmagyarázni, mi ok szülhetett ilyen szerű eljárást, és csak azt gyaníthatja, hogy *a magyar levélbélyegek használata iránt fogalomzavar létezik*, mely által még inkább növeltetik, hogy mint értesültünk, *Bécsben magyar levélbélyeget is árulnak. Ugy látszik miszerint itt-ott azon vélelem van, hogy a Magyarországgal érintkezésben magyar bélyegek használhatóak, mert minden esetre téves, mert ezen bélyegek egyedül csak Magyarországon és nem egyszersmind az ideküldött leveleken is lehetnek alkalmazhatók.*

Előttünk leginkább feltűnő azon körülmény, *hogy Bécsben állítólag magyar levélbélyeg árulatik, miután ilyen eljárási mód különleges magyar bélyegeknek forgalomba helyezésével is a magas magyarországi kormány szándokaival ellenkezik.*

Hogy az uralkodó fogalomzavar megszüntessék és a közönség méltatlanul bírságokkal terhelve ne legyen, egy általános köztudomásra hozandó utasításnak kiadása igen kívánatos volna, miért is alázattal esedezni bátorkodunk, miszerint a nagy méltóságú *magyar királyi Minisztérium az osztrák csász. királyi Minisztériummal együtt* értőleg olyképp intézkedni méltóztatnék, hogy az említett és már több ízben észlelt eljárás téves volta iránt a közönség felvilágosíttassék.

Sopron 1867 július 2.”

Földmívelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium.

3630 7
 Juttatási szám 3630 7
 Helyi száma 917
 Együttel előterjeszt szám

A beadvány száma: 244. 864
 helye: 164. júl. 24.
 beérkezési: 5

Tárgy:

Soproni városi kamara, panaszja hogy a Bácskai
 járás és új magyar
 levéljegyet előterjeszt
 az ismételten a levéljegyet
 rendelkezésére.

Határozat:

Kiadó hivatalba érkezett: 64.

Másolat: Rux 6/2

Összevétel: 1/2

Kiadott: 1/2

Az egyetemes hivatalban kezeltetett: 9/4.

Irattárba érkezett: 1/2.

Előterjeszt száma:

Utóterjeszt száma: 4304/108. 864

Előterjesztés

El. magy. k. gazdasági
 igazgatója
 Sopronban

Előterjesztés azonnali k.
 rendelkezés és felbontással
 vizsgált, hogy mi okból k.

határozott a Sopronban
 levéljegyet előterjesztés
 helye 1/2

Előterjesztés
 Sopron 164. júl. 6.
 Soproni Városi Kamara

0630		1864
Kutató	Tétel	Alapszám

60. ábra

3630/917. sz. soproni kamara panaszja

A levélből megtudjuk, hogy a közönség örömmel vette tudomásul, hogy az osztrákoktól független bélyeg került forgalomba. Az 1864. évi bélyegek bevonása és a megadott kicserélési idő alapján *feltételezte, hogy az új bélyeg csak Magyarország számára készült.*

Igy tudta a közönség, mivel a számára kiadott értesítésben (Budapesti Közlöny) nem szerepelt, hogy e bélyegeket az osztrák postaigazgatás a későbbiekben ugyancsak használatba veszi. Ezért állt a soproni kamara értetlenül a tény előtt, hogy Bécsből magyar bélyegekkel bérmentesített levelek érkeznek.

A magyar postaigazgatóságok, valamint hivatalaik a PRT.3. számában megjelent rendeletről, valamint az előzetes iratokból ismerték a bélyegek megjelenésével kapcsolatos adatokat, ennek ellenére a soproni postahivatal megportózta a Bécsből érkezett leveleket.

Erre figyelmezteti a magyar ker. minisztérium irata is:

„Egyébként figyelmeztetem (cím) hogy az új levéljegyek a lajtán túli országokban is fognak használni a mint azt a rendvénylap 3.-iki számában foglalt 2163/393 sz. rendelet kifejtette.”

Ugyanilyen problémát jelentett az a tény, hogy a régi levéljegyek a lajtántúli területen a készlet kifogyásáig forgalomban maradtak.

A minisztérium 3806/905 számon tárgyalta a pesti postaigazgatóság alábbi felterjesztését:

„A mély tisztelettel aláírt postaigazgatás mellékeli a Zágrábi postaigazgatóságtól vett közlemény, mely szerint Karánsebesen és a Határőrvidéken régi, ott érvényes levélbélyegekkel feladott levelek a magy.kir. postahivataloknál újradíjaztatnak, azon tiszteletteljes jelentéssel további kegyes intézkedés végett felterjeszti, hogy a menyinyiben a vád a Budapesti hivatalt érinti, a szükséges intézkedés egyúttal megtörtént.

Kelt, 1867. július 7-én” (61. ábra)

A fenti levél következményeként valamennyi postaigazgatóság – 38-6/965 számon – levelet kapott a minisztériumtól, amelyben felhívja a figyelmüket a rendvénylap május 30-i 3. számában megjelentekre és azok betartására. (61. A. és 61. B. ábra)

A kiegyezés után létrejött postaigazgatási helyzet, majd az abban folyamatosan végbe ment változások, gyakran okoztak zavart a postakezelésben.

A jelenkori magyar bélyeggyűjtők számára is problémát jelent a kiegyezés korszakának nem kellő ismerete, a jogi helyzetre és annak folyamatos átalakulására vonatkozó alapos helyzetismeret hiánya. Ez nehezíti e korszak bélyeg- és levélanyagának szakszerű és pontos felépítését, rendezését. Ezért a Philatelica 1980/1. számában „Az 1867-es provizórium, az 1867–1918. közötti magyar gyűjtemények felépítése” című cikkemben részletesen foglalkoztam e témával. Most mégis fontosnak tartom külön fejezetben összefoglalni, hogy milyen tényezők határozzák meg az 1867. évi levélbélyeg, postán felhasznált levélboríték, valamint hírlapbélyegek esetében, hogy azok magyar gyűjteménybe tartoznak-e.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ M. K. MINISZTERIUM

A mely biztossággal alólak postai igazgatóság, mellyel
kelve a' Magyar postai igazgatóságtól vett körlevél, melly
szerint Kassa becsén és a' határvidékeken régi ott levő levelek
levél díj-jegyekkel feladott levéltek a' m. kir. postabiztosságoknál újra
díjaztatnak, azon biztossággal jelenlegi levél díj-jegyek in-
terkedés végett felterjeszti, hogy a' miniszternek és v. d. a' Budapesti
bi biztosságnak, a' kúcsos intézkedés gyűjtés megkönnyítés.

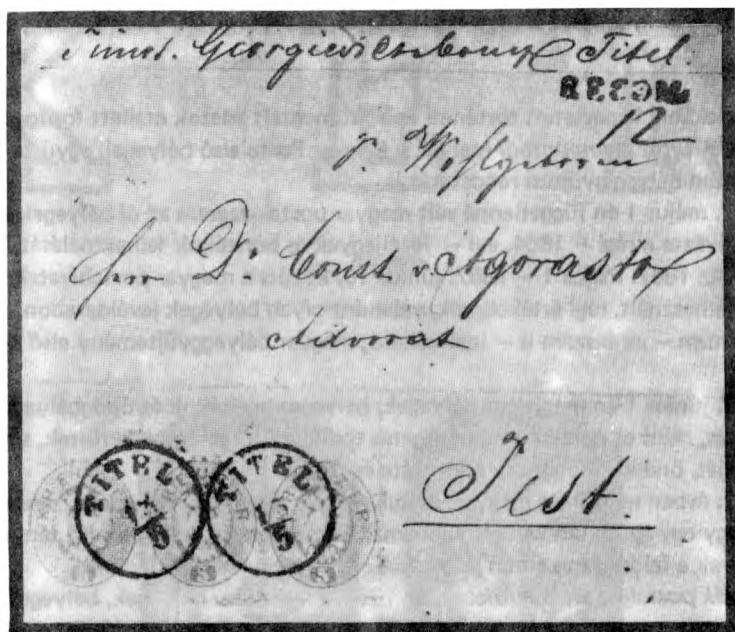
Kell. Pesten, 1867. évi július 17-én

Károlyi Károly
miniszter titkár

országos levéltár
Kassa

61. ábra

Határvidékekről érkezett levelek újbóli megportózása

61. B. ábra

VI. A MAGYAR POSTA ELSŐ BÉLYEGKIBOCSÁTÁSA

Az előzőekben ismertetett történeti és dokumentált adatok mellett fontos meghatározni, hogy *gyűjtői szempontból* melyek a Magyar Posta első bélyegei, egyúttal meg kell határozni ezen bélyeg gyűjtési rendszerét is.

Az 1867. május 1-én függetlenné vált magyar postaigazgatás az új bélyegek megjelenéséig engedélyezte a régi — 1864. évi — levéljegyek és borítékok felhasználását, 1867. június 15-ig. Az 1867. május 1 — 1867. június 15. között a magyar postahivataloknál feladott, ott felhasznált, régi értékcsikkek, valamint olyan bélyegek levéldarabon, amelyről a pontos dátum — az évszám is — leolvasható, magyar bélyeggyűjtemény első fejezetét képezik.⁵²

Az 1867. június 1-én megjelent bélyegek, bélyeges borítékok és újságbélyegek úgy Magyarországon, mint az osztrák postaigazgatás területén forgalomba kerültek, s mindkét igazgatás saját, önálló bélyegének tekintette és tekinti.

Az 1867. évben megjelent magyar, illetve osztrák bélyeg *rajza azonos*, ennek ellenére számos — egy-egy igazgatási területre jellemző — meghatározó, elkülönítő tényezőt találunk, amelyek a feldolgozás során jelentősek.

Az osztrák postaigazgatás területén az 1867. évi kiadású bélyegek, bélyeges borítékok és újságbélyegek egyedüli érvényessége 1869. szeptember 1-ével kezdődött, ugyanis ekkor vonták ki a forgalomból az előző, 1864. évi bélyegeket, bélyeges borítékokat és újságbélyegeket. Az új bélyegek 1884. október 31-ig maradtak érvényben, kivéve az újságbélyegeket, amelyek 1900. szeptember 30-ig még használatban maradtak az osztrák postaigazgatás területén.

A magyar postaigazgatás területén a bélyegek 1867. június 1-től egyedüli érvénnyel bírtak és 1871. április 30-ig voltak érvényesek, azonban felhasználásukat 1871. július 31-ig engedélyezték.

A bélyegek könyvnyomással, ívvízjeles papíron készültek. A „BRIEFMARKEN” vízjelszöveg a 200—200-as ív között helyezkedett el. Az 50 kr-ost nagyobb mérete miatt 4 x 80-as, 320 db-ot tartalmazó ívben nyomtatták, itt is középen helyezkedett el a vízjel. (62. ábra)

A bélyegek 9 1/2 keretfogazással készültek; a pótértékként kiadott 50 kr-os 12-es vonalfogazással, először rózsabarna és vörösbarna színben készült. Magyarországon ezek voltak használatban. Az első bélyegíveket ún. „durva” nyomással gyártották. A nyomtatás következményeként a későbbi példányokhoz viszonyítva meghatározó rajzbeli eltérés tapasztalható. Ezek:

A hajszálak határozott vonala, a babérlevél kontúrjainak erőssége, a szemmélyedés erős festékeztsége, és az hogy a szalag a későbbi kiadásénál szélesebb, s így a csomó is nagyobb. (63. ábra). A szalag gyűrődésénél a vonalak határozottabbak, a nyakvonal rajza eltérő, az öblösödségnél egy hosszabb és egy rövidebb vonal látható, ezek alakjukban eltérnek a későbbi kiadás formájától.

⁵². A Philatelica 1980/1. számában részletes feldolgozás található a provizórium meghatározásáról.

K E N.

62. ábra

1867. évi bélyegek vízjele

63. ábra

Durva és finomnyomású bélyegkép (részlet)

A később gyártott bélyegeket „finom” nyomásúaknak nevezik. Amint azt a neve is jelzi, a fent leírtakkal ellentétben ezeken a vonalak vékonyak, kevésbé festékezettek, ezáltal a rajz finomabb. Ezek a később gyártott bélyegek Magyarországon nem voltak forgalomban.

A durva nyomású bélyegek használatlan — postai forgalomban fel nem használt — példányai mind az osztrák, mind a magyar gyűjteményben elhelyezhetők (a kivételekre később kitérek).

Van, aki ezt vitatja, mert úgy véli, hogy használatlan példánynál semmi sem igazolja, hogy a magyar posta hozta azt forgalomba. Ez igaz lehet, de azt sem igazolja semmi, hogy osztrák postahivataltól származik.

A bélyegeket mindkét igazgatás számára leszállították, mindkettő postahivatalaiban és árusító helyein forgalomba hozta.

Arra ügyelni kell, hogy az 5 kr-os címleteknek csak az I.a,b altípusai voltak a magyar postaigazgatás területén használatban.

Az 5 kr-os bélyegek I. típusainak meghatározásánál a típus-, és altípusjelek segítségünkre vannak. (64. ábra)

A hírlapbélyegeket is 200-as ívben nyomtatták „ZEITUNGSMARKEN” ív vízjellel és fogazás nélkül hozták forgalomba. A vízjel az ív közepén helyezkedik el.

A magyar postaigazgatás területén a hírlapbélyegeknél is csak bizonyos típusai voltak forgalomban, így az I. típus a,b,c altípusai. Használatlan példányai ugyan úgy a magyar gyűjteménybe tartoznak.

A hírlapbélyegek típus- és altípusjelei az alábbiak: (65. és 66. ábra)

A hírlapbélyegeknél különös figyelemmel kell lenni a július 31-i forgalmi időre. A július 31-e után magyar postaigazgatás területén felhasznált példányok érkezési bélyegzővel ellátottak, így nem számítanak magyar bélyegnek (kivéve, ha a feladás magyar postahivatalban történt — és ez megállapítható).

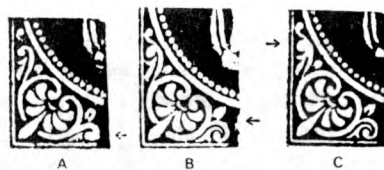
A helynév meghatározáshoz segítségünkre vannak a bélyegzéskatalógusok 53. Ezeknél figyelembe kell venni azt, hogy 1884-ig előforduló helynevek is szerepelnek benne. Magyar vonatkozásban csak az 1871. július 31-ig (a hazai forgalomból való kivonás ideje) megnyitott postahivatalok jöhetnek számításba.

A bélyegsorozat csak magyar helynévvel ismert ritkasága az 5 kr-os színében gyártott 3 kr-os piros színű bélyeg.

Ez úgy keletkezett, hogy az 5 kr-os nyomódúcok fakesztbe foglalásakor ezek közé tévedésből egy db 3 kr-os dúc került. A tévedést hamar észrevették, mert a „piros” 3 kr-osból kevés példány ismert, ezek közül is igen kevés a jó minőségű példány. Eddigi ismereteim szerint Bruckena (Hidasliget), Detta, G. Becskerek (Nagybecskerek), Kecskemét és Kőbánya helynévbélyegzővel fordul elő.

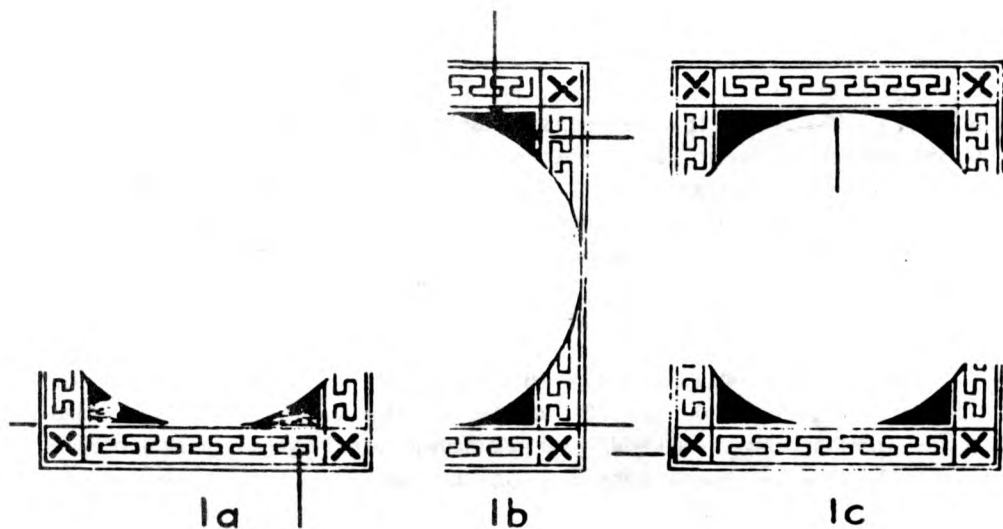
Az 5 kr-os címlet kevésbé ismert nyomdai érdekessége a 67. számú ábrán bemutatásra kerülő darab, amely az irodalom szerint ismert négy példány egyike. Az 5-ös szám zászlója letörhetett és a gyöngykerethez tapadt. Ezek szintén csak magyarországi felhasználással ismertek. (67. ábra).

53. E. Müller: Die Poststempel auf der Freimarken-Ausgabe 1867 von Österreich und Ungarn, (1930/BM 5111. sz.)

64. ábra

1867. évi 5 kr típusai

65. ábra

A hírlapbélyeg típusjelei

Magyar vonatkozású érdekesség a „szigetvári provizórium” néven ismert bélyeges-boríték kivágás. A szigetvári postamester, valószínűleg bélyeghiány miatt 9 1/2 magánfogazással⁵⁴ a díjjegyes boríték 5 kr-os értékét kifogazta és így használta fel bérmentesítésre. Csak SZIGETVÁR bélyegzéssel ismert. (68. ábra).

A magyar gyűjteményekben nagyon fontos csoportot alkotnak az 1867/1871-es ún. vegyes bérmentesítések,⁵⁵ amelyek sajnálatos módon egyes elismert világkatalógusokban is osztrák-magyar vegyesbérmentesítés megjegyzéssel szerepelnek. (71., 71A. ábrák)

Ezek közül különösen értékesek az 1871-ben réznyomással készült bélyegek vegyes bérmentesítései, nemcsak levélen, még levéldarabon is. A rövid forgalmi idő miatt ritkábbak, mint az 1867. évi és 1871. évi könyvatos vegyesbérmentesítések.

Ezek a darabok az 1867. évi gyűjtemény utolsó, s az 1871. évi gyűjtemény első darabjai.

Korábbi időszakból szintén elismert és megbecsült vegyes bérmentesítés az 1864/1867. évi kiadások együttes előfordulása. Ezeknél még nagyobb figyelemmel kell lenni a forgalmi időre (az 1867. június 15-e utáni felhasználások – mint szabálytalanok – külön kiemelését érdemelnek), és figyelni kell a helységneveket is.⁵⁶ Az előzményekből ismert, hogy Horvát – Szlavónia postahivatalai csak az 1868. március 30-i rendelettel kerültek a magyar postaigazgatás hatáskörébe, ekkor is csak a polgári területek. Az ezt megelőző időszakban itt még érvényben voltak a régi levéljegyek, s ezek az osztrák gyűjtemény darabjai.

Az 1868. március 30-a utáni 1864/1867. évi vegyes bérmentesítések szabálytalanoknak minősülnek, miután a magyarországi felhasználás 1867. június 15-el megszűnt.

A Határőrvidéken felhasznált 1864/1867. évi vegyes bérmentesítések 1868. március 30-ig osztrákok, ezt követően – 1870. december 30-ig, miután a felügyelet a közös Hadügyminisztérium hatáskörébe került – osztrák-magyar közös bélyeganyagnak minősül és csak 1871. január 1-től magyar bélyegek. (69., 70. ábrák)

54. magánfogazás = nem a gyártás folyamán, hanem magánfél által, nem hivatalosan – nem gyárilag – készített fogazás;

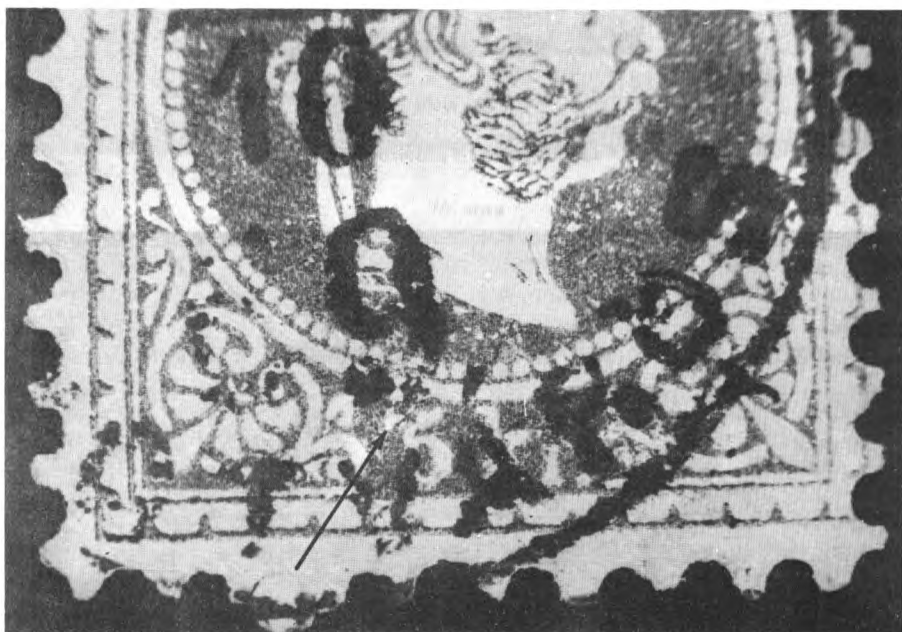
55. két különböző bélyegsor címleteinek együttes felhasználása

56. PRT 1868. március 30-a és PRT 1870. december 30-a.

66. ábra

A hírlapbélyeg típusjelei

67. ábra

1867. évi 5 kr lemeztörés

68. ábra

1867. Szegedi provizórium

69. ábra

1864/67. osztrák vegyesbérmentesítés

70. ábra

1864/67. osztrák vegyesbérmentesítés

71. ábra

1867/71. vegyesbérmentesítés

71.A ábra

Az 1867/71. vegyesbérmentesítés

VII. A VILÁG ELSŐ POSTAI LEVELEZŐLAPJA

A Magyar Posta történetének részletes ismertetése, valamint az 1867. utáni postabélyegek, bélyeges borítékok és hírlapbélyegek mellett, feltétlenül szólni kell az időszak másik jelentős postai értékékkéről, az 1869-ben kiadásra került – világviszonylatban első – postai levelezőlapról.

Minden nemzetközileg elsőnek számító, nagyjelentőségű felfedezésnek, újításnak van előzménye, így az 1869. évi levelezőlapnak is.

A párizsi Állami Postáról fennmaradt egy hír, hogy 1777-ben mélynyomással készített kártyákon üzeneteket lehetett továbbítani.

Az 1874. január 1-én kelt bécsi hirdetményben ez áll: „Az ember nem írhat mindig levelet, hogy ügyeit a barátaival lelevelezze, hanem egy nyílt cédulán, amennyiben a tartalma megengedi, vagy előre megbeszélt rejtjeles írással leírhatja a megbízást, amelyeket azután vagy egy gyorsküldönc útján, vagy a rendes postai járattal a megadott címre eljuttathat és kívánságra azonnal, vagy néhány órával később a címzettnek ugyanarra a papírra írt válaszával a feladó személyének visszaszállíthatnak, csak ebben az utóbbi esetben mind a feladó, mind a címzett lakcímét meg kell jelölni.”

A bécsi kisposta akkori tulajdonosa, Franz Anton Gilowaky von Urazowa, ezzel tulajdonképpen megelőzte a későbbi válaszlevezőlapot.

Ezt megelőzően is számos kísérletezés történt (Poroszországban, Ausztriában) a levelezés megkönnyítésére, amikor 1865. november 30-án, a Karlsruhe-ban tartott német-osztrák postaegyesület 5. konferenciáján, dr. Henrich von Stefan titkos postai tanácsos, egy egyéni postai memorandumot osztott szét, amelyben egy értékjeggyel ellátott levelezőlap bevezetését javasolta. A gondolat ekkor nem talált visszhangra.

Dr. Emanuel Herrmann – a Wiener Neustadti Mária Terézia Katonai Akadémia professzora – közgazdasági tanulmányai során jutott el a levelezőlap bevezetésének gondolatához. Ennek gazdasági hasznáról meggyőződve, a „Neue Freien Presse” c. lap 1869. január 26-i számában nyilvánosság elé vitte számításait és javaslatát. (72. ábra). Ez egy levéltávirat-fajtának megfelelő lap lett volna, szokásos levélboríték formátumában, kézzel írva, másolva, vagy nyomtatva, két krajcáros díjjal. Természetesen elfogadhatatlan és postai forgalomban megvalósíthatatlan volt az a javaslata, hogy a szavak számát 20-ra korlátozzák. A szószámolás csak nehezítette volna a postai kezelést.

Miután Hermann cikkét közzétette, javasolta egy, a levelezőlap bevezetésével foglalkozó bizottság létrehozását.

Ekkor a posta a Kereskedelemügyi Minisztériumhoz tartozott. A miniszter Dr. jur. Ignaz von Pleure, rendkívüli pénzügyi szakember volt, Maly lovag, a posta- és táviratügyek vezérigazgatója pedig járatos volt a jogi és vasútigazgatási ügyekben. Mindketten a levelezőlap bevezetését szorgalmazták, bár Maly tarifaként 3 kr-hoz ragaszkodott.

Wilhelm Kolbensteiner postai osztálytanácsos, aki ekkor már 30 éve a postaigazgatást szolgált, több alkalommal teljesített különleges szolgálatot. A Magyarországgal kötött, Ideiglenes, majd Végleges Postaegyezmény tárgyalásait is ő vezette, míg magyar részről Gervay Mihály postafőtanácsos.

Gewerbe- und Industrie-Zeitung.

Ueber eine neue Art der Correspondenz mittelst der Post.

Wer berechnet wol genau, wie viel er jährlich Briefe schreibt und absendet? Es gibt Geschäftshäuser, welche unter 1 bis 5 fl. Briefporto täglich nicht auskommen; das alte Mütterchen auf dem Lande dagegen schreibt vielleicht in zehn Jahren kaum einen Brief. Die Schreibeluft ist indessen in den letzten Jahren sehr rasch gestiegen. Im Jahre 1840 wurden in Oesterreich 24.200,000 Briefe versendet; im Jahre 1863 schon 86.990,000, was eine Zunahme in 23 Jahren von 259 Percent bedeutet; im Jahre 1866 dagegen betrug der österreichische Briefverkehr schon 96.412,417 Stück, also nahezu einhundert Millionen jährlich.

Seit dem Briefporto-Patente vom 21. November 1865 beträgt das Porto für jeden Brief unter einem Zoll-Loth für ganz Oesterreich bekanntlich gleichmäßig nur fünf Kreuzer. Rechnet man nun hinzu, daß Briefpapier, Couvert (da Post-couverts noch immer nicht allgemein verwendet werden) und Siegel per Stück durchschnittlich nur einen Kreuzer kosten, und läßt man die Kosten des Briefschreibens ganz beiseite, so ergiebt sich eine jährliche Ausgabe von 6 Millionen Gulden für Briefe! Die Nothwendigkeit und Neigung, Briefe zu schreiben, ist freilich für die verschiedenen Berufsklassen und Nationalitäten, für Stadt- und Landbewohner eine sehr verschiedene; in Wien z. B. waren in den Jahren

1861	1862	1863	1864	1865
25	27 $\frac{1}{2}$	30	32 $\frac{1}{2}$	36

Briefe per Kopf aufgegeben und zugestellt worden.

Dagegen betrug in Niederösterreich außer Wien die Zahl der per Kopf aufgegebenen und zugestellten Briefe in denselben Jahren:

1861	1862	1863	1864	1865
2 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	4

Oberösterreich brachte es bis 1863 nur auf 3, Kärnten auf 2 $\frac{1}{2}$, Mähren und Schlesien auf 2 $\frac{1}{2}$, Steiermark auf 2 $\frac{1}{2}$, Dalmatien auf 2, Ungarn auf 1 $\frac{1}{2}$, Galizien auf 1 $\frac{1}{2}$, Croatien und die Militärgrenze auf 1 $\frac{1}{2}$, Siebenbürgen gar nur auf 0 $\frac{1}{2}$ Stück pro Kopf.

Wenn wir hiegegen die Zahlen halten, welche der Briefverkehr in den industriellen Provinzen des Auslandes, wie in Westfalen und der Rheinprovinz mit 7 $\frac{1}{2}$ und 7, in Preussisch-Schlesien mit 5 $\frac{1}{2}$, in der Lombardei mit 4 $\frac{1}{2}$, oder wol gar in den Hauptstädten der Industrie, wie Birmingham mit 31, Bristol 36, Liverpool 37, Manchester 39, Dublin 40, Edinburgh und Paris 42, London 51 erreicht, so können wir wol kühn behaupten, daß der Briefverkehr weit entscheidener als der Seifenconsum, wie Liebig, oder als der Eisenconsum, wie Mischler meinten, der Gradmesser der Bildung und wirtschaftlichen Entwicklung sei.

Aber er ist nicht nur der Ausfluß der Bildung und wirtschaftlichen Entwicklung, er ist auch einer der thätigsten Begründer derselben.

Daher fördert Alles, was den Briefverkehr erleichtert, auch die Bildung und die wirtschaftliche Wohlfahrt in nicht hoch genug zu schätzender Weise.

Wol Wenige berechnen, wie hoch eigentlich dem Einzelnen die Kosten des Brieffschreibens zu stehen kommen. Man möge uns nicht der Kleinlichkeit zeihen, wenn wir hier einen Ueberschlag über die Kosten von hundert Briefen geben, welche ein Gebildeter oder Geschäftsmann gewiß jährlich schreibt:

1. Geschäftsgang, um das Briefpapier sammt Couverts einzukaufen, Zeitverlust oder Kosten	— fl. 10 kr.
2. Aufbewahrung des Papiers	— „ 2 „
3. Herrichten desselben zum Schreiben, Falten, Zusammenlegen nach dem Schreiben per Stück $\frac{1}{2}$ kr.	— „ 20 „
4. Schreiben per Stück durchschnittlich eine Viertelstunde Zeit, da der Geschäftstag acht Stunden beträgt und ungefähr 2 bis 3 Gulden einbringt, per Stück 10 kr.	10 „ — „
5. Siegellack oder Marken für 100 Stück	— „ 30 „
6. Arbeit des Siegels und Aufgebens per Stück 2 kr.	2 „ — „

Summa für 100 Briefe 12 fl. 62 kr.

oder per Stück 12 $\frac{1}{2}$ kr. Hierzu sind noch die Kosten der Marke per 5 kr. und des Briefpapiers per 1 kr. zu rechnen, was zusammen eine Ausgabe von 18 $\frac{1}{2}$ oder nahezu 20 kr. per Brief ergibt.

Die 100 Millionen Briefe jährlich in Oesterreich haben demnach nahezu 20 Millionen Gulden gekostet.

Könnte man an dieser nicht unbedeutenden Summe nicht gar Manches ersparen ohne den Briefverkehr irgendwie zu beeinträchtigen?

Wir glauben ein Mittel wenigstens hinsichtlich eines Theiles der Briefe gefunden zu haben.

Die Briefe zerfallen in drei Hauptkategorien:

1. Einfache Benachrichtigungen;
2. Geschäftsbriefe und geistige Mittheilungen;
3. Liebes- und Familienbriefe.

Unter die Kategorie der einfachen Benachrichtigungen zählen wir: Geschäfts-Abisi und Intimationen, Nachrichten über Abgehen und Ankommen von Sendungen aller Art, über Geburten, Heiraten, Sterbefälle (insoferne sie nicht durch besondere gedruckte Partezettel unter Kreuzband versendet werden) und Namensdays, Geburtstags- oder Neujahrs-Gratulationen.

Diese Kategorie dürfte nahezu ein Drittel der sämtlichen Briefe betragen.

Und hier könnte man eine beträchtliche Ersparniß dadurch einführen, daß die Regierung jenen Passus des Postgesetzes, in welchem „offene Karten (Geschäfts-Abisi, Preis-Courants, Fa-

millen-Anzeigen und dergl.) mittelst Kreuzband versendet werden können", wenn sie gedruckt oder sonst auf mechanischem Wege hergestellt sind und keine anderen Zusätze oder Aenderungen am Inhalte enthalten, als den Ort, das Datum und die Firmazeichnung, dahin erweitern würde,

daß alle geschriebenen oder durch Copirmaschinen oder mittelst Durchdrucken erzeugten Karten in dem Formate eines gewöhnlichen Briefcouverts dann offen mit einer Zweikreuzer-marke durch die Post versendet werden dürfen, wenn sie mit Einschluß der Adresse und der Unterschrift des Absenders nicht mehr als zwanzig Worte enthalten.

Wir hätten durch diese Postkarten eine Art Post-Telegramme geschaffen, welche, angenommen die Schnelligkeit der Versendung, fast alle Vorzüge der Telegramme theilen.

Der Inhalt der Benachrichtigungen, welcher selten etwas Anderes als die gewöhnlichsten Notizen oder Gratulationen u. s. w. enthält, könnte den Mangel eines Siegels leicht ertragen.

Wie groß wäre aber die Ersparniß an Briefpapier, Couverts, Schreibe- und Lese-Arbeit, wie groß wäre die Zeitersparniß bei einer solchen Einrichtung.

Viele Benachrichtigungen müssen gegenwärtig unterbleiben, weil man die Ausgabe oder die Einbuße von ungefähr 15 bis 20 kr. scheut, welche ein Brief verursacht, oder weil Einen die einmal unentbehrlichen Floskeln, Aufschriften, Versicherungen der ungetheiltesten Hochachtung u. s. w. eines solchen Briefes anwidern.

Dies Alles bliebe weg, man könnte sich, wie man ja schon lange bei den Telegrammen zu thun gewohnt ist, auf die unumgänglich nothwendigen Ausdrücke beschränken. Wir besäßen in Bälde eine eigene Telegramm-Briefsprache, welche mit der Taciteischen kühn in die Schranken treten könnte. Und das Postgefälle würde nur gewinnen, denn nun würden statt der 33 Millionen Intimations Briefe gewiß über 100 Millionen solcher Briefe jährlich gewechselt werden, und das Volk ersparte dabei doch einige Millionen Gulden alle Jahre an den Kosten des Schreibens und des Briefmaterials.

Wöge man an maßgebender Stelle diesen gewiß nicht utopischen Vorschlag würdigen und in Oesterreich einmal den bevorzugten Nationen des Westens voranschreiten!

Dr. E. H—n.

Az érvényes postaegyezmények értelmében a két postaigazgatás területén újításokat csak a két fél kormányzatának megegyezésével lehetett bevezetni.

Kolbensteiner a magyar miniszternél tett egyik látogatása során, az általa már jól ismert itteni referenst, Gervay Mihályt kérte meg, segítsen a magyar minisztert meggyőzni a postai levelezőlap bevezetésének hasznosságáról.

Az osztrák miniszternek egyéb fenntartásai is voltak. Félt, hogy a nyílt lap lehetőséget ad sértő szövegek nyílt közlésére. „A postahivatal a közlemény tartalmáért semmi felelősséget nem vállal” feliratot javasolt a levelezőlapra szöveggént, de ennek gondolatát elvetették.

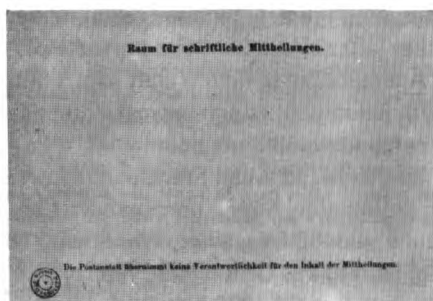
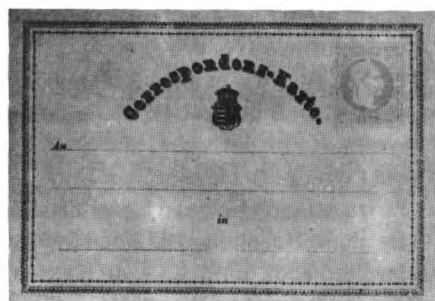
Nagy formátumú, összehajtogatható levelezőlap helyett, végül az 1861. évi levélboríték, hosszában megrövidített formája mellett döntöttek.

A kártyák rányomatott értékjeggyel készültek. A címdalra finom keret került, középre a császári, illetve a magyar címer. A címzés számára kipontozott vonalakat nyomtatnak.

A levelezőlap elnevezés megfelelőnek bizonyult, és félkör alakban került az előoldalra.

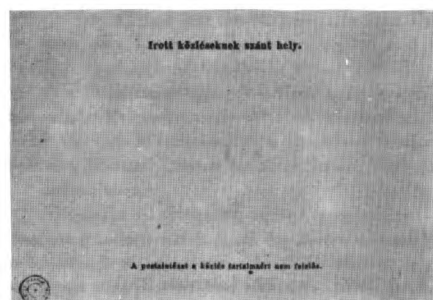
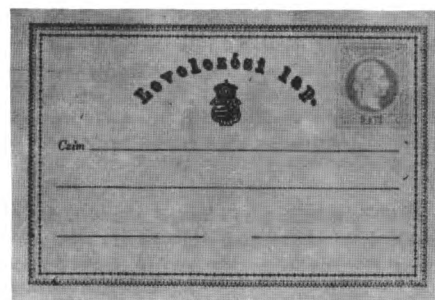
A hátoldalon „Írásos közlés helye” megjegyzés szerepel.

A levelezőlap bevezetéséről szóló rendelkezés 7.pontjába felvették a következő szöveget: „A postahivatal a közlemény tartalmáért semmi felelősséget nem vállal.” (73. és 74. ábra).

73. ábra

Német feliratú első magyar levelezőlap elő- és hátoldala

74. ábra

Az első magyar nyelvű levelezőlap elő- és hátoldala

A levelezőlapok osztrák és magyar felhasználásra külön készültek. A bélyeggel ellentétben, kétféle gyártmánnyal oldották meg, hogy az osztrák, illetve magyar igazgatás részére készült postalevelezőlapok egyértelműen meghatározhatók legyenek. Az osztrák levelezőlapokra a császári, a magyar levelezőlapokra a magyar címer került. Ez utóbbi kétféle szöveggel, magyarra és németre készült; mind használatlanul mind magyarországi felhasználással magyar gyűjtemény része.

A Magyar Kereskedelmi Minisztérium 1869. augusztus 25-én 15903/3117 sz. rendelettel hozta forgalomba a postalevelezőlapokat. Felhasználásukat 1871. május 31-ig, kicserélésüket az új 1871. évi lapokra, 1871. július 31-ig engedélyezték.⁵⁷ (75. ábra)

Az osztrák Kereskedelemügyi Minisztérium 18916–1832. számon 1869. szeptember 22-én az alábbiakat közölte a magyar minisztériummal:

„Egyetértésben a királyi magyar kereskedelemügyi minisztériummal f. évi október hó 1-én levelezőlapokat fog a postaigazgatás kiadni az alább következő minta szerint, melyek által rövid írásbeli közlemények lesznek továbbíthatók, távolságra való különbség nélkül, 2/két/ krajcár arányos díj ellenében az Osztrák-Magyar Monarchia összes helységeiben. . .”

Az osztrák postaigazgatás területén ezek a postai levelezőlapok 1884. október 31-ig voltak használatban.

Magyar gyűjtemény összeállításakor figyelembe kell venni még azokat a levelezőlapokat is, amelyek a megengedett időn túl kerültek felhasználásra, valamint azokat is, amelyeket visszaküldés után újra portóztak és újból továbbítottak. (76. és 77. ábra).

A levelezőlap rövid idő alatt nemzetközi sikert ért el. Ausztria és Magyarország után 1870. januárjától az északnémet Postaszövetség országaiban is bevezették, de levélportóval, s így nem válhatott be.

Még ebben az évben Franciaországban is kiadásra került postai levelezőlap. Ennek külön érdekessége, hogy a poroszok által körülzárt Párizsban született meg a gondolat. Követte a példát Dánia, Svájc, Finnország, 1871-től Belgium, Hollandia, 1872-ben Svédország, Norvégia és Oroszország vezette be a postai levelezőlapot. Európán kívül Kanada volt az első, majd 1872-ben Ceylon postaigazgatása követte a jól bevált példát.

1874-ben a berni Nemzetközi Posta Konferencián 22 európai ország és az Egyesült Államok képviselői vitatták meg a nemzetközi együttműködés kérdéseit is itt fogadták el, hogy a levelezőlapok a zárt levél fele díjáért nemzetközi levelezésben is felhasználhatók.

Mindez igazolta az osztrák-magyar kezdeményezés jelentőségét.

57.a. 1284/71. sz. 1871. január 21.

57.b. A régi levelezőlapok felhasználásának szabálya szerint a forgalmi határidő lejártá után a megfelelő bélyeget a már nem érvényes díjjegyre kellett ragasztani.

Tartalom.

Levelezési lapok behozatala a belföldi forgalomból. — A súly fel-
jelölése a németországi Államokban szülő küldeményekre. —
Változások. — Vegyesek. Új postainstitutok. Pályázatok.

Inhalt.

Einführung von Correspondenzkarten im internen Verkehr. —
Bezeichnung der Sendungen nach den deutschen Staaten mit dem
Gewichts-Vormerk. — Voränderungen. — Verschiedenes. — Neue
Postanstalten. — Concurrenz.

Levelezési lapok behozatala a belföldi forgalomból. Einführung von Correspondenzkarten im internen Verkehr.

15903/3117.

A cs. kir. kereskedelmi ministeriummal létrejött egyezmény alapján, folyó évi október 1-étől kezdve a postaigazgatás által magyar és német szövegű, jegybélyeges levelezési lapok fognak kiadni, a melyekre írt rövid közlemények az osztrák-magyar birodalom minden helyére, távolsági különbség nélkül, két ujkrajczár egyforma díjért fognak elazállíttatni.

Ezen lapok árusítása, kiállításán és kezelése iránt a következő határozatok állapítottak meg:

1) A bélyegzett levelezési lapok minden postahivatalnál és levélszállítónál két ujkrajczáron szerkeszthetők meg, s a postára borítékolatlanul (minden hozzácsatolás nélkül) adandók fel.

2) A levelekhez hasonló módon olvasható czímmel látandók el, mely az átvéző fel, a rendeltetési hely nevét, s ha nincsenek postán-maradásnál (poste restante) megjelölve, egyszersmind az átvéző lakhelyét világosan előtüntessze.

A rendeltetési hely mellé, ha több hasonló hely létezik, az ország és megye, ha pedig ott postahivatal nincsen, azon postahivatal is feljölendő, melynek forgalmi köréhez az illető hely tartozik.

A czim a levelezési lap előoldalára íratik.

3. A levelezési lap hátoldala írásbeli közleménnyel van szánva.

A közlés, valamint a czim tintával, ónnal vagy színes krétával stb. írható fel; mindazáltal tekintettel kell lenni arra, hogy az írás olvasható s tartós legyen.

4. A levelezési lapok egyelőre csak az osztrák-magyar monarchia helyeire küldhetők el, s jegyekkel bérmentesített levelek módjára adandók a postára.

Ajánlatozásunk a közönséges ajánlati illeték iránt történik. Az ajánlatért járó levélsúly a hátoldalon az „Irott közlemény“ fejezimen mellé ragasztatik.

5. A levelezési lapnak a czimíraton feljölött rendeltetési helyről más belföldi helyre való utánküldéséért vagy a feladott helyre való visszaküldéséért további külön díj nem szedetik.

6. A levelezési lapok kézbesítéséért oly helyeken, hol kincstári levélhordók nincsenek alkalmazva, a krajczár kézbesítési illeték fizetendő.

Im Einvernehmen mit dem k. kön. Handelsministerium werden mit 1-ten Oktober l. J. von der Postverwaltung gestempelte Correspondenzkarten in ungarischen und deutscher Sprache ausgegeben, mittelst welchen kurze schriftliche Mittheilungen nach allen Orten der österr.-ung. Monarchie ohne Unterschied der Entfernung gegen eine gleichmässige Gebühr von 2 Neukreuzern befördert werden können.

Hinsichtlich des Verschlusses, der Ausfertigung und Behandlung derselben werden folgende Bestimmungen festgesetzt:

1) Die gestempelten Correspondenzkarten sind bei allen Postämtern und Briefmarken-Verschleissern um den Preis von 2 Nkr. zu beziehen, und sind offen (ohne irgend welchen Anschluss) aufzugeben.

2) Dieselben sind so wie Briefe mit einer deutlichen Adresse zu versehen, welche den Vor- und Zunamen des Empfängers, den Bestimmungsort und, wenn sie nicht Post-restante lauten, auch die Wohnung des Empfängers genau entnehmen lassen soll.

Der Bestimmungsort ist, falls mehrere Orte gleichen Namens bestehen, durch Beisetzung des Landes und Comitats, und wenn er nicht selbst Standort eines Postamtes ist, durch Beisetzung des Postamtes, in dessen Rayon er gehört, näher zu bezeichnen.

Die Adresse ist auf der Vorderseite der Karte anzubringen.

3) Die Rückseite der Karte ist für die schriftlichen Mittheilungen bestimmt.

Dieselben können, so wie die Adressen, mit Tinte, Bleistift, farbigem Stift u. s. w. geschrieben sein, doch ist für die Deutlichkeit und Dauerhaftigkeit der Schriftzüge Sorge zu tragen.

4) Die Karten können vorläufig nur nach Orten der österr.-ung. Monarchie versendet werden, und sind wie durch Marken frankirte Briefe aufzugeben.

Die Recommendation derselben kann gegen die gewöhnliche Recommendation-Gebühr stattfinden. Die Marke für die Recommendation ist auf der Rückseite neben den Worten: „Raum für schriftliche Mittheilungen“ aufzukleben.

5) Für die Nachsendung einer Correspondenzkarte an einen andern als den auf der Adresse bezeichneten inländischen Ort, oder für die Rücksendung an den Aufgabsort wird eine weitere Gebühr nicht eingehoben.

6) Für die Zustellung der Karten ist an Orten, in welchen keine ärarischen Briefträger bestellt sind, die Zustellungsgebühr von 1 Nkr. zu entrichten.

7. A postaintézet a közlemények tartalmáért nem vállal felelősséget.

Mindazáltal a postahivatalok utasítva vannak, hogy a levelezési lapokat csak úgy, mint az az 1865. márt. 8-án 1771/401 sz. a. a Rendelvények azon évi folyamának 57-ik lapján közzétett rendeletben a helytelen kitételekkel czimzett levelekre nézve van előírva, a szállításból, illetőleg kézbesítésből rekeszszék ki azon esetben, ha észroveszik, hogy a közlemény által illetlenkodás, becsületesértés vagy más vétkes cselekvény czéloztatik.

8. A levelezési lapok, ha vigyázatlanság vagy véletlenség folytán a feladás előtt haszonvetetlenekké válnak, 1 krajczár díj lefizetése iránt s azon föltételek alatt cserélthetnek ki, melyek a hasznavehetlenné vált levélborítékok kicserélésére nézve vannak megálapítva.

9. A postaigazgatóságok a közönséget ezen új levelezési mód felől a hazai lapok útján s falragaszok által értesíték.

10. A m. kir. postahivatalok a fentebbi határozatok tudomásul vevén, maguk részéről a következő eljárást kövessék:

a) minden postahivatal és magán jegyárus időről időre a levelezési lapok megfelelő készletével lássa el magát;

a) levelezési lapok a levéljegyes borítékok módjára szolgáltatnak ki s vétetnek számadásba;

b) a postára adott levelezési lapok a rovatolás-, tovább-szállítás- s leadásnál a jegyekkel bérmentesített levelek módjára kezelendők;

legkivált pedig a lapokon levő postabélyegok és jegyek megbotránkozásánál szorosan a fentálló szabályokhoz kell alkalmazkodni;

az átrovatolásoknál a levelezési lapokat nem kell betűzővel ellátni; ellenben a leadási betűző az előoldal balzselén a postabélyeg átellenében nyomandó ki.

c) A levelezési lapok olyan a felvívó és leadó hivatalok csak akkor emeljenek nehézséget, ha a közlés tartalmából kétségtelenül kivethető, hogy azzal illetlenség, becsületesértés vagy más vétkes cselekvény czéloztatik.

A kincstári hivataloknál a hivatalfőnök határozza meg azt: vajjon valamely lap kizárandó-e a szállításból illetőleg a kézbesítésből vagy nem.

A visszatarított levelezési lapok a kézbesíthetetlen levelek gyanánt kezelendők.

Posten, 1869. augusztus 25-én.

7) Die Postanstalt übernimmt keine Verantwortlichkeit für den Inhalt der Mittheilungen.

Die Postämter sind jedoch angewiesen, in ähnlicher Weise wie es bezüglich der Briefe mit unstatthaften Beisätzen auf der Adresse mit dem Erlasse vom 8-ten März 1865 Z. 1717/401 (v. Bl. 865. S. 57.) angeordnet wurde, auch die Correspondenzkarten von der Beförderung, beziehungsweise Zustellung dann auszuschliessen, wenn ihnen auffallen sollte, dass hiemit Unanständigkeiten, Ehrenbeleidigungen oder sonst strafbare Handlungen beabsichtigt werden.

8) Ein Umtausch von Correspondenzkarten, welche vor ihrer Aufgabe durch Versehen oder Zufall unbrauchbar geworden sind, kann gegen Ertrag des Betrages von 1 Nkr. in derselben Weise und unter denselben Bedingungen stattfinden, welche für den Umtausch verdorbener Briefcouverts festgesetzt sind.

9) Die Postdirektionen haben von der neuen Einrichtung das Publikum durch die Landeszeitungen und durch öffentlichen Anschlag bei den Postämtern in Kenntniss zu setzen.

10) Die kön. ung. Postämter haben von den vorstehenden Bestimmungen Kenntniss zu nehmen, und ihrerseits noch folgendes zu beobachten:

a) jedes Postamt hat, so wie jeder Privatmarkenverschleißer, stets einen angemessenen Vorrath von gestempelten Correspondenzkarten bereit zu halten.

Dieselben sind, wie gestempelte Brief-Couverts zu beziehen und zu verrechnen.

b) Die aufgegebenen Karten sind bei der Kartirung, Weiterbeförderung und Abgabe, wie durch Marken frankirte Briefe zu behandeln.

Insbesondere ist hinsichtlich der Obliterirung der auf den Karten befindlichen Poststempel und Marken nach den allgemeinen Vorschriften vorzugehen.

Bei der Umkartirung sind die Correspondenzkarten mit keinem Stempelabdrucke zu versehen, der Abgabestempel aber ist auf der Vorderseite der Karten am Rande links gegenüber dem Poststempel anzubringen.

c) Die Karten sind von den Auf- und Abgabämtern nur dann zu beanständeln, wenn sie aus dem Inhalte die Absicht von Unanständigkeit, Ehrenbeleidigungen oder sonst strafbaren Handlungen unzweifelhaft entnehmen.

Bei ärarischen Postämtern hat über den Umstand, ob eine Karte von der Beförderung, beziehungsweise Zustellung auszuschliessen ist, der Amtsleiter zu entscheiden.

Die zurückgehaltenen Correspondenzkarten sind als unanbringliche Briefe zu behandeln.

Post, den 25-ten August 1869.

75. ábra

A levelezőlapok kibocsátási rendelete (1869. aug. 25.)

POSTAI RENDELETEK TÁRA.

Közrebesálja a kereskedelmi ministertum.

11. sz.

Pest, június 29-én 1871.

Tartalom.
Pótrendelet a régi értékekkel elhasználása iránt. —
Változások. — Vegyesek. — Személyzetik. — Pályázatok.

Inhalt.
Nachtragverordnungs betreffs des Verbrauchs der ältern
Werthzeichen. — Veränderungen. — Verschiedenes. — Per-
sonalien. — Concurren.

**Pótrendelet a régi értékekkel elhasználása
iránt.**

**Nachtrag-verordnung betreffs des Verbrauches der
ältern Werthzeichen.**

7160/837.

A régi levelezési lapok postai használata f. é. május végével megszűnven, utasítottak a k. postahivatalok, hogy azokat, ha netán még ezután a feladásnál előfordulnának, el ne küldjék, hanem vagy visszadják a feladónak, vagy ha ezek tudva nem volnának, törti levelek módjára kezeljék.

Megengedtetik azonban, hogy az illető felek a netán kezeik közt levő régi levelezési lapokat, ha azok még beírva nincsenek, úgy szintén a forgalomból kivonandó levéljegyeket és bélyegzett levélborítékokat f. é. július 31-ig a k. postahivataloknál új kiadású levelezési lapok, levéljegyek és borítékok iránt kicserélhesék.

A régi levél-, újságjegyek és bélyegzett levélborítékok használatára szabott és a postarendeletek tára 7-ik számában közzétett határidő ezuttal f. évi július 31-ig hosszabbítatik meg, olyképen, hogy a postaigazgatóságok eszentul a postahivatalokat kizárólag csak új postai értékjegyekkel lássák el és a postahivatalok csupán új értékjegyeket hozzanak forgalomba. A régi értékjegyekből el nem fogyasztott készleteket, valamint a községtől becsereült régi értékjegyeket legfeljebb augusztus 10-ig kicserélés végett a postaigazgatóságoknak küldjék be.

A postahivatalok figyelemzetnek, hogy az értékjegyek kicserélésénél csak oly értékű jegyeket adhatnak ki, a melyeneket a felek kicserélés végett előhoznak, tehát 5 kr. értékű jegyekért csak 5 kr. értékűek, levélborítékokért csak levélborítékokat. továbbá hogy a régi levelezési lapok, ha 2 kros érvényes levéljeggyel vannak ellátva, kivételképen elszállíthatók.

A postaigazgatóságok a kir. postahivataloktól begyűlt régi postai értékjegyeket nyugta és ellennyugta mellett f. évi augusztus 30-ig az orsz. postagazdászati hivatalhoz küldjék be és a beküldött mennyiséget a gazdasági hivatal által nyert nyugta alapján a levéljegyek számadásában tegyék kiadásba.

Post, június 13. 1871.

76. ábra

Rendelet a fel nem használt levelezőlapok
utólagos felhasználási módjáról

Da der Gebrauch der alten Correspondenzkarten mit Ende Mai l. J. eingestellt wurde, wurden die k. Postämter angewiesen, die etwa noch zur Aufgabe gelangenden alten Correspondenzkarten nicht abzuschicken sondern entweder den Absendern zurückzustellen oder wenn diese nicht bekannt sind, als unanbringliche Briefe zu behandeln.

Es wird jedoch gestattet, dass die betreffenden Partheien die etwa noch in Händen habenden alten Correspondenzkarten, wenn diese noch nicht beschrieben sind, so wie auch die aus dem Verkehre zu ziehenden Brief- und Zeitungsmarken und gestempelten Briefkouvorts bei den k. Postämtern bis 31-ten Juli l. J. gegen Correspondenzkarten, Briefmarken und gestempelten Kouvorts der neuen Ausgabe umtauschen können.

Gleichzeitig wird es im Verordnungsblatte Nr. 7 a. 1871 festgesetzt Termin zum Verbrauche der bisherigen Brief- und Zeitungsmarken und gestempelten Kouvorts bis zum 31-ten Juli 1871 mit dem Beifügen verlängert, dass die Postdirektionen von nun an die Postämter nur mehr mit neuen Marken und Kouvorts zu versehen und dass die Postämter daher auch nümehr diese neuen Werthzeichen in Umlauf zu setzen haben.

Der bis dahin nicht abgesetzte Vorrath an älteren Werthzeichen, so wie die von dem Publikum eingetauschten Werthzeichen sind bis längstens 10-ten August zum Umtausche an die vorgesetzte Postdirektion einzusenden.

Die Postämter werden aufmerksam gemacht, dass beim Umtausche gleiche Werthzeichen nur gegen gleiche hinausgegeben werden dürfen, also für Briefmarken à 5 kr. älteren Ausgabe 5 kr. Briefmarken neuer Ausgabe, für Briefkouvorts nur Briefkouvorts u. s. w., so wie auch Correspondenzkarten älterer Gattung, wenn sie mit einer Briefmarke à 2 kr. neuer Gattung versehen sind, ausnahmsweise befördert werden können.

Die Postdirektionen haben die aus den Verkehre gesetzten und zum Umtausche eingesendeten Postwerthzeichen mittelst Empfangs- und Gegensechein an die Landespost Oekonomie-Vorwaltung einzusenden und unter Anschluss der Quittung in der Briefmarken-Rechnung zu verausgaben.

77. ábra

Forgalmi időn túl szabályosan felhasznált levelezőlap

77.A ábra

Szabálytalan újrabortozással bérmertesített levelezőlap

VIII. AZ 1867. ÉVI BÉLYEGKIADÁS A SZAKIRODALOMBAN ÉS A NEMZETKÖZI KATALÓGUSOKBAN

Az 1867. május 1-én függetlenné vált Magyar Posta első bélyegkiadása — az elmúlt évtizedek során — számos vita forrásává vált és hovatartozásuk megítélése sokszor és sokakat téves útra vezetett. Ennek alapvető okát a bélyegek katalógizálásában találjuk.

A nemzetközi katalógusok e bélyegeket kezdettől fogva Ausztria fejezetében, mint osztrák bélyeget tárgyalják. A napjainkig tartó vitához az is hozzájárult, hogy a filatélia történetében *egyedülálló esetről* van szó, amikor is *két önálló postaigazgatás azonos bélyeggyártmányokat bocsátott forgalomba*.

Ezeknek ún. durva nyomású haszált példányairól csak a felhasználáskor alkalmazott keletbéllyegző — magyar, vagy osztrák volta — határozza meg, melyik postaigazgatás területén használták bérmentesítésre.

A bélyegkiadásra vonatkozó téves megítéléseket a történeti és a jogi tények kellő ismeretének hiánya okozza. E tanulmány az 1867. évi bélyegek megítélésében is azt a filatéliai alapelvet tekinthető álláspontot képviseli, hogy valamely önálló postaigazgatás által kibocsátott és felhasznált bélyeg az illető ország bélyege.

A szakirodalomból elsőnek Payer Bélát említtem, aki „Die Briefmarken des Königreichs Ungarn” című művét az 1867. évi bélyegek ismertetésével kezdte, felismerte ugyanis a kiadás filatéliai helyét, de még nem talált megoldást a helyes katalógizálásra.

Művében megjegyzi, hogy az ezredéves kiállításon a bélyegeket első magyar bélyegként állították ki, s hivatkozik az ezzel kapcsolatos íratra (Zl.81092–1895).⁵⁸

E műve először 1920-ban a „Berliner Briefmarken Zeitung” c. folyóiratban, majd könyv-alakban jelent meg Berlinben.⁵⁹

Őt követően Dr. Viktor Weinert volt az, aki a „Donaupost Katalog 1921”, c. Pozsonyban megjelent munkájában helyes állásfoglalással ítélte meg az 1867. évi kibocsátás helyét.

A bélyegek hovatartozásával foglalkozott Edwin Müller is, az 1867. évi bélyegek legnagyobb osztrák szakértője. Az „Einiges über die Freimarken-Ausgabe 1867 von Oesterreich und Ungarn.” című tanulmányában,⁶⁰ mind államjogi, mind filatéliai elvek alapján rámutatott az 1867. évi bélyegek helyes katalógizálására: (78. ábra).

„A katalógusok ezideig nem csináltak nagy gondot az 1867. évi kiadás katalógizálásából; besorolták Ausztriához és legjobb esetben rövid, nem ritkán helytelen ismertetéssel megelégedtek.

Ha mi is elfogadjuk azt az álláspontot, hogy egy és ugyanazon bélyegkiadás *nem szabad két helyen* katalógizálni, mégis meggondolandónak tartjuk, hogy kell valamilyen utat találni, amely számol *a tényleges államjogi és postai viszonyokkal*.

⁵⁸. BM 32358–458 sz.

⁵⁹. BM 5155 sz.

⁶⁰. BM 668 sz. „Die Postmarke 1927” (fordítás)

»Der Sammlerfreund«

MONATSSCHRIFT FÜR BRIEFMARKENSAMMLER

VERLAG: WIEN, IX. BEZIRK, KOLINGASSE NR. 2

Erscheint als Beilage der Zeitschriften „Die Postmarke“—Wien und „Sammler-Woche“—München
[Wird an Vereine für deren Mitglieder auch allein abgegeben, Jahresbezugspreis (12 Nummern): 1½ M = 2 S = 10 Kr
Bezugsanmeldungen erbeten]

DEZEMBER 1927

Einiges über die Freimarken-Ausgabe 1867 von Oesterreich und Ungarn.

Von Ing. Edwin Müller, Wien.

Die in den Katalogen als Ausgabe 1867 von Oesterreich bezeichnete Markenreihe, die tatsächlich eine gemeinsame Ausgabe der österreichischen und ungarischen Postverwaltung darstellt, ist eine der interessantesten Markenausgaben dieses Zeitabschnittes, die überdies den besonderen Vorzug hat, billig zu sein. Die Marken der Ausgabe 1867 kosten fast alle nur wenige Groschen und selbst der teuerste Höchstwert nur wenige Mark. Es ist hier also ein reizvolles und vielseitiges Sammelgebiet gegeben, das selbst dem wenig bemittelten Sammler leicht zugänglich ist. Trotzdem ist die Ausgabe 1867 bisher recht vernachlässigt worden, was sich insbesondere auch beim Durchblättern der Fachpresse zeigt. Wir finden nur vereinzelte fragmentarische Angaben, eine Gesamtbearbeitung dieser Ausgabe, so lohnend diese Aufgabe wäre, hat noch niemand versucht. Es sei zugegeben, daß diese Aufgabe auch eine schwierige ist, aber Schwierigkeiten pflegen doch sonst für den forschenden Sammler geradezu ein Anreiz zu verstärkten Anstrengungen zu sein. Die gleichzeitige Zeitungsmarken-Ausgabe ist bereits in gründlicher Weise von I. Dörfler (Wien) bearbeitet worden, und es ist nur bedauerlich, daß die Ergebnisse seiner Studien nicht vollständig zur Veröffentlichung gelangt sind. Weshalb hat bisher niemand den Mut gehabt, das vielleicht noch schwierigere, aber deshalb nicht weniger lohnende Gebiet der Freimarken zu bearbeiten?

In dem vom Verfasser dieser Zeilen herausgegebenen Oesterreich-Werk¹⁾ ist der Versuch gemacht worden, die Bearbeitung der Freimarken-Ausgabe 1867 von ganz anderen

Gesichtspunkten, als man es bisher gewöhnt war, vorzunehmen. Im Rahmen eines Werkes, das alle Postmarken von Oesterreich umfaßt, war es aber nicht möglich, alle interessanten Einzelheiten mit der wünschenswerten Ausführlichkeit zu behandeln und auf alle jene Dinge hinzuweisen, die zwar nicht in ganz engem Zusammenhang mit dieser Markenausgabe stehen, aber philatelistisch doch von Interesse sind. In den nachfolgenden Ausführungen sollen einzelne dieser Punkte in wahlloser Folge herausgegriffen und behandelt werden, wobei auch einzelne kleine Ungenauigkeiten, bzw. ergänzungsbedürftige Stellen des genannten Werkes richtiggestellt werden. Es ist aber nicht beabsichtigt, an dieser Stelle eine erschöpfende Behandlung aller Fragen, die sich bei der Bearbeitung der Freimarken Ausgabe 1867 ergeben, vorzunehmen.

Die Freimarken-Ausgabe 1867 ist schon vom staatsrechtlichen Standpunkt gesehen ein Sonderfall. Durch den im Jahre 1867 abgeschlossenen „Ausgleich“ waren Oesterreich und Ungarn zwei selbständige, nur durch Personalunion verbundene Staaten im Rahmen der österr.-ung. Monarchie geworden. Mit 1. Mai 1867 trennte sich auch das ungarische Postwesen vom österreichischen und wurde dem neu geschaffenen ungarischen Handelsministerium unterstellt. Die Einbeziehung der einzelnen Gebiete der Länder der ungarischen Krone in die ungarische Verwaltung erfolgte jedoch nicht an einem Tage, sondern nach und nach und war erst mit 1. Januar 1871 beendet. Mit 1. Mai 1867 ging das Postwesen im eigentlichen Ungarn, dann im Siebenbürgen, dem Temeser Banat und der Wojwodschaf Serbien in die ungarische Verwaltung über, mit 1. April 1868 folgte Kroatien-Slawonien, mit 1. Januar 1871 (nicht, wie vielfach ange-

¹⁾ „Die Postmarken von Oesterreich“, von Ing. Edwin Müller. Verlag „Die Postmarke“, Wien IX., Kolingasse 2. Preis M 15.— = S 25.— postfrei. Ein Teil der Abbildungen dieses Artikels ist dem Werk entnommen.

nommen, mit 1. Mai 1871 schließlich auch die Militärgrenze. Mit der Militärgrenze hatte es seine eigene Bewandnis, da sie eine Zeitlang in gemeinsamer Verwaltung Oesterreichs und Ungarns stand. Als nämlich mit 1. April 1868 das Postwesen von Kroatien-Slawonien in ungarische Verwaltung kam, wurde auch das Postwesen der Militärgrenze aus der österreichischen Verwaltung ausgeschieden und einem gemeinsamen österr.-ungar. Ministerium, dem Reichskriegsministerium, unterstellt. Es wurde zu diesem Zwecke mit 1. April 1868 in Semlin ein Postinspektorat errichtet, dem alle Postämter der Militärgrenze unterstellt wurden. Man kann also in der Zeit des Überganges des Postwesens der Länder der ungarischen Krone in ungarische Verwaltung folgende Etappen feststellen:

I. Bis 30. April 1867: Das ungarische Postwesen ist mit dem österreichischen vereinigt und dem Handelsministerium in Wien unterstellt.

II. 1. Mai 1867 bis 31. März 1868: Das Postwesen in Ungarn, Siebenbürgen, dem Temeser Banat und der Wojwodschafft Serbien ist dem ungarischen Handelsministerium, jenes in Oesterreich, Kroatien-Slawonien und der Militärgrenze dem österreichischen Handelsministerium unterstellt.

III. 1. April 1868 bis 31. Dezember 1870: Das Postwesen in Ungarn, Siebenbürgen, dem Temeser Banat, der Wojwodschafft Serbien und in Kroatien-Slawonien ist dem ungarischen Handelsministerium, jenes in Oesterreich dem österreichischen Handelsministerium unterstellt. Das Postwesen in der Militärgrenze untersteht dem gemeinsamen Reichskriegsministerium.

IV. Ab 1. Januar 1871: Das Postwesen in allen Ländern der ungarischen Krone untersteht dem ungarischen Handelsministerium, jenes in Oesterreich dem österreichischen Handelsministerium.

Diese Verhältnisse in der Verwaltung hatten natürlich auch ihren Einfluß auf die Postwertzeichen. Es ergab sich hier insofern ein besonderer Zustand, als sich die ungarische Postverwaltung, da ihr vorerst eine geeignete Briefmarkendruckerei nicht zur Verfügung stand, mit der österreichischen Postverwaltung auf die Herausgabe einer gemeinsamen Reihe von Postwertzeichen einigte. Dieser Vereinbarung verdankt die Ausgabe 1867, die bereits einen Monat nach der Lösung des ungarischen Postwesens, am 1. Juni 1867 erschien, ihre Entstehung. Die Verrechnung erfolgte derart, daß der österreichischen Staatsdruckerei von jeder der beiden Postverwaltungen die Herstellungskosten für die bezogenen Markenmengen bezahlt wurden, der Erlös aus dem Verkauf in jedem der beiden Verwaltungsgebiete der betreffenden Postverwaltung zufließt. Eine Schädigung einer der beiden Postverwaltungen war bei diesem Verfahren nicht zu befürchten, da die Währung in beiden Staatshälften die gleiche, also eine Ausnützung von Kursdifferenzen nicht möglich war. Als dann mit 1. April 1868 ein drittes selbständiges Postgebiet, die unter der Verwaltung des gemeinsamen Reichskriegsministeriums stehende Militärgrenze, entstand, wurde ein analoger Vorgang eingehalten: Das Reichskriegsministerium bezog die Marken zum Druckkostenpreis von der Staatsdruckerei und der Erlös der in der Militärgrenze verkauften Postwertzeichen floß ebenfalls dem Reichskriegsministerium zu, das hieraus die Kosten der Verwaltung des Postwesens in der Militärgrenze deckte; ein eventueller Ueberschuß oder Verlust war nach dem im „Ausgleich“ des Jahres 1867 für die Aufteilung der gemeinsamen Ausgaben und Einnahmen festgelegten Schlüssel auf die beiden Länder zu übertragen.

Die Frei- und Zeitungsmarken-Ausgabe 1867 hatte wegen der verschiedenen Amtssprache in beiden Reichshälften abgesehen von der Wertangabe keine Inschriften; die Währungsausgabe „kr.“ konnte man sowohl deutsch als „Kreuzer“ als auch ungarisch als „krajczár“ lesen. Unterschieden sich also die Marken in beiden Reichshälften nicht, war dies bei anderen Postwertzeichen, wie den Ganzsachen, wohl der Fall. Als z. B. mit 1. Oktober 1869 die Korrespondenz-Karten eingeführt wurden, stellte die Staatsdruckerei drei Arten dieser Karten, alle mit dem 2-Kreuzer-Wertstempel der Ausgabe 1867, her, nämlich eine mit dem österreichischen Wappen und deutscher Aufschrift zum Gebrauch in Oesterreich und der Militärgrenze und zwei für die ungarische Postverwaltung, beide mit dem ungarischen Wappen, aber die eine Art mit deutscher, die andere mit ungarischer Aufschrift. Noch deutlicher zeigte sich die staatsrechtliche Dreiteilung bei den Stempelmarken, da es ab 1868 auf dem Gebiete Oesterreich-Ungarns drei Arten von Stempelmarken, solche für Oesterreich, für Ungarn und für die Militärgrenze gab. Bei den Zeitungstempelmarken, die ja von den Postmarkensammlern ebenfalls beachtet wurden,

kann man ab 1868 neben den österreichischen Marken dieser Art je eine besondere Ausgabe für Ungarn und für die Militärgrenze feststellen.

Selbstverständlich äußerte sich die Dreiteilung der Postverwaltung auch bei allen anderen Begehren des Postdienstes, so z. B. bei den Formularen, wobei in der Militärgrenze, in der die Amtssprache deutsch war, bis zur Übernahme in die ungarische Verwaltung in der Regel die österreichischen Drucksorten und Amtsbefehle verwendet wurden. Dies zeigt sich besonders deutlich auch bei den Postatempeln. Während ab 1867 im eigentlichen Ungarn sowie ab 1868 in Kroatien-Slawonien neue, von der ungarischen Postverwaltung angeschaffte Stempelformen, die sich von den bisherigen österreichischen charakteristisch unterscheiden, nach und nach in Gebrauch genommen wurden, beschaffte das Reichskriegsministerium die fallweise notwendig werdenden Stempel für die Militärgrenze durch Vermittlung der österreichischen Postverwaltung. Die Poststempel der Militärgrenze zeigen deshalb alle Eigenheiten der damaligen österreichischen Poststempel, insbesondere gibt es unter ihnen eine Anzahl der ab 1868 in Oesterreich in Gebrauch genommenen auffallend kleinen Einkreisstempel mit Jahreszahl, die sogenannten „Fingerhutstempel“, welche Stempel form im Gebiet des eigentlichen Ungarn überhaupt nicht vorkommt.

Die Kataloge haben sich bisher wegen der Katalogisierung der Ausgabe 1867 keine großen Sorgen gemacht: Sie haben sie bei Oesterreich eingereiht und sich bei Ungarn bestenfalls mit einem kurzen, oft nicht einmal richtigen Hinweis begnügt. Wenn wir auch den Standpunkt, daß ein und dieselbe Markenausgabe nicht an zwei Stellen katalogisiert werden darf, anerkennen, glauben wir doch, daß sich ein Weg finden lassen müßte, der den tatsächlichen staatsrechtlichen und postalischen Verhältnissen Rechnung trägt. Denn für den Ungarn-Sammler ist die Ausgabe 1867 die vollständige erste Ausgabe der selbständigen ungarischen Postverwaltung, im Gegensatz zu den vorhergehenden Ausgaben von Oesterreich, die mit ungarischem Poststempel lediglich als Vorläufer zu werten sind, da sie noch von der österreichischen Postverwaltung, der damals auch die Postämter in Ungarn unterstellt waren, ausgegeben wurden. Eine Ungarn-Sammlung beginnt also, abgesehen von den Vorläufern, mit der Ausgabe 1867; es entsteht somit in den Katalogen dadurch, daß diese Ausgabe aus praktischen Erwägungen nur bei Oesterreich angeführt ist, ein unrichtiges Bild des ungarischen Postwertzeichenwesens. Theoretisch richtig müßte diese Ausgabe an drei Stellen verzeichnet sein — und bei einem Spezialkatalog dürfte auch kein anderer Vorgang gewählt werden — einmal bei Oesterreich, einmal bei Ungarn und einmal bei einem neu zu schaffenden Gebiet „Oesterr.-ungar. Militärgrenze“. Bei letzterem Gebiet wäre auch für die besonderen Zeitungstempelmarken für die Militärgrenze, die bisher wegen ihrer Ähnlichkeit mit den ungarischen Marken dieser Art bei Ungarn katalogisiert wurden, trotzdem sie mit der gleichen Berechtigung auch bei Oesterreich hätten verzeichnet werden können, ein Platz gefunden. Vielleicht wäre es überhaupt am besten, ein neues Markenland unter der Bezeichnung „Oesterr.-ungar. Postgebiete“ zu schaffen, bei dem die Gebiete I. Oesterr.-ungar. Militärgrenze (1868—1871); II. Oesterr.-ungar. Militärpost in Bosnien-Herzegowina (1878—1918) und III. Oesterr.-ungar. Feldpost während des Weltkrieges (1915—1918) ihre theoretisch richtige Einreihung finden würden. Es wäre Sache der Kataloge, hier einen gangbaren, auch den Interessen des Allgemeinsammlers entsprechenden Weg der Katalogisierung zu finden.

Die verwickelten Verhältnisse der Verwendung der gleichen Markenausgabe durch zwei bzw. drei verschiedene Postverwaltungen fanden ihr Ende, als die ungarische Postverwaltung im Jahre 1871, nach der Eingliederung der Militärgrenze, an die Schaffung eigener Postwertzeichen schritt. Zuerst, am 15. Februar 1871, erschienen Postkarten und Postanweisungen mit dem Wertstempel der Ungarn-Ausgabe 1871, am 1. Mai 1871 dann auch die Frei- und Zeitungsmarken. Die bisherigen Ganzsachen mit dem Wertstempel der Ausgabe 1867 verloren mit 31. Mai 1871 ihre Gültigkeit; die Frei- und Zeitungsmarken der Ausgabe 1867 sollten im ungarischen Postgebiet nach dem Wortlaut der amtlichen Verfügung bis 30. Juni 1871 gültig bleiben, doch scheint nach neuen Feststellungen die Gültigkeit stillschweigend oder durch eine nicht erhalten gebliebene interne Verfügung bis 31. Juli 1871

9) In der amtlichen Postwertzeichen-Sammlung der ungarischen Postverwaltung ist diese Ausgabe ebenfalls als erste Ungarn-Ausgabe vorhanden und bezeichnet.

A magyar gyűjtő számára az 1867. évi kiadás az *önálló magyar postaigazgatás első teljesértékű kiadása* (A magyar posta hivatalos gyűjteménye ezt a kiadást mint első magyar kiadást kezeli és jegyzi). ellentétben az azt megelőző osztrák kiadásokkal, amelyeket magyar bélyegzéssel, előfutároknak tekintenek. Ezeket még az osztrák igazgatás adta ki és a magyar postatisztviselőket is ezidőben az osztrák posta nevezte ki.

Egy magyar gyűjtemény tehát az 1867. évi kiadással kezdődik. Az a gyakorlat tehát, hogy a katalógusok ezt a kiadást csak Ausztriához sorolják, a valósággal ellentétes képet alakít ki a magyar bélyegkiadásról.

Teoretikusan ezt a kiadást a katalógusoknak három helyen kellene jegyezni:

1. Ausztriánál, 2. Magyarországnál, 3. és egy újonnan létrehozandó területen, amelyet „osztrák-magyar határterületnek” nevezünk.

Egy speciális katalógus mást nem választhat. . . .

A katalógusok feladata lenne az általános gyűjtők érdekeit figyelembe véve egy járható utat találni.” — írta tanulmányában.

Edwin Müller ezzel már az 1900-as években vállalta azt a feladatot, hogy az 1867. évi kiadás helyét meghatározza, megkeresse a helyes megoldást a filatéliában egyedülálló eset katalógizálásához, mégpedig a legmegfelelőbb módon.

Munkáját folytatta „Die Loslösung des ungarischen Postwesens von jenem Österreichs 1867 bis 1871 und die Entstehung der gemeinsamen Postwertzeichen von Jahre 1867.” című, a Die Postmarke c. lap 1929. évi számában közölt cikkében. Ebben a bécsi levéltári kutatások alapján részletesen tárgyalja a magyar és osztrák postaigazgatás különválásának történetét, kapcsolatainak alakulását, valamint ismerteti az általa feltárt iratokat. Munkája hazai levéltári kutatásom alapja volt.

Az 1867. évi kiadással és a Magyar Posta függetlenné válásával foglalkozó irodalom között jelentős helyet foglal el Czákó Elemér — az 1943. évi Magyar Posta c. lapban megjelent — írása.

A szerző részletesen ismerteti a Magyar Posta önállósulását, a folyamat jelentőségét, foglalkozik az 1867. évi bélyegek kiadási körülményeivel. Rédeyhez hasonlóan említést tesz, hogy *e bélyegek az ezredéves kiállításon, mint első magyar bélyegek kerültek bemutatásra*. A kor politikai szellemét így jellemzi:

„kétségtelen, hogy a régi osztrák közösségi gondolat utórezgéseivel még évtizedekig kell birkózni. A bélyegeknél a pénzértékkel való azonossága is kapcsoló erő volt. Görcsös ragaszkodás nyilvánul meg Bécs felől az irányban, hogy mindkettő formája kifelé az összm monarchia létezésének látszatát keltse.”

A „Szocialista Posta” c. szaklap 1959. júniusában, szerkesztőségi előszóval közölte Dr Vajda Endre cikkét, amelyben állást foglalt az 1867. évi bélyegekről: „ezek voltak az első magyar bélyegek” címmel.

Ezt megelőzően kezdte meg a Filatéliai Szemle 1954. évi 1—6 számában Madarász Gyula „A magyar bélyeggyűjtés területei 1850—1918-ig” c. cikksorozatát, amely az 1867. évi bélyegek részletes ismertetésével, a történeti és jogi tények feltárásával, tartalmával és elsőségével úttörő munka volt.

„Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy az 1867. évi bélyegkiadás nem osztrák, nem is közös, hanem külön osztrák, illetve külön magyar kiadás volt, amelyben két postaigazgatás *egyforma* bélyeggyártmányokat bocsátott forgalomba. A kiadás külön osztrák és külön magyar jellegét a fenti megfontolásokon kívül az 1869-ben forgalomba hozott levelezőlapok kétféle gyártási formája is megvilágítja. Ezekre a levelezőlapokra, amelyek ugyanennek a kiadásnak produktumai, a két állam felségjelvényét is rányomtatták, a magyar postaigazgatás által forgalomba bocsátott gyártmányokra a magyar címer került.”
— foglalta össze álláspontját Madarász Gyula.

A lap 3. számában külön fejezetben ismerteti a szakirodalom állásfoglalását e bélyegkiadásról:

„*Dessewffy Miklós*: „Magyarország levél és újságbélyegei 1871–1898”, majd későbbi bővített kiadásában, nem sorolja Magyarország bélyegei közé.

Kropf: osztrák kiadásnak vette, bár az 1869-ben kiadott magyar címeres levelezőlapokat már magyar értékcikkeknek tekintette.

Payer: közös kiadásnak; *Rédey* „közös-ügyes” kiadásnak nevezte.

„A nemzetközi katalógusok az 1867. évi bélyegeket Ausztria bélyegei közé sorozzák és használt példányait is egyféleképpen értékelik, — írja Madarász Gyula — ily módon az önálló magyar postaigazgatás első bélyegei ezekben a katalógusokban egyáltalán nem szerepelnek.”

A *Michel*, illetve a *Lipsia* katalógusoknak Magyarországra vonatkozó ismertető sorai-
ban azt olvashatjuk, hogy az 1867. évi osztrák kiadás az első magyar kiadásnak tekinthető és hogy 1871. június 15-én minden Ausztriával közös bélyeget kivontak a forgalomból. Osztrák fejezetükben viszont, az 1867. évi kibocsátást 1871. augusztus 1-ig Magyarországon is érvényben volt bélyegeknak nevezik.

Az *Yvert* magyarországi fejezetének bevezetéséül közli, hogy 1871. előtt osztrák bélyegeket használtunk.

A *Zumstein* és *Gibbons* első bélyegeinket minden megjegyzés nélkül sorozza az osztrák bélyegei közé.

A *Landsman* olasz katalógus tájékoztatója különösen érdekes. Magyarországra vonatkozó sorai az *Yvert*-tel azonosak, ezzel szemben az ausztriai fejezetben az 1850–1863. évi kiadású osztrák bélyegeket Ausztria–Magyarország közös bélyegeinek nevezi; az 1867-eseket pedig egyedül Ausztria számára kibocsátott bélyegek csoportjába osztja.

A szerző kivételként csak a *Scott* katalógust említi, amely „az osztrák-magyar monarchia közös kiadásának nevezi az 1867. évi bélyegeket, de azzal a magyarázattal, hogy Ausztriának és Magyarországnak független postaigazgatásai 1867–1871-ig *azonos bélyegeket használtak* — és ezzel pontos leírást ad.

Az 1954. évi, — Madarász Gyula által összefoglalt — álláspontok ismeretében érdekes összehasonlítást tenni, hogy az említett katalógusok *hogyan alakították véleményüket* az utóbbi évtizedben.

A *Senf* katalógus 1925-től megjelenéséig Magyarországot az 1867-es bélyegek ismeretével kezdte, ugyan itt említést tett a Levante-i postákról is. Ausztriánál is hivatkozik az 1867-es függetlenné válásra. (79. ábra)

Ungarn

(91)

Hungary

(Europa)

Hongrie

100 krajczár (Kreuzer) = 1 forint (Gulden); ab 1900 100 fillér (Heller)
= 1 korona (Krone), ab 1926 100 Fillér = 1 Pengö.

Nachdem in Ungarn (mit Siebenbürgen) mit dem 1. Mai die selbständige Postverwaltung ins Leben trat, kamen vom 1. Juni 1867 ab bis zur Einführung eigener Marken die von Österreich als „ungarische Ausgabe“ zur Verwendung und blieben bis 15. Juni 1871 in Geltung. Es sind also die mit ungarischen Abstempelungen versehenen Österreichmarken der Ausgabe 1867 als Ungarnmarken zu betrachten.

Da am 1. Mai 1867 auch die von Österreich in Rumänien unterhaltenen Postämter (Bukarest, Foksani, Galatz, Ibraila usw.), die die Marken in Soldi währung führten, in ungarische Verwaltung übergingen, sind für den Ungarn-Sammler auch diese mit den entsprechenden Abstempelungen beachtenswert.

Freimarken. Ab 1881 mit Wasserzeichen.

Die Briefmarken sind sämtlich gezähnt. Bei den Ausgaben 1871/72 ist fast immer das Markenbild durch die Löcherung mehr oder weniger geschädigt, außerdem wird man selten Stücke antreffen, die infolge der groben Durchlöcherung nicht eingegrissen oder beim Trennen verstümmelt wurden, so daß hier bei Kauf und Tausch die sonst üblichen Beschaffenheitsansprüche nicht aufrechterhalten werden können.

79. ábra

A „SENF“ katalógus bevezető szövege a magyar bélyegek
katalogizálása előtt

A *Scott* katalógus fenntartotta eddig is helyes véleményét.

A *Gibbons* 1979-ben AU-UA betűjelzéssel jelzi Ausztria és Magyarország fejezetében, így a számozást nem módosította. G.Ryan angol gyűjtő kezdeményezésére (Madarász Gyulával közösen kidolgozott javaslat alapján) jutott a katalógus szerkesztőse arra az álláspontra, hogy katalogizálási gyakorlatát megváltoztatja.

Madarász Gyulának köszönhető az is, hogy az *Yvert* katalógus lépcsőről-lépcsőre módosította álláspontját:

Először Magyarország történeti ismertetésében felvázolta a történeti és jogi tényeket. Az 1867. évi kiadást első teljesérvényű kiadásának ismerte el, megjegyezte, hogy a 3 kr-os szín-tévényomata csak magyarországi felhasználással létezik. 1979-ben már a történeti részben katalogizálta a bélyegeket, ezzel a külföldi világkatalógusok között elsőként értékelte azokat. Ugyanekkor a Levante-i postahivatalokat ismertetéssel – katalogizálás nélkül – hozta e katalógus „LEVANT” fejezete alatt. 1980-ban nagybetűs jelzéssel – változatlan katalógusszámokkal – első magyar kiadásnak vette fel, részletesen árazva a használatlan és használt, valamint a levélen fennmaradt példányokat.

1982-ben Pavel Monori és Madarász Gyula segítségével a Zumstein katalógus is első magyar kiadásként katalogizálja az 1867. évi bélyegeket.

Szólni kell a Magyar Árvégyékről is, amely a korábbi helytelen katalogizálásán változtatott. Az 1871. évi bélyegkiadás előtt a „Magyarország külön bélyegei” felirat elhagyásával, helyes képet adott e kiadásról, bár a használatlan bélyegeket nem katalogizálta, ellenében a külföldi katalógusokkal.

1982-ben azonban (nem tudni, milyen megfontolásból) ismét „közös” megjegyzéssel vette fel az 1867. évi magyar kiadást, s ezzel újból tévesen katalogizál.

Az azonos rajz miatt valóban, csak a durva, vagy a finom nyomás, a típusok, valamint a használt példányok bélyegzése a meghatározó, hogy melyek voltak forgalomban az osztrák, illetve a magyar postaigazgatás területén. El kell azonban fogadni a durványomású használatlan bélyegeket mind osztráknak, mind magyarnak, mivel mindkét postaigazgatás rendelkezése alapján kapott azokból, s forgalmazta, árusítóhelyein árusította azokat. Így egyedülálló esetként mindkét országnál katalogizálható, úgy hogy megfelelő bevezetéssel a keletkezés tényét tisztázni kell.

A nemzetközi *vélemény változást* jelzi az is, hogy egyre több külföldi szaklap ad helyet az 1867. évi kiadással foglalkozó cikkeknek, a helyes történeti tényeknek.

Dániában Orbán Ferenc gyűjtő, a Csehszlovák szaklapban Dr.ing. Pavel Monori, Angliában Gary S. Ryan gyűjtő cikke foglalkozott e témával. Nemrégiben J.Palmans és G.Ryan „de eerste zegels van Hongarije – UGIFTE 1867–” c. munkájukban adtak rövid átfogó ismertetést az 1867. évi kiadásról.

A történeti tények filatéliai elvek szerinti helyes értékelése, az itt közölt, összegyűjtött újabb ismeretek, eddig nem ismert dokumentumok, remélhetőleg hozzájárulnak a helyes megítélés, a jó katalogizálás és a helyes gyűjtői feldolgozás kialakulásához.

U T Ó S Z Ó

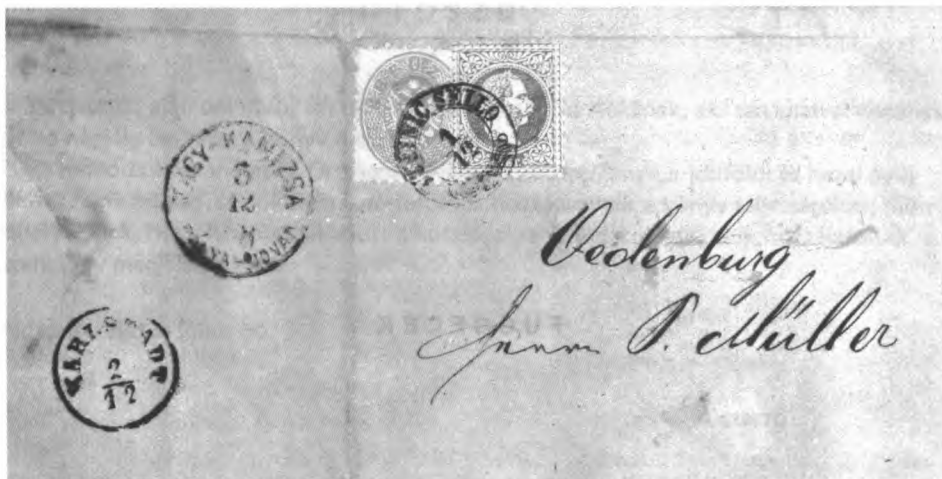
Tisztelettel ajánlom munkám Madarász Gyula emlékének, aki tanácsaival életének utolsó napjáig segítette e könyv megszületését.

Itt mondok köszönetet az Országos Levéltár kiskutatójának, a külföldi és hazai gyűjtőknek, akik bélyeg- és dokumentum-fotókkal hozzájárultak a könyv teljességéhez; munkahelyemnek, hogy lehetőséget adott a kutatásokra. Mindazoknak, akik hozzájárultak e tanulmány megjelenéséhez.

Budapest, 1982. július hó

A szerző

FÜGGELÉK

Az 1864. évi bélyeg időntúli felhasználása (1868 XII. Horvát-Szlavóniában)

Gervay Mihály, országos postafőigazgató
1867 máj. 1–1887 márc. 31.

XII. TÖRVÉNY-CZIKK.

A magyar korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fenforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.⁽²⁾

Ő császári s apostoli királyi Felsége, miután többi országait és tartományait alkotmányos jogokkal ruházta fel, legmagasabb trónbeszédében, melyvel a jelen országgyűlést megnyitni méltóztatott:

Felszólítja az országgyűlést, hogy a *pragmatica sanctio*nak, mint kölesnősen elismert jogalapnak, elveiből kiindulva, gondoskodnék oly módokról, melyeknél fogva mind Magyarország és társországainak a *pragmatica sanctio* által is biztosított közjogi és belkormányzati önállósága, mind a birodalom biztosságának és együtt maradásának életfeltételei sértetlenül megóvassanak, egyszersmind pedig a fenérintett közös ügyek alkotmányos elintézésénél egyrésről a magyar korona országai, másrésről Ő Felsége többi országai és tartományai alkotmányos befolyása biztosíttassék.

Őszinte örömmel üdvözölte az országgyűlés Ő császári s apostoli királyi Felségének ezen legmagasb elhatározását, mely szerint az alkotmányos kormányzat rendszerét az egész birodalomban megállapítani óhajtván, ez által trónjának fényét s a birodalom erejét és hatalmát mindannyi népeinek a közügyek iránti érdekeltségére, mint természetszerű s ennél fogva legszilárdabb alapra kívánta fektetni.

(1) Az 1848: XXII. t. cikket az 1868: XII. t. cz. 32. §-a hatályon kívül helyezte; az 1890: VI. t. cz. 26. §-ának második bekezdése pedig e hatályon kívül helyezést kifejezetten ismételte.

(2) E t. cikk hatályának a társországokra kiterjesztéséről v. ö. 1868: XXX. t. cz. 4. §. és 1890: LIV. t. cz. 6. §. a) p. Az ezen törvény teremtette államjogi viszony büntetőjogi védelméről v. ö. 1878: V. t. cz. 127. §. 2. p., 173. §.

Ez okból Magyarország főrendei és képviselői nem mulaszthaták el gondoskodni oly módokról, a melyek lehetővé tegyék, hogy azon alapszerződés, a mely az 1723. évi I., II. és III.-dik törv. czikkek által a felséges uralkodóház és Magyarország közt létre jött, a mely egyrészt a birodalmi kapcsolathoz tartozó országok és tartományoknak az 1723. I. és II. törvényczikkek értelmében együttes és elválaszthatlan birtoklását, másrészt pedig Magyarországnak önálló törvényhozási és kormányzati függetlenségét biztosította, lényegében jövőre is sértetlenül fentartassék.

Énnélfogva szükségessé válván, hogy a magyar korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fenforgó közös érdekű viszonyok pontosan és határozottan kijelöltesse; s hogy a két egymástól független alkotmányos képviselőt közti érintkezés módja eme közös viszonyok elintézése körül szabatosan megállapíttassék: az országgyűlés erre vonatkozólag a következőkben állapodott meg:

1. §. Azon kapcsolat, mely egyrészt a magyar korona országai, másrészt Ő Felségének többi országai és tartományai között jogilag fenáll, az 1723: I., II. és III. törvényczikkek által elfogadott *pragmatica sanctio*n alapszik.

2. §. Megállapítván ez ünnepélyes alapszerződés a Habsburg-ház nőágának trónöröklési jogát, kimondotta egyszersmind, hogy azon országok és tartományok, melyek a megállapított öröklési rend szerint egy közös uralkodó alatt állanak, feloszthatlanul és elválaszthatlanul együtt birtoklandók.⁽¹⁾ E határozottan kimondott elv folytán a közös biztosság együttes erővel leendő védelme és fentartása oly közös és viszonyos kötelezettség, mely egyenesen a *pragmatica sanctio*nól származik.

3. §. De ezen megállapított kötelezettség mellett határozottan kikötötte a *pragmatica sanctio* azon föltételt is, hogy Magyarország alkotmányos közjogi és belkormányzati önállása sértetlenül fentartassék.

4. §. E két alapeszmét tartotta szem előtt a magyar országgyűlés azon viszonyok meghatározásánál, melyek Magyarországot a közös fejedelem uralkodása alatt álló többi országokkal közösen érdeklik. S valamint egyrésztől kész volt Magyarország a multban s kész leendő jövőben is mindenkor teljesíteni mindazt, a mit a *pragmatica sanctio* szerint a közös biztosságnak együttes erővel védelme és fentartása multhatlanul megkíván: úgy másrésztől oly kötelezettségeket, melyek e czélon túlterjednek, s annak elérésére nem elkerülhetlenül szükségesek, magára nem vállalhat.

5. §. Ezelőtt Magyarországot illetőleg mindazokra nézve, mik az érintetviszonyokra vonatkoznak, a magyar országgyűlés s a magyar király közt egyetértéssel intézkedtek és ez intézkedések megállapításánál más ország befolyással nem bírt, mert a magyar király, mint az uralkodása alatt álló többi országok abszolút fejedelme, azon országoknak érdekeiről és teendőiről abszolút hatalommal rendelkezett.⁽²⁾ Most azonban, a legmagasabb trónbeszéd szerint, lényegesen változott a helyzet az által, hogy Ő Felsége «alkotmányos jogokkal ruházta föl többi országait, azokat tehát abszolút hatalommal ezentúl nem képviselheti, s azok alkotmányos befolyását nem mellőzheti».

(1) A királynak cziméről, továbbá az «osztrák-magyar monarchia» vagy «osztrák-magyar birodalom» czím használatáról v. ö. az 1868 nov. 14-én kelt legf. kéziratot (1868. R. T. 540.).

(2) Az osztrák monarchia egész területére az 1849 márcz. 4-én kelt es. kiáltvánnyal kibocsátott nyílt parancs állapított meg egy egységes birodalmi alkotmányt («aus eigener Macht des Kaisers», «eine

6. §. Irányadóknak tekinti az országgyűlés e szempontokat, midőn kijelöli a főelveket, melyek a közös viszonyok megállapításánál alapul szolgálnak. Kiindulási pontja e részben a *pragmatica sanctio*, melyet mind Ő Felsége, mind az országgyűlés közösen elismert kiindulási pontul tűzött ki.

7. §. A *pragmatica sanctio* szerint közös ugyan az uralkodó, a mennyiben Magyarország koronája is ugyanazon fejedelmet illeti, a ki a többi országokban is uralkodik; de még ez nem teszi szükségessé, hogy a fejedelem udvartartásának költségei közösen állapittassanak meg. Ily közös megállapodást a *pragmatica sanctio*ban kitűzött czél nem igényel, Magyarország alkotmányos önállásával pedig s a magyar király fejedelmi magas tekintélyével sokkal inkább megegyez, hogy a magyar országgyűlés, a felelős magyar ministerium előterjesztésére, külön szavazza meg a magyar király udvartartása költségeit. Az udvartartás költségeinek megszavazása és kiszolgáltatása tehát közös ügynek nem tekintetik.⁽¹⁾

8. §. A *pragmatica sanctio*ból folyó közös és együttes védelemnek egyik eszköze a külügyek czélszerű vezetése. E czélszerű vezetés közösséget igényel azon külügyekre nézve, melyek az Ő Felsége uralkodása alatt álló összes országokat együtt illetik. Ennélfogva a birodalom diplomáciai és kereskedelmi képviseltetése a külföld irányában és a nemzetközi szerződések tekintetében fölmerülhető intézkedések, mindkét fél ministeriumával egyetértésben és azok beleegyezése mellett, a közös külügyminister teendői közé tartoznak. A nemzetközi szerződéseket mindenik ministerium saját törvényhozásával közli. Ezen külügyeket tehát Magyarország is közöseknek tekinti, s kész azoknak közösen meghatározandó költségeihez azon arány szerint járulni, mely az alábbi 18., 19., 20., 21. és 22. pontokban körülírt módon fog megállapittatni.⁽¹⁾

9. §. A közös védelemnek másik eszköze a hadsereg s az arra vonatkozó intézkedések, egy szóval: a hadügy.⁽²⁾

10. §. Tekintetbe véve mindazt, a mi fenebb, különösen az 5. pont alatt elmondott, a hadügynek közösségére nézve következő elvek állapittatnak meg:

11. §. Ő Felségének a hadügy körébe tartozó alkotmányos fejedelmi jogai folytán mindaz, a mi az egész hadseregnek és így a magyar hadseregnek is, mint az összes hadsereg kiegészítő részének, egységes vezérletére, vezényeltetére és belsejére vonatkozik, Ő Felsége által intézendőnek ismertetik el.⁽²⁾⁽³⁾

Reichsverfassung für das gesammte Kaiserthum Oesterreich 1849. B. T. L., pótkötet, I. r. 149—151. sz.), mely 23—30. §§.) Ez alkotmányt Magyarországra is kiterjesztették, de ennek területén csakhamar (az 1849. máj. 22-én kelt es. belügymin. rendelettel, 1849. B. T. L. pótkötet, I. r. 251. l.) felfüggesztették a szabad költözködést biztosító 23. §-t. Az 1849-iki alkotmányt felfüggesztette az 1851. decz. 31. kabinetrat, módosítva egyidejűleg az abban biztosított alapjogokat is (1852. B. T. L. 2., 3.). Az 1860. márcz. 5-én kibocsátott ny. par. állapította meg a megerősített birodalmi tanács intézményét (1860. B. T. L. 56., 57.). Az 1860. okt. 20. kiáltványával a monarchia jövődöbéli alakulásáról (1860. B. T. L. 223.) jelent meg az 1860. okt. 20. diploma a monarchia államjogi viszonyairól (1860. B. T. L. 226.), melyet követett az 1861. febr. 16. ny. par. a birodalmi képviselőlet szabályozó alaptörvény tárgyában (1861. B. T. L. 20.).

(1) Az udvartartás költségeinek megállapításáról v. ö. 1868: XXVI. t. cz. 5. §. (1868: XXX. t. cz. 6. §.); 1869: XXIV. t. cz. 1. §.; 1870: V. t. cz. 1. §.; 1870: XLIX. t. cz. 2. §.; 1873: III. t. cz.; 1875: XXII. t. cz. 2. §.; 1879: XLIII. t. cz.; 1889: XXXIX. t. cz. A közös külügyminister egyuttal az eszásári és királyi Ház minisztere) czimét is viseli. (Bécsben 1885. okt. 4. kelt lf. kézirat a külügyminiszterhez, közzétéve a «Budapesti Közlöny» 1895. okt. 6. számában). Elbéli hatáskörét l. a közös ügyek tárgyalására a magyar országgyűlés által kiküldött és 1868. jan. 19-ére összehívott bizottság Naplójának 101. lapját.

(2) V. ö. a véderőről szóló 1868: XL. és (az ezt hatályon kívül helyező) 1889: VI. t. cz. rendelkezéseit.

(3) V. ö. a honvédségről szóló 1868: XLII. t. cz. 11. §-át (1890. V. t. cz.).

12. §. De a magyar hadseregnek időnkinti kiegészítését s az ujczok megajánlásának jogát, a megajánlás föltételeinek és a szolgálati időnek meghatározását, ugyszintén a katonaság elhelyezését, élelmezését illető intézkedéseket, az eddigi törvények alapján, mind a törvényhozás, mind a kormányzat körében, az ország magának tartja fen.⁽¹⁾

13. §. Kijelenti továbbá az ország, hogy a védelmi rendszernek megállapítása vagy átalakítása Magyarországra nézve mindenkor csak a magyar törvényhozás beleegyezésével történhetik. Miután azonban az ily megállapítás épen ugy, mint a későbbi átalakítás is, csak egyenlő elvek szerint eszközölhető czélszerűen: ennél fogva minden ily esetben, a két ministerium előleges megállapodása után, egyenlő elvekből kiinduló javaslat fog terjesztetni mindkét törvényhozás elé. A törvényhozások nézeteiben netalán fölmerülhetők különbségek kiegyenlítése végett a két törvényhozás egymással küldöttségek által érintkezik.⁽²⁾

14. §. A magyar hadsereg egyes tagjainak mindazon magyarországi polgári viszonyai, jogai és kötelezettségei fölött, melyek nem a katonai szolgálatra vonatkoznak, a magyar törvényhozás és illetőleg a magyar kormányzat fognak intézkedni.⁽²⁾

15. §. A hadügynek összes költségei olyképen közösek, hogy azon arány, mely szerint ezen költségekhez Magyarország járulni fog, az alábbi 18., 19., 20., 21. és 22. pontokban körülírt előleges értekezés után, kölcsönös egyezkedés által állapittatik meg.

16. §. A pénzügyet annyiban ismeri a magyar országgyűlés közösek, a mennviben közösek lesznek azon költségek, melyek a fenebbiekben közöseknek elismert tárgyakra fordítandók. Ez azonban ugy értelmezendő: hogy az említett tárgyakra megkívántató összes költségek közösen határozottassanak meg azon módon, mely a kezelésről szóló alábbi szakaszokban előadatik; de azon összegnek, mely a költségekből az alábbi 18., 19., 20., 21. és 22. pontokban körülírt módon megállapítandó arány szerint Magyarországra esik, kivetéséről, beszédéséről s az illető helyre leendő áttételéről Magyarország országgyűlése és felelős ministeriuma fognak intézkedni, oly módon, a mint a kezelésről szóló alábbi pontok megállapítják.

17. §. Magyarország minden egyéb államköltségét, a magyar felelős ministerium előterjesztésére, az országgyűlés alkotmányos uton fogja elhatározni; azokat, mint általában minden adót, a magyar ministerium, minden idegen befolyás teljes kizárásával, saját felelőssége alatt veti ki, szedi be és kezeli.

18. §. Ezek azon tárgyak, melyeknek a fenírt módon közössége a *pragmatica sanctio*-ból folyónak tekintetik. Ha ezekre nézve mindkét fél egyetértésével megtörténik a megállapodás: kölcsönös alku által előre kell meghatározni azon arányt, mely szerint a magyar korona országai a *sanctio pragmatica* folytán közöseknek elismert ügyek terheit és költségeit viselendik.⁽³⁾

19. §. Ezen alku s megállapítás oly módon történik, hogy egyrésztől a

(1) V. ö. 1889: VI. t. cz. 14. §.

(2) V. ö. 1871: XVIII. t. cz. 5. §.; 1872: XXXVI. t. cz. 1. §.; 1886: XXII. t. cz. 4. §.; 1889: VI. t. cz. 62. §. A katonai bírászkodás körét korábban az 1854 decz. 22-én kelt cs. ny. par. (1851. B. T. L. 233.) szabályozta volt.

(3) Ez arány megállapításáról v. ö. 1867: XIV.; 1872: IV.; 1878: XIX.; 1887: XXIII. t. cz. V. ö. még fenn a 8., 15. és 16. és alább a 41. és 62. §§-okat.

magyar korona országainak gyűlése, másrésről Ő Felsége többi országainak gyűlése, mindenik a maga részéről, egy hasonló számú küldöttséget választ. E két küldöttség, az illető felelős ministeriumok befolyásával, részletes adatokkal támogatott javaslatot fog kidolgozni az említett arányra nézve.⁽¹⁾

20. §. E javaslatot mindenik ministerium az illető országgyűlés elé terjesztendi, hol az rendesen tárgyalandó. Mindenik országgyűlés az illető ministeriumok útján közlendi határozatait a másik országgyűléssel, s a két félnek ily módon eszközölendő megállapodásai szentesítés végett Ő Felsége elé fognak terjesztetni.⁽¹⁾

21. §. Ha a két küldöttség a javaslatra nézve nem tudna egymással meg egyezni: mindenik félnek véleménye mind a két országgyűlésnek elébe terjesztetik. Ha pedig a két országgyűlés nem tudna egymással kiegyezni: akkor a kérdést, az előterjesztett adatok alapján, Ő Felsége fogja eldönteni.⁽¹⁾

22. §. Az arányra nézve kötendő egyezkedés csak határozott időre terjedhet; annak elteltével ismét ugyanazon módon új egyezkedésnek leendő helye.⁽¹⁾

23. §. A mi a fenebb körülírt tárgyak kezelését illeti: az e részben ezelőtt törvényesen fenállott módnak megváltoztatása szorosan véve nem a practica sanctioban meghatározott kötelezettségből foly: hanem a helyzetnek azon változása, mely a fenebbi 5. pont alatt elmondott, teszi azt czélszerűvé. Kimondja az országgyűlés, hogy Ő Felsége többi országaival érintkezni akar, mint alkotmányos népekkel, mindkét fél függetlenségének megóvása mellett.

24. §. Ez lévén a közös ügyekre és azok kezelési módjára vonatkozó jelen határozat indoka és célja, önként következik, hogy annak egyik alapföltételét Magyarország alkotmányának fentartása képezi.

25. §. A másik alapföltétel az, hogy a teljes alkotmányosság Ő Felsége többi országaiban és tartományaiban életbe lépjen: mert Magyarország azon országoknak csak alkotmányos képviselőivel léphet bármely közös viszonyokra nézve érintkezésbe. S Ő Felsége maga is azért kívánta ez ügyek tárgyalásának eddigi módját megváltoztatni, mert alkotmányos jogokkal ruházta föl többi országait is, s a közös ügyek kezelésénél ezek alkotmányos befolyását nem tartja mellőzhetőnek.⁽²⁾

26. §. Ezen két alapföltétel mellett a közös ügyek kezelési módja a következő lenne:

27. §. Egy közös ministeriumot kell felállítani azon tárgyakra nézve, melyek, mint valósággal közössek, se a magyar korona országainak, se Ő Felsége többi országainak külön kormányzata alá nem tartoznak. E ministerium a közös ügyek mellett se egyik, se másik résznek külön kormányzata ügyeit nem viheti, azokra befolyást nem gyakorolhat. Felelős lesz e ministerium minden tagja mindazokra nézve, a mik köréhez tartoznak, felelős lesz az egész ministerium is együtt, oly hivatalos intézkedéseire nézve, melyeket együtt állapított meg.

28. §. A közös ügyek azon részére nézve, mely nem tisztán a kormányzat köréhez tartozik, Magyarország se teljes birodalmi tanácsot, se bármely néven

(1) L. a 18. §. jegyzetét.

(2) V. 3. a 2. jegyzet a 334. lapon.

nevezhető közös vagy középponti parlamentet czélszerűnek nem tart, s ezeknek egyikét sem fogadja el; hanem ahhoz ragaszkodik, hogy, miután Ő Felsége legmagasabb trónbeszéde szerint is, közös kiindulási pont a *pragmatica sanctio*: egyrészt a magyar korona országai együtt, másrészt Ő Felsége többi országai és tartományai együtt egy tekintessenek, mint két külön s teljesen egyenjogú fél. Következve: a két fél között a közös ügyek kezelésére nézve mellözhetlen föltétel a teljes paritás.

29. §. Ezen paritás elvénél fogva Magyarország részéről a magyar országgyűlés válaszszon saját kebeléből egy meghatározott számú bizottságot (delegatio) és pedig az országgyűlés mindenik házából. Válaszszanak Ő Felsége többi országai és tartományai is hasonlóul alkotmányos módon egy épen annyi tagból álló bizottságot a maguk részéről. Ezen bizottságok tagjainak száma a két fél egyetértésével fog meghatározatni. Ezen szám egy-egy részről hatvanat meg nem haladhat.⁽¹⁾

30. §. E bizottságok csak egy évre, vagyis az országgyűlésnek egy ülészakára választandók, s az év leteltével, vagyis az új ülészak kezdetével, azoknak minden hatásköre teljesen megszűnik. Tagjaik azonban ismét megválaszthatók.

31. §. A bizottságok mindegyike külön, saját kebeléből, szabadon választja elnökét, tollvivőjét, s a mennyiben szüksége lesz más hivatalos személyzetre is, annak minden tagját; s maga állapítja meg ügyrendét.⁽²⁾

32. §. A bizottságokat mindenkor Ő Felsége fogja összehívni bizonyos határnakra és azon helyre, hol Ő Felsége azon időben tartózkodik. Ohajtja azonban a magyar törvényhozás, hogy az ülések fölváltva, egyik évben Pesten, másik évben Bécsben, vagy ha Ő Felsége többi országainak gyűlése és Ő Felsége így akarná, azon országok más valamelyik fővárosában tartassanak.

33. §. Mindenik bizottság külön tart üléseket s azokban fejenkénti szavazással s a bizottsági összes tagok abszolút szótöbbségével határoz s a mit a többség elhatározott, az egész bizottság határozatának tekintendő. Külön véleményt az egyes tagok, saját igazolásuk végett, igattathatnak ugyan a jegyzőkönyvbe, de ez a határozat erejét nem gyöngíti.

34. §. A két bizottság egymással, együttes ülésben, nem tanácskozhatnak, hanem mindenik írásban közli nézeteit és határozatait a másikkal, s írott üzenetek által igyekeznek véleménykülönbség esetében egymást fölvilágosítani. Ezen üzeneteket mindenik bizottság saját nyelvén készíteni, oda mellékelve a hiteles fordítást is.

35. §. Ha ezen írásbeli üzenetek által nem sikerülne a két bizottságnak véleményét egyesíteni: akkor a két bizottság együttes ülést tartand, de egyedül csak egyszerű szavazás végett. Ez együttes ülésben a két bizottság elnökei felváltva, egyszer az egyik, másszor a másik, fognak elnökölni. Ha-

(1) A delegatio tagjainak számát a képviselőház 1867 decz. 27-én tartott ülésében állapította meg olyképen, hogy a képviselőház 10, a főrendiház 20 tagot választ a delegatióba, megfelelő számú póttaggal. «A bizottsághoz kitért tagok», ugyanez ülés határozata szerint, a póttagok közt foglalnak helyet és mint ilyenek a megüresült állásra a többi póttag előtt hivandók be. A többi póttag, ha rájuk kerülne a sor, megválasztásuk sorrendje szerint lépnek be a bizottságba. A főrendiház e határozathoz decz. 28-án tartott ülésében hozzájárult.

(2) A delegatio tagjainak napidíjait «Bécsben munkálkodásuk idejére nézve» a szokásos díjnak kétszeres összegében és így 10 forintban állapította meg a képviselőház 1867 decz. 29-én tartott ülésében. A 31. §-ban érintett ügyrendet az első delegatio 1868 jan. 27-én tartott IV. ülésében állapította meg.

tárazat csak úgy hozhatók, ha mindenik delegatio tagjainak legalább két harmada jelen van. A határozat mindenkor absolut többséggel hozandó. Mivel pedig a paritas elvének gyakorlati alkalmazása mindkét félnek érdekében épen a szavazásnál legfontosabb: az esetben, ha az egyik vagy másik fél delegációjából bármely okból egy vagy több tag hiányzik, a másik fél delegációja is tartozik tagjainak számát leszállítani olyképen, hogy mindkét fél delegációja, tagjainak számára nézve, teljesen egyenlő legyen. A leszállítást a többségben levő delegatio a maga keblében sorshuzás útján eszközli. A jegyzőkönyv mindenik fél nyelvén fog vezetettetni a két fél tolvivői által, s közösen hitelesítették.

36. §. Ha három üzenetváltás sikeretlen maradt: joga van mindenik félnek a másik részt felszólítani, hogy a kérdés közös szavazás által döntéssékel; mely esetben a két fél elnökei együtt állapítják meg a szavazási ülés helyét, napját és óráját, s arra mindenik elnök meghívja a maga bizottsága tagjait.

37. §. E bizottságok hatásköréhez csak azon tárgyak tartozhatnak, melyek a jelen határozatban, mint közösek, határozottan e bizottságokhoz vannak utasítva. Ezeket túl a bizottságok intézkedéseikben nem terjeszkedhetnek s a magyar országgyűlés és magyar kormányzat részére fentartott ügyekbe nem avatkozhatnak.

38. §. A közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottság, az országgyűlés által szabadon választva, a jelen határozatban kijelölt és körvonalozott ügyekben és módon, az országgyűlést Ő Felsége többi országainak irányában képviseli. E bizottság előleges utasítások által meg nem köthető.

39. §. Az eljárás módjára nézve megállapítatik, hogy azon tárgyat, mely a jelen határozat szerint e bizottságok elé tartozik, a közös ministerium mindenik bizottságnak külön adja elő. Mindenik bizottságnak joga lesz kérdéseket intézni a közös ministeriumhoz, vagy a szakok szerint, annak illető tagjához, kérhet azoktól feleletet s felvilágosításokat; ugyanazért a közös ministeriumnak jogában álland, s midőn arra felszólítatik, köteles is leend, egyik bizottságnál úgy, mint a másikinál, megjelenni, felelni, és szóval vagy írásban, s ha az kár nélkül történhetik, a szükséges iratok előterjesztése mellett is, felvilágosításokat adni.

40. §. A közös költségvetés megállapítása leend e bizottságok feladatának évenként előforduló legfontosabb része. E költségvetést, mely egyedül azon költségekre terjedhet, a melyek a jelen határozatban közöseknek vannak kijelölve, a közös ministerium mind a két külön felelős ministeriumnak befo-lyásával fogja készíteni, s úgy adja azt át mindenik bizottságnak külön. A bizottságok a fenebb körülírt mód szerint fogják azt külön tárgyalni, s észrevételeiket egymással írásban közlik, s a mely pontra nézve nézeteik meg nem egyeznének, azt együttes ülésben szavazattal határozzák el.

41. §. Az ily módon megállapított költségvetés többé az egyes országok által tárgyalás alá nem vételhetik, hanem köteles mindenik azon arány szerint, mely (a jelen határozat 18., 19., 20., 21. és 22. pontjaiban körülírt módon) előre megállapított, a közös költségvetésből reá eső részt viselni. De mivel ezen közös költségekre nézve a kivétel, beszédés s az adórend-szernek megállapítása Magyarországra nézve, a magyar országgyűlés és magyar felelős ministerium köréhez tartozik; a magyar ministerium a magyar országgyűléshez terjesztendő költségvetésébe is fölveendő mindig azon

összegeket, melyek a már megállapított közös költségvetésből az említett arány szerint Magyarországra esnek, csakhogy ezen rovatok, a mennyiségre nézve, vitatás alá többé nem vehetők. Beszedetvén az ekként megállapított közös költségekre szükséges összeg a magyar felelős ministerium által, a havonként befolyt államjövedelmekből a közös költségek fedezésére szolgáló rész a magyar pénzügyminister által havonként a közös pénzügyministerhez áttételik, azon arány szerint, a mely arányban áll a közös költségek összege az országos költségek összegéhez. A közös pénzügyminister felelős lesz az általvett összegnek a kitűzött célokra leendő fordításáért; magában értendővén, hogy az, a ki az összegeket kezeli, szoros számadással fog tartozni.

42. §. Az efféle számadások megvizsgálása hasonlóul az említett bizottságokat illeti; azok e számadásokra nézve is a fentebb körülírt módon fognak eljárni.

43. §. Hasonló eljárás követendő minden egyéb tárgyakban is, melyek mint közös ügyek, az érintett bizottságok köréhez tartoznak. Ezeket is a közös ministerium mindenik bizottságnak külön adja be, a bizottságok külön tárgyalják, nézeteiket egymással írásban közlik, és ha ily módon egymással meg nem egyezhetnének, akkor, mint fenebb mondatott, szavazó együttes ülésben határoznak. Magában értetődik, hogy határozataik, a mennyiben fejedelmi jóváhagyás alá tartoznak, Ő Felségének fölterjesztendők, s ha Ő Felsége által megerősítettnek, kötelező erővel bírandnak. Az ily fejedelmi jóváhagyással megerősített határozatokat azonban Ő Felsége mindenik országgyűlésnek az illető külön felelős ministerium által adatja tudtára. Azon határozatokat, melyek a delegatiókban a fenírt módon hozattak s Ő Felsége által szentesítettettek, miután a magyar országgyűlésnek tudtára adattak, Magyarországon Ő Felsége csak a felelős magyar ministerium által hajthatja végre. Ugyanazért mindazon költségeket is, melyek a bizottság ily módon hozott és szentesített határozatának folytán Magyarországra háramlanak, a magyar felelős ministerium fogja az országgyűlésileg megállapított magyarországi budgettel együtt kivetni és beszedni.

44. §. Azokon kívül, a miket a közös felelős ministerium terjeszt elő a közösügyi bizottságoknak (delegatio), e bizottságok mindegyike bir kezdeményezési joggal, de csak oly tárgyakra vonatkozólag, melyek mint közös ügyek, a jelen határozat szerint szorosan e bizottságok köréhez tartoznak. Mindegyik bizottság tehet ilynemű javaslatot, s azt a másik bizottsággal írásban közölheti. Az ekkép indítványozott javaslat pedig szintugy lesz tárgyalandó, mint egyéb, a bizottságok köréhez tartozó kérdésekre nézve már fenebb elmondott.

45. §. A bizottságok ülései rendesen nyilvánosak lesznek. A kivételi szabályok e részben az ügyrend által fognak megállapíttatni. Határozat azonban csak nyílt ülésben hozhatók.

46. §. Az esetben, ha Ő Felsége valamelyik országgyűlést föloszlatná, a föloszlatott országgyűlésnek delegatioja is megszűnik, s az újabb országgyűlés új bizottságot (delegatio) választ.

47. §. A bizottságok tagjai a jelen határozat szerint közösekül kijelölt ügyeknek tárgyalása közben tett nyilatkozataikért feleletre soha nem vonathatnak; sőt megbízatásuk megszűntéig se oly kereset miatt, mely személyes letartóztatást vonhat maga után, se büntény vagy vétség miatt, a tetten érés esetét kivéve, az illető országgyűlésnek, ennek együtt nem léte esetében

pedig azon bizottságnak, melynek tagjai, előleges jóváhagyása nélkül, se le nem tartóztathatnak, se közkereset alá nem vétethetnek. Tagjai tetten érés esetében történt letartóztatásának folytathatása vagy megszüntetése iránt, az illető országgyűlés együtt nem léteben hasonlóképen maga az illető bizottság rendelkezik. Egyébiránt a tanácskozások alkalmával netalán történhető rendetlenségek megelőzése végett az ügyrendi szabályzat által fognak intézkedések tétetni.⁽¹⁾

48. §. Ha az egyik vagy másik bizottságnak valamely tagja időközben meghalna, vagy törvényes ítélet által fosztatnék meg szabadságától, ugy-szintén, ha állásáról alapos okoknál fogva lemondana, az ekkép megüresedett állás az illető országgyűlés részéről azonnal betöltendő. Ennek eszköz-lése végett az országgyűlés, midőn a bizottságot megválasztja, a kitűzött számon felül egyszersmind póttagokat is választ, meghatározván egyuttal azon sort, mely szerint a póttagok a megüresült állásra az illető bizottság elnöke által meghivandók.⁽²⁾

49. §. Lemondás esetében a lemondás okainak alaposságáról s a lemondás elfogadásáról az illető országgyűlés vagy annak együtt nem léteben az illető bizottság fog ítélni.

50. §. A mi a közös ministerium felelősségét s annak módját illeti: mindenik bizottságnak joga leend oly esetekben, midőn az alkotmányos törvények megsértése miatt szükségesnek látja, a közös ministeriumnak vagy e ministerium egyes tagjának perbefogását indítványozni, s ezen indítványát írásban a másik bizottsággal is közölni. Ha a perbefogást mindenik bizottság elhatározza, vagy ha az, az eltérő vélemények miatt, a fenebbiek szerinti szavazó ülésben többséggel elhatározzatik: e határozat azonnal jogérvényesnek tekintendő.

51. §. Az ily módon elhatározott pernek bírósága következő módon lesz alakítandó: mindenik bizottság, nem ugyan saját kebeléből, hanem azon országoknak, melyeket képvisel, független állású s törvénytudó polgáraiból külön-külön 24 tagot hoz javaslatba. Mindenik bizottság birni fog azon joggal, hogy a másik bizottság által javaslatba hozott 24 tag közül 12-őt, okadás nélkül, kitörölhet. A vádlottaknak szintén joguk van együtt és összesen tizenkét tag kitöröltetését követelni, ugy mindazonáltal, hogy a megmaradt tagok számában mindenik bizottság választott biráinak száma egyenlő legyen. S az így fennmaradt tagok lesznek a pernek birái.

52. §. Azon fenebb körülírt közös tárgyakon kívül, melyek, a *pragmatica sanctioni*ből kiindulva, tekinthetők közösen elintézendőknek, vannak még más nagy fontosságu közügyek, melyeknek közössége nem foly ugyan a *pragmatica sanctioni*ből, de a melyek, részint a helyzetnél fogva, politikai tekintetből, részint a két fél érdekeinek találkozásánál fogva; czélszerűbben intézethetnek el közös egyetértéssel, mint szorosan elkülönözve.

53. §. Az államadosságokat illetőleg Magyarországot, alkotmányos állásánál fogva, oly adosságok, melyek az ország törvényyszerű beleegyezése nélkül tétettek, szorosan jogilag nem terhelhetik.⁽³⁾

(1) A delegatio tagjainak büntetőjogi védelméről v. ö. 1878: V. t. cz. 152. §. 2. p.; 163. §. utolsó bekezd.; 173. §.

(2) V. ö. a 39. §. jegyzetét.

(3) V. ö. 1867: XV.; 1878: XXVI.; 1887: XXVII. t. cz.

54. §. De kijelentette már ezen országgyűlés, hogy: „ha a valóságos alkotmányosság hazánkban is, Ő Felsége többi országaiban is minél előbb tetteleg életbe lép, kész azt, a mit tennie szabad s mit az ország önállása és alkotmányos jogainak sérelme nélkül tehet, a törvényszabta kötelesség mértékén túl is, méltányosság alapján, politikai tekintetekből megtenni, hogy azon súlyos terhek alatt, miket az abszolút rendszer eljárása összehalmozott, Ő Felsége többi országainak jóllete, s azzal együtt Magyarországé is össze ne roskadjon, s a lefolyt nehéz időknél káros következtései elhárításának.”⁽¹⁾

55. §. E tekinteteknél fogva tehát, s egyedül ezen alapon, kész az ország az államadósságok terhének egy részét elvállalni, s az iránt, előleges értekezés folytán, Ő Felségének többi országaival is, mint szabad nemzet szabad nemzettel, egyezkedésbe bocsátkozni.⁽²⁾

56. §. Jövedőre nézve pedig közös lesz a hitelügy oly esetekben, midőn mind Magyarország, mind Ő Felségének többi országai, a fenforgó körülmények közt saját érdekekben, czélszerűnek látandják valamely új kölcsönt együtt s közösen venni föl. Ily kölcsönöknél mindaz, a mi a szerződés megkötésére s a fölvett pénznek miként használására s a visszafizetésére vonatkozik, közösen fog elintéztetni. De annak előleges elhatározása, hogy valamely kölcsön közösen vétessék-e föl, Magyarországra nézve minden egyes esetben a magyar országgyűlést illeti.⁽³⁾

57. §. Egyébiránt ünnepélyesen kijelenti az ország jelen határozata által is, hogy a valóságos alkotmányosság azon alapelvénél fogva, miszerint az országot saját beleegyezése nélkül adóssággal terhelni nem lehet, Magyarország jövedőre sem fog semmi oly államadósságot magára nézve kötelezőnek elismerni, melynek fölvételéhez az országnak törvényszerűen s határozottan kijelentett beleegyezése hozzá nem járult.

58. §. A kereskedelmi ügyek közössége sem foly a *pragmatica sancti*óból: mert annak értelmében a magyar korona országai, mint a fejedelem többi országaitól jogilag külön álló országok, saját felelős kormányuk és törvényhozásuk által intézkedhetnének s vámvonalak által szabályozhatnák kereskedelmi ügyeiket.⁽⁴⁾

59. §. Mintán azonban Magyarország és Ő Felsége többi országai között az érdekeknek kölcsönös érintkezései fontosak és számosak, kész az országgyűlés arra, hogy a kereskedelmi ügyekre nézve egyrészt a magyar korona országai, másrészt Ő Felségének többi országai között időnkint vám- és kereskedelmi szövetség kötéssék.⁽⁵⁾

60. §. E szövetség állapítaná meg azon kérdéseket, melyek a kereskedelemre vonatkoznak, s meghatározná az egész kereskedelemügy kezelési módját.⁽⁶⁾

61. §. A szövetség megkötése kölcsönös alku által történnék, oly módon, mint két egymástól jogilag független ország hasonló egyezkedései történnek. A két fél felelős ministeriumai közös egyetértéssel készítsék meg a szövetségi részletes javaslatot s terjeszse azt mindenik az illető ország gyűlése

(1) V. ü. 1867: XV.; 1878: XXVI.; 1887: XXVII. t. cz. (4) V. ü. alább a 68. §-t.

(2) V. ü. alább a 67. §-t.

(3) V. ü. 1867. XV. t. cz. 4. §.

(5) V. ü. alább a 66. és 68. §§-okat.

(6) V. ü. alább a 68. §-t.

elé, s a két országgyűlésnek megállapodásai lesznek Ő Felsége szentesítése alá terjesztendők.⁽¹⁾

62. §. Ugyanazért, midőn a közös költségek aránya a fenebbi 18., 19., 20., 21. és 22-dik szakaszokban körülírt módon meghatározatik, azzal egyidejűleg a fenebbi 59. és 61-dik szakasz által megállapított mód szerint, egyrészt a magyar korona országai, másrészt Ő Felsége többi országai és tartományai között vám- és kereskedelmi szövetség lesz kötendő, melyben kimondatik egyszersmind az is, hogy a külfölddel eddig kötött kereskedelmi szerződések érvénye Magyarországra is kiterjed.⁽²⁾

63. §. Ez alkalommal, szintén a fenebbi 59. és 61. §§. szerinti egyezkedés által, határozathatnak meg az ipartermeléssel szoros kapcsolatban levő közvetett adók nemeire, egyforma arányára és azok kezelésére nézve oly szabályok, melyek kizárják annak lehetőségét, hogy egyik törvényhozásnak vagy felelős kormányának e részbeli intézkedései a másik fél jövedelmeinek esonkítását vonhassák maguk után; megállapíthatik egyszersmind jövőre azon módozat, mely szerint az ezen adóknál behoandó reformok a két törvényhozás által egyetértőleg fognának eldöntetni.⁽²⁾

64. §. Meghatározathatnak az is, hogy az összes vámvonalok egyforma kezelése fölött ki által és mikép gyakoroltassék a felügyelet, s kimondatnék, hogy a vámokból befolyó jövedelmek a közös költségek fedezésére fordítandók; e jövedelmi összeg tehát mindenekelőtt le fog vonatni a közös költségek összegéből.^{(2) (3)}

65. §. A kereskedelem előmozdításának egyik leglényegesebb eszköze levén a vasutak, ugyanakkor, midőn a vám- és kereskedelmi szövetség megkötetik, a fenebbi 59. és 61. §§. értelmében létesítendő egyezkedés által határozathatják el, hogy melyek azon vasutvonalak, melyekre nézve mindkét fél érdekében közös intézkedések szükségesek, és hogy ezen intézkedések mennyire terjedjenek. Minden egyéb vasuti vonalak fölött kizárólag azon ministeriumot és országgyűlést illeti az intézkedés, melynek területén ezek keresztülmennék.⁽⁴⁾

66. §. A kereskedelemmel szoros kapcsolatban áll a pénzrendszernek (Münzwesen) és általános pénzlábnak megállapítása is. Nemcsak kívánatos tehát, hanem mindenik fél érdekében szükséges is, hogy mind a pénzrendszer, mind a pénzláb a kötendő vámszövetséghez tartozandó országokban egyenlő legyen. Ugyanazért a vám- és kereskedelmi szövetség megkötése alkalmával, a pénzrendszer és pénzláb fölött is szükséges leendő, az 59. és 61. §§. értelmében, egyezkedés útján intézkedni. Ha pedig az így megállapított intézkedések megváltoztatása vagy új pénzrendszernek és pénzlábnak megállapítása utóbb szükségesnek vagy czélszerűnek mutatkoznék, ez a két ministerium kölcsönös egyetértésével s a két országgyűlés helybenhagyásával fog történni. Magában értetődik, hogy a pénzverésre és kibocsátásra nézve a magyar király fejedelmi jogai teljes épségökben fennmaradnak.^{(4) (5)}

67. §. A quota meghatározásával s a vámszövetség megkötésével egyidejűleg

(1) V. ö. 1867: XV. és XVI. t. cz. I. alább a 63., 65—68. §§-okat.

(2) V. ö. 1867: XVI. t. cz. és alább a 68. §-t.

(3) V. ö. 1867: XIV. t. cz. 3. §.; 1878: XXIX. t. cz.; 1880: XLV. t. cz. 68. §.; 1887: XXIII. t. cz.; 1889: XI. t. cz. 5. §.

(4) L. a 62. §. jegyzetét.

(5) V. ö. 1868: VII. t. cz. és 1892: XVIII. t. cz.

lesz egyszersmind az államadósságok után Magyarország által elvállalendő évi járuléka, az 55. és 61. szakaszokban kijelölt módon, szabad egyezkedés által megállapítandó.⁽¹⁾⁽²⁾

58. §. Magában értetődik, hogy ha, és a mennyiben a fenebbi 58—67. §§-okban elsorolt tárgyak fölött az egyezkedés nem sikerülne: az ország önálló törvényes intézkedési jogát magának fentartja s minden jogai e részben is sértetlenek maradnak.

59. §. Azon mód és arány, mely szerint a magyar korona országai részéről ezen határozat folytán kiküldendő bizottságban (delegatio) a társországok részt veendének, később fog megállapíttatni.

Ezen, a főnebbiekben elsorolt megállapodás Ő Felségének királyi jóváhagyásával szentesítettén, törvénybe iktattatik.

E törvényeziknek azon rendeletei azonban, melyek a közös ügyek kezelésének módjára vonatkoznak, tetteleg csak akkor fognak hatályba lépni, midőn azok tartalmához Ő Felségének a magyar koronához nem tartozó országai részéről is alkotmányos uton hozzájárultak.⁽³⁾

Mi tehát kegyelmesen meghallgatván és elfogadván említett Híveinknek az országos Főrendeknek és képviselőknek alázatos esedezését, a fent érintett módon Felségünk elé terjesztett törvényezikket ezen levelünkbe szóról-szóra beiktatni rendeltük, s azokat összesen és egyenkint helyeseknek, kedveseknek és elfogadottaknak vallván, folyó évi Szentivánszón⁽⁴⁾ 12-én, és a mai alulírt napon hozzájuk királyi megegyezésünket, jóváhagyásunkat adtuk, s azokat királyi hatalmunknál fogva helyben hagytuk, megerősítettük és szentesítettük, biztosítván Híveinket az országos Főrendeket és Képviselőket az iránt, hogy minden a fent beiktatott törvényezikelyekben foglaltakat mind Magunk megtartjuk, mind más híveink által is megtartatjuk, miként is azokat jelen levelünk ereje és bizonyága szerint elfogadjuk, helybenhagyjuk és királyi aláírásunkkal megerősítjük.

Kelt a mi őszintén kedvelt hívünk tekintetes és nagyságos csikszentkirályi és krasznahorkai Gróf Andrássy Gyula magyarországi miniszterelnökünk kezéből, — birodalmi fővárosunkban Bécsben Ausztriában, Szent-Jakabhoz^x huszonnyolczadik napján az Ur ezernyolczszáz hatvanhatedik esztendejében.

Ferencz József, s. k.

(P. H.)

Gróf Andrássy Gyula, s. k.

(1) L. a 62. §. jegyzetét.

(2) V. ö. 1867: XV. t. cz.

(3) V. ö. az 1867. decz. 21. törvényt az ugyanazon napon kelt alaptörvények életbelépéséről (1867. B. T. L. 147), a mely alaptörvények közt van az 1867: XII. t. czikknek megfelelő 1867. decz. 21. törvény («Behandlung der allen Ländern der österr. Monarchie gemeinsamen Angelegenheiten») (1867. B. T. L. 146.)

XVI. TÖRVÉNY-CZIKK

a magyar korona országai és Ő Felsége többi királysággal és országai közt kötött vám- és kereskedelmi szövetségről.⁽¹⁾

Mintán a magyar ministerium s Ő Felsége többi királyságainak és országainak ministeriuma az 1867-dik évi XII. törvényezikk 61-dik §-a szerint 1867-dik évi szeptemberhő 26-án az általuk képviselt országok közt kötendő vám- és kereskedelmi szövetség iránt, tekintettel a fenidézett törvény 62., 63., 64., 65. és 66-dik §§-ainak rendeletére is, a javaslatot közös egyetértéssel elkészítették, s mi-

után a javaslat mind a magyar országgyűlés, mind Ő Felsége többi királyságai- és országainak törvényhozása által elfogadtatott: Ő császári s apostoli királyi Felsége szentesítésének hozzájárultával, e vám- és kereskedelmi szövetség az ország törvényei közé iktattatik.

Mely vám- és kereskedelmi szerződmény szövege a következő:

Vám- és kereskedelmi szövetség.***A magyar korona országai és Ő Felsége többi királyságai és országai közt vám- és kereskedelmi szövetség köttetik következő feltételek alatt:*****I. CZIKK.**

Mindkét fél államterülete e szövetség idejére és annak értelmében egy vám- és kereskedelmi területet képez, melyet egy közös vámhatár vesz körül.

Ennek következtében, e szövetség ideje alatt, a két fél egyikének sem lesz joga azon forgalmi tárgyakra, melyek az egyik fél területéből a másik fél területére vitetnek, bármint beviteli, kiviteli vagy átviteli vámmilletéket vetni, és a végből közbesző vámvonalat állítani.

Bármint és bárki részére szedett belső adókkal az egyik fél a másik fél területéből bevitt cikkeket csak oly mérvben terhelheti, a milyenben ily adókkal saját területe hasonló ipar-készítményeit vagy termékeit terhel.

A közös vámhatárból kizárva maradnak a jelenlegi vámkülzetek (Zollauschlüsse).⁽²⁾

II. CZIKK.

A jelen vám- és kereskedelmi szövetség életbelépte előtt idegen államokkal kötött szerződések, melyek a közgazdasági viszonyokat a külföld irányában szabályozzák, jelesen: ke-

reskedelmi, vám-, hajózási, consulatusi, posta- és távirda-szerződések, tartamuk egész idejére, mind a magyar korona országaira, mind Ő Felsége többi királyságaira és országaira nézve egyaránt kötelező erővel bírnak.⁽³⁾

III. CZIKK.

Ilyenmő újabb szerződésekre nézve az alkudozás és szerződés megkötése, mindkét törvényhozó test alkotmányos jóváhagyásának fentartása mellett, csak a külügyminister által történik, azon megállapodások alapján, melyek a két fél illető szakministerei közt eszközözendők.

IV. CZIKK.

A jelenleg fenálló vám-díjszabályzatok (tarifák) és vámtörvények, továbbá a vámszedési és vámkezelési rendszabályok mindkét állam területén teljes érvényben maradnak, és csak a két törvényhozás, illetőleg a két felelős ministerium közös egyetértésével változhatnak vagy szűnhetnek meg.

Új vámkülzetek felállítását szintén csak közös egyetértéssel történhetik.⁽⁴⁾

(1) E tíz évre kötött vám- és kereskedelmi szövetség helyébe — mintán annak tartamát az 1877: XXVII., 1878: IV. és XIII. t. czikk meg hosszabbították volt — az 1878: XX. t. czikkbe iktatott vám- és kereskedelmi szövetség lépett (l. ezt és a hozzá fűzött jegyzeteket), mely, mintán hatálya az 1879: I. III. t. cz. által részben Boszniára és Hercegovinára is kiterjesztetett, az 1887: XXIV. t. cz. által módosult. E szövetségnek a társországokra is kiterjedése az 1868: XXX. t. cz. 4. §-án alapul.

(2) A vámkülzetekről l. még alább a IV. czikket. A vámkülzetek megszüntetését az 1878: XX. t. cz. IV. czikke rendelte el. E rendelkezés végrehajtásaként keletkeztek az 1879: I. III., LIV. és LV. t. czikk, továbbá az 1887: XXIV. t. cz. 2. §-ából kifolyóan az 1889: XVI., ill. 1891: XVIII. és XIX. t. czikk.

(3) V. ö. XXI. czikk.

(4) L. az I. czikk utolsó bekezdését.

V. CZIKK.

A vámok szedése és kezelése a két fél kormányainak egyaránt fenntartatik az alájok rendelt államterületek határai közt. A vámok kezelésében és szedésében követendő összehangzott eljárás feletti kölcsönös ellenőrködés végett mindkét fél részéről felügyelők alkalmaztatnak, kiknek joguk van a tulsó vám- és pénzügyi hatóságoknak a vámügyre vonatkozó ügyvitelébe betekinteni és a tapasztaltakat az illető szakminisztereknek tudomásukra juttatni.

VI. CZIKK.

Mindkét fél kereskedelmi hajói egy és ugyanazon lobogót használnak, mely az eddigi jelvényekkel a magyar korona alatti országok színeit és czímerét egyesíti.⁽¹⁾

Mindazon ügyeket illetőleg, melyek a tengeri hajózásra és egészség-ügyre vonatkoznak, egyforma törvényes rendszabályok fognak a két fél között egyetértőleg megállapíttatni, addig pedig a jelenlegi szabályok maradnak érvényben.

A kereskedelmi hajók, tekintet nélkül azoknak, valamint legénységöknek illetőségére, mindazon ügyekben, melyek külföldön való oltalmukra és érdekeik képviselésére vonatkoznak, az ott székelő cs. kir. consulatustól és felsőbb vonalban a közös külügyi ministertől függenek.

Minden egyéb tekintetben a tengerészeti és kikötői közigazgatás a két államterület mindegyikében, az illető kereskedelmi minister legfőbb vezetése alatt áll, mely lehetőleg összehangzott módon fog intézteni.

A két fél hajói a két államterület kikötőiben egyenlő bánásmódban részesülnek; mindkét államterület tengerészei mindkét fél hajóin vállalhatnak szolgálatot, és minőségi bizonyítványaik mind a két államterületen egyenlő érvénnyel bírnak.

A kikötői, egészségügyi és egyéb hajózási illetékek addig, míg törvényesen összehangzólag szabályoztatnak, a két államterület kikötői hatóságai által az eddigi határozmányok szerint fognak szedetni, s a beszedő résznek javára esnek. Hasonlóképp fog történni a világító tornyok illetékeinek beszedése, melyeknek felsza-

molása és végleges odautalása külön egyezkedésre hagyatik fenn.

Mind a két államterület tengerpartjain és mindkét fél kereskedelmi tengerészeteinél egyforma tengeri magánjog fog alkalmaztatni.

Az «Ausztriai Lloyd» ezim alatt működő, s mindkét fél forgalmi érdekeit előmozdító nemzetközi, tengeri postaszállító és hajózási vállalat a külügyi minister vezetése alatt áll, ki az ezen intézetet illető tengerészeti és postaügyekben a két kereskedelmi miniszterrel egyetértőleg fog eljárni.

Az ezen vállalatnak szerződésileg biztosított államsegély a külügyministerium költségvetésének egyik részét képezendi.⁽²⁾

VII. CZIKK.

Mindazon ügyek, melyek oly folyók hajózására vonatkoznak, a melyekre a bécsi congressus-okmány s az 1857-diki dunai szerződés határozmányai alkalmaztatnak, a mennyiben ez ügyek az idegen államokhoz való viszonyt illetik, a jelen szerződés 3-dik cikkében körülmenyeselben meghatározott kikötések mellett, a külügyminister által kezeltetnek.

Mindazon belső vizeket illetőleg, melyek folyásukban mindkét fél területét érintik, a hajózásra, folyamrendőrségre, javításra vagy jó karban tartásra nézve egyetértő eljárás fog követtetni.⁽³⁾

Valamennyi belső vizeknek hajók- vagy talpakkal használatára nézve a két államterület lakói teljesen egyenlő bánásmódban részesülnek.

VIII. CZIKK.

A létező vasutak mind a két államterületen egyenlő elvek szerint kezelendők.

Az ujon építendő vasutakra nézve, a mennyiben a kölcsönös forgalom érdekei megkívánják, egyforma építési és üzleti szabályok veendő alkalmazásba. Különösen az 1851. november 16-kai vasúti üzletrend és az 1863. június 30-ki vasúti üzletszabályzat mind a két államterületen változatlanul meghagyatnak mindaddig, míg kölcsönös egyetértéssel mind a két félre nézve egyforma módon meg nem változtatnak.⁽⁴⁾

(1) V. ö. a m. kir. földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter 1869 márcz. 10-én kelt hirdetményét az osztrák-magyar monarchia tengeri kereskedelmi hajói által használandó új lobogó behozatala iránt (1869. R. T. 218).

(2) Az osztrák-magyar Lloydra vonatkoznak: 1878: XX. t. cz. 6. §.; 1872: XXVI. t. cz.; 1877: XXVII. t. cz. 3. §.; 1878: IV. t. cz. 3. §.; 1878: XIII. t. cz. 3. §.; 1878: XXVII. t. cz.; 1887: XXIV. t. cz. 2. §. VI. cz.; 1888: XXI. t. cz. Az osztrák-magyar Lloyd-dal fennálló hajózási és postaszervezés megszüntetéséről az 1891: XXIX. t. cz. rendelkezik.

(3) V. ö. a m. kir. közlekedési miniszter 1869 ápr. 21-én kelt rendeletével kihozárt ideiglenes utasítást a hajózási jog gyakorlásáról és a folyó-, csatorna- és tó hajózásról (1869. R. T. 364). Ugyane gyárghat l. ugyanannak 1869 szept. 27-én 12.164. sz. rendeletét (1869. R. T. 1000).

(4) A vasúti üzletszabályzatra vonatkozó e megállapodást az 1878: XX. t. cz. VIII. cikke (és az 1887:

IX. CZIKK.

Az összes consulátusi ügyet a közös külügy-minister vezérli. Consulátusok felállításánál és a consulátusok számára kereskedelmi ügyekben adandó utasításoknál a külügyi minister a két kereskedelmi ministerrel egyetértéssel fog eljárni.

Egyébiránt a két kereskedelmi minister mindegyikének joga van, valahányszor szükségesnek látja, a consulátusokkal egyenes levelezésbe bocsátkozni, s ezek kötelesek kereskedelmi ügyekben készséggel megadni a kellő felvilágosítást.

A consulátusok időszaki kereskedelmi jelentései a külügyminister által mind a két kereskedelmi ministerrel közlendők.

X. CZIKK.

Mind a két fél ministeriuma egyetértéssel fog gondoskodni arról, hogy a két állam területéből származó statisztikai anyag egy statisztikai főmunkálatban összeállíttassék.⁽⁴⁾

XI. CZIKK.

A só- és dohányjövődék és azon közvetett adók, melyek az ipartermelésre közvetlen befolyással vannak, névszerint a pálinka-, sör- és cukoradó, mindkét államterületen e szerződés ideje alatt egyenlő törvények és igazgatási rendszabályok szerint fognak kezeltetni.⁽²⁾

Az e végből a két pénzügyminister által már is egyetértéssel megállapított törvényjavaslatok még a jelenlegi ülészek alatt, alkotmányos tárgyalás végezté, mindkét törvényhozás elé fognak terjesztetni, s magától értetődik, hogy az akkép alkotott törvények ismét csak közös egyetértéssel törvényes uton változtathatók meg.

Hogy az egyenlő rendszabályok kezelésében az összhangzat megóvassék, a két fél pénzügyministernek joga lesz a másik fél vezérő és beszédő hatóságainak ügyvitelére időről-időre betekinteni. Az e célra kijelölt közegek a másik rész pénzügyministere által a szükséges igazolvánnyal ellátandók.

XII. CZIKK.

Az ausztriai érték, míg törvényesen meg nem változtatatik, közös érték marad; azonban mind a két törvényhozó testnek az arany érték behozatalára nézve egyforma előterjesztések fognak megelőző tétetni, miben a párisi pénzértékzet elvei lehetőleg érvényre lesznek emelendők.⁽³⁾

Szabadságában áll mind a két félnek 10 krajczáros és azon alóli váltópénzt is vevetni, mely a másik államterületen is a forgalomba fel fog vétetetni. E váltópénz finomsági tartalma és súlya, valamint a mindenik fél által vevetendő összeg mennyisége iránt a két ministerium közt egyetértés lesz eszközözendő.⁽⁴⁾

XIII. CZIKK.

Mindkét fél késznek nyilatkozik lehetőleg egyforma mérték- és súly-rendszert hozni létre mind a két állam területén, s ennél fogva a két fél ministeriumai a mérték- és súlyrendszer tökéletesítésére nézve egyenlő törvényjavaslatokat fognak illető törvényhozásiak elé terjesztetni; mindaddig pedig a két államterületen jelenleg fenálló mértékek és súlyok fentartatnak.⁽⁵⁾

Hasonlóképp az arany- és ezüstárúk finomsági tartalmára vonatkozó szabályok és azok feletti őrködés iránt egyenlő elvek fognak mind a két államterületen gyakorlatba vétetni.⁽⁶⁾

XIV. CZIKK.

Az egyik államterület lakosai, kik a másik államterületen kereskedést és ipart akarnak űzni, vagy munkát keresnek, az iparüzlet megkezdésére és folytatására, valamint a fizetendő adóra nézve a benszüllöttekkel egyforma bánásmódban részesülnek.

Az egyik terület iparosai s kereskedői fel vannak jogosítva a másik területen gyármányaikat bizományba adni, fióktelepeket s raktárakat állítani, megrendelésre dolgozni, megrendelt munkát mindenütt végezni, megrendeléseket és aláírásokat gyűjteni és vételeket eszközölni; továbbá az egyik terület lakosai a

XXIV. t. cz.) is fentartotta oly módosítással, hogy az a m. kir. közmunka- és közlekedésügyi miniszter által 1874. évi jun. 10-én 1824. sz. a. kelt rendeletével kibocsátott üzletszabályzatra (ezt megelőzte az 1872. jul. 4-én 11,434. sz. min. rendeletbe foglalt üzletszabályzat, 1872. R. T. 557.) is kiterjed. — Ez idő szerint — 1893. jan. 1. óta — a Bernben a vasúti áruforgatás tárgyában 1890. okt. 11-én létrejött és az 1892. XXV. t. cikkbe iktatott nemzetközi egyezmény alapján a m. kir. keresk. miniszternek 1892. decr. 10-én 83,249. sz. rendeletével kibocsátott vasúti üzletszabályzat van nálunk érvényben.

(1) E megállapodás következtében létesült az áruforgalmi statisztikáról szóló 1884. XIII. (mód.: 1895. XVIII.) t. cz. (2) V. ö. az 1878. XX. t. cz. XI. cikkének jegyzetét. L. továbbá: 1868. XI., XIV—XVII., XIX., XX. t. cz. (3) Az osztrák érték behozataláról az 1858. apr. 27. cs. ny. parancs (1858. B. T. L. 63.) rendelkezik. Az ausztriai értéknek a koronaérték által megszüntetéséről v. ö. 1892. XVII. t. cz. 1. §. és 1892. XVIII. t. cz. I. cikk. (4) V. ö. 1868. VII. és 1869. XII. t. cz. (5) V. ö. a méteimérték behozataláról: 1874. VIII. t. cz. (6) V. ö. 1868. XVIII. t. cz.

vásárforgalomra nézve a másik terület lakosai-
val tökéletes egyenjogúságot élveznek.

Az egyik államterületbeli iparos, ki a törvény
által kijelölt esetekben iparüzlete folytatására
megkivántatott műtani képességet bebizonyí-
totta, ha üzletét a másik államterületre helyezi
át, e képesség újból bebizonyítására nem
szorítható. (1)

XV. CZIKK.

Az egyik államterületen annak lakói számára
szabályszerűleg kiadott házalási engedélyek, a
másik államterületen az ennek lakóira nézve
fenálló korlátozások mellett, a házalási enge-
délynek az illetékes hatóság által történt látta-
mozása után, jogot adnak a házalás gyakor-
lására.

A házalási engedélyek kiadására nézve
mindkét területen lehetőleg összhangzó elvek-
nek kell alkalmazatniuk. (2)

XVI. CZIKK.

A szabályszerűleg kieszközölt találmányi
szabadalmak mindkét állam területén érvény-
nyel bírnak.

E célból a szabadalmi engedélyezés fel-
tételét mindkét állam területén egyforma elvek
szerint lesznek kölesönös egyetértséssel tör-
vényhozási uton megállapítandók, és ha a szük-
ség kíváná, hasonló uton megváltoztatandók.
Addig, míg ez megtörténhetik, az e részben
mindkét államterületen jelenleg fenálló, lé-
nyegben egymástól el nem térő rendszabályok
maradnak érvényben. A szabadalmak kiadásá-
ban követendő eljárást illetőleg a szabadalom
iránti kérvény azon terület ministeriumánál
nyújtandó be, melyben a feltaláló lakik. Kül-
földieknek szabadságukban áll találmányi sza-
badalomért az egyik vagy a másik államterület
ministeriumához folyamodni.

Azon ministerium, melynél a szabadalomérti
kérvény benyújtott, a kérvényt szabályszerű-
leg megvizsgáltatván, azt azon esetre, ha a
szabadalmat megadhatónak véli, a második ter-
ület ministeriumához elfogadás eszközzése vé-
gett hivatalból átteszi.

A szabadalomlevelet mindenik ministerium

a kormányzása alatti államterületre nézve kü-
lön állítja ki, de a két okmányon ugyanazon
kelte lesz, és mindkettő egyszerre adatik ki a
kérvényezőknek azon ministeriumnál, hol fo-
lyamodását benyújtotta.

A találmányi szabadalmak meghosszabbítása
vagy érvénytelenítése hasonlóképp közös egyet-
értéssel történik. (3)

XVII. CZIKK.

Az árubélyeg- és mustra-ótalomra nézve
jelenleg fenálló rendszabályok érvényben ma-
radnak, és azoknak megváltoztatása csak a két
fél egyetértésével eszközölhető.

Az árubélyeg-, mustra- vagy mintának a két
államterületen levő akármelyik iparkamaránál
történt letéteményezése és lajstromozása az
illető részére mindkét fél területén törvényes
ótmalmat biztosít.

Az iparos vagy termelő telepítvényének
neve, czíme, czimere vagy megnevezése úgy az
egyik, mint a másik állam területén a törvény
által adott ótmalmat élvezi.

Az e részben jelenleg fenálló szabályok alap-
ján szerzett jogok mind a két fél területén tel-
jes érvénnyel bírnak.

A két államterületen bejelentett árubélyegeket
nyilvántartása végett mindkét kereskedelmi
ministeriumban árubélyeg-lajstrom fog a két
kereskedelmi minister kölesönös havi közle-
ményei alapján vezetetteti. (4)

XVIII. CZIKK.

A posta- és távirat-ügy a két államterületen
külön, de a mennyiben a forgalom érdeke ki-
vánja, egyforma elvek szerint fog rendeztetni
és igazgattatni.

Az állami posta- s táviratintézet részére
fentartott jogok, az ezen intézeteknek a közön-
ség részéről használata, a posta-küldemé-
nyekért való jóállás, a díjszabás (tariffák),
kezelés és számvitel iránt jelenleg fenálló hatá-
rozmányok és szabályok csak a két törvény-
hozás, illetőleg a két kormány közös egyet-
értése után, és mindkét területre nézve egyenlő
módon változtathatók meg. (5)

(1) V. ö. 1878: XXII. t. cz. 9. §.

(2) A házaló kereskedésre az 1852 szept. 4-én kelt es. ny. parancs (1852. B. T. L. 252.) irányadó.

(3) A találmányi szabadalmakra vonatkozó közösség megszüntetéséről v. ö. 1893: XLII. t. cz. és az
1895: XXXVII. t. czikket a találmányi szabadalmakról. Ennek életelértéig az 1852 aug. 15. es.
ny. parancsnak (1852. B. T. L. 184., Privilegiengesetz) rendelkezései irányadók, módosítva a m. kir. föld-
miv., ipar- és keresk. miniszternek 1867 jún. 14-én 2719. sz. a. és 1878 jún. 29-én 14827. sz. a.
továbbá a m. kir. keresk. miniszternek 1893 decz. 20-án 94.783. sz. a. kibocsátott rendeleteivel.

(4) Az ipari és kereskedelmi mustra és minta törvényes oltalma tekintetében ez idő szerint még az 1858
decz. 7-én kelt es. ny. par. (zum Schutze der Muster und Modelle für Industrieerzeugnisse, 1858. B. T.
L. 237.) van érvényben (1878: XX. t. cz. XVII. cz., 1887: XXIV. t. cz.). — A védjegyek oltalmáról az
1890: II. t. cz. (mód. 1895: XLII. t. cz.) rendelkezik.

(5) A postajog alapját nálunk ez idő szerint is az 1830 decz. 20-án kelt es. ny. parancsral kibocsátott
(1851. B. T. L. 4.) postatörvény képezi. V. ö. a m. kir. földm., ipar- és keresk. miniszr. 1867 máj. 1-én
1182. sz. rendelete a posták és táviratok igazgatásának átvétele tárgy. (1837. R. T. 81.)

XIX. CZIKK.

Az írói és művészi tulajdonnak mindkét államterületen leendő kölcsönös ótalmozása iránt a két törvényhozás útján fog megállapodás történni.⁽¹⁾

XX. CZIKK.

Hitel- és biztosító intézetek engedélyezése azon ministeriumot illeti, melynek államterületén az illető társulat székhelyét választja; ha azonban működését a másik államterületre is ki akarja terjeszteni, alapszabályainak előmutatása mellett az ez iránti engedélyt az ottani ministeriumnál köteles megszerezni.⁽²⁾

XXI. CZIKK.

A második cikkben érintett nemzetközi kereskedelmi szerződések, a vámok, a közvetett adók, és az ezen vám- és kereskedelmi szövetségben foglalt egyéb tárgyak egyforma alapjainak előkészítése és közvetítése végett, vám- és kereskedelmi értekezlet fog egybegyűlni, melyet a két részből való kereskedelmi és pénzügyi ministerek, s a mennyiben a tanácskozás tárgya a külföldhöz való viszonyt érinti, a közös külügyminister, illetőleg mindezek helyettesei képeznek s a melyhez, a hányszor a tárgy megkívánja, mindkét államterületbeli szakférfiak

s különösen kereskedelmi kamarai tagok hivatnak meg.

Mindkét fél ministeriumai fel vannak jogosítva, valahányszor szükségesnek tartják, a vám- és kereskedelmi értekezlet egybehívását igénybe venni.

XXII. CZIKK.

E vám- és kereskedelmi szövetség a kihirdetés napján s 10 évi időre lép érvénybe, s ha fel nem mondatik, további 10 évre, s így 10 évről 10 évre folyton fenállónak ismertetik el. A felmondás mindenkor csak a 9-dik év végén történhetik meg, s ez esetben a szerződés megújítása iránti egyezkedés hasonló uton haladék nélkül megkezdendő.

Mindazonáltal a szerződési idő öt első évének elteltével mindenik félnek szabadságában állandó e határozmányok megváltoztatására alkudozást indítványozni, mely alkudozást a másik fél vissza nem utasíthat. Ha ez uton az egység 6 hónap alatt el nem érhető, mindkét fél szabadságában áll egy évi felmondással élni. Ez esetben a szerződés megújítása iránti egyezkedés haladék nélkül megkezdendő.

Ha e szerződés egyes határozmányai azonnal nem lennének végrehajthatók, a két részből való felelős ministeriumok a szükséges átmeneti intézkedéseket közös egyetértéssel fogják megállapítani.

Mi e törvényczikkeket, s mindazt a mi azokban foglaltatik, összesen és egyenkint helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, folyó évi Mindszenthó tizenhenczadikán és a mai alólirt napon hozzájuk királyi megegyezésünket, jóváhagyásunkat adtuk, s azokat királyi hatalmunknál fogva helybenhagytuk, megerősítettük és szentesítettük, biztosítván Híveinket, az országos Főrendeket és Képviseleket az iránt, hogy minden a fent beigtatott törvényczikkelyekben foglaltakat mind Magunk megtartjuk, mind más híveink által is megtartatjuk.

Kelt a Mi őszintén kedvelt hívünk tekintetes és nagyságos esikszentkirályi és krasznahorkai Gróf Andrássy Gyula magyarországi ministerelnökünk kezéből, — birodalmi fővárosunkban Bécsben Ausztriában, Karácsonhó huszonhetedik napján ezernyolczszáz hatvanhetedik évben.

Ferencz József, s. k.

(P. H.)

Gr. Andrássy Gyula, s. k.

2250. sz.

Magas magyar királyi
Földművelés-ipar és kereskedelmi
Ministerium!

3. sz.
Talyó évi April hó 27^{ik} 1182 szám alatt kelt
kegyes rendelet szerint, ezen postaigazga-
tóság alá tartozó postái és lótehi pénztár,
valamint a levél és hírlapjegy főraktá-
rai is, a fennálló szabályok szerint
April hó 30^{án}, délután 6 órakor meg-
vizsgáltatván, az illető kimutalások
a mellékletben - mely aláíratottsággal fel-
tejeskednek.

Pozsony, 1867. Május hó 1^{én}
Postaigazgatóság

Postaigazgató
J. B. B. B. B.

Az ideiglenes postaegyezmény teljes szövege (másolat a németnyelvű eredetiről)

ÜBEREINKOMMEN

zwischen dem k.k. Ministerium für Handel und Volkswirtschaft und dem königl. ung. Ministerium für Ackerbau, Industrie und Handel über die Theilung der Verwaltung des Postwesens.

Nachdem von Seite des k.k. Handelsministeriums der Sektionsrath Wilhelm Kolbensteiner und von Seite des königl. ung. Ministeriums für Ackerbau Industrie und Handel der Herr Landtagsabgeordnete Emerich v. Fest und der k.k. Postdirektor Michael Gervay zur Vereinbarung jener Modalitäten bestimmt wurden unter welchen die Theilung der Postadministration stattzufinden hatte so sind von den genannten Bevollmächtigten nachstehende provisorische Bestimmungen bezüglich der Übernahme des Postwesens in Ungarn und Siebenbürgen von Seite der ung. Verwaltung unter Vorbehalt der Genehmigung der beiden Handelsministerien verabredet worden

Art 1

Mit 1 Mai 1867 wird die oberste Leitung und Verwaltung des Postwesens in Ungarn und Siebenbürgen von dem königl. ung. Ministerium für Ackerbau, Industrie und Handel übernommen

Mit diesem Zeitpunkte treten die Postbehörden und Postanstalten in den genannten Ländern aus dem Dienstverbande mit dem k.k. Handelsministerium und werden dem königl. ung. Handels Ministerium untergeordnet. Die Postanstalten der temes-banater Militärgrenze gehen nicht in den Bereich des königl. ung. Handels Ministeriums über Dieselben werden daher aus dem Verbande mit der Postdirektion Temesvár ausgeschieden.

Dagegen übernimmt die ung. Postverwaltung die der Postdirektion in Hermannstadt unterstehenden Postexpeditionen in der Walachei nämlich zu Bukarest, Giurgew Plojesti und Ibraila dann die k.k. Postexpedition zu Tokschan und Galatz in der Moldau in allen rein postalischen Beziehungen Verfügungen in Betreff der Personalbestellung so wie in allen sonstigen Personalangelegenheiten sind jedoch im Einvernehmen mit dem k.k. Ministerium des Aeussern zu treffen. Auch haben diese Postexpeditionen fortan den Titel k.k. Postexpeditionen zu führen und bleiben den betreffenden Konsulaten als deren integrierender Bestandtheil untergeordnet.

Alle übrigen hier nicht genannten k.k. Postexpeditionen im Auslande bleiben dem k.k. Handelsministerium beziehungsweise dem k.k. Ministerium des Aeussern untergeordnet.

Art.2. Die Beamten und Diener, welche bei den an die ung. Verwaltung übergehenden Postbehörden und Postämtern gegenwärtig angestellt oder stationiert sind, werden für die Dauer des provis. Übereinkommens von der königl. ung. Verwaltung mit ihren gegenwärtigen Genüssen und normalmassigen Ansprüchen übernommen.

Art 3

Die gegenwärtigen Bestimmungen über die der Staatspostanstalt vorbehaltenen Rechte über die Benützung dieser Anstalt von Seite des Publikums und über die Haftung für Postsendungen, sowie alle Tarife Manipulations und

Verrechnungsvorschriften bleiben in den Gebieten beider Postverwaltungen ungeändert in Kraft, so fern nicht von den beiden Handelsministerien eine Änderung von Fall zu Fall vereinbart wird.

Ebenso bleiben die Postverträge mit fremden Staaten in dem Gebiete der ungarischen Postverwaltung in voller Geltung

Art:4

Was die aus dem Wechselverkehre beider Postgebiete entspringenden Finahmen anbelangt, so bleiben die Franco und Porto Gebühren für Briefe, Drucksachen und Mustersendungen für Zeitungen dann für Fahrpostsendungen ferner die Gebühren für Geldanweisungen und Nachnahmen sowie die Nebengebühren bei der Brief und Fahrpost ungetheilt derjenigen Postverwaltung in deren Gebiete sie eingeflossen sind.

Die Gebühren für Estaffetten dann die Passagiers und Überfrachtgebühren werden in der Art verteilt, dass jede Postverwaltung die Gebühr für jene Strecke bezieht, für welche sie nach

Art: 7 die Beförderungsauslager bestreitet

In Betreff der eingezahlten Beträge für Geldanweisungen und der eingehobenen Nachnahmen, sowie in Betreff der bezüglichlichen Ausgaben findet eine gegenseitige Abrechnung und Ausgleichung statt.

Art: 5 In Betreff der Portogebühren welche bei den, der ungarischen Postverwaltung unterstehenden Postanstalten für Brief- und Fahrpostsendungen *aus* und *nach* dem Auslande einfließen, wird die Abrechnung mit den fremden Staaten von dem k.k. Handelsministerium gepflegen.

Für die Ausgleichung mit der ungarischen Postverwaltung wird in Allgemeinen als Grundsatz festgestellt, dass die nach den bestehenden Verträgen der österreichischen Postverwaltung zukommende Gebühr für derlei Sendungen ungeschmälert der ungarischen Postverwaltung zukommt und für den Transport durch das der ungarischen Postverwaltung nicht angehörende österr Gebiet ein Transit nicht in Anrechnung gebracht wird

Dagegen wird auch für die Beförderung der durch das Gebiet der ungarischen Postverwaltung transitierenden österr: und ausländischen Postsendungen der ung Postverwaltung von der österreichischen keine Vergütung geleistet

Was speciell den Fahrpostverkehr mit dem Postvereine anbelangt, so wird von dem auf Österreich entfallenden Perzentual-Antheil an den Vereins-Einnahmen der ung.: Postverwaltung jene Quote zu Gute gerechnet, welche sich nach dem Verhältnisse des für Sendungen aus und nach Ungarn entfallenden Franko

Porto zu dem Gesamtfranko und Porto für Sendungen aus und nach der ganzen österr: Monarchie ergibt.

Die Ausgleichung wird durch eine Pauschale bewerkstelliget.

Diese Pauschale wird auf Grund von Aufschreibungen welche die betreffenden österr: Postämter über den Briefpostverkehr mit dem Auslande durch 2 Monate führen werden, dann auf Grund der von dem Post Rechnungs-Departement im k.k. Handelsministerium zu liefernden Daten über den Fahrpostverkehr in dem gleichen Zeitraume festgestellt.

In Betreff des Zeitungsverkehrs mit dem Auslande findet eine unmittelbare Abrechnung zwischen den betreffenden ungar. und ausländischen Zeitungs-Expeditionen statt.

Die für Österreich entfallende Beförderungsbetrieb verbleibt der ung. Postverwaltung.

Art 6 Postrealitäten Inventar Gegenstände, sowie die Postwagen, welche bei den an die ung. Postverwaltung übergehenden Postanstalten bleibend stationiert sind, ferner sämtliche Verbrauchsgegenstände werden nach dem Stande vom 30 April 1867 welcher zu inventieren ist, der ung. Postverwaltung überlassen.

Art 7 Bezüglich der Postkurse, welche die beiderseitigen Gebiete auf den Poststrassen verbinden, wird als Grundsatz festgestellt, dass jede Verwaltung die Auslagen für die Beförderung bis zur ersten Grenzstation des anderen Gebietes zu bestreiten hat.

Sollte für die Beförderung zwischen den Grenzstationen eine Pauschal Vergütung festgestellt sein, so hat diese Verwaltung die Hälfte der Kosten zu tragen.

Es wird nach und nach im gemeinschaftlichen Einverständnisse die Einleitung getroffen werden dass an den Grenzstationen ein Wechsel der Wagen und Condukteure stattfindet, jedoch nur dort wo dies ohne Störung und Verzögerung der Postbeförderung zulässig ist.

Jede Postverwaltung hat für die Benützung eines ihr nicht angehörenden Wagens auch ihrem Gebiete eine Vergütung von 10. Neukreuzer per Meile zu leisten.

Wenn Condukteure der einen Verwaltung regelmässig zur Begleitung von Fahrten über die Grenzstation der anderen Verwaltung hinaus verwendet werden, so sind die Kosten des Unterhaltes derselben (ihre fixen Genüsse, Reisegelder in usw) von beiden Verwaltungen in demselben Verhältnisse zu bestreiten, in welchem die Wegestrecken beider Gebiete auf welchem die Begleitung stattfindet, zu einander stehen.

Art 8.

Die Bestimmungen des vorstehenden Artikels gelten auch für den Eisenbahn und Dampfschiffahrts- Verkehr, so weit sie darauf Anwendung finden.

Die Regelung der fahrenden Postämter zwischen Wien und Pest wird einer besondern Vereinbarung vorbehalten.

So lange diese fahrenden Postämter in der bisherigen Weise verkehren, gilt hinsichtlich der Bestreitung des Unterhaltes der nie zu bestimmten Beamten und Kondukteure der im vorangegangenen Artikel bezüglich der Kondukteure aufgestellte Grundsatz.

Nach diesem Grundsatz werden auch die Kosten der Instandhaltung und Reparatur der bei den fahrenden Postämtern verwendeten Postwagons zwischen beiden Postverwaltungen geteilt.

Art 9

In den Kursen welche die Gebiete beider Postverwaltungen berühren, oder die Verbindung mit dem Oriente vermitteln, darf ohne beiderseitiges Einverständniß eine Aenderung nicht vorgenommen werden.

Art 10

In Fallen des Verlustes, Abganges oder der Beschädigung einer Postsendung hat jene Postverwaltung beziehungsweise die ihr unterstehende Postdirektion die entfallende Vergütung flüssig zu machen in deren Gebiete sich die zur Geltendmachung des Ersatzanspruches berufene Partei befindet. Ist der Schaden durch Verschulden eines Postbediensteten entstanden oder ermöglicht worden so hat jene Postverwaltung der geleisteten Ersatz zu übernehmen, welchen der für den Schaden haftbare Postbedienstete angehört.

Sind Postbedienstete beider Gebiete Haftbar, so übernimmt jede Verwaltung den betreffenden Teil des Ersatzes.

Wurde jedoch der Schaden durch Gewalt, oder ein zufälliges Ereigniss herbeigeführt, ohne dass hierbei eine die Haftung begründende Fahrlässigkeit eines Postbediensteten unterlaufen ist, so hat jene Postverwaltung den Schaden zu tragen, in deren Gebiete der Verlust, der Abgang oder die Beschädigung eingetreten ist.

Art:11

Die in beiden Gebieten bestehenden Postdirektionen sind ermächtigt in Manipulations und sonstigen Angelegenheiten, welche in ihrem Wirkungskreise gelegen sind, (mit Ausnahme der Regulierung gemeinschaftlicher /Course/ selbstständig in Correspondenz zu treten und im gegenseitigen Einverständnisse Verfügungen zu treffen. Handelt es sich um Gegenstände, die ihren Wirkungskreis überschreiten oder kann zwischen den Postdirektionen ein Einigung nicht erzielt werden, so ist die Vermittlung der Handelsministerien in Anspruch zu nehmen.

Art: 12

Die Korrespondenz mit den ausländischen Postbehörden übernimmt jene Postverwaltung durch deren Gebiet die Sendung auf welche die Korrespondenz sich bezieht, in das Ausland befördert wurde.

Art: 13 Die Rechnungsdepartements beider Verwaltungen haben sich gegenseitig die Dokumente über den gemeinschaftlichen Postverkehr zum Zwecke der Censur und Abrechnung mitzuteilen.

Da dem kais obersten Rechnungshofe die Zusammenstellung der Schlussrechnung bezüglich des Budgets vom Jahre 1867 zu fällt und das Postgefalle des Jahres 1867 in den beiden Reichs Halften einen Posten dieser Schlussrechnung bildet, so werden in Sinne des A.14 des zwischen der österreichischen und der ung Finanzverwaltung geschlossenen Abkommens von Seiten des königl ungarischen Handelsministeriums die, auf das ungarische Postwesen bezüglichen Rechnungsergebnisse und Ausweise für das Jahre 1867 dem kais Obersten Rechnungshofe auf Verlangen jederzeit übermittelt werden.

Art: 14 Das Postkurs Bureau in Wien wird bis auf weiteres dem ungarischen Handelsministerium die für seine Gebrauch erforderlichen Daten und Behelfe liefern.

Ebenso wird die Postökonomie Verwaltung über Verlangen des ung Handelsministeriums die Anschaffung von Betriebe mitteln und Amtserfordernissen gegen Vergütung besorgen.

Art 15:

Vom 1 Mai 1867 oder wenn diess wegen technischen Schwierigkeiten durchaus nicht ausführbar wäre, jedenfalls vom 1 Juni 1867 angefangen, werden neue das Bildniss Allerhöchst seiner Majestät zur Schautragende und den Wert in arabischen Zahlen nach Kreuzer ausdrückende Briefmarken und gestempelte Briefcouverts ferner Zeitungsmarken ohne Wertangabe im Gebiete sowohl der ersteren als der ungarischen Postverwaltung in Anwendung kommen deren Anfertigung das k.k. Handelsministerium auch für Ungarn gegen Vergütung der Erzeugungskosten für die Dauer dieser Übereinkunft übernimmt.

Die bei den Postanstalten welche, an die ung Verwaltung übergehen, so wie bei den Hauptmarken-depots den Postdirektionen in Ungarn und Siebenbürgen am 1 Mai und bezüglich am 1-ten Juni noch vorhandenen Briefmarken und gestempelte Briefcouverts sind gegen Empfangs-bestätigung an die Postökonomie Verwaltung in Wien zurück zu senden.

Art 16

Diese provisorische Bestimmungen haben bis Ablauf des Jahres 1867 zugelten, bis zu welchen Zeitpunkte ein definitive Vereinbarung im Verfassungsmässigen Wege zu treffen ist.

Art 17

Der definitiven Vereinbarung wird auch die Ausgleichung bezüglich der nach dem 1 Mai 1867 nach-träglich einflussenden Gebühren oder realisirten ärarischen Forderungen welche aus der früheren Periode stammen, so wie hinsichtlich der für diese Periode nach zu leistenden Zahlungen, vorbehalten einstweilen werden die betreffenden Beträge bei der Postverwaltung, bei welcher sie eingehen oder gezahlt werden entsprechend in Evidenz gehalten.

Pest am 2 April 1867

Von Seite des k. ung Ministeriums für Ackerbau, Indus u Handel.

Emerich von Fest m. p.
Landtagsabgeordneter

Von Seite des kk Handelsministeriums

Wilhelm Kolbensteiner m.p.
Sektionsrath

Vorstehendes Übereinkommen wird
auf Grund des Beschlusses des Ministerrathes vom 8 April 1867 seinem vollen Inhalte
nach genehmigt

Wien am 12 April 1867

báró Wüllersdorf Berndt

Auf Grund des Beschlussesdes kön. ung Ministerrathes vom 30-ten Marz 1867
genehmige ich gegenwartiges Übereinkommen
Pest am 13 April 1867

G o r o v e m.p.

k u Minister für Ackerbau
Industrie u. Handel.

POSTAI RENDELETEK TÁRA.

Közrebesálja a kereskedelmi ministerium.

7. sz.

Pest, aprilis 26-án 1871.

Tartalom.

Új postai értékjegyek és levélborítékok. — Postahivatalbeliek járandóságainak szabályozása. — Változások. — Személyzetiek. — Pályázatok.

Inhalt.

Neue Brief- und Zeitungs-Marken und Briefcouverts. — Regulierung der Bezüge der Postbediensteten. — Veränderungen. — Personalien. — Concurre.

Új postai értékjegyek s bélyeges levél-borítékok. | Neue Brief- und Zeitungs-Marken und Briefcouverts.

4060/366.

Folyó évi május 1-én új, magyar jelvényű levél- és hírlapjegyek s bélyeges levélborítékok jönnek forgalomba.

A levéljegyek az 50 krajczár kivételével úgy mint eddig 2, 3, 5, 10, 15, s 25 kr. értéket képviselnek, s 100 darabos lapokon vannak kiállítva; a levélborítékok 3, 5, 10, és 15 kr. értékű levéljegyekkel vannak megbélyegezve.

A hírlapjegyek egy krajczár, s szintén 100 darabos lapokon vannak kiállítva.

A 2 krajczáros levéljegyek sötétsárga, a 3 krajczárosak világos zöld, az 5 krajczárosak vörös, 10 krajczárosak kék, 15 krajczárosak barna, a 25 krajczárosak viola, az 1. kros hírlapjegyek piros színűek.

A levéljegyek általán véno jobbról borostjában, balról tölgyfa virágokkal övezett világos körmezőn (s) cs. és apost. kir. felső arczképét tüntetik elő, mely alatt a magyar korona országainak koronás czimere díszlik; a levéljegy felső két szögletén rózsaszínű díszítés látható, a két alsó szögletén az érték van feljelölve.

A levélborítékok szintű értékjegyekkel vannak ellátva.

A hírlapjegyek a magyar korona alatt nyugvó postasípot tüntetik elő.

A régi értékjegyek és levélborítékok felhasználására f. évi május 1-től számított két havi határidő szabatik meg; e szerint f. évi július 1-étől kezdve bármely, a m. kir. postatorületen foladott küldemény, mely nincs a fenebbi magyar jelvényű jegyekkel bérmentesítve, mint nem bérmentesített az ily küldeményeket terhelő kétszeres porto alá esik.

A kir. postaigazgatóságok a régi értékjegyek és levélborítékok raktáraikban levő készletét f. évi június végeig oly módon igyekezzenek elfogyasztani, miszerint a körületi postahivatalokat az új jegyekkel és borítékok-

Vom 1-ten Mai l. J. werden neue Brief- und Zeitungs-Marken und Franco-Couverts mit ungarischem Emblème in Vorkohr gesetzt.

Die Briefmarken, mit Ausnahme der Marken zu 50 kr. werden wie bisher in den Werthbeträgen von 2, 3, 5, 10, 15, und 25 Kreuzer und in Blättern deren jedes 100 Stück enthält angefertigt.

Die Franco-Couverts sind mit 3, 5, 10, und 15 Kreuzer Werthstempel versehen.

Die Zeitungs-Marken zu einem Kreuzer werden ebenfalls in Blättern zu 100 Stück gedruckt.

Die 2 Kreuzer Briefmarken sind dunkelgelb, die zu 3 Kreuzer lichtgrün, die zu 5 Kreuzer roth, die zu 10 Kreuzer blau, die zu 15 Kreuzer braun, die zu 25 Kr. violett, endlich die Zeitungs-Marken zu 1 Kreuzer hochroth.

Die Briefmarken enthalten im lichten Felde, welches von einem runden Rahmen eingefasst, und rechts von einem Lorbeer-, links von einem Eichenlaubkranz umgeben ist, das Kopfbild Seiner kais. und apost. kön. Majestät, unter demselben das gekrönte Wappenschild der zur ungarischen Krone gehörigen Länder, in den oberen Ecken Rosetten, und in den unteren die Werthbezeichnung.

Die Franco-Couverts sind mit denselben Werthbezeichnungen versehen. Die Zeitungs-Marken enthalten die ungarische Krone, und unter derselben das Posthorn.

Zum Verbrauch der alten Brief- und Zeitungs-Marken, so wie der Franco-Couverts wird vom 1-ten Mai l. J. angerechnet eine Frist von 2 Monaten gegeben; diesem gemäss werden, vom 1-ten Juli l. J. an, alle im ungarischen Postgebiete aufgegebenen Briefpostsendungen, welche nicht mit ungarischen Marken frankirt sind, als unfrankirt behandelt.

Die kön. Post-Directionen haben darauf zu sehen, dass der Lager-Vorrath an alten Brief- und Zeitungs-Marken und Brief-Couverts bei den Marken-Depots bis Ende Juni d. J. verbraucht, die Postämter ihrer Bezirke somit erst dann mit den neuen Marken und

6. sz. függelék

81092/1895. sz. irat a Millennium alkalmával rendezett posta- és távirda kiállításra való intézkedés.

✓ Kereskedelemügyi m. k. minister.

1895

Iktatókönyvi szám 81092

Együttel elintézett szám

V. szak-
osztály
7. ág-

A beadvány száma:
kelle:
beérkezése: 1895. 11. 13.

Határidő: 1895

Jóváhagyásra:

Felülvizsgálat előtt:

Előirat: 39/46/90, 48069/90, 66784/90.

Jóváhagyás előtt:

Utóirat: 85235/91

Jóváhagyás után:

Kapcsolatos:

Tárgy:

Kiadás előtt:

Az 1896. évi öf. Kiállításra
bővített kiállításra és új posták
bevezetésére kelt iratok és előterjesztés
Kelt. - 1895. 11. 13.

Kiadás után: 1895. 11. 13.
Kelt. - 1895. 11. 13.

Melléklet száma: 334-97

Pótv száma: 731

Kiadvány száma: 1

1895	Tétel	Alapszám
SZ. 81092	2	4893

Kiadó hivatalba érkezett: 1895. 11. 13.

Másolta: 1895. 11. 13.

Egyeztetve: 1895. 11. 13.

Kiadatott: 1895. 11. 13.

Kivezette: 1895. 11. 13.

Írártárba érkezett: 1895. 11. 13.

15011-902-2

11/10/85. xi/12

L. Vidler 10/12/2011

Wm. L. L. L.
13-XI

Zur diesfälligen Kreisallmündigkeit
berufstest man, nahm den neuen Mann
den mit Landwirth auf zum das jährigen
form bis zum jüngsten Anbau
der Stadt kann man auch zu lassen.

Erzucht der Anweisung des Hptl.
das in beiden Anordnungen blieben
eingesessenen Kunden zu
die Gewährung neuer Anordnungen
Lauter ist man die Frau, die bittet
Ministerium der Erziehung für
zu erfahren, ob vom 1. Juni d. J. ab
und was die Lage der von Publikum
von dem 1. Juni an zu kaufen und
auf in diesen Ländern befindlichen
Museum und Lauter älteren Form
im vorstehenden Anordnungsgebot
zu Anwendung zu lassen werden.
Man wird sich bemühen, die bittende
Ministerium durch den Verkauf der
Kunden zu übernehmen.

Shinn, near 18. Mar 1867.

für den Minister

Der für
die k. k. Hof- und Landes-
verwaltung für General,
Landes- und Landes-
Verwaltung
Post.

Lünnusfuß

1867. V. 28. WIENER ZEITUNG közlése arról, hogy Magyarországon és Erdélyben június 1-től új postai értékjegyek kerülnek forgalomba

Wiener Zeitung.

N° 126

Dinstag den 28 Mai

1867.

Verordnung
betreffend die Hinausgabe neuer Brief- und Zeitungsmarken und von Briefcouverts mit neuen Stempelabdrücken.

Es ist befohlen worden, neue Brief- und Zeitungsmarken und Briefcouverts mit neuen Stempelabdrücken auszugeben.

Die neuen Briefmarken und Couvertsstempel sind nicht wie bisher im Relief, sondern im Flachdruck ausgeführt, sie sind viereckig und enthalten in einem von Strabellen umgebenen kreisförmigen Felde das Kopfbild Sr. k. k. Majestät.

Unter dem Kopfbild ist der Werthbetrag in Ziffern mit dem Besätze: „Kr.“ (Kreuzer), beziehungsweise: „old.“ (soldi), angegeben.

Die Briefmarken- und Couvertsstempel sind wie bisher, und zwar:

Die zu 2 Kreuzern (soldi) von gelber Farbe
„ 3 „ „ grüner „
„ 5 „ „ rosarother „
„ 10 „ „ blauer „
„ 15 „ „ hellbrauner „

die Couvertsstempel zu 25 Kreuzern (soldi) von violetter Farbe.

Die Zeitungsmarken neuer Form sind vieredig, von blavioletter Farbe und enthalten in einer mit Mäanderverzierungen umgebenen Kreisfläche den Mercur-Kopf.

In Ungarn und Siebenbürgen werden die neuen Brief- und Zeitungsmarken und die Briefcouverts schon vom 1. Juni l. J. ab ausgegeben, es ist jedoch dem dortigen Publicum bis zum 15. Juni l. J. gestattet, die in seinem Besitze befindlichen Marken und Briefcouverts älterer Form zur Frantirung zu verwenden.

In den übrigen Theilen der Monarchie werden die Marken und Couverts neuer Form erst nach Erschöpfung der vorhandenen Vorräthe an Marken und Couverts der bisherigen Form in Umlauf gesetzt, zu welchem Zwecke die Postämter und die Markenversteigerer die erforderliche Beilegung erhalten haben.

Wien, am 25. Mai 1867.

.....

(Aus Pest), 1. Mai, schreibt man uns: Mit dem heutigen Tage hat das k. ungarische Handelsministerium die Verwaltung der Post und des Telegraphen übernommen. Ein Zeichen dieser neuen Auspicien sind die bei diesen beiden Verwaltungsbranchen mit dem heutigen Tage in Gebrauch gekommenen Druckarten, wie Blanquettes, Receptisse u. s. w., die alle, anstatt bloß in deutscher, nunmehr in ungarischer und deutscher Sprache gedruckt sind. Indes sind diese Druckarten noch nicht in der genügenden Menge vorhanden, daß sämtliche betreffende Aemter mit denselben schon versorgt werden könnten. Eine andere Befügung der neuen Postverwaltung ist, daß — ohne Ueberbürdung und unnötigen Geldaufwand — die Postwägen grün angestrichen werden sollen. In dieser neuen Ausüstung werden vorderhand nur die obneben einer Reparatur unterzogenen Postwägen hergestellt werden. — Auch die Briefkästen werden in der Farbe einer Veränderung unterzogen werden. — Aus Anlaß dessen, daß das k. ungarische Handelsministerium mit dem heutigen Tage die Verwaltung der Post und des Telegraphen übernommen, haben sämtliche Post-Öfner Post- und Telegraphenbeamte höherer Kategorien dem Herrn Handelsminister heute ihre Aufwartung gemacht.

(Zur Statistik des Unterrichtswesens in Ungarn.) Aus einem Vertrage des Herrn Julius Schwarz

RÖVIDÍTÉSEK

OHK	=	Országház Könyvtár
BM	=	Bélyegmúzeum levéltár és könyvtár
FIKM	=	Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium Országos levéltári anyagának jelzete
OL	=	Országos Levéltár
SzK	=	Széchenyi Könyvtár
PSz	=	Posta Szakkönyvtár
PRT	=	Posta Rendeletek Tára
P.Nr.	=	Osztályok Kereskedelmi és Népgazdasági minisztérium iratainak jelzete

IRODALOM

- Magyar Törvénytár, 1836–1870 (OK)
- Gergely–Szász: Kiegyezés után (Budapest 1979)
- Joanovits György: Magyar Posta Közlöny (1867–1868. Baja; SZK)
- Országgyűlési Tudósítások 1866–1867 (SZK)
- Budapesti Közlöny 1867, 1868, 1869. (SZK)
- Vasárnapi Ujság 1871 (SZK)
- Milleniumi Közlöny (Budapest, 1896.SZK)
- Tordy Géza: Magyar kir. Postát érintő vagy arra vonatkozó
törvények és rendeletek (OK, PSZK 30535)
- Országgyűlési jegyzőkönyv 1867–1868 (OK)
- Törvények és rendeletek 1867–1868 (OK)
- Hencz Lajos: Magyar Posta története és érdemes munkásai (OK)
- Földmívelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi minisztérium 1867, 1868.évi iratanyaga
(OL. FIK 168; FIK 169 jelzet)
- Fest Imre: A Földmívelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium
5 éves működése (OL)
- Henyei Vilmos: Magyar posta története (BM.4020)
- Posta és Bélyegmúzeumi közlönyök (BM)
- Magyar Posta c. szaklap 1935. 1936 és 1943. évi kötetei (BM)
- Rétay Sándor: Postai közigazgatás (BM.4003)
- Koczynski: Die Geschichte der Stempelmarken in Österreich (BM.5140)
- Kropf: Die Postwertichen der Österr.-ungar.Monarchi. 1902 (BM.5146)
- E.Müller: Einiges über die Freimarken-Ausgabe 1867 Österreich und Ungarn
(1927–28) BM.)
- E.Müller: Die Loslösung des ungarischen Postwesens von jenem Österreichs 1867 bis
1871 und die Entstehung der gemeinsamen Postwertzeichen vom Jahre
1867. (Die Postmarke 1929; BM 668)
- Payer Béla: Die Briefmarken des Königreichs Ungarn (1920.Berlin;BM.5155)
- Magyar bélyegek monográfiája III.kötet.
- Czakó Elemér tanulmánya (BM. 32471)
- Munkás László: A Magyar kir. Posta története (BM 84452)
- A Kiegyezés teljes szövege: (BM.35663 c–f)
- Horvát–Szlavonia hovatartozásáról 1868.XXX.tc.(BM.35663 m–v)
- OL.iratanyagának 1867. és 1868. évi iratainak hiteles másolatai
(BM.32592–32645; 35206–35221 és 35510–35583)
- Dr.Anton Jerger: Monographie der Frankaturen 1850–1867 MISCHFRANKATUREN
Österreich, Lombardei–Venetien
- Wiener Briefspielgel, 1979. év 6. szám
- Bécsi Levéltár
- Dr. Sóky Dezső: Postai levelezőlapok gyűjtése

TARTALOMJEGYZÉK

	old.
ELŐSZÓ	3
BEVEZETŐ	5–14
I. A KIEGYEZÉS TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEI	15
II. AZ OSZTRÁK ÉS MAGYAR POSTAIGAZGATÁS JOGVISZONYAINAK ALAKULÁSA	18
1. Az államosítástól a kiegyezésig	18
2. A magyar posta ügye a kiegyezési tárgyalásokon	20
3. Az Ideiglenes Postaegyezmény	23
III. A MAGYAR POSTA FEJLŐDÉSE AZ ÖNÁLLÓVÁ VÁLÁSTÓL A TELJES KÜLÖNVÁLÁSIG	37
1. Az önálló Magyar Posta kialakulása	38
2. Végleges Postaegyezmény	59
IV. AZ 1867. ÉVI BÉLYEGKIBOCSÁTÁS	71
1. Az Ideiglenes osztrák-magyar Postaegyezmény és a magyar bélyegkiadás	71
2. A bélyeggyártás előzményei és a bélyegkibocsátás	88
3. A 25 és 50 krajcáros póttértékek kibocsátása	123
V. A POSTAIGAZGATÓSÁGOK BÉLYEGSZÜKSÉGLETEI- NEK ALAKULÁSA	133
A bélyegek elszámolása	133
VI. A MAGYAR POSTA ELSŐ BÉLYEGKIBOCSÁTÁSA	153
VII. A VILÁG ELSŐ LEVELEZŐLAPJA	165
VIII. AZ 1867. ÉVI BÉLYEGKIADÁS A SZAKIRODALOM- BAN ÉS A NEMZETKÖZI KATALÓGUSOKBAN	175
FÜGGELÉK	181–216
RÖVIDÍTÉSEK	217
IRODALOM	218

90,— Ft